This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

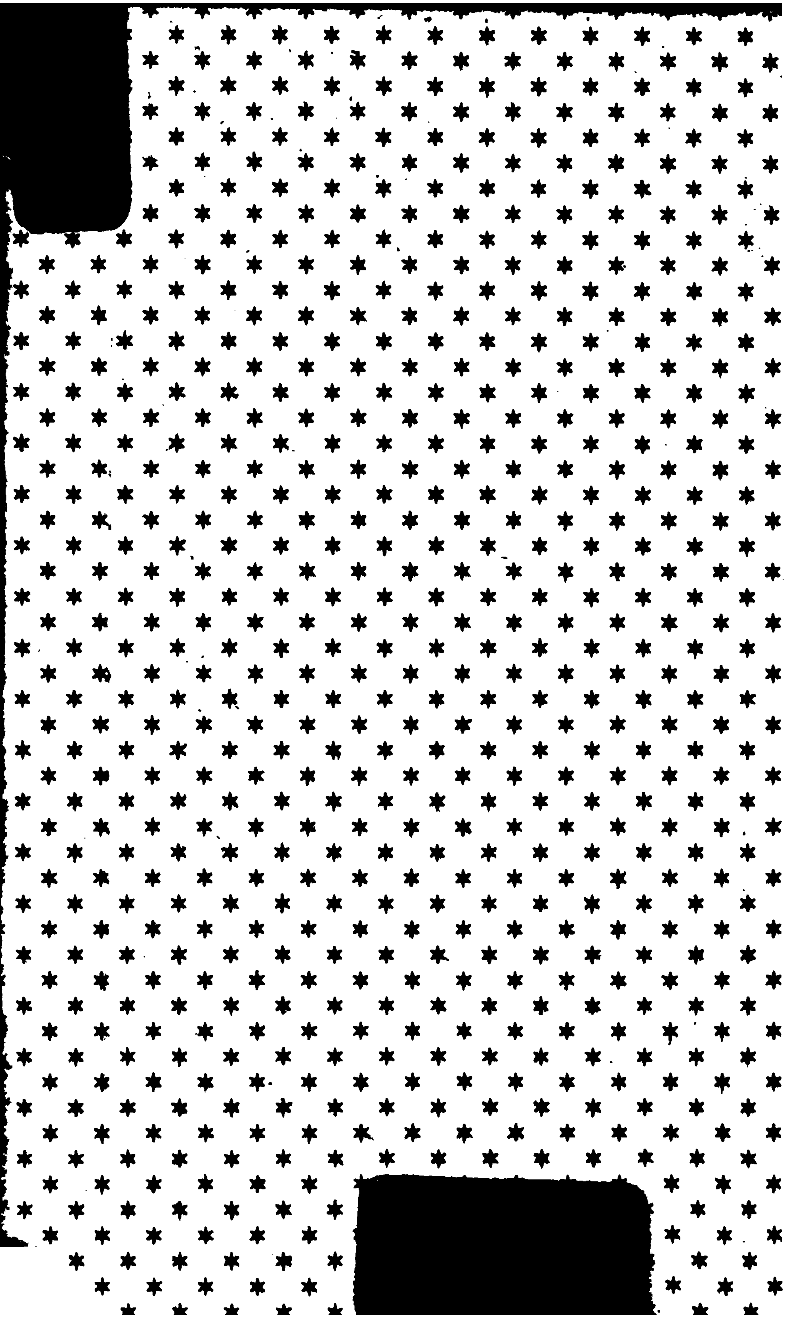

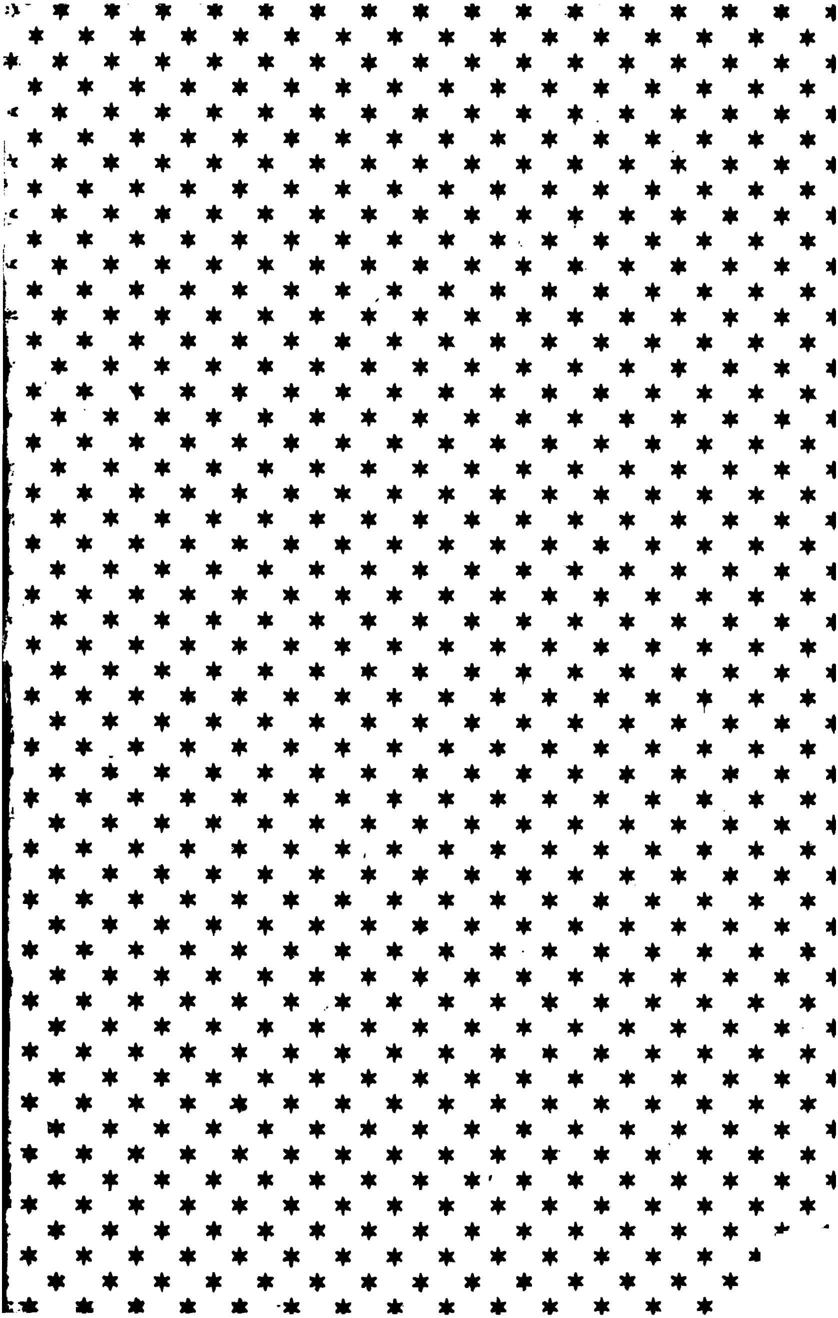

PROPERTY OF
University of Michigan Libraries
1817
ARTES SCIENTIA VERITAS

hrc 8093

ČESKÁ
KRONIKA.

VYPRAVUJE

PROF. JOSEF LACINA.

ADVOKÁT
J.U.Dr. KA[illegible] HOSTAŠ
V KLATOVECH

DÍL II.

2.

historickou mapou vývoje koruny české do r. 1526.
Upravil a vykreslil prof. Em. Vl. Milbauer.

V PRAZE.
Tiskem a nákladem Edv. Beauforta.
1894.

DB
265
.L14
v.2
pt 2

Slavic Lang
Perlstein
12.4.53
c.5428

DÍLU II. ČÁSŤ II.

J. L. [illegible] KOSTAŠ
V [illegible]

HLAVA V.

Války Husitské až po smrt Žižkovu.

O nepokojích po smrti krále Václava.

Smrt krále Václava IV. byla jednou z nejosudnějších událostí nejen pro říši Českou, ale i pro velkou část Evropy střední.

Nevelké počátky hnutí husitského událostí tou pošinuty vpřed a nabyly rozměrů takových, že staly se rozhodným činitelem v osudech říší a národů.

Zpráva o smrti královĕ rozletla se ještě ve středu, v den úmrtí, po vší Praze a spůsobila všude veliké rozčilení myslí.

Strana katolická viděla, že králem klesla nejmocnější její ohrada, přívrženci pak strany pod obojí, zejména pak výstřednější její výstřelkové viděli se zbavenými strachu před mocným karatelem a nabyli odvahy a smělosti.

Druhého dne — ve čtvrtek dne 17. srpna (1419.) počali se hned z rána srocovati zástupové lidu a pražské chátry po ulicích a náměstích a hned na to udeřeno od nich na fary a kláštery ve všech městech Pražských.

Kněži a mniši majíce jakés tušení toho, co nastávalo, ukryli se v místech bezpečných a lid vylomiv dveře, vyléval vztek svůj tím, že bořil, tloukl a ničil, co pod ruku mu přišlo, oltáře, obrazy, varhany, roucha i nádoby posvátné.

Moc konšelů, kterou by byli mohli postaviti se lidu na odpor, ukázala se nepostačitelnou a proto zuřivost zdivočelé chátry měla plnou zvůli.

K večeru asi o hodině páté zdvihl se nesčíslný zástup rozličného lidu opatřeného holemi, ale i různou zbraní a vyhrnul se Újezdskou branou na klášter Kartusianů, který tu v místech nynějšího Smíchova stál.

Byla to, jak již zmíněno, nádherná, slohem gotským sličně provedená stavba krále Jana. Mniši kláštera tohoto vynikali v horlení proti novotám nad jiné a odtud ta nenávist lidu Pražského.

I Kartusiani tito měli jakési návěští o blížící se pohromě a odstranili v čas na místa bezpečná věci vzácnější jako knihy a klenoty, sami pak vidouce a slyšíce blížící se zástup, utekli se do svatyně.

Lid vnikl do kláštera a jal se surově pustošiti, ani mrtvým nepřáno pokoje, krypty otevřeny, náhrobky roztlučeny a kosti rozházeny.

Vylomeny dveře sklepů a spižíren, zásoby rozchváceny a vína vypita. Zpití výtržníci dokonavše dílo spousty, obořili se na mnichy, vyvlekli je z chrámu a v hlučném průvodu vedli je do města zpívajíce hanlivé písně.

Pochloubali se mnozí, že naučili němé mluviti, bylť Kartusianům veliký hovor, až na latinský pozdrav »Pamatuj na smrt« řeholí zapovězen.

Zajatí mniši vedeni na radnici staroměstskou, když pak zástup s nimi na most přišel, ozývali se hlasové, aby byli naházeni do řeky, než nestalo se tak a oni bez ublížení s mnohým ovšem posměchem a vyhrožováním dovedeni do domu radního a odevzdáni konšelům.

Konšelé přijali mnichy, nebo ozvaly se již zase výhrůžky, aby byli vedeni zpět a utopeni, ponecháni tedy na radnici, druhého pak dne vzal je v ochranu přední konšel Václav Štráboch, kožešník, a chtěl je dovésti zpět do jejich kláštera, než mezi tím osud nádherné budovy rozhodnut a z díla krále Jana zbyly jen očouzené zříceniny.

Štráboch zavedl tudíž mnichy prozatím do Miličova někdy Jerusalema a druhého dne vyprovodil je na cestu do kláštera Sedleckého u Hory, kde je cisterciáci přijali pohostinu.

Lid zatím zuřil dále. Vybíjel chrámy a ničil památky umělecké, však vrhl se i na domy nevěstek a rozbořil je do základů.

Strach byl na mnichy a odevšad voláno na ně posměšně »v sak, mniše, v sak!« čímž hrozeno jim utopením

O jednání s králem Sigmundem.

Smrtí krále Václava spadl trůn český na jediného již mužského potomka rodu Lucemburského; bratra Václavova Sigmunda, krále Německého a Uherského.

Poněvadž Sigmund tuze v Uhřích byl zaměstnán starostmi válečnými, nemohl ihned uvázati se ve zděděný trůn a tu královna vdova Žofie vedla prozatím správu říše České, v kterémžto úřadě vladařském i od svaka svého potvrzení došla, k ruce pak jí byli nejvyšší úředníci zemští, kteří vesměs v hodnostech svých, od zemřelého krále obdržených, prozatím zůstaveni.

Ačkoliv trůn Český v rodě panovnickém byl dědičný a tudíž Sigmund pravým a zákonitým nástupcem bratra svého, přece větší část národa Českého, znajíc ovšem dobře povahu nápadníka trůnu, nemínila se mu bezpodmínečně poddati a tu spůsobili si stavové pod obojí v Praze valný sjezd, aby se uradili o přijetí Sigmunda za krále.

Sjezd ustanovil se na tom, že vyšle ku králi do Budína poselství a to mělo s králem dohodnouti se o těchto článcích: Aby byla v Čechách svoboda víry a volným podávání kalicha, aby duchovní lidé nezastávali úřadů světských a nevládli zbožím světským ani platy ani lidmi, aby bully papežské měly platnost jen se svolením krále a rad jeho, aby svěcení kněžské ničím omezováno nebylo, aby universitě Pražské práva a svobody její byly vráceny a konečně, aby cizinci nebyli připouštěni v zemi ani k úřadům světským ani k duchovním a jazyk český aby všude nabyl přirozené platnosti.

K článkům těmto přidali Pražané ještě některé, z nichž paměti hodnějším byl ten, kde žádali, aby při bohoslužbě epištola a evangelium jazykem českým čítány byly.

Sigmund, když mu články tyto byly předneseny, po delším váhání odpověděl vyhýbavě. Sliboval, že stavy všechny při jich právech a svobodách zachová, co se však článků náboženských dotýče, odpověděl, že po svém příchodu do Čech o nich s pány, preláty i městy se poradí a dle zdání těchto říditi se bude.

Odpověď tato při známé úskočnosti Sigmundově byla zakukleným odmítnutím článků těch.

O schůzi lidu na Křížkách.

Jestli že stavové kladli naděje nějaké v jednání se Sigmundem, nemýlil se lid v něm nikterak, chystaje se již teď k odporu.

Za Prahou v bouřlivém si počínání šla i jiná města.

V Písku již dne 20. srpna (1419) vypuzeni mniši Dominikáni a klášter jejich rozbořen, podobně stalo se brzo na to v Klatovech, Plzni, Žatci, Lounech a Hradci Králové.

V Praze moc konšelů odvážila se sice na stavení některých svévolí, tak sťat padouch, který obleknuv se v uloupená roucha mešní, šel v nich po městě, rovněž ochráněny panenské kláštery u sv. Františka a u sv. Ducha, ale na plné zastavení dravého toho proudu nebylo ani pomyšlení, nebo k městům přidal se teď i lid venkovský vedený a řízený některými muži stavu zemanského, jakož i neohroženými a výmluvnými kazateli.

Dne 17. září sešlo se hojné shromáždění lidu na Bzí hoře u Blovic. Tam mimo jiné smluvena schůze na místě zvaném »na Křížkách« u vesnice Ladvé nedaleko městečka Pyšel ke dni sv. Jeronýma čili na sobotu dne 30. září (1419.).

Místo toto jen asi 4 hodiny cesty od Prahy vzdálené zvoleno proto, aby se mohli Pražané v hojném počtu účastniti shromáždění. Tak se také stalo, nebo dle starého letopisce »šli lidé z rozličných měst i ze vsí, ale z Prahy největší lid vyjel a vyšel, neb se mnozí vezli na vozích k tomu sebrání: a Praha v tyto časy byla ještě velmi silná na lid«.

Z Plzně s velikým processím, v jehož čele neseno tělo páně, přitáhl pověstný kazatel Václav Koranda.

Průběh shromáždění byl týž, jak shora vylíčeno, i v tom, že učiněna ku konci sbírka pro ty, jimž na rolích škoda se stala.

Před rozejitím ustanoveno nové sebrání se a to ku dni přenešení sv. Lidmily čili na pátek dne 10. listopadu do Prahy samé.

Když Pražané ze shromáždění se vraceli, přidali se skoro všichni účastníci sebrání toho k nim

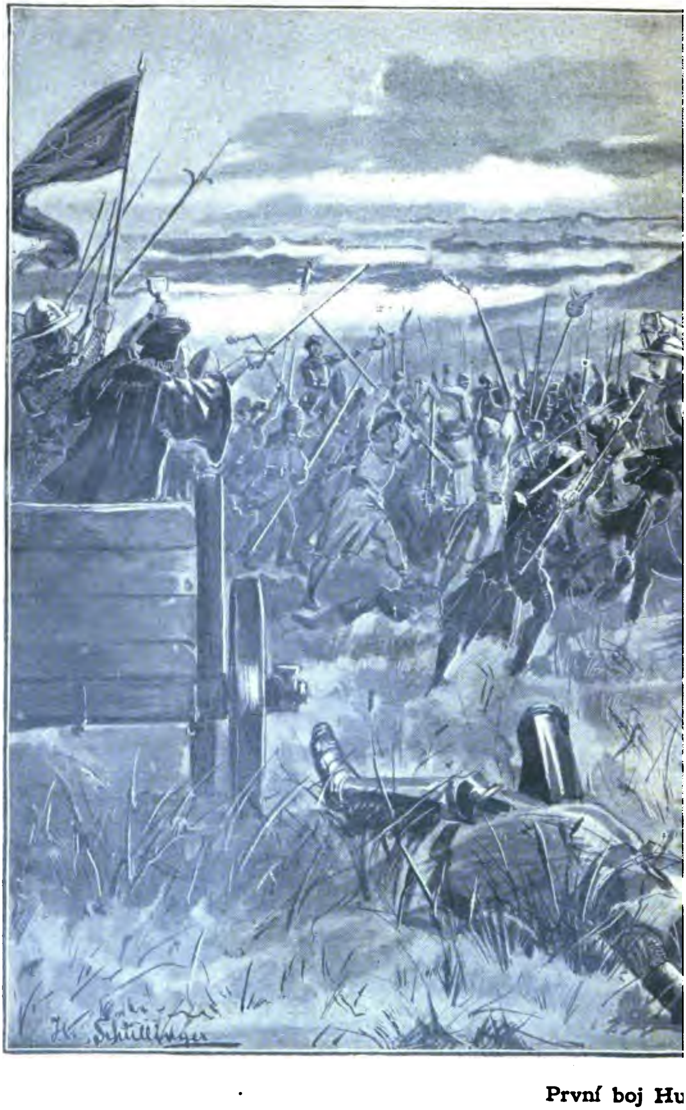
H. Schüllinger

První boj Hu

Pův. kresba H Schüllingra.

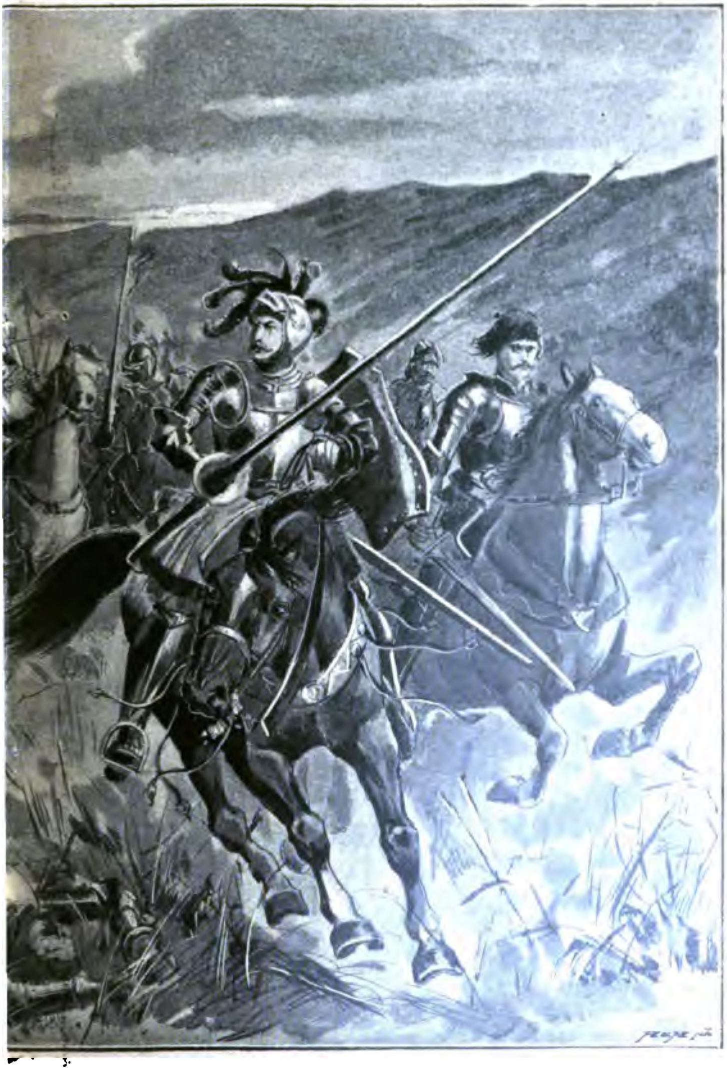

sitů u Živohoště.

a táhli společně ku Praze. Prošli Vyšehradem, aniž by je kdo zdržoval a přijati jsou od Pražan, kteří poutníkům s pochodněmi a svícemi vstříc vyšli a zvoněním je vítali.

Bezděční hosté ubytováni v klášteře sv. Ambrože a opatřeni potravou, než nechovali se klidně, nýbrž spojivše se s nepokojným lidem pražským, jali se vytloukati chrámy a zejména chrám sv. Michala (v ulici sv. Michala) spustošen návodem Korandovým ze zášti jeho proti faráři tamnímu známému Křišťanovi z Prachatic.

O článcích Pražských.

Poněvadž kazatelé s lidem do Prahy přišlí v kázaních svých daleko vykračovali z mezí vzpomenutým shromážděním kněží o dni sv. Václava r. 1418. vytknutých, ozvali se proti tomu mistři učení vysokého a jednáno mezi nimi a kněžstvem, výsledkem pak jednání toho byly tak zvané články Pražské, které z obou stran pochvaly došly.

Články ty čili artikule, byly čtyry a to asi tohoto znění:

1. »Aby slovo boží od kněží schopných dle smyslu Spasitelova bylo kázáno svobodně a bez překážky. Mínilo se tím, aby kázání nemohlo kněžím libovolně býti zapovídáno od vyšších představených duchovních.

2. Aby všechny smrtelné hříchy a zvláště veřejné i jiné neřesti protivné zákonu božímu v každém

stavu řádně, rozumně a křesťansky od těch, kterým to náleží, byly zakazovány, stíhány, trestány a dle možnosti vykořeňovány. Článek ten čelil proti nemravnosti všelikého druhu ve stavu světském i duchovním a proti zvyklostem svatokupeckým ve správě církevní.

3. Aby svátost oltářní pod obojí spůsobou, chleba i vína, všem křesťanům, jimž by smrtelný hřích nepřekážel, svobodně byla podávána a od nich přijímána.

4. Aby duchovní, nechajíce panování světského nad zbožím a statky časnými, jež drží na škodu svého úřadu a na ujmu ramene světského, živi byli dle učení Kristova a jeho apoštolů (to jest ve skromnosti a střídmosti).«

Dodatkem k těmto artikulům Pražským bylo důležité uzavření, které stalo se na otázku, sluší-li pro slovo boží tasiti zbraň.

Rozhodnuto, aby dálo se tak, »když by nepřátelé chtěli vyhladiti věrné křesťany násilím«.

Uzavření toto bylo vyhlášením války všem, kdož chtěl by se stavěti straně pod obojí na odpor a tudíž vyhlášením válek Husitských.

Poněvadž za tím chystáno zbrojné zakročení proti lidu v Praze shromážděnému se strany královské, konšelé, aby předešli krveprolití, vypravili přespolní poutníky z Prahy.

O prvém boji strany pod obojí se stranou Sigmundovou.

Nepokoje Prahou a velkou částí země zmítající, hrozily podvratem všelikému řádu a proto ohlížel se nejvyšší purkrabí, pan Čeněk z Vartemberka, který vedle královny vladařky vrchní moc v rukou měl, po prostředku, jímž by vášně a výstřednosti lidu v meze uvedeny býti mohly.

K tomu cíli spojil se s některými pány smýšlení podobného, zejména s panem Vilémem z Hazmburka a Janem z Vartemberka zvaným Chudoba.

Brannou mocí pánů těchto osazen hrad Pražský a přední budovy Menšího města Pražského zejména klášter Strahov a sv. Tomáše, pak biskupský dvůr a Saský dům, které přilehaly k mostní věži.

Král Sigmund zvěděv o nových nepokojích těch v Praze, pohrůžku učinil Pražanům, nebudou-li dbáti řádu a neuvedou-li mnichy a mnišky do klášterů, z kterých vypuzeni byli, válkou ode všech svých zemí.

Hrozba měla opáčný účinek a lid sebrav se dne 25. října (1419.) obořil se na Vyšehrad a zmocnil se ho.

Tenkráte stál již v řadách novoměstských nejspíš již jakožto vůdce sám Žižka.

Za tím blížil se den přenešení sv. Lidmily. Ve všech končinách země České jevilo se hnutí myslí a všude činěny přípravy ku pouti do Prahy, než přípravy tyto dály se tak, že předem tušiti se dalo, že shromáždění pražské nebude tak klidným, jako byla ta předešlá, nebo nebrány na cestu jen hole, nýbrž i zbraň.

Václav Koranda zřejmě k tomu vyzýval na kázání, pravě: »Bratří, vězte ž, žeť jest vinice zakvětla, ale kozlové chtí ji sniesti; protož nechoďtež s holmi ale s braní!«

První houfy vybraly se z poledních a západních Čech, z Plzně, Klatov, Domažlic a Sušice. Táhly pod vedením pana Břeňka Švihovského ze Skály a rytířů Chvala z Machovic, jinak z Řepice (u Strakonic) a bratra jeho Kunše přes Březnici a Knín ku Praze.

Čím dále se ubírali poutníci tito, tím více jich přibývalo připojováním se k průvodu lidu z krajin, kterými se šlo, tak že ku Knínu přitáhlo do několika tisíc hlav.

Jiný houf ovšem daleko slabší jen asi 300 lidí čítající vydal se ze Sezimova Ústí ku Praze.

Proti těmto zástupům chystal se Sigmundův stranník Petr Konopíštský ze Šternberka, s ním pak spojili se Hynce Ptáček z Rataj, Jan z Chotěmic a j., jako Václav Doninský, rychtář Kutnohorský s mnohým lidem horním, tak že jen jízdných napočtěno do 1300 mužů.

Nedaleko Živohoště (mezi Neveklovem a Knínem) přepadl Petr Ústské, tak že něco jich raněno, něco zabito a málem sto zajato, když pak se přiblížil houf Knínský na pomoc Ústským chvátající, ustoupil Petr a dal se, veda zajaté s sebou, na cestu k Hoře dne 4. listopadu 1419. A tak počaly ty slavné boje, které potom jméno národa Českého učinili slovutným u všech národů.

Starý letopisec, vypsav obšírně srážku u Živoště dodává: »Toto jsem proto prodlil, aby potomní viděli, kterak se jest válka ta těžká počala v Českém království po smrti královĕ Václavově.«

O útoku na Menší město Pražské.

Zpráva o srážce poutníků s vojskem když téhož dne (4. listopadu) donesena byla do Prahy, spůsobila náramné myslí rozjitření, poněvadž pak zároveň nastalo veliké znepokojení mezi Pražany z toho, že vojskem osazeny přední budovy Menšího města, shlukl se lid ve zbrani a ponuknutím kněze Ambrože, faráře z Hradce vypuzeného, udeřil na mostní věž při břehu malostranském.

Vůdci zástupu toho byli Mikuláš z Husi a Jan Žižka. Poněvadž na všech věžích pražských bito neustále na poplach, sbíhal se stále nový a nový zástup, takže královští, kteří z děl stříleli z domu Saského (teď Štajnicovského) i z dvora arcibiskupova, museli konečně ustoupiti až na hrad.

Útěk byl tak náhlý, že Pražané ukořistili mnoho koní a množství zbraní, zmocnivše se pak celého Menšího města Pražského, až i na hrad udeřili.

Noc zastavila boj, ale noc ta byla hroznou, zvonění neustávalo a lid vedl si hrozivě.

Královna Zofie nemajíc se dosti bezpečnou na hradě, odešla v průvodu pana Oldřicha z Rožmberka na Nový hrad u Kunratic.

Když k ránu Pražané svá stanoviště opustili, odvážili se hradští znova s hradu a přepadše radnici malostranskou, vybrali odtud, co bylo důležitého a cenného a dali ji v požeh. Za to druhého dne v neděli (5. listopadu) učinili Pražané zase na ně útok, při čemž velká část Menšího města Pražského lehla popelem.

V bojích těchto po prvé ukázalo se válečné nadání Žižkovo, jak praví starý letopisec: »A tu Žižka vzat jest od lidu na slovo; neb jest tu počal bojovati.

O smlouvě Pražan se stranou královskou.

Poutníci, kteří ke dni 10. listopadu do Prahy sejíti se měli, dostavili se ovšem nikoli v tak hojném počtu, jak bylo očekáváno, ale za to na všech stranách rostl počet nepřátel, kteří Praze válku vypovídali.

Vedle mnohých pánů s Čeňkem z Vartemberka a Oldřichem z Rožmberka v čele učinil tak arcibiskup Konrad s biskupem Janem Železným teď (od roku 1316.) i biskupem Olomouckým, mnoho rytířův a zemanův i města Hora, Čáslav, Kolín a Kouřím.

Pražané dbali obrany všemožně. Nadělali náspů a srubů proti hradu Pražskému, v ulicích pak Sta-

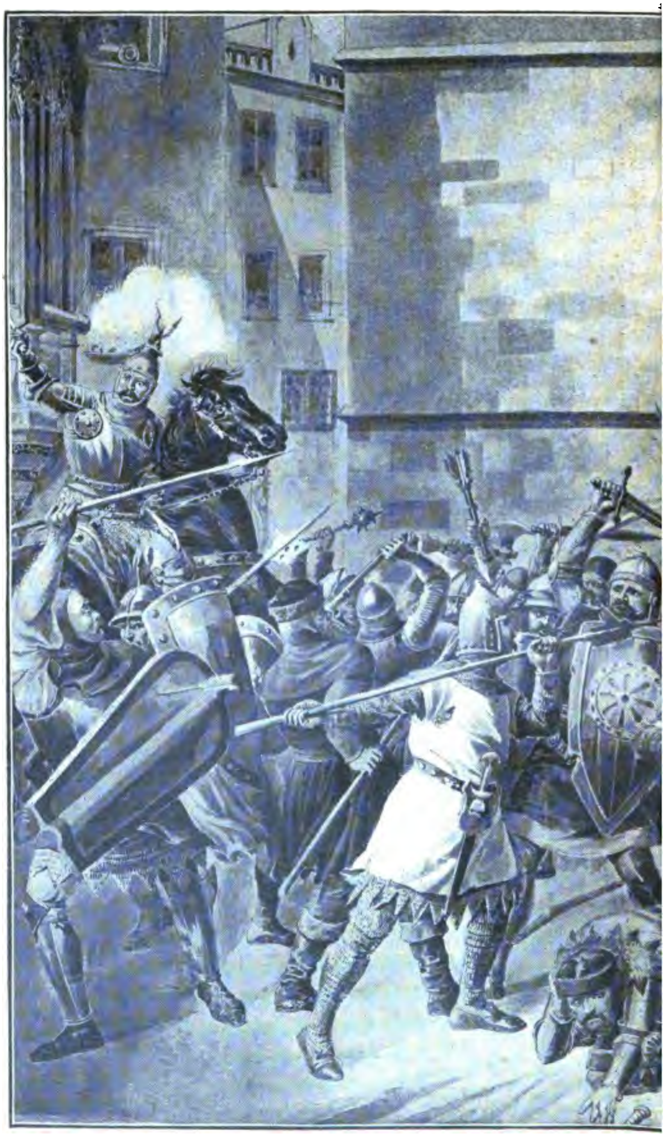

Útok Pražan na

Pův. kresba Ferd. Hetteše

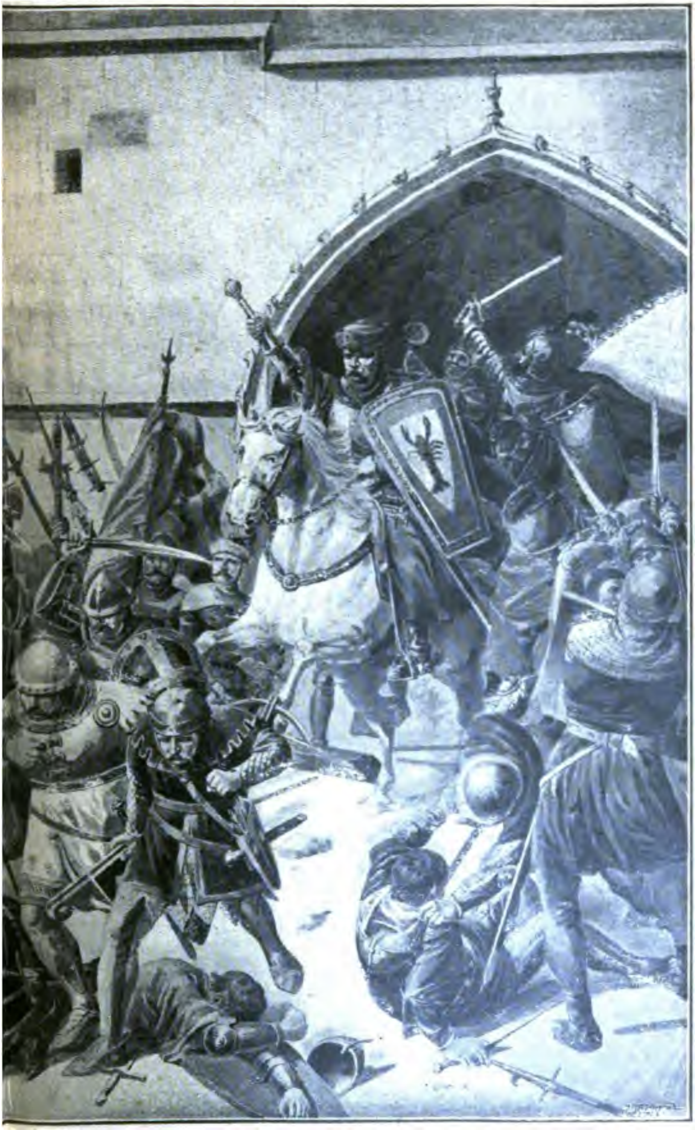

Menší město Pražské.

rého i Nového města nabito kolů, které přes ulice spjaty řetězy.

Než všechna tato opatrnost málo prospěla Pražanům, kteří trpěli veliké škody jak na statcích svých mimo Prahu ležících, tak i na obchodech a proto počali rádi vyjednávati s panem Čeňkem a to tím spíš, když pan purkrabí jsa sám horlivý podobojí čili utrakvista, nelibě na to hleděl, jak stranníci Sigmundovi urputně a nelidsky si vedou vůči Kališníkům.

I zavřeno tedy příměří ve čtvrtek den sv. Brikcí (13. listopadu) roku 1419. a to až do sv. Jiří roku následujícího.

Páni slíbili hájiti svobodné podávání kalicha, Pražané pak šetření klášterů a kostelů, Novoměstští pak vydali královským Vyšehrad.

Dodržení příměří a podmínek jeho stalo se pod základem padesáti tisíc kop.

Toto míření se Pražan s pány bylo proti mysli přišlým venkovanům a oni radou a návodem Korandovým vyšli z Prahy a vedeni zase vzpomenutými vůdci obrátili se k Plzni.

S poutníky těmi odešel i Žižka, patrně i jemu nebylo vhod jednání města Prahy.

O pronásledování Husitů zejména od Horníků.

Jednotou páně Čeňkovou nabyla strana královská tolik odvahy, že dala se na prónásledování strany podobojí, kde se dalo. Tak v Litoměřicích stíženo 16 sousedů vězením pro přijímání podobojí spůsobou, rytíř pak Racek z Janovic zajav kněze podobojí Jana Nákvasu, daroval ho bavorským svým spojencům, kteří do vůle a libosti ho zmučivše, provazy skrze protaté ruce provlečenými ku stromu jej přivázali a chrastím jej obloživše, upálili jej s mnohou slavností.

Nejkrutěji počínali si v ohledu tom Horníci, které vedle přepjatosti náboženské popouzela k tomu i nenávist národní, jak již shora po dvakráte o tom vypravováno.

Prvou obětí zlosti Horníků byli teď nešťastní poutníci z Ústí Sezemova, kteří dostali se do zajetí páně Petrova a dovedeni na Horu.

Tam hospodařil někdy příznivec Husův, teď úhlavní stoupenců jeho nepřítel Mikeš Divůček čili Divoký z Jemníště, královský nejvyšší mincmistr. Ten odevzdal zajatce surovému lidu hornímu a ten smetal nebožáky za živa do jalové šachty při kostelíku sv. Martina za Kouřímskou branou.

Šachtě té posměšně dáno jméno Tábor.

Než obětí těch nebylo dosti a Horníci opatřovali si nové, platíce za kališníka po kopě, za kněze kališnického po pěti kopách.

A našlo se dosti mužů zvrhlých, kteří za jidášský peníz prodávali lidi, osnujíce na ně pravé honby, tak že kati Horští nestačili a vypovídali službu.

Takovým spůsobem utraceno do 1600 osob, jak tvrdí letopisec doby té, mistr Vavřinec z Březové,

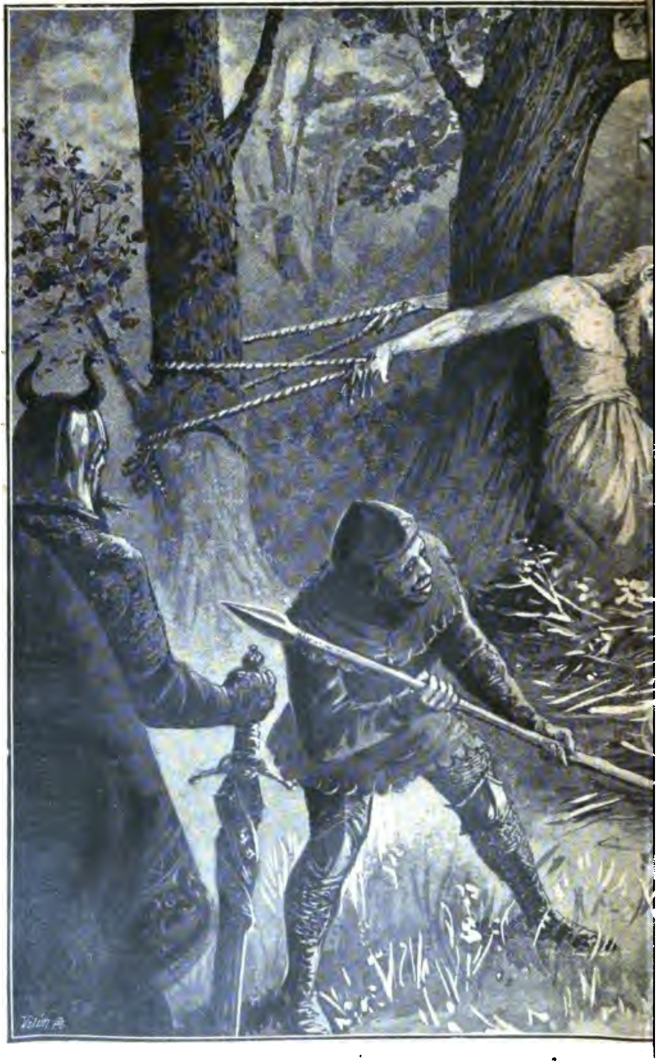

Bavoráci up

Pův. kresba J. Podklášterského.

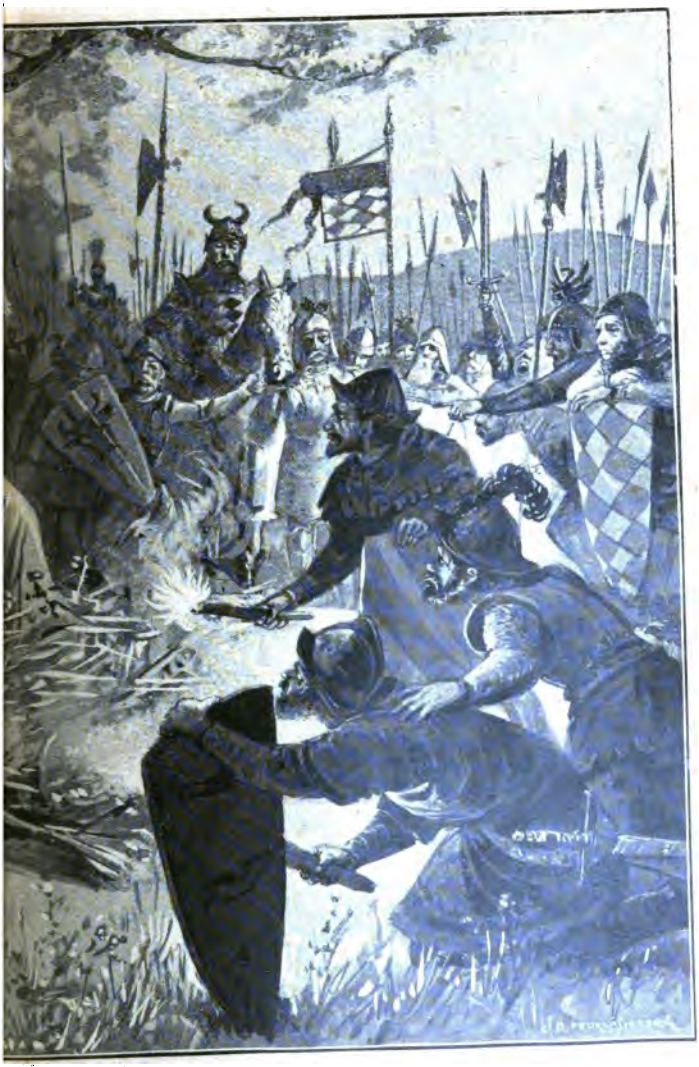

kněze Nákvasu.

ba kronikář pozdější uvádí svědectví tehdejšího děkana Horského, Matouše Hradeckého, dle kterého by obětí těch bylo bývalo 5496 hlav.

Však i celou vojenskou výpravu Horníci k účelu tomu vypravili, vybravše se v listopadu (1419.) k městu Kouřími, kde jali konšele i starší a faráře mistra Jana Chodka, nástupce někdy mistra Štěpána z Pálče, neblahé paměti, a vezli spoutané do Hory.

»S nimižto když jsou do města přijeli v noci« praví kronikář Vavřinec z Březové, »lid Horský rozličným trápením, rouháním a kaceřováním je trápivše, pochodně rozpálené na ně metali a potom okováním tvrdými železnými řetězi je skrušivše, do ukrutného vězení vsázeli jsou.«

Letopisec Horský, Mikuláš Dačický, tuto paměť nám o tom zachoval: »Petr Konopištský a (Mikeš) Divůček z Lučova a jiní prodávali lidi do Hory Kutny, berouce i pastevce po polích a mistra Chodka sťavše i vmetali do šachty.

A když jednou nabravše lidí i přivezechu je do Hory a v první súmrak rubáše (rubali) jim hlavy, vmetali do šachty, tehdy ta hlava sťatá skočiece po zemi, promluvila, říkaje po třikráte: Krev boží, krev boží, krev boží!

A pan Jan Švihovský mučil lidi takto: kázal uvázati křesťana na desku, davše mu nasypati v hrdlo prachu puškového a kázal zapáliti, tak že prach zapálený všecka střeva zadkem ven proskočil.«

Starý letopisec dodává k tomu k létu 1492.: »Leta božího 1492. Horníci dobývajíce starých dolův, do kterýchž metali někdy Němci věrné Čechy, kteří přijímali tělo a krev pána Ježíše, v týchž dolech dobývali kosti těch Čechův.

Tu také nalezli tělo, ač necelé, ale toliko prsy s žebrami — a to tělo tak jest čistou a libou vůni mělo, jakžto myrrha výborná; to jest všudy u Hory svědomo bylo.

A tak se domýšlejí, že by to tělo bylo kněze Jana Chodka, faráře Kouřimského, kteréhož jsou sťali s jinými kněžími a do šachty uvrhli.«

V našem věku na památku mistra Chodka a jeho spolutrpitelů postaven nad šachtou vysoký, kamenný sloup s kovovým křížem na vrcholi, jenž posud do veliké dálky jsa viditelný, hláše věrným Čechům, kde předkové jejich vycedili krev pro svou víru a svůj jazyk slovanský.

O Sigmundově příjezdu na Moravu.

Co toto u nás se dálo, válčil král Sigmund neslavně s Turky, když pak jej docházela z Čech zpráva za zprávou o nepokojích a bouřích, upustil od toho neužitečného válčení a vypravil se na cestu do zemí Českých.

V pondělí na hod boží Vánoční vjel do Brna, kamž se byli dostavili vedle královny vladařky i mnozí knížata a biskupové, jakož i panstvo a rytířstvo české a moravské.

Pův. kresba J. Podklášterského.

Horníci utra

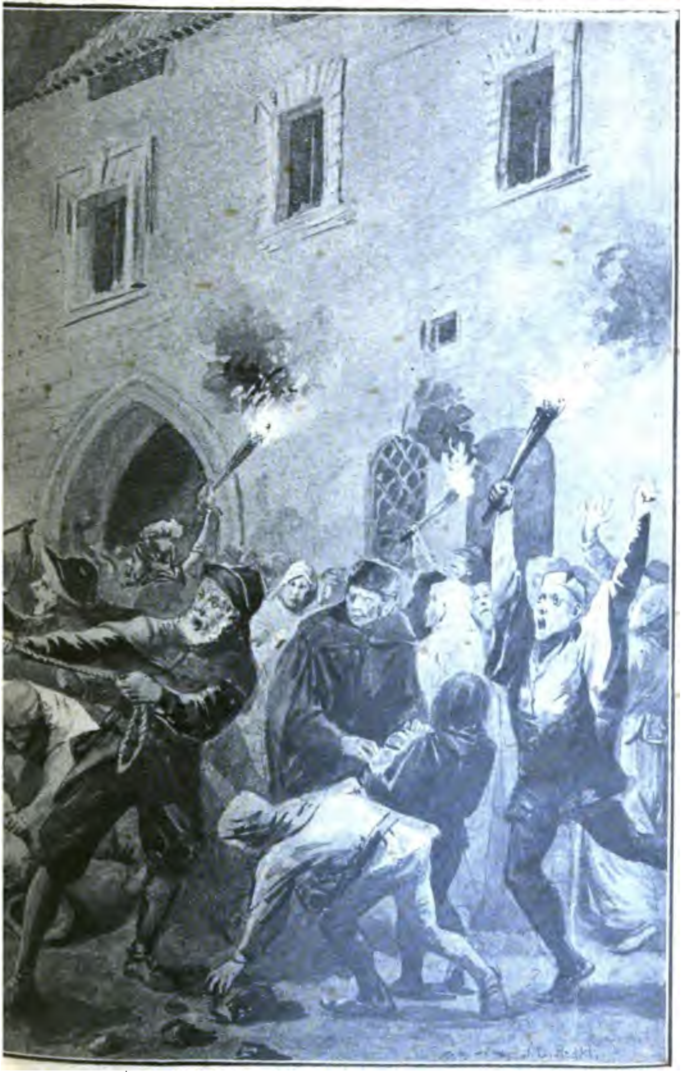

cují Husity.

I Pražané vypravili tam statné poselství, které ve středu den sv. Jana do Brna vjelo s mnohým troubením a hlučně.

Král s dvorem pohlížel na to a nemálo se divil tomu sebevědomému vystoupení hlavního města.

Pro přítomnost Pražanů stíženo Brno zápovědí bohoslužby a svátostí, tito však na hospodách svých dali si sloužiti od kněží svých mše a podávati při nich pod obojí spůsobou.

V pátek dne 29. prosince (1419.) byli poslové pražští předpuštěni před krále a tu dle obyčeje poklekli před ním a učinivše jménem Prahy své přiznání k novému králi, prosili zároveň, aby bylo zapomenuto, co v městě jejich se bylo stalo proti mysli královĕ.

Sigmund nechav posly klečeti obořil se na ně hněvivě a s mnohou hanou a pohrůžkou poručil, aby Pražané odstranili náspy, sruby a řetězy z měst svých, rovněž aby střehli se všelikého příkoří kněžím, mnichům a jeptiškám, chtí-li dosíci od něho odpuštění a milosti.

Tím dostali za vystoupenou.

Když královna Žofie Sigmundovi odevzdala správu království, svěřil ji tento nejvyšším úředníkům zemským, jež vesměs vybral s oddaného sobě panstva a zemanstva katolického až na jedinou výminku pana Čeňka z Vartemberka, který v důležitém svém úřadě nejvyššího purkrabí ponechán.

Sigmund znaje velikou moc a veliký vliv znamenitého tohoto muže bál se popuditi jej proti sobě a proto nejen že jej v úřadě jeho ponechal, on, chtěje ho plně získati, poctil jej měrou neobyčejnou a nad očekávání.

Král před některým časem byl založil rytířské bratrství čili řád se znamením draka. Rytířů řádu toho mělo býti jen 24 s králem v čele a ti všichni měli býti sobě rovni a jako bratří. Znamení řádu tohoto udělil Sigmund teď panu Čeňkovi a tím jej jaksi svým bratrem a sobě rovným učinil.

Pořídiv takto a vydav ještě do Čech přísná nařízení proti Viklefistům, proti Plzeňským, Píseckým a Hradeckým, kteří jej za krále přijmouti se zdráhali, jakož i proti schůzím lidu, opustil Brno a odebral se do Slez do města Vratislavi.

O bratrstvu Táborském.

Přísné vystupování krále spůsobilo obecné zaleknutí, že pak zamýšlí proti Čechům vystoupiti s důrazem, to prozradil tím, že z Brna vydal se nikoliv do Čech, ale do Slez, patrně aby zemí touto se ubezpečil.

Praha nemajíc důvěry v sílu svou, uposlechla rozkazů jí daných a to s takovou přesností, že ti, kdož prvé odtud byli uprchli jako kněži, mniši a bohatí němečtí měšťané, zase se navrátili, a v radostném zanícení netajili se nadějemi v pomstu za utrpená příkoří.

I šlechta dohledávala se milosti a to tím spíše, ani i ti, kdož byli podobojí, doufali, že v bodu

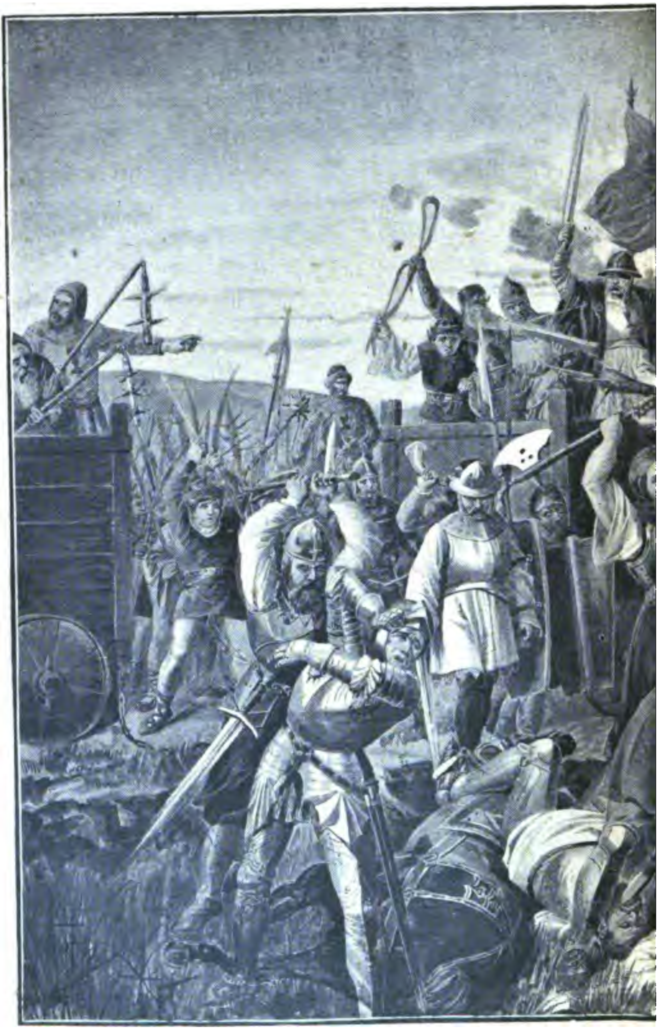

Bitva u

Pův. kresba Ferd Hetteše

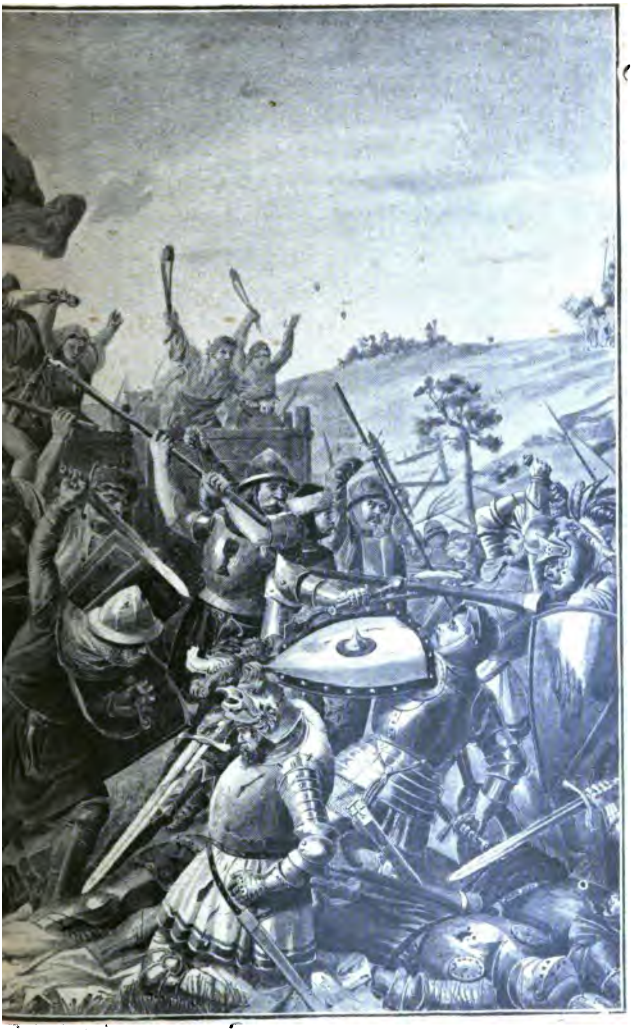

udoměře.

tom nějak se Sigmundem se smluví; tím spůsobem měla jen města a venkov vydány býti na milost a nemilost Sigmundovi a že milost to nebude, to dalo se souditi z povahy jeho.

A tu ten lid český nevida pomoci odnikud, hledal ji u sebe sám a chystal se k obraně, mnozí však hledajíce útěchy v písmu, nalezli dle mínění svého bezpečné toho známky, že blíží se doba soudu a na svět že již přijdou mnohá ta soužení a hrůzy, o nichž mluví evangelia a zjevení sv. Jana.

I kněží mnozí počali ve smyslu tom kázati, hlásajíce, že nadešla doba, kdy třeba opustiti vše a uchýliti se »k horám«, kde jediné spravedliví naleznou spásu a tvrdili, že země Česká i s Prahou propadne osudu Sodomy a Gomorhy, jediné pět měst že bude k vůli spravedlivým zachováno a to Plzeň, Klatovy, Žatec, Louny a Slaný.

Plzeň nazývána sluncem, Louny měsícem a Slaný hvězdou.

Tehdy po slovech kněží těch opouštěl český a moravský lid své dědiny a rozprodav majetek svůj, přicházel a kladl stržený groš k nohám kněží, tak že majetek stával se společným, jako bylo za prvých dob církve.

A v této tísni a úzkosti nedala prozřetelnost boží zahynouti otcům našim a vzbudila jim muže, který vítěznou drahou vedl je k slávě, tak že stali se postrachem a hrůzou národů tehdejších, ale chloubou potomků svých.

Mužem tím byl Jan Žižka. Opustiv Prahu, uchýlil se do Plzně a mínil tuto učiniti střediskem strany podobojí. K tomu cíli vypudiv katolíky, počal město opevňovati, aby pak nepřítel před městem nenalezl úkrytu a obrany, dal na předměstí pevnější budovy zejména chrámy rozbořiti.

Aby tento úmysl Žižkův zmařili, podnikali jak vladařka Žofie tak okolní páni proti Plzni výpravy, ale v bojích těch okázal Žižka své nadání válečnické tak skvěle, že ač byl jen bratrem, stal se bez odporu náčelníkem a duší všech podniků.

Prvá rána ramene Žižkova zasáhla zkušeného válečníka pana Bohuslava ze Švamberka, který v čele 2000 mužů postavil se u Nekmíře (u Všerub za Plzní) proti Žižkovi, jenž měl při sobě více než šestkráte slabší voj, sotva 300 mužů a přece pan Bohuslav poražen.

Než brzo seznal Žižka, že Plzeň nehodí se k tomu, co z ní učiniti chtěl a tu právě v čas přišel posel od bratrstva, které se zatím bylo utvořilo v Sezimově Ústí.

Náčelníky tohoto nového sdružení byli nejprv jakýsi Hromada čili Hromádka, od letopisců zvaný Žák neb Zvoník, tedy nejspíš muž nižšího svěcení kněžského, dále kněží Vaňček, Jan z Bydlína a Jan ze Smolína, nazvaní dle vesnic v krajině té nyní již zašlých.

Ku kněžím těmto přidalo se brzo hojně lidu selského a oni s lidem tím zmocnili se města Ústí, kde vladařil nepřítel podobojích pan Oldřich z Ústí, bratr Jana, hostitele někdy Husova a poručník jeho synů, z nichž druhorozený Prokop proti strýci s jmenovanými byl se spojil.

Poněvadž poloha města Ústí nezdála se novým pánům dosti příhodnou k obraně, vyhlídli si něco doleji nad řekou Lužnicí místo příhodnější.

Tam stál hrad zvaný Hradiště, na kterém seděl starší bratr Prokopův Jan, rovněž nepřítel kališníků. Při hradě byly dosti dobře uchované zříceniny města Hradiště, za Přemysla II. založeného ale pak zbořeného.

Hromádka se svými zmocnil se útokem hradu Janova a odevzdav jej Prokopovi, usadil se sám v opuštěných zříceninách, které opraveny a za bydliště nového bratrstva uspůsobeny.

Nově takto vzniklá osada nazvána Hradiště hory Tábor aneb prostě Tábor, kamž obyvatelstvo Ústské přestěhováno a Ústí samo později zkaženo.

Hromádka obávaje se útoku okolního panstva na novou obec, poslal k Žižkovi do Plzně, žádaje na něm pomoci a posily. Té se mu dostalo, nebo Žižka vypravil Chvala Řepického z Machovic do nové osady a brzo následoval i — sám.

O bitvě u Sudoměře.

Mezi vladaři Sigmundem ustanovenými byl i nový podkomoří Václav z Dubé, někdy průvodčí Husův do Kostnice, teď urputný stoupenců jeho odpůrce. Ten vypravil se teď s vojskem k Plzni a sevřel město.

V obleženém městě počaly brzo nepokoje, tak že byl strach rozbroje, když pak Žižka se byl dověděl o mnohých přípravách válečných proti Plzni, smluvil se s Václavem z Dubé na tom, aby měli on i ti, kdož by s ním táhnouti chtěli, volný odchod na Tábor, v Plzni pak aby zachována byla volnost podávání pod obojí spůsobou.

Po uzavření smlouvy odevzdal Žižka Plzeň Václavovi z Dubé a vytáhl sám z města maje s sebou pana Břeňka ze Skály, Valkouna z Adlar, dále kněze Václava Korandu a Markolta ze Zbraslavic s některými jinými duchovními a asi 400 bojovníků s ženami a dětmi. Jezdců měl při sobě devět a dvanáct vozů.

Maje Žižka o tom dobrou zprávu, že proti němu byli již vytáhli Petr Konopíštský, Mikeš Divůček a český pán Jan Městecký z Opočna, neměl chuti s nimi se střetnouti pro skrovný počet svého lidu a proto nezaměřil přímo k Táboru, ale uhnul se do poledních Čech, doufalť také na hořejším toku řeky Vltavy nalézti spíše brod ku přechodu.

Opatrnost tato ukázala se však marnou, nebo buď že odpůrci jeho o úmyslu jeho zvěděli, aneb čirou náhodou se stalo, že na zacházce této až k městu Strakonicům se uhýbaje přišel Žižka nepřátelům svým právě do rány.

Vzpomenutí páni zmocnivše se nějak města Písku vytáhli teď proti Žižkovi, za nímž z Plzenska byl vytáhl pan Bohuslav ze Švamberka,

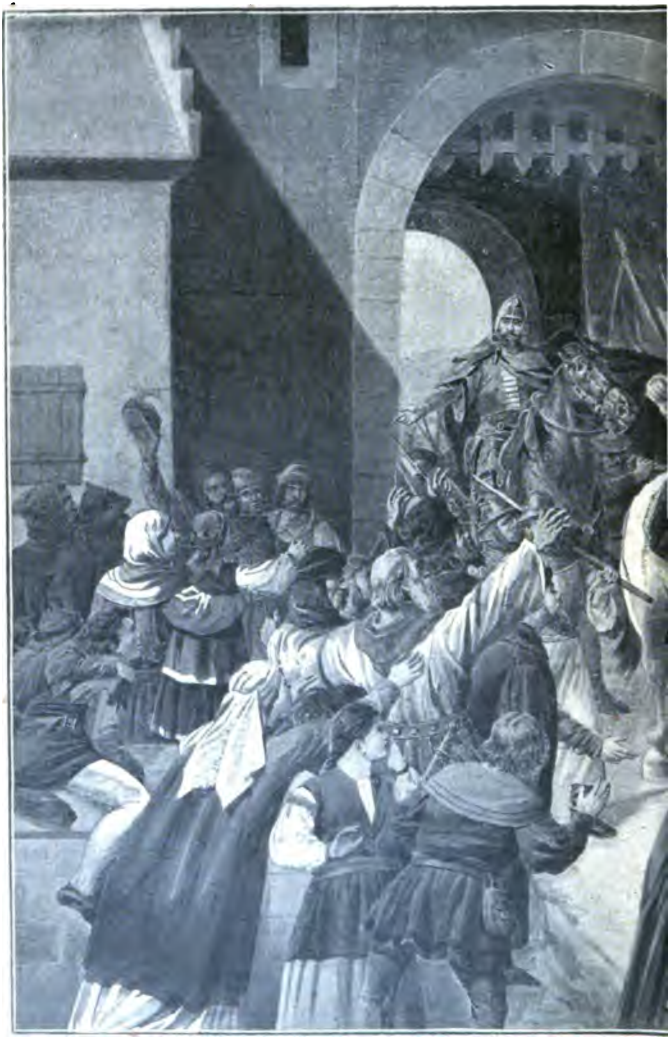

Příchod Žižk

Pův. kresba Ferd. Hetteše.

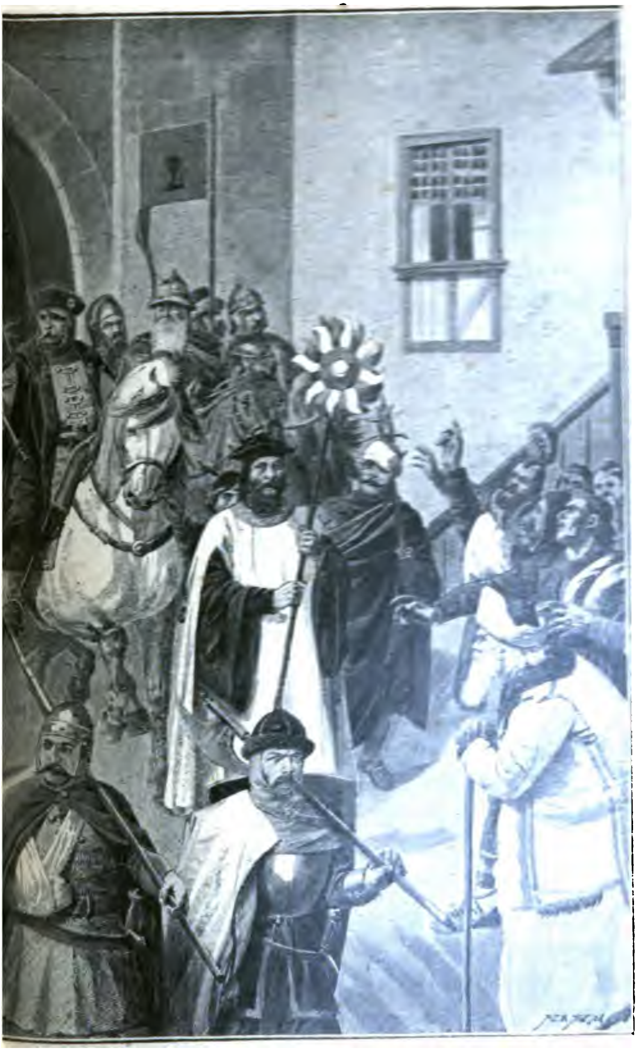

ův na Tábor.

s kterým spojil se pan Hanuš z Kolovrat a převor Johanitů Strakonických Jindřich z Hradce.

Žižka přitáhnuv k městečku Štěkni přešel tu dne 25. března čili v pondělí na den Zvěstování panny Marie přes řeku Otavu k vesnici Sudoměři.

Nebylo mu do boje, bylať moc nepřátel jeho pětkrát větší a byli to dobře ozbrojení, obrnění jezdci čili jak letopisec dí, »železní páni« a proto nemálo se snažil uniknouti jim na nedaleké již lesnaté pahorky, než nebylo již možno a Žižka musel přichystati se tu u Sudoměře k bitvě.

Protáhnuv ves postavil se při hrázi vypuštěného rybníka, který slul a sluje posud Škaredý.

Chráněn jsa s jedné strany hrází, ohradil se s druhé strany vozy a postavil se tak, že páni, chtíce naň dotříti, mohli tak učiniti jen pěšky.

Vypravuje se, že Žižka poručil ženám, aby roušky své a závoje rozestřely v rákosinách rybničních, aby byly na překážku těm, kdož by tudy se drali, pletením se chodcům v ostruhy.

Sotva že se byl postavil, hnali již páni hustým šikem k němu útokem nemálo si troufajíce, že Žižku a voj jeho roznesou na kopytech koňských.

A jako když kdysi Josue proti králům Amorejským bojoval, slunce se mu zastavilo nad hlavou, dokud boj vítězně nedokončil, tak vypravovali si i tu účastníci, že nedostatek Žižkův zastřela příroda. Starý letopisec praví tu o Žižkovi: »Ale že jest s ním pán Bóh byl tu i jinde, neb jest věrný jeho sluha byl, ten den div se jest nebývalý stal:

kterakžkoli ještě bieše záhe, jakoby o nešpořiech bylo, však slunce zřetelný západ vzalo za horu, jako by jím lučil, a hned tma přielišná byla, že nevěděl kdo koho bíti.

Tak ten div nepřátelé vidúce, takto sú v mnoho hlasóv mluvili: Mé kopie jich nebode, mój meč jich neseče a mój samostřel jich nestřielí.

A tak jsú rózno táhli s velikú hanbú a škodú.«

Žižka zůstal na bojišti, byl tedy vítězem, než vítězství to vykoupeno velikou obětí, ležeľ mezi mrtvými pan Břeněk ze Skály, který statečně bojuje v předním šiku, padl na poli slávy. Mimo to upadlo asi 30 bojovníků Žižkových v zajetí a ti vedeni do Hory.

I nepřátelé, jichž ztráty byly daleko větší nežli Žižkovy, ztratili jednoho ze svých náčelníků, pan Jindřich z Hradce byv tu v bitvě raněn do palce u nohy, chřadl od rány té a ieště ten rok zemřel.

Žižka, zbaviv se nepřátel, a zanechav některé raněné v okolních vesnicích, zaměřil ku Vltavskému Týnu, když pak mu sem vstříc přišla pomoc z Tábora, přešel řeku a přitáhl na Tábor, kde přijat se slávou a plesáním.

O jednání Sigmundově ve Vratislavi.

Král Sigmund usadiv se v předním městě slezském, svolal sem valný sjezd knížat a pánů, s kterými po tři měsíce — od 5. ledna do počátku dubna r. 1420. — rokoval a to hlavně o tom, jak by nauka stoupenců Husových v Čechách vypleněna býti měla.

V tu dobu přijel za kupectvím do Vratislavi Jan Krása dle domu svého zvaný »od Věnečků«, slovutný měšťan pražský. Ten jsa horlivý milovník kalicha, veřejně víru svou hájil, začež udán poslovi papežskému Ferdinandovi tu ve Vratislavi přítomnému a ten velel Krásu zajmouti.

Vyslechnuv jej, uložil mu, aby veřejně vyznal vedle jiného, že Hus a Jeroným spravedlivě odsouzeni a že zavrhnouti se má přijímání pod obojí spůsobou.

To učiniti Krása naprosto odepřel i vyhlášen za kacíře a odevzdán Sigmundovi.

Ten velel nebožáka koňmi po městě smýkati, maso od kostí s něho strhati a pak jej upáliti, což se také v pátek dne 15. března (1420.) stalo. Třetí den na to v neděli družebnou vyhlásil jmenovaný posel papežský Ferdinand v biskupském chrámě slavně bullu papeže Martina V. vydanou již 1. března v městě Florencii, kterou ohlašovala se všemu křesťanstvu křížová válka na vyplenění Čechů pod obojí spůsobou přijímacích.

Bullu tu vyžádal si na papeži sám Sigmund a dal ji teď všude rozhlašovati žádaje zároveň za pomoc proti Čechům.

Tou dobou při dvoře Sigmundově nalezalo se mnoho pánů českých i takových, kteří sami hlásili se ku pod obojím a tu vznikla mezi nimi veliká nevole proti králi pro čin jeho a reptáno proti němu veřejně.

Zlým znamením bylo to pro krále, než on nedbal toho a vším úsilím chystal se ku velikému tažení proti českým kacířům.

O přípravách Čechů proti Sigmundovi.

Zpráva o upálení Krásově a vyhlášení kříže proti Čechům měly opáčný účinek než jaký očekáván.

Místo strachu a sklíčenosti nastaly v Čechách nadšení a odhodlanost.

V Praze samé nejostřeji ozval se onen Jan ze Želiva, jenž v chrámě panny Marie Sněžné hřímal proti Sigmundovi, rovnaje ho ku draku se sedmi korunami, o němž mluví Zjevení sv. Jana.

Řeči tyto spůsobily zase mezi obyvatelstvem pražským hnutí a rozdmíchaly znovu utuchlé poněkud vášně, tak že nastalo zase utíkání z měst Pražských těch, kdož novotám nepřáli totiž kněží a bohatých měšťanů německých.

Působením Janovým sešlo se shromáždění na radnici Staroměstské a tu uzavřeno, »přijímání pod obojí spůsobou hájiti proti každému člověku a jmenovitě proti všem, kdož by chtěli kříž od papeže ohlášený skutečně zdvihnouti, s nasazením statků a životů svých až do posledního přemožení.«

Na uzavření toto složili přísahu konšelé, mezi

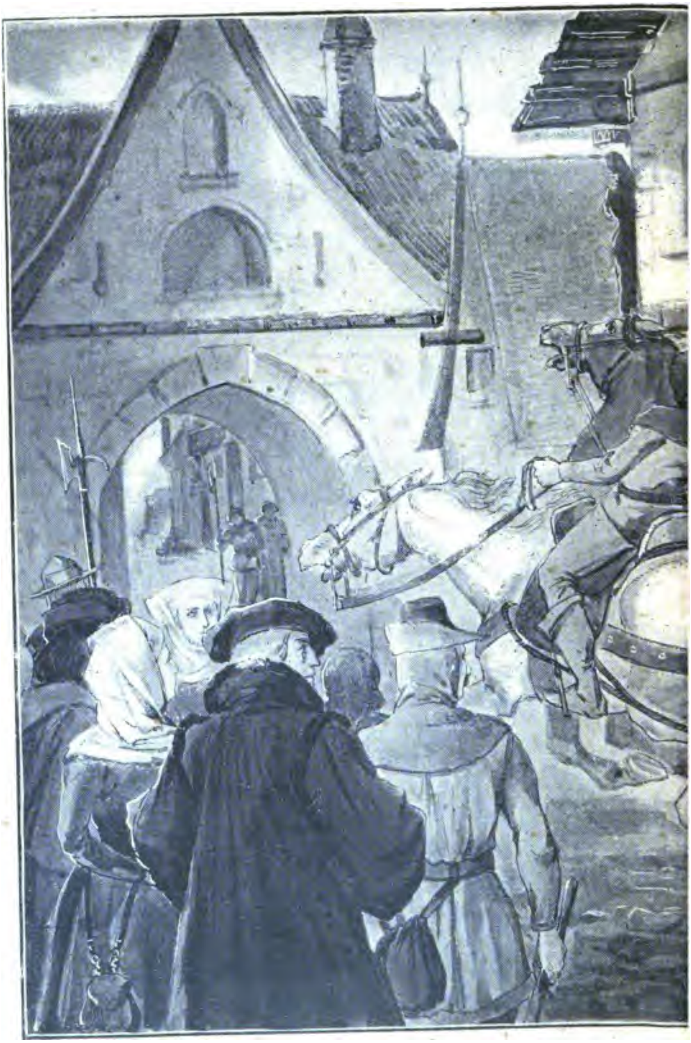

Měšťan Krá

Pův. kresba H. Schüllingra.

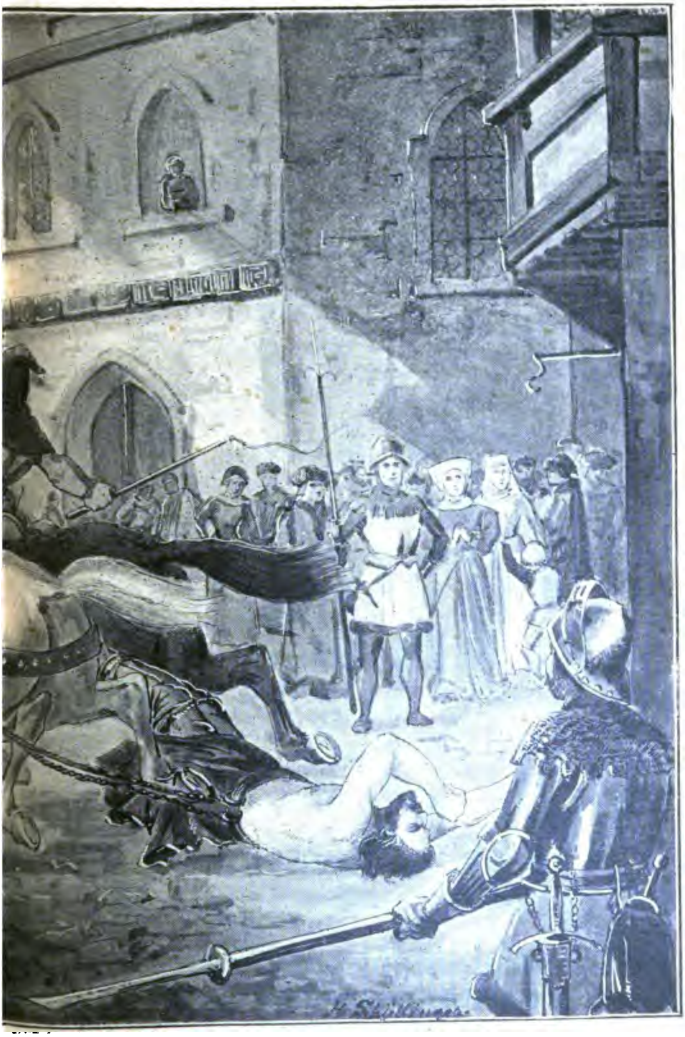

H. Schillinger

a koňmi vláčen.

nimiž nejpřednější byli Václav Štráboch, Jan Reček, Jan Bradatý, Sigmund Cháně, Václav Litochleb a Šimon od bílého lva.

Na to zvoleni čtyři hejtmani na Starém a čtyři na Novém městě Pražském, kteří měli míti péči o to, aby k obraně města bylo vše připraveno.

Hejtmanům těmto přiděleno po čtyřiceti podhejtmanech za každé město a branná moc ze sousedů spořádána a přichystána.

Na to vydáno od Pražanů vyzvání čili manifest k národu tohoto znění:

»Hotový úmysl k vaší libosti s žádostí všeho dobrého. Opatrní mužie a přietelé věrně milí!

Ačkoliv když milost božie s námi dobrotivějie a laskavějie byla jest a k své milosti a cti pilnějie táhla jest a volala, nic sme v našem srdci jiného neměli tak milostivého a tak hodného, než to, abychme božské vóle pilně poslúchali a vší svú mocí drželi a vedli vieru a zákon řádu křesťanského a všemi svými mocmi abychme slúžili pánu našemu Jesu Kristu; a ačkoliv k tomu ke všemu mnohú péčí sme sě starali; avšak nesčastná zlost starého nepřietele, kteráž vždy se dobrým věcem protiví a o to stojí, aby svatý úmysl zkazila a na chybenie naklonila, to jest papeže a sbor Kostnický proti nám a království Českému ukrutně zbudila.

Kterýžto sbor, ačkoliv na naši těžkú křivdu mnohokrát proti nám pokúšel jest svých zlostí, a aby věrné vyplel z královstvie, mnohé lsti koval jest; a to pro nic pro jiné, než pro tu pravdu boží přijímánie těla a krve Kristovy pod obojím spůsobem ode všech věrných křesťanov, mnohé jest nám a těžké učinil bezprávie.

Ale již najposléz ta cierkev, ne jakožto mátě, ale jako macecha, a jakožto najukrutnějšie hadice to, co jest ze zlořečené pověsti počala, zlořečený plod vylila jest již a urodila a vešken jed smrtedlný na nás vylila, když jest na družebnú neděli u Vratislavi zjevně kříž ukrutný proti všem věrným našeho královstvie krvavými vyzdvihla rukami a porušenými ústy a rty jedovatými provolala; a to pro nic jiné, nežpro tu pravdu boží svrchuřečenú, a tož nižádného řádu božieho i lidského nezachovávši, totiž ani napomenuvši nás, ani pohnavši, ani slyšenie žádného davši, než toliko k samému hanebnému narčení, pro kteréž najnevinnější Kristus a jeho najčistší světí měli by potupeni býti a to pro omluvy lidí zlostných.

A na to jest ten sbor s papežem nepřáteli naše přirozené, Němce okolnie, všudy proti nám k nespravedlivému boji povolal a lživými je přívětivě odpustky od muk i od hřiechóv vyžval a zbúřil.

Kteříž, by žádné příčiny neměli, avšak na náš jazyk vždy se zlostnie; a jako sú našemu jazyku učinili v Rýnu, v Míšni, v Prusech a jej vyhnali, takéž nám mienie učiniti a obsesti místa vyhnancóv.

O zlosti, o viece než zlosti! I kto je, ježto to znamená, a na ni se nerozhněvá? Kto na to hledí a neslzí? A kto je království věrný, ježto se proto nezarmoutí, protože plná lží kněžská nepravost netoliko toto zlaté a najkřesťanštějšie královstvie miení hnisem nakvasiti, ale i nesmrtelnú pravdu boží, kteráž má samého Boha rozmnožitele a hajitele, v nás uhasiti.

Proti kteréž pravdě ten kříž pána Ježíše, neoděný pln trpělivosti a dobroty božie, kterýž neumie bojóv strojiti, ani oděnie, ani střel a kterýž my vždycky ctíme a ctíti budeme, ti mužie, od jichž očí všecka spravedlivost vypověđiena jest, k odění zbuzují, an sě jako nemilostivým odpierá a odjímá; a to činie na všeho královstvie poraženie a hanbu a věčné zmazánie.

A protož přátelé najmilejší a království Českému najvěrnější!

Vašie opatrnosti vzkazujeme, kteráž vší spravedlností vždycky miluje svój jazyk velebiti, a hotova jest všem jeho protivníkóm se proň zprotiviti, a vás napomínáme i vzbuzujeme celým srdcem i srdečnú žalostí, kteréž do sie (té) doby nemohli sme již tajiti a náramně prosíme, ať by se tak veliká zlost naším mlčením nerozmohla a pod časem aby v horšie nezrostla; aby vy jakožto stateční rytieři, rozpomenúce se na udatné otce naše Čechy staré, za svoji vlast milovníky horlivé, i chtěli se proti tomu zlému postaviti a s námi a s obojí obcí velikého města Starého i Nového Pražského, jenž jsme se na to mezi sebú sjednali a za jeden člověk umluvili a na tom zcela ostali, státi a radú i pomo-

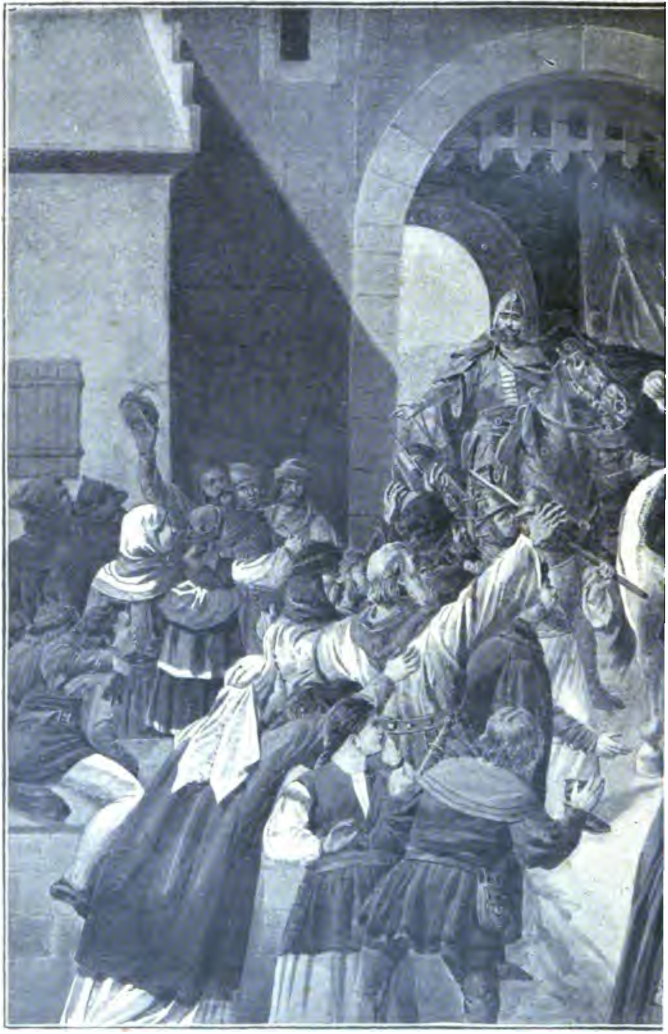

Příchod Žižki

Pův. kresba Ferd. Hetteše.

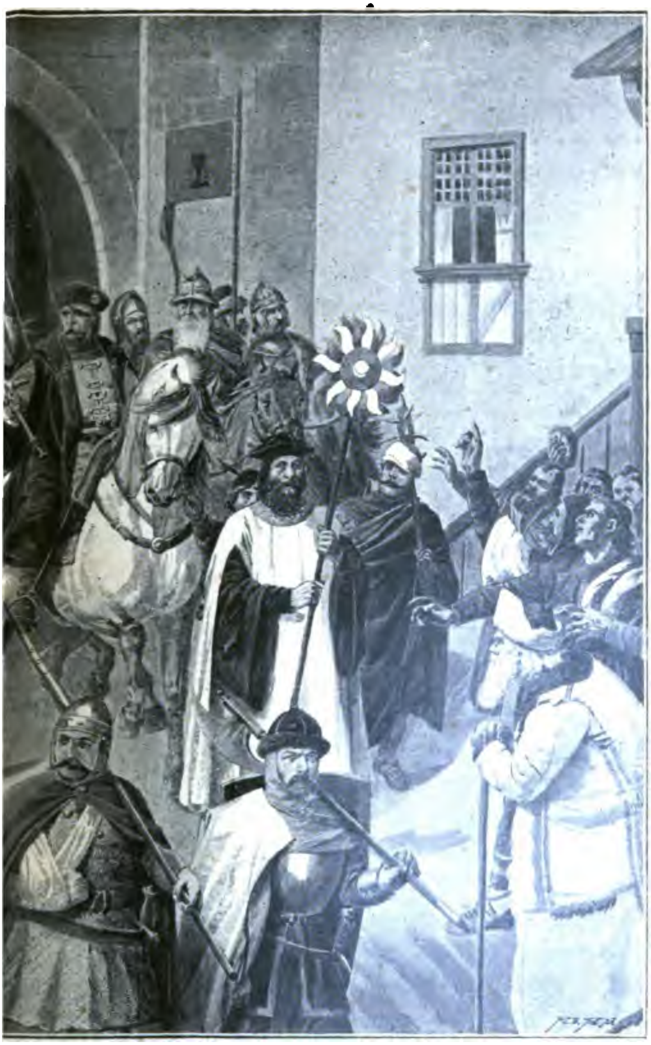

v na Tábor.

tam nejednoho z předních stoupenců Sigmundových, zmocnil se jich a vsadil je do věží.

Podobně stalo se kněžstvu a měšťanům, kteří se byli do hradu utekli, na to smluvil se s Pražany o odpor proti králi a o hájení kalicha, k potvrzení pak smlouvy vydal Pražanům hrad Pražský.

Z tohoto šťastného obratu byla v Praze radost nesmírná a Pražané vztýčili na radnici své korouhev se znakem páně Čeňkovým.

A pan Čeněk jménem svým a poručence svého pana Oldřicha z Rožmberka vydal hned na to v sobotu před sv. Jiřím (20. dubna 1420.) provolání k českému národu, které tuto rovněž v plném znění podáváme, nebo věru že škoda i jen jediného slovíčka ze vzácné této a paměti hodné listiny.

První velmož český tenkrát k národu svému takto promluvil: »Urozeným, statečným, slovutným, múdrým a opatrným pánóm, rytieróm, panošem, měšťanóm a všie obci královstvie Českého a markrabstvie Moravského, kteříž tento list uzřie neb čtúce uslyšie: my Čeněk z Vartemberka, najvyšší purkrabie koruny a královstvie Českého, Oldřich z Rožmberka a jiní páni, Praha město, rytieři, panoše i jiná města se všemi, jenž o svobodu zákona božieho stojie a o obecné dobré jazyka českého:

Službu svú vzkazujem a napomínáme vás všech i každého zvláště tú věrú, kterúž jste koruně a království Českému povinni, abyste najjasnějšiemu kníežeti a pánu, panu Sigmundovi, Římskému králi, vždy rozmnožiteli (říše) a Uherskému králi poddáni nebyli a v něho neslušali, ani jeho poslúchali jakožto krále Českého ani jeho úředníkóv.

Nebo to dobře viete, žeť jeho milost nenie ještě pány českými za krále volen, ani k Českému království korunován: ale královstvie a jazyku Českého jest veliký a ukrutný nepřietel, jakož tomu móžete rozuměti, skrze tyto kusy:

Najprvé že jest nejohavnější potupú všem křesťanóm nás potupil a zhaněl, a to kacieřstvím a dá-li Bóh bez viny; a zvláště pro přijímánie velebné svátosti těla a krve božie, kteréžto přijímánie pánem Bohem jest vydáno, v jeho svatém čtení zjevně jest položeno, doktory svatými potvrzeno a cierkví svatú první držáno.

K tomu také legatovi svému k veliké potupě a hanbě koruně a jazyku českému kříž vydati kázal, jakožto na kacieře, proti všemu řádu a právu křesťanskému.

A člověka v naději boží dobrého a nevinného u Vratislavi v koruně České koňmi usmýkati a upáliti kázal; a nic pro jiné, jediné pro krve božie přijímánie; a to vše k veliké hanbě jazyku Českému i ku potupě.

Horníkóm také přikázal, kteréhož by koli Čecha ku přijímání božie krve příchylného dosáhli, aby stínali a do šachty metali; jichžto již několikonádct set Čechóv i duchovnieho i světského stavu nevinně jest v šachty vmetáno, k hanbě a veliké škodě jazyka Českého.

Velebné markrabstvie Bramburské (Braniborské), kteréhožto slavné paměti Karel ciesař pán náš milostivý s předky našimi s velikými náklady a krve prolitím jest dobyl, nemaje k tomu nižádného práva ani moci, preč dal od koruny České.

Marky Staré (Východní část Braniborska) křižovníkóm Pruským jest zastavil.

Biskupstvie Moravské člověku neřádnému a hanci velikému jazyka Českého, proti právóm a svobodám zemským pro listy papežské jest podal, tudy chtě korunu Českú z jejích svobod vyvésti.

Vratislav, město slavné koruny České, velice jest zahubil, lidi v něm stínaje a jim statky jich k záhubě koruny otjímaje.

S knězem Hanušem, synem Klemovým (kníže Jan, syn krále Ruprechta), kterýž jest veliký nepřietel, zhúbce, bezprávce i lúpežník koruny České, zapsal sě jest (vešel v úmluvu a spolek).

A k znamenité hanbě a potupě koruně a jazyku Českému mistra Jana Hus slavné paměti před sborem Konstanským za svým gleitem (list průvodní) upáliti a bohdá bez viny kázal.

Kteréžto všecky věci a mnohé jiné vedl jest a ještě vede k hanbě a ku potupě a k nenabyté záhubě koruně, královstvi a jazyku Českému.

A které je to srdce českého jazyku tak tvrdé, jemuž by sě tak veliké ukrutnosti a nemilosti nesželelo!

Protož milí přietelé, z těchto kusóv móžte roz-

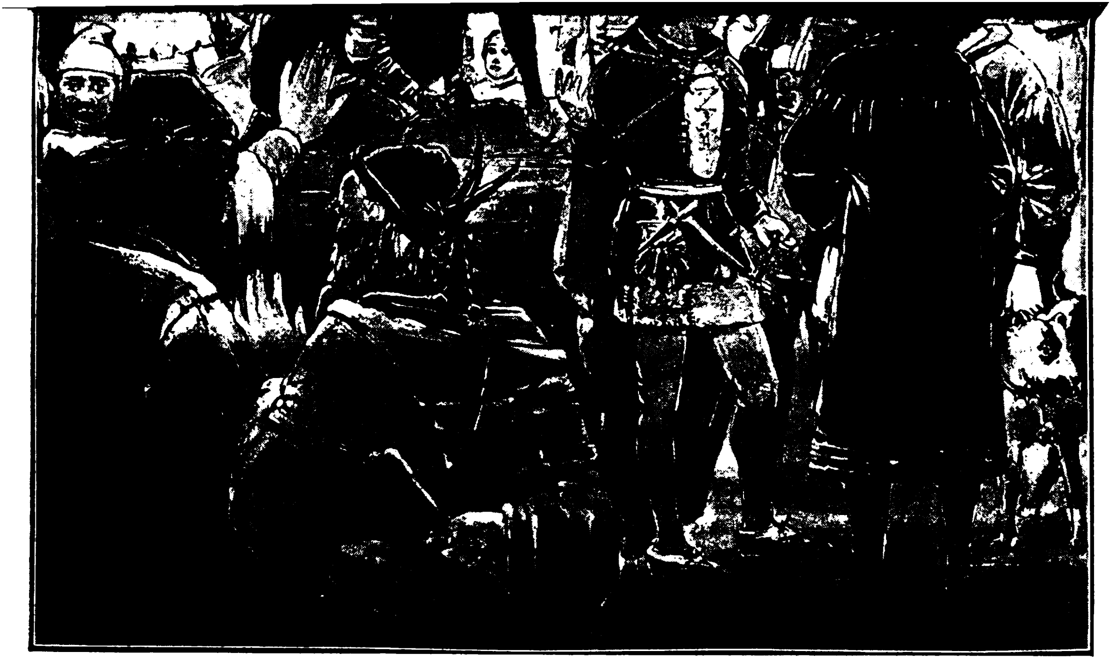

Pražané přibíjejí korouhev Čenkovu na pranéř.

Původní kresba K. Vaňka.

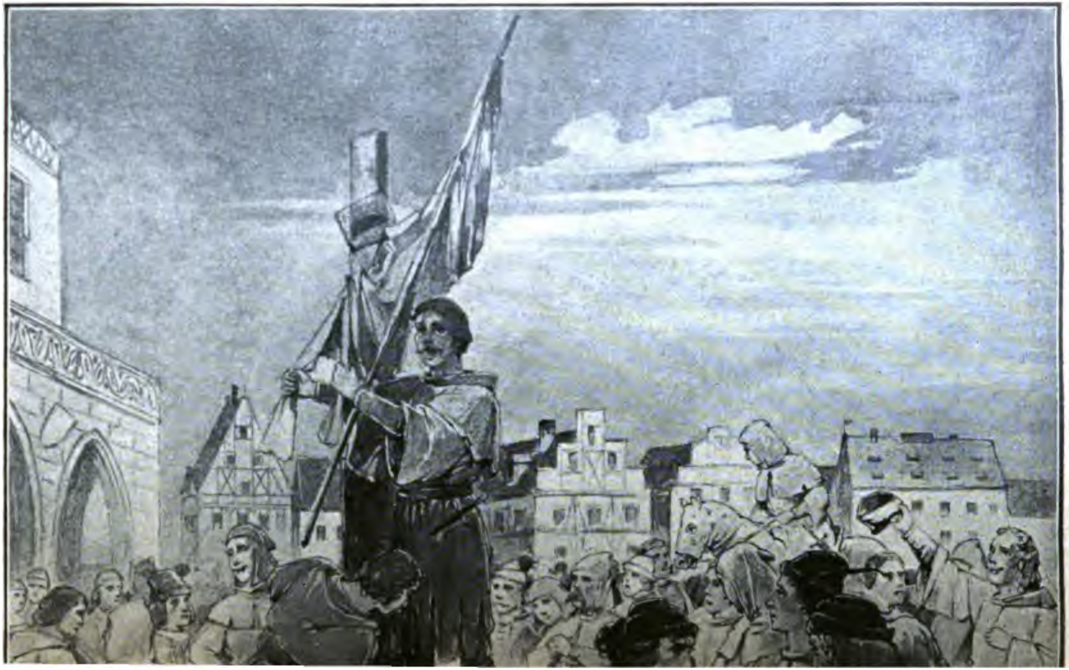

uměti a znamenati, žeť jeho milost jiného nemiení, než České královstvie a korunu, a zvláště jazyk český potupně a ukrutně vypleti a zahladiti.

I ufáme (doufáme) vám, jako věrným Čechóm, že v té núzi té koruně České a tomu království radni a pomocni budete, jakož jste to dřieve i vy i vaši předkové, věrní Čechové, činili.

Pakli byste vždy mimo toto naše napomenutie k také záhubě Českého jazyka a královstvie jeho milosti poslušni byli a v něho slušali jako v krále Českého: tehdy podle práv koruny a královstvie tohoto propadli byšte čest i hrdla i zbožie vaše, věry své přirozené jazyku svému českému i koruně nedodržiece.

Jakož máme za to, že jste tak s to múdří, věrní a opatrní, že sě toho nedopustíte; ale což o těch kusiech mienite, máme za to, že sě v tom jako věrní Čechové skutečně ukážete, na dokázánie té viery a lásky k jazyku a království Českému.

Také vám věděti dáváme, žeť my o nic jiného nestojíme, než najprvé o přijímanie těla a krve božie pod oběma spůsoboma všemu lidu obecnému; druhé, o kázanie řádné a svobodné slova božieho; třetie, aby kněžie nám tak případně živi byli, jakožto jest pán Kristus přikázal a jeho apoštolé a po nich svatí otcové ustanovili, a čtvrté, o obecné dobré královstvie a jazyka našeho Českého a o očistěnie zlé a křivé pověsti královstvie Českého.

A jestliže by co při těch kusiech neřádného bylo, toho my nechceme ani mienime držeti ani brániti neustupně: ale v tom ve všem chcem rady i zprávy a naučení z písma svatého poslušni býti.«

Provolání toto vydané v několika jazycích rozšířeno v nesčetných opisech po Čechách i zemích sousedních a mělo v pravdě patrný účinek.

Když vypršelo příměří dnem sv. Jiří (23. dubna nebo den ten byl u nás do r. 1622. zasvěcen tomuto světci) poslány od mnohých pánů a rytířů králi Sigmundovi listy odpovědné čili vypovězení nepřátelství, celý pak národ pln nadšení a odhodlanosti chystal se k posvátnému boji za svou víru, za svou vlasť a za svůj jazyk Slovanský.

O Táborské obci.

Příchodem Žižkovým na Tábor nastal tam nový čilý život, nahodile sběhlé se obyvatelstvo spořádáno v obec, nad kterou zvoleni čtyři hejtmani. Prvým z hejtmanů těchto byl Mikuláš z Husi, druhým Jan Žižka, třetím Zbyněk z Buchova a čtvrtým Chval z Machovic.

Hejtmani tito nejspíše se ve správě obce střídali, vojenství však vloženo asi již tenkrát do rukou Žižkových, který byl se již ve dvou bitvách osvědčil býti odvážným a nejvýše udatným bojovníkem, jakož i vysoce nadaným a obezřelým vojevůdcem.

Nedlouho po svém příchodu na Tábor posloužil straně své novým činem vojenské chytrosti a odvahy.

Mikeš Divůček vraceje se od Sudoměře, položil se asi s tisícem jezdců do městečka Vožice jen asi dvě míle od Tábora vzdáleného.

Žižka dne 5. dubna na Veliký pátek vypravil se proti Divůčkovi a doraziv za noci krátce přede dnem k městečku, prolomil plaňkovou ohradu a vtáhnuv za úplného ticha do městečka, učinil teprv tu pokřik. Mincmistr zachránil se na zámek, lid jeho však jednak pobit, jednak zajat, málo jich se zachránilo s pánem.

Žižka pobrav mnoho odění a koňstva se zajatci vrátil se na Tábor a odtud vyjednal s Divůčkem výměnu zajatců za jeho u Sudoměře zajaté bojovníky.

Bystrý duch Zižkův rozváživ, co v Čechách a sousedních zemích se dělo a připravovalo, seznal, že, má-li hrozící nebezpečí s úspěchem odraženo býti, bude třeba dobře ozbrojeného, vycvičeného a spolehlivého vojska.

A kde takové vojsko sebrati — to bylo palčivou otázkou, na kterou odpověděti bylo velice těžko. Že páni a jejich branná moc nejsou spolehlivými, to Zižka znal a to doba nejbližší také potvrdila, že pak i Praze a mnohým městům důvěřovati nesmí, to naučilo ho jednání Pražan, které z Prahy jej bylo vypudilo.

Zbýval jen jadrný lid venkovský toužící po boji pro zákon páně, lid v jádře svém nezkažený, ač ovšem málo podajný, v mravích hrubý a v náboženské roznícenosti své bezohledný a krutý.

Žižka na chudém popluží pod dubem narozený znal ovšem ten lid se všemi jeho přednostmi a vadami a neváhal sáhnouti k němu, aby z něho učinil ty hrozné boží bojovníky, před nimiž potom veliká vojska bez boje v divý útěk se dávala.

Bylo ovšem třeba velikého, pronikavého ducha věhlasného válečníka, aby z nepodajného lidu stalo se obratné, podajné vojsko.

A Žižka těžké úloze té dostál s výsledkem velikolepým. Nemaje potřebných peněz na opatření různých zbraní tehdá obyčejných, vložil do ruky venkovana železem okutý a hroty opatřený cep, kterým tento od mládí dobře naučil se vládnouti na humně a nemaje s dostatek koní, učinil jádrem vojska svého pěchotu.

Postřehnuv zároveň, že proti rytířskému jezdectvu s nejlepším prospěchem dalo se užiti dělostřelby, věnoval i této zvláštní píli a prohledaje zase k tomu, že i tu bude mu k ruce jen venkovan, umístil děla na válečné vozy.

Válečný vůz a složená z vozů takových hradba vozová nebyla sice nálezem Žižkovým, nebo již něco před tím a to r. 1413. vozy takové se připomínají ve vojenském zřízení složeném podkomořím Janem Hájkem z Hodětína, ale Žižka užil tohoto válečného prostředku tak obsáhle a s takovým úspěchem, že veliká jeho i nástupců vítězství v přední řadě této novotě přičítána býti musí.

Válečné tyto vozy nemálo se podobaly nynějším nekrytým vozům železničním, ač ovšem byly rozměrů menších a železa při nich po skrovnu bylo užito, sloužily pak nejen za ohradu a nosiče děl, ale i k ukládání spíže, obroku, kořisti a vůbec majetku jakož i za útulek žen (sester) a dětí (pračat).

Podivuhodným bylo, jak dovedl Žižka z těžkopádného tohoto válečného předmětu učiniti dle potřeby v nejkratší době z prostředku dopravního ochrannou hradbu a obráceně.

Jízdy málo Žižka dbal a ona byla ve vojště jeho vždy členem podružným a prvotinou jízdy táborské byla četa, jejíž koňstvo pocházelo ze vzpomenuté kořisti, učiněné na výpravě proti Vožici.

Pořídiv takto válečnou moc Táborskou, opevnil i sám Tábor tak, že jsa již polohou těžko přístupný, stal se vystavěním dvojité i trojité hradby nejtvrdší pevností v zemi České.

A teď jako na zkoušku vytáhl Žižka na válečné tažení po okolní krajině.

Nejprv napadl tvrz Sedleckou poblíž Ústí, na níž seděl vzpomenutý svrchu Oldřich z Ústí. Tvrz dobyta, pan Oldřich cepy utlučen jakož i čeleď jeho až na šest, kteří zajati.

Než ani těchto nemělo být ušetřeno a zahubeni šeredně. Oznámeno jim, že jen ten bude na milost přijat, který by ostatní pobil. I učinil tak jakýsi Pinta, načež sám přidal se k Táborským.

O kořisť nestál Žižka ani jeho družina, proto klenoty a jiné věci vzácné, které na tvrzi uschovány byly, vynesl lid na hromadu dříví a zničil je ohněm.

Podobně se stalo, když na dalším tažení Žižka hradu Rábí u Horažďovic se zmocnil.

Tenkrát zkaženy kláštery v Milevsku a Nepomuku, dobyt pak Písek a Prachatice.

Lid maje za to, že nastává skončení všeho, bořil památky zbožnosti předků a pustil uzdu zuřivosti své hlavně proti kněžím pod jednou, jichž sedm pod hradem Rábím upálil.

Žižka neodvážil se krotiti vášně lidu svého, hodlaje jich využitkovati proti nepřátelům, začež všecka úhana z toho padla na památku Žižkovu a on od nepřátel vylíčen jako nelidská ohava a krvelačný ukrutník.

O Orebitech a příchodu jejich do Prahy.

Listy Pražan a pana Čeňka spůsobily po Čechách mocné vzrušení a na prvém místě byl to kraj Hradecký, který jsa polohou svou na ráně Sigmundovi, chystal se k odporu.

I tu povstalo bratrstvo Táborskému podobné, jehož středem bylo městečko Třebechovice a které nazvavši kopec nad Třebechovicemi biblickým jménem Oreb, nazvalo se po něm Orebity.

Náčelníkem bratrstva tohoto byl pan Hynek zvaný Krušina z Lichtemburka, vedle něho pak slynuli rytíři Diviš Bořek z Miletínka a Jan Hertvík z Rušinova (u Chotěboře).

Z duchovních bratrstva tohoto prosluli kněz Ambrož, dříve farář Hradecký. o němž již bylo promluveno a Matěj Lupák čili Lupáč.

Pan Hynek Krušina sebrav bratrstvo Orebitské, vydal se s ním nejprv proti klášteru v Hradišti Mnichově, zbořil jej až do základů, načež zaměřil ku Praze, kam dne 2. května čili ve čtvrtek den sv. Sigmunda r. 1420. přitáhl, maje v čele průvodu svého kněžstvo velebnou svátost nesoucí.

Pražané uvítali příchozí se slávou a ubytovali je u sv. Apollináře, aby tu byli jako na stráži proti Vyšehradu, kdyby snad posádka Sigmundova chtěla pokusiti se o náspy a hražení tu postavené.

Radost z příchodu pomocníků skalena byla Pražanům proněvěrou pana Čeňka z Vartemberka. Pán tento vida to povstání všech proti všem netroufal více v síly své, aby jakožto nejvyšší purkrabí měl řiditi správu království a jsa vůbec povahy vrtkavé, počal zase jednati se Sigmundem, který byl obratu tomu velice povděčen a ochotně nabízel milost a smír.

Prostředníky byli pan Vilém Zajíc z Hazmburka a pan Arnošt Flaška z Pardubic a tu dne 7. května 1420. pan Čeněk postoupil hrad Pražský pánům Vilémovi Zajíci a Václavovi z Dubé.

Zpráva o činu tomto rozhořčila Pražany měrou vrchovatou. Prápor páně Čeňkův s radnice stržen a přibit na pranéři protržený, poněvadž pan purkrabí slovo své protrhl a k práporu přimalován klobouček na znamení, že si pan Čeněk vůči Pražanům vedl šibalsky.

Na oplatu udeřili Pražané na hrad Pražský, a byvše odraženi, spálili kláštery Strahov, rytířů

Svatojanských a Svato Tomášský i dvůr arcibiskupův, aby pak obyvatelstvo Menšího města Pražského nebylo vydáno zuřivosti posádky hradské, přestěhováno ovšem jen to kališnické — katolíci byli již uprchli na hrad — na Staré a Nové město, domy pak dány v požeh i s farním chrámem sv. Mikuláše.

Tak stalo se jedno z měst Pražských obětí spálenou na oltáři vlastenectví a náboženského přesvědčení.

O příchodu Sigmundově do Čech.

Zatím sehnalo se kolem krále Sigmunda do 20.000 dobrodruhů lačných jednak slibovaných milostí, jednak tučné kořisti v požehnané zemi České a s vojskem tím dal se Sigmund na pochod do Čech, prošed pak branou zemskou u Náchoda, vjel 3. května 1420. do Hradce Králové.

Tu pobyl devět dní, lákaje se všech stran české panstvo a zemanstvo k sobě. I z Moravy dostavilo se sem hojně žoldnéřů vypravených od měst Olomouce, Brna, Uničova, Jevíčka, Jihlavy a Znojma.

A všickni tito pomocníci Sigmundovi poslali Pražanům listy odpovědné, tak že se jich sebral slušný počet 364.

Pražané se již nelekli a zapsali si tyto odpovědníky do knihy psanců. Pan mincmistr Mikeš z Jemniště byl v čele, dlouhou řadu pak, snad aby jich bylo právě co dní do roka, uzavřel písař městský, v dobrém jsa rozmaru, smyšlenými zemany »Psík a Petřík odevšad«.

A tak smutná ta kapitola v letopise národa našeho vyzněla zvukem veselým, bodrým úsměvem plným sebevědomí, odhodlanosti a síly.

Než i tu ozvala se zároveň v srdcích pražských Cechů struna oddanosti ku královskému rodu a Pražané vzpomínajíce na nezapomenutelného Otce Vlasti nejblaženější paměti krále Karla, nemínili zapomenouti na rod jeho a vždy ještě myslili na prostředek, jímž by mohli smířiti se s jeho synem, byť nehodným a věrolomným.

Sigmund přitáhl asi 13. května do Kutné Hory, sem tedy do předního sídla nepřátel kalicha, vyslali Pražané obdrževše od krále gleit své posly a to dva z konšel, dva z mistrů učení Karlova a dva ze starších, s nimiž jakožto průvodčí a ochránce jel podkomoří pan Václav z Dubé.

O přijetí poslů těchto kronikář Vavřinec z Březové vypravuje: »Protož když jsou pražští poslové klečíce na kolenou před králem od obce Pražské pozdravili a žádali, aby jich při přijímání z kalicha ráčil nechati, prosili, aby jich milostivým pánem, odpustě všecku provinu, býti ráčil a do Prahy netoliko branami otevřenými, ale i zdmi zbořenými žádali přijeti: tehdy on pýchou pozdvižen jsa jako lucifer toto přikázal a vyřčení učinil, aby hned všecky řetězy z ulic, kteréž byli k jeho rozkázání složili a na rathouz snosili, na hrad Pražský z Starého města vezli i všecka odění, houfnice (děla) i všecku střelbu branní aby dovezli a konečně skladli a z Nového města na hrad Vyšehradský a že teprv do Prahy přijede a že chce jim odpověď nějakou dáti.

Protož poslové pražští od krále tu odpověď přijavše, obci to žalostivě vypravovali, obec pak to uslyševši zarmoucena byla.

Však k odepření moci královė ve jméno boží pro obranu pravdy přijímání z kalicha až do statkův a hrdel ztracení znovu jsou se zavázali a sobě slíbili.

Ihned nové sloupy po ulicích města vyzdvihli jsou a více řetězův přidělali jsou a ze všech stran ohrazovali jsou.«

K tomu dodává starý letopisec: »A tak postavili se proti němu k zbrani, a kdež byl řetěz jeden, miesto toho udělali dva a šraňków po Novém městě mnoho zděláno nových.«

O příchodu Táborských do Prahy.

Pražané odhodlavše se konečně ku podstoupení zápasu se Sigmundem, věděli, že bude to boj rozhodný a osudný, proto také nepominuli ničeho, čím by síly své válečné rozhojniti mohli.

Na prvém místě vzpomněli na bratrstvo Táborské a vypravili honem poselství na Tábor, aby bratří na ochranu zákona božího bez meškání všeho zanechajíce do Prahy pospíšili.

A bratrstvo neváhalo a nerozmýšlelo se ani okamžik a přes to že mnohá kyselost při nich byla proti Pražanům, nedbali jí a vidouce vlast a především zlatou matičku Prahu nad propastí, ihned byli pohotově k pomoci.

Dne 19. května (1420.), tedy asi druhý nebo třetí den po návratu poslů pražských z Hory, bylo již 9000 mužů bratrstva Táborského na pochodu ku Praze, majíce v čele všechny čtyři své hejtmany.

Táhli s ženami i dětmi, majíce s sebou značné množství vozů válečných.

Hned první den přirazili k městu Benešovu, které patřilo nejurputnějšímu nepříteli kališníků, víckrát již jmenovanému Petrovi Konopištskému ze Šternberka.

V městě byla dosti silná posádka pěší i jízdná pod velením Hanuše z Polenska, hejtmana Lužického.

Táborští vnikli do města a zahnavše posádku do pevného kláštera minoritského zapálili město, které shořelo i s kostelem farním. O klášter se nepokusili, nebo přístup k němu pro hořící budovy byl nesnadný a oni nesměli se omeškati dobýváním jeho, majíce bezpečné zprávy o blížení se houfů Sigmundových; vytrhli tedy a položili se na noc do vsi Poříčí na Sázavě.

Zatím dověděl se o výpravě Táborské Sigmund a poslal ihned asi deset tisíc mužů pod Janem z Chotěmic, Vlachem Pipou z Ozory a vzpomenutým již horským rychtářem Václavem Doninským proti nim.

Zároveň vypraveno za týmž účelem s Václavem z Dubé asi 1600 mužů z posádky hradu Pražského, k tomu pak vytrhl i pan Petr Konopištský do pole.

Zvěděvše Táborští o všem tomto vojsku na ně vypraveném, zdvihli se ještě v noci na cestu ku Praze, byli však od nepřátel dostiženi a přinuceni k boji.

Děsný rozlehal se lomoz a ryk čirou nocí, třeskot okovaných cepů o krunýře a helmy, hrkot těžkých vozů a k tomu křik lidí, ržání koňstva a ob čas zahouknutí výstřelu dělového zvyšovaly hrůzu boje.

Konečně zvítězil důmysl Žižkův nad přesilou a Sigmundovo vojsko dalo se na útěk, zanechavši na bojišti 50 mrtvých a mnoho praporečků červeným křížem znamenaných.

Táborští vykonavše kus perné práce, pokračovali v pochodu a dorazili odpoledne dne 20. května (1420.) do Prahy.

Pražané vyšli jim v processí v ůstrety, vítali je radostně a opatřili všemi potřebami v hojnosti.

Ženám a dětem vykázán klášter u sv. Ambrože za obydlí, mužstvo položil Žižka v ležení na ostrově v řece poblíž brány Poříčské.

Žižka učinil tak proto, aby mohl nejsa hradbami poután, volně užívati vojska, jednak chtěl zabrániti přílišnému styku Táborských s Pražany, aby zamezil rozbrojům, které by mohly povstati pro různé náhledy a mínění.

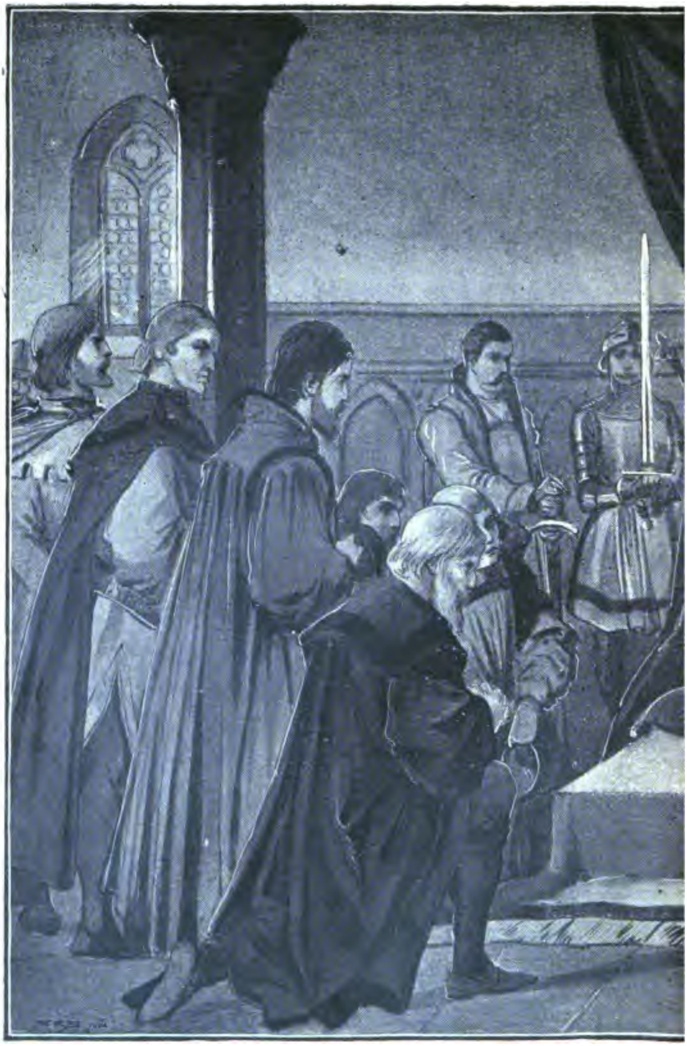

Pražské poselstvo před krále

Pův. kresba H. Schüllingra.

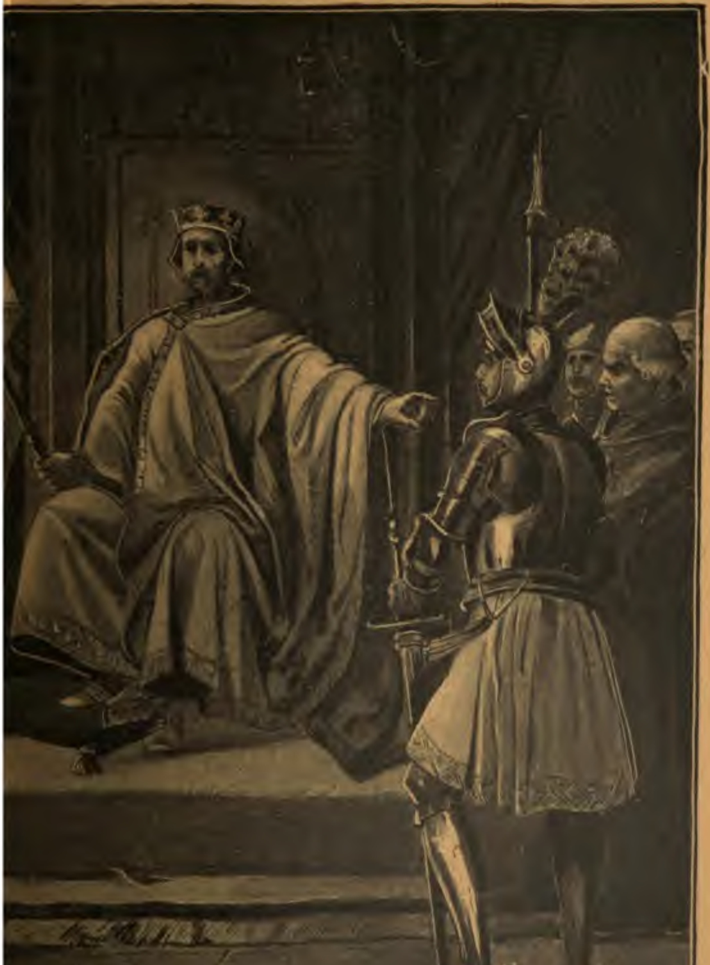

Sigmundem v Kutné Hoře.

Tomuto ovšem nezabránil. Táborští již druhého dne vydavše se houfně do Prahy, mnoho tu nalezali, co se náhledům jejich příčilo a co také chtěli hned napravovati.

Tak nelíbily se jim dlouhé kníry Pražanů a oni nazývajíce je podsebitím čili pavlačemi násilně je uřezovali. Podobně činili s dlouhými copy Pražanek. Bylo z toho mnoho mrzutostí, až hejtmani Táborští přechmaty tyto svým přísně zapověděli.

O nové pomoci Pražanům.

Hrozivé vystupování Sigmundovo zastrašilo velkou část národa Českého, tak že buď k němu se přidávali nebo trnouce v očekávání hrozných věcí nečinně doma zůstávali, jen v severozápadních Čechách, kde pro vzdálenost strach před hordami Sigmundovými ještě myslí byl tak neopanoval, zavládl čilejší ruch a účastenství s Prahou.

Ze Žatce, Loun a Slaného jakož i jejich okolí vypravilo se také několik tisíc mužů ku Praze. Vůdci jejich byli zemané Záviš, zvaný Bradatý a Petr Obrovec, z kněží přední místo zajímal kněz Petr zvaný Špička. I tento zástup táhl s ženami a dětmi, cestou pak provedl nejednu zvůli.

Tak od nich zničen klášter Postoloprtský. ač hejtmani zkázu tu nelibě nesli, podobně zkažena tvrz Makotřaská, patřící bohatému kupci pražskému a odpůrci kalicha Petru Meziříčskému.

V pátek před hodem božím svatodušním čili dne 24. května 1420. přitáhli do Prahy v průvodu pana Hynka z Kolšteina, horlivého kališníka, který jim z Prahy až ku Slanému vstříc byl vytáhl.

Od Pražan noví tito pomocníci uvítáni rovněž radostně a opatřeni hojně všemi potřebami.

O tažení Sigmundově proti Praze.

Sigmund, kterému bylo se mezi tím podařilo rozehnati zástupy lidu selského, sebraného v okolí Ledče a houfy uhlířů, kteří pro doly horské uhlí pálili, teď však od milířů svých odběhše ku Praze se chystali, byl nemile zaražen porážkou vojska svého proti Táborským vyslaného.

Obávaje se pak, že by z nenáhla Praze hojná pomoc sejíti se mohla, vytrhl bez meškání do Hory a zaměřiv spěšným pochodem ku Praze, položil se v ležení u vsi Litožnic mezi Běchovicemi a Dubčem jen asi dvě míle na východ od Prahy vzdálené.

Téhož dne, kdy dorazili Žatečtí, Lounští a Slánští do Prahy, dověděl se Sigmund o jich příchodu a tu obávaje se udeřiti na Prahu, zdvihl se hned druhého dne v sobotu před božím hodem z tábora a odtáhl ku Staré Boleslavi.

Zatím přední stranník Sigmundův, pan Vilém Zajíc z Hazmburka, počal ve prospěch králův v severozápadních Čechách válku.

Přitáhnuv v tuže sobotu před božím hodem čili v den sv. Urbana 25. května 1420. se svou brannou mocí ku Slanému, opanoval Slanskou horu těsně nad městem strmící. Maje takto město skoro v rukou, užil ještě lsti. Dal v městě rozhlásiti, že se Sigmund Prahy již zmocnil a tu město bez toho valné části boje schopného mužstva zbavené, otevřelo panu Zajícovi brány.

Na zprávu o události této vypravil se Sigmund do těchto krajin a přitáhl přes Mělník nejprv do Litoměřic.

»Pobytí jeho v Litoměřicích označeno jest v paměti národu našeho příběhem truchlojemným.

Purkmistr tamnější, jménem Pichel, člověk ukrutný a lstivý, chtěje zavděčiti se králi, s pomocí oděncův jeho dal zjímati 17 měšťanů k husitství náchylných a po Sigmundově odchodu dne 30. května na rukou i nohou svázané do Labe uvrhnouti.

Mezi nimi nalézal se také ženich jediné jeho dcery, kterážto když milence svého ani prosbami ani jinými prostředky uchrániti nemohla, skočivši sama za ním do řeky, utonula v objetí jeho.«

Vzpomenutého dne (30. května) vytrhl Sigmund ku Slanému, odtud pak zastrašil hrozbami měšťany Lounské, tak že i oni přijdouce do Slaného přiznali se k němu a přijali jeho posádku.

Tímto úspěchem jsa osmělen posel papežský Ferdinand, který ve Slaném s arcibiskupem Pražským Konradem byl při králi Sigmundovi, dal všecko, cokoli k obřadu pod obojí náleželo, veřejně bořiti a kaziti, jmenovitě v kostele sv. Gotharda archu čili tabernakul na velkém oltáři pro uschování těla páně zřízený dal zbořiti, ano i chléb a víno od husitských kněží posvěcené ohněm spáliti.

Na konec s velikým posměchem upálen jeden kněz a jeden světský člověk, kteří nechtěli od kalicha upustiti.

Odtud odebral se Sigmund přes Křivoklát, Žebrák, Točník a Karštein ku Zbraslavi, kde položil se s vojskem v ležení.

Obešed takto Prahu skoro kruhem, vydal se sám jen se skrovnou družinou na Nový hrad u Kunratic a odtud až na Vyšehrad, kde přivítán s velikým plesáním.

Z oken paláce králů Českých na staroslavném Vyšehradě viděl ten král otčim zlatou Prahu u svých nohou; zda tušil, že šestnáct let ještě uplyne, než bude smět na půdu její vkročiti?

Národ Český mnoho snesl ve své příchylnosti a lásce, ale byl rovněž tvrdým a neustupným, kde jednalo se o jeho práva a o jeho nejdražší statky.

O oblehání hradu Pražského a Vyšehradu.

Vojsko Táborské v Praze nelenilo a Žižka maje z ležení na ostrově volný rozhled po okolí, provedl nejeden smělý kus válečný.

Tak již třetí den po příchodu (22. května) Žižka dověděv se, že hradským na pomoc táhne několik pánů z půlnočních Čech, přebředl se svými řeku, a udeřil na ně u obory Bubenečské (Ovenecké).

Vojsko panské byvši nenadále překvapeno, rozprchlo se a Táborští ukořistili 19 vozů se spíží, rouchy vzácnými, oděním a se sekerami, které přichystány byly na přetínání řetězů v ulicích pražských.

Týž den od Pražan a Táborských spálen klášter Břevnovský a devět mnichů v něm nalezených odvedeno do Prahy.

Po příchodu Žateckých, Lounských a Slánských opevněno Nové město proti Vyšehradu novým příkopem a náspem, nebo předešlý posádkou Vyšehradskou byl zasut a sousední ulice novoměstské i s chrámy při tom spáleny.

Teď veden příkop ve větší vzdálenosti a práce ta vložena na ženy Táborských, Orebitů, a z druhých měst. Táborské ženy při tom rozbořily sousední klášter sv. Kateřiny a jeptišky rozehnaly.

Potom propustili Pražané své konšeli z jich úřadu a zvolili nové a to nejen z občanů svých, ale i z Táborských, Orebitů, Žateckých, Lounských a Slanských, na to přistoupeno k zabezpečení města před vnitřním nepřítelem.

Na předním místě měli býti odstraněni z města všichni odpůrcové kalicha jakožto přirození spojenci Sigmundovi. Úkol ten vzalo na se kněžstvo a obcházejíc domy, vyhledalo ony, kterým pak dopuštěno odejíti od města.

Byli to z největší části Němci a sousedé zámožní, kteří tenkrát v počtu asi 700 opustili své domy.

Domů těchto užila Praha k ubytování přespolních spojenců, věcí pak v domech těch zanechaných zejména potravních užito ve prospěch obce hlavně ku stravování bojovníků a jejich rodin.

A teď přistoupeno k oblehání hradu Pražského, kde se byla zavřela posádka asi 7000 mužů. Posádka tato byla s to, hradu uhájiti, ale nebylo tu zásob, jak pro lid tak pro hojné koňstvo.

Koně počali hynouti a mnoho jich s hradu sehnáno s přeřezanými žilami, aby nebyli oblehatelům k potřebě.

Pražané a jich spojenci postavili se hlavně na prostranství před klášterem Strahovským a odtud z děl činili veliké škody zejména v městě Hradčanském, které konečně celé vzalo zkázu.

Když došla do Prahy zpráva o událostech slanských, dali oblehatelé před hradem upáliti dva mnichy břevnovské a jednoho člověka světského, Němce, kteří ku kalichu přistoupiti nechtěli.

Brzo na to na témž místě upáleni čtyři mniši kláštera Zbraslavského, kteří se nějak dostali do rukou Pražanů.

Tak ukrutnost splácena ukrutností na účet náboženské horlivosti a lidskost šlapána v kal s tím rouhavým domněním, že se to Bohu líbí.

Na hradě bylo však zatím hůř a hůř — již posádka jedla koňské maso — v dobách těch věc neslýchaná, místo zeleniny požíváno listí révové a nejeden bojovník, zejména byl-li Čech, užil vhodné chvilky a uprchl k oblehatelům.

Počátkem června dopravili Vyšehradští něco spíže na hrad Pražský, to však stačilo jen na krátký čas a zase ozýval se nedostatek a volání o přispění.

Sigmund mínil delší čas podlíti na Zbraslavi, proto dal své ležení ohraditi příkopy a náspy, ku kteréž práci sehnáni okolní sedláci, když však seznal zoufalý stav posádky hradské, vytrhl dne 12. června z ležení tohoto asi se 17.000 mužů přes Bílou horu k Břevnovu.

Výprava Sigmundova nebyla tajnou oblehatelům a ti vytrhli s vozy i děly proti němu.

Sigmund hleděl se vyhnouti boji a vpraviv chytrým použitím krajiny hojně spíže do hradu, jakož i vybaviv odtamtud několik set koní, dal se na zpáteční pochod.

Pražané se spojenci pustili se za ním, ale již jen se zadním vojem mohli svésti boj, ve kterém s obou stran něco lidu padlo Sigmund vrátil se do ležení zbraslavského, aby tu očekával příchod křižáků, kteří ve všech končinách evropských se chystali k vyhubení toho nepodajného národa Českého.

O útoku na Tábor a ztrátě Hradce Králové.

Králi Sigmundovi se v Čechách valně nedařilo a brzo seznal, že bude s pokořením Čechů větší práce, než se nadál a zejména v bratrstvu Táborském seznal odpůrce houževnatého a proto teď na ně obrátil zřetel.

Věda, že veliká část mužstva Táborského jest v Praze, umínil si učiniti útok na vlastní sídlo bratrstva, v čemž vyskytl se mu dobrý pomocník v panu Oldřichovi z Rožmberka, který již také po stopách svého poručníka našel cestu do tábora Sigmundova.

Nabídl se, že učiní výpravu proti Táboru, což bylo Sigmundovi tím milejším, že se obával, aby mu tato přední pevnost česká nebyla na závadu ve spojení jeho s Rakousy a Uhry.

»Oldřiše z Rožmberka!« píše Sigmund »tvému jsme listu dobře srozuměli a zvláště jakož nám píšeš o těch Tábořích na Hradiščku. Věz, žeť jsme již zde, pánu Bohu děkujíce a proti zdejším Táboróm sie dálibuoh snažíme, žeť těm na Hradiščko nemnoho pomoci dadie (dají).

Protož přikazujeme, aby předsie ten Tábor na Hradiščku rozplašil a zbořil. Pakliby toho učiniti nynie nemohl; tehdy chcem, aby ihned bez meškánie se vší svú mocí i s jízdnými i pěšími lidmi sem k nám přispěl a přitáhl, neb jsme již na tom ostali, že těch Táboróv ukrutnost a neřády déle nechcem trpěti, než to mienime staviti s boží pomocí.«

A v jiném listě mu slibuje: »A také na nás shledáš, když nás poslúchati budeš a nás držeti, že na nás budeš jmieti laskavého pána a poživeš toho od nás všiem dobrým.«

A pan Oldřich odpřisáhnuv před poslem papežským kalich, jal se úsilovně Tábora dobývati dne 23. června 1420.

Jak o tom do Prahy stihla zpráva, vypravil se pan Mikuláš z Husi s 350 jezdci Táboru na pomoc a přiblížil se k městu tak opatrně, že Rožmberští neměli o něm ani potuchy, když pak smluvil se s městem, udeřili dne 30. června na pana Oldřicha z předu i ze zadu a ač Rožmberských bylo dvacetkrát více, dali se na zmatený útěk, při čemž jich mnoho zbito a zraněno, celé pak ležení s hojnou kořistí upadlo v ruce Táborských.

A zklamání toto bylo pro Sigmunda tím trpčím, že krátce před tím (26. června) vymknut z moci jeho i Hradec Králové.

Tu pod náčelnictvím rytíře Beneše z Mokrovous a některých jiných sešlo se shromáždění lidu na Kunětické hoře dne 25. června a to vyzváno k rozboření kláštera Podlažického.

Tento úmysl oznámen i od zpytáků měšťanům v Hradci, tak že tito nedbali valně o svou bezpečnost, zatím lid v noci se náhle obrátil a rychlým pochodem zaměřil k Hradci, kamž za svitání (26. června) dostihl.

Hradby slezeny a město opanováno. Stranníci Sigmundovi přinuceni opustiti Hradec.

Sigmund sice ihned vyslal 10000 mužů, aby se opět města toho zmocnili, ti však vidouce, že darmo by se namáhali, vrátili se s nepořízenou.

Na nový pokus nebylo pomyšlení, nebo přiblížila se již doba, kde rozhodnuto mělo býti nad osudem národa českého, přiblížil se jeden z nejpamátnějších okamžiků v dějinách naší milé vlasti.

O příchodu křižáků před Prahu.

Kolem dne sv. Jana Křtitele počali se do ležení Sigmundova dostavovati zástupové křižáků, měliť jako oni někdejší bojovníci za osvobození svaté země znamení kříže z rudého sukna vystřižená na šatu svém připevněna.

Se zástupy těmito vytáhl Sigmund v pátek dne 28. června z ležení zbraslavského ku Praze. Táhl předešlou cestou přes Břevnov a položil se na pláni na Letném a to ve třech odděleních. Sešloť se k Sigmundovi přes 40 knížat světských i duchovních. Z kurfirstů německých přišli všichni až na Saského, dále byl tu Albrecht, vévoda Rakouský, z bavorského rodu knížecího byli přítomni tři, z míšenského dva, ze Slez sedm, mužstva pak z 35 národů shrnulo se proti otcům našim přes 100.000 bojovníků.

V ležení prvém za Bruskou položil se sám král s Uhry, Charvaty, Dalmatinci, Bulhary, Valachy, Sekely, Kumany, Jasy, Rusy a Srby, Moravany, Slezáky, Lužičany a »nevěrnými« Čechy.

K těmto připojil se i Albrecht Rakouský, později král Český a Německý s válečnou mocí zemí svých.

O příchodu knížete toho do České země letopisec Vavřinec z Březové takto vypravuje: »V sobotu po svatém Prokopu, když šestého dne měsíce července vejvoda Rakouský s velikým vojskem k Praze od Miličína do vojska králova táhl, snad 60 koní odjevše od vojska do Arnoštovic (na severozápad od Miličína), kněze Václava, v též vsi Bohu a lidem milého, pro podávání těla a krve boží pod obojí spůsobou jsou zradú některých kněží českých i s vikářem (kaplanem) jali a oba na jeden kůň vsadivše, do vojska vývody do Bystřice (v polední stranu od Benešova) přinesli, vývodovi jako kacíře dali a od vývody biskupovi (Pasovskému) sem i tam celou noc přivozovali jako od Kayfáše ku Pilátovi, hrozíce a nutíce, aby rozdávání pod obojí spůsobou se odpřisáhli, nebo že budou spáleni.

Kněz Václav jim pokorně odpovídal, že »to u vašich mšálích (misalích) máte psáno a písmo svaté tomu učí; smažte to písmo, nebo zžerte to čtení.«

Jeden Turek z nich plechovici (plechovou rukavici) maje na ruce udeřil kněze v tvář, že krev z nosu i z oust jeho tekla jest.

A tak jej přes celou noc trápivše, zesnuli jsou. A když bylo ráno, totiž den nedělní, kněze Václava s jeho vikářem a třemi sedláky a čtvero robátek na hranici dřev tu nad rybníkem všecky spolu vložili jsou a jako posadili.

A jeden napomínal jich, chtějí-li ještě živi býti, aby se odpřisáhli.

Kněz Václav jako věrný pastýř ovcí řekl: »Odstup to od nás, což radíte, a netoliko jednu, ale sto smrtí podstoupiti chceme, by možné bylo, nežli pravdy jasné, čtením svatým osvícené, zapříti.«

Ihned kati zapálili jsou ty hranice dřev s nimi. A maličcí jako rytířové noví v lůně kněze Václava sedíc, jsouce objati, písničku Bohu zpívali.

Brzo zadechli se, ale jiní déle, tak že posléz všech kněz Václav duši Bohu vrátil jest, mučedlničí korunu s svými obdržav.«

V druhém ležení na Letném položili se vévodové Bavorští, panstvo, zemanstvo a říšská města od Rýnu, ze Šváb, Frank, Vestfalska, Nizozemí a Švýcar.

V třetím ležení v oboře Ovenecké (Bubenečské) leželi Braniboři, Míšňané a Durynkové.

Promíšeně mezi těmito položili se křížáci z ostatních národů, jako Francouzové, Angličané, Španělé, Poláci a j.

Poněvadž oba hrady, Pražský i Vyšehradský byly v moci Sigmundově, Menší pak město Pražské bylo pustým spáleništěm, jednalo se jen o dobytí Starého a Nového města.

Sigmund zamýšlel učiniti na Prahu útok ze tří stran, z obou hradů a z tak zvaného Špitálska, kde teď město Karlín se rozkládá.

Rovněž mínil nejprve vyhladověním Prahu zkrušiti. K tomuto obému bylo třeba, aby měl v moci své horu Vítkov, která strmíc nad Špitálskem, důležitou byla při vzpomenutém útoku a ovládajíc silnici do východních Čech vedoucí, ovládala i přívoz, který by z těchto končin do Prahy díti se mohl.

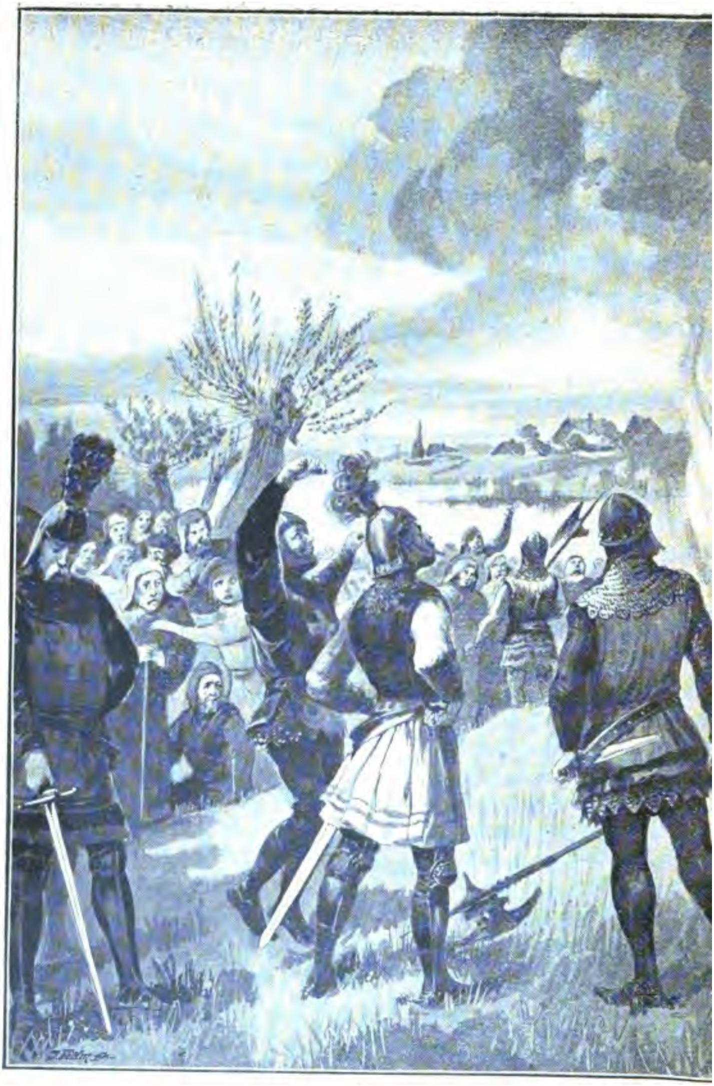

Původní kresba J. Podklášterského.

Upálení kněz

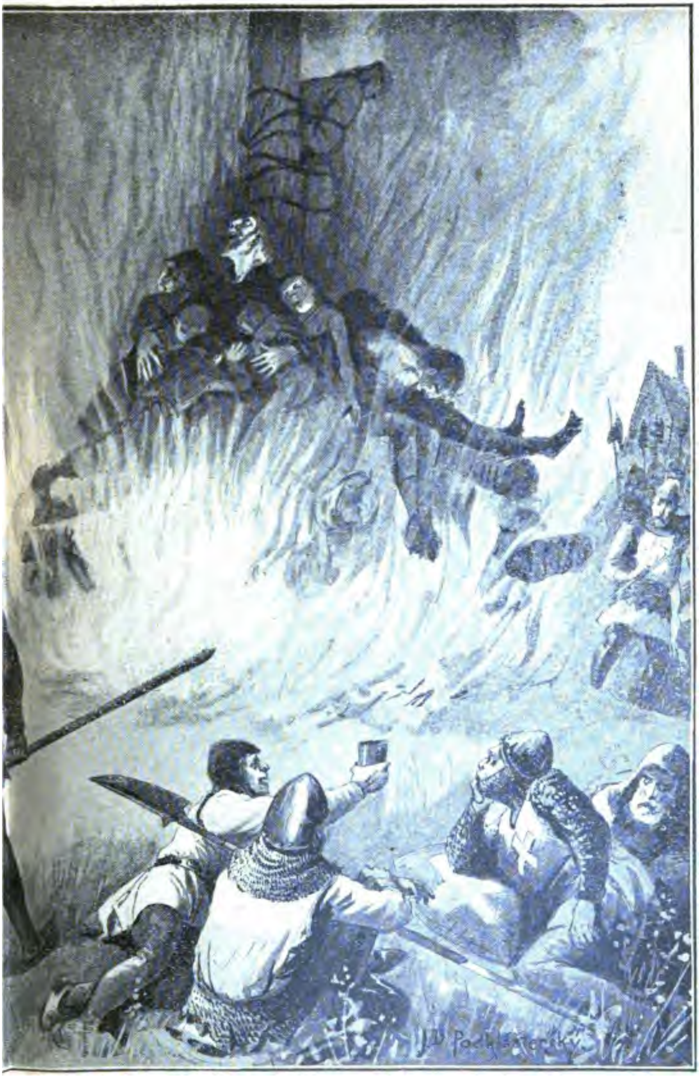

æ Václava.

Důležitost hory této postřehl však již i Žižka a předešel Sigmunda, dav tu pořídíti z hrubých klad dva sruby, které obehnal příkopem a nízkou zdí a opatřil posádkou.

Když již Sigmund omeškáním veliké chyby se byl dopustil, nezbývalo mu nic jiného, než chybu tu napraviti násilným se zmocněním oněch srubů.

K brzkému početí boje radily i nepokoje a různice v leženích křižáckých. Cizáci majíce po kdy zabíhali do kraje a kde kterého Čecha lapili, toho v ležení svém vinna nevinna upalovali, ač-li jim ho čeští páni tu přítomní nevyrvali.

Bavoráci ležíce na Letném a majíce mezi sebou a Starým městem jen řečiště vltavské, dráždili lid pražský chechtajíce se a povikujíce přes řeku dle Vavřince z Březové »jako psi vyli«: »Hus, Hus, Kacer, Kacer« (kacíř) a Pražané nedajíce se dlouho pobízeti, přecházeli přes řeku a bez krunýřů jen cepy ozbrojeni, utloukali křižáky houfně.

Na polích, kde teď město Smíchov stojí a kde tenkrát očazené zříceniny kláštera Kartouzského stály, došlo i k tuhému boji, v němž 40 Pražanů zabito, 16 zajato a hned také v nepřátelském ležení upáleno.

Tu rozhodl se Sigmund druhý den po vzpomenuté šarvátce v neděli dne 14. července podniknouti na Prahu obecný útok.

O bitvě na Vítkově.

V neděli dne 14. července (1420) o nešpořích čili ve čtyry hodiny odpoledne vytáhlo veškeré vojsko křižácké a postavilo se na ustanoveném shromáždišti. Tu rozděleno ve čtyři sbory.

Míšňané se sedmi neb osmi tisíci Rakušanů, a Uhrů celkem asi 25 tisíc mužů měli útokem vzíti horu Vítkov.

Čechové a Moravané v počtu kolem 16000 mužů měli přes most útočiti na Staré město, jiný sbor měl udeřiti na hořejší Nové město a podporovati tak současný útok posádky Vyšehradské, poslední pak oddíl měl ze Špitálska pokusiti se o bránu Poříčskou.

Útok na Vítkovu horu měl býti vykonán nejdříve, a po zdárném jeho provedení měli ostatní oddílové úkol svůj podniknouti současně, aby museli Pražané síly své rozděliti.

Míšňané, Rakušané a Uhři počali tudíž boj. Přebředše řeku udeřili pod vůdcem Jindřichem, hrabětem z Isenburka, z východní strany na sruby Žižkovy.

V té době nebylo v opevnění na Vítkově více než 26 mužů, dvě ženy a jedna panna, tudíž asi jedna hlava proti tisíci.

A přece dali se v boj bojujíce kamením a sudlicemi (zbraň bodná) s udatností a srdnatostí nevídanou.

»Nesluší věrnému křesťanu před Antikristem ustoupiti,« pravila jedna ze žen zápasíc s dobře ozbrojeným útočníkem a neustoupila do posledního vydechnutí.

Tu přichvátal Žižka se zástupem bratří a vrhl se v nejhustší dav nepřátel. Brzo octl se u velikém nebezpečí a již ho nepřátelé za nohu s náspu vlekli, když v čas nejvyšší přišla pomoc.

Pražané pozorovali s napjetím boj hrstky proti tisícům, starci i děti klesli na kolena a modlili se za ochranu boží a pomoc, z věží ozývalo se příšerné zvonění na poplach a odevšad sbíhal se mladý lid zbrojný a již vyrazili branou, aby přispěli utištěným tam na strmém Vítkově.

V čele zástupu ubíral se kněz se svátostí a před ním kráčelo pachole se zvonečkem.

Naděje v brzkou pomoc dodala srdce Čechům v srubech, kdežto Němci zalekli se nových příchozích a ten kněz se svátostí spůsobil mezi nimi plný obrat v mysli, nebo bylo jim před bojem řečeno, že Čechové ve srubu na Vítkově mají ohyzdnou modlu ďábla a té že tam konají hnusné obřady, oni pak viděli blížícího se kněze s tělem páně.

A již tu svištěly vzduchem šípy Pražanů a v brzku duněly o krunýře německé těžké rány kovaných cepů.

Křižáci zatlačeni v půlnoční stranu hory, kde tato krkolomným srázem ku Špitálsku spadala. Hrozný to byl útěk po srázu tom. Lidé i koně v chomáčích zahaleni prachem hrnuli se dolů ubíjejíce jeden druhého a srážejíce vazy. I Jindřich z Isenburka zůstal na bojišti.

Kdo vyvázl, prchal, co dech stačil k řece a nehledaje brodu vrhal se do řeky, kde nalezl chladný hrob.

Stará zpráva praví: »Tu jedni zbiti, druzí hlavy zlámali, třetí ztonuli, čtvrtí samými strachy zcepeněli.«

Na bojišti ubil Žižka Míšňanů 144, v boji pak s posilou pražskou padlo jich přes 300. Byl to sice na sílu nepřátel počet nepatrný, ale strach a hrůza učinily zbraň v rukou křižáckých malátnou a boj na Vítkově byl pro Čechy bojem vítězným a to na tolik, že skrovná jinak srážka tato nejen potomkům, ale již i současníkům zdála se býti bojem hrdinů obdařených zvláštní pomocí boží, jako by tu sama nebesa přímým zakročením se byla zastala národa Českého a jeho snah.

Sigmund díval se s Letné, jak hrdé jeho vojsko dalo se v divý útěk před zástupem nahodile sebraným a lecjaks ozbrojeným. A tu kleslo to hrdopyšné jeho srdce, tak že víc nedal rozkazu k útoku na Prahu a nakloniv sluchu radám Čechů, zejména pana Václava z Dubé a Mikše Divůčka z Jemniště, nedal proti městu naměřiti děla, aby ušetřil a nevydal ve zkázu »rodiště své«.

Budiž tu připomenuto k jeho chvále — jeť jí bez toho skrovňounce — že ve tvrdém tom srdci byl přece koutečck pro cit něžnější a ušlechtilejší.

Jestliže se srdcem zkormouceným vcházel Sigmund zpět do svého ležení, panovalo tím větší veselí a plesání v Praze.

Již druhého dne ráno prozpěvována od mládeže píseň složená zatím od kněze Čapka a všude po ulicích znělo: »Dietky, Bohu zpievajme, — jemu čest, chválu vzdávajme, — i se starými —. Neb Němce, Míšněny, — Uhry, Šváby, také Rakušeny, — poběhlé Čechy, — zarmútil, zastrašil i rozehnal — od dietek malých. — Onoho sem onoho tam k utěšení — svých milých stálých. — Milý otče! přijmi chválu — ot Čechóv věrných.

Vrch, na jehož temeni poprvé vítězně zápasil Čech s křížáky k památce rekovného vůdce Čechův jmenován hned na to obecně Žižkovem, za našich pak dob jméno to dáno i mohutnému městu, které na boku vrchu toho tak rychle rozkvětlo.

A tak největší hrdina národa našeho došel pomníku, který vzdoruje věkům, pomníku, na který neodváží se ani přemrštěnost ani násilí.

O jednání s králem a poslem papežským o čtyry články Pražské.

Že by boj na hoře Vítkově byl rozhodným a ve výpravě té křížové jediným, tak nedomníval se nikdo ze súčastněných a přece bylo tomu tak.

Němečtí křížáci byvše zklamáni v nadějích svých ve snadné vítězství nad českými kacíři a hojnou kořist v bohaté zemi, všelijak nyní mstili se ničíce jednak majetek Čechů, jednak až s nelidskou ukrutností zuříce proti každému, kdo byl Čechem.

Vzteklost a loupeživost tato hnula českými pány v ležení Sigmundově a oni nepřestali ukazovati mu k tomu, že tím spůsobem ničí jeho majetek a Sigmund již ze vrozené lakoty přisvědčil jim. Proto, když druhý den po bitvě Němci přece počali střelbu na Prahu, zle obořil se na knížata Německá, aby neničili mu jeho dědictví.

A jak dříve dychtivě čekal pomocné zástupy ze zemí okolních, tak bylby se jich teď rád zbavil ovšem pod slušnou záminkou a nějak se ctí.

Všakť již i mezi křížáky počal chladnouti bojovný zápal a oni rádi by byli nalezli cestu k domovu a byli by se rádi smluvili s nepřítelem, v čemž i Pražané, vidouce tu obecnou zhoubu, rádi jim šli vstříc.

Vavřinec z Březové takto o tom napsal: ›A když již Němci nevolali: »Hus kacer, Hus kacer,« ale pokojně každý den přemyšlovali, kterak by z země České vyjdouce mohli se na svá obydlí vrátiti; tomu páni šlechticové se strany královské porozumějvše, s Pražskými mnozí z druhé strany mostu mívali jsou promluvení a rokování, žádajíce, aby město v příměří pokojné s králem vstoupilo, aby země od cizozemcův nebyla zkažena a král aby mohl se ctí zůstati.

K tomu těm, kteří jsou rokovali, měšťané odpověděli, že toho nemohou učiniti bez vůle jiných měst, s nimiž jsou zavázáni v žádnou smlouvu nevjíti s žádnými.

Ale prosili jsou, aby pro ně a pro čest všeho království Českého před králem zjevně pro kněze a mistry obdrželi slyšení, aby čtyřmi jazyky, českým, uherským, německým a latinským mohli zjevně čtyry artikule, pro něž se Pražští se spojenci svými proti králi zasadili, zjevně a světle i objasniti i svou nevinnost všudy ukázati a provésti a tak všeho království těžké a zcestné nařčení z srdcí nepřátel vyvrci a vypleniti.«

Král i posel papežský nepřistoupili na požadavek tento, bojíce se, aby učení kališnické i mezi křížáky rozšířeno nebylo, ale slyšení Pražanům dáti byli ochotni a dali jim oba na to list s pečetí zvouce je na hrad Pražský.

Na list Sigmundův Pražané už málo dali a žádali, aby za každého kněze nebo mistra v rukojmí jim vydán byl jeden z knížat Německých a když jim nevyhověno, nepřijali nabídnutí pánů českých, kteří sami chtěli se jim dáti v rukojmí. I zůstalo konečně na tom, aby obě strany sešly se na tržišti spáleného Menšího města Pražského a tu aby hádání o víru se konalo. A tak se i stalo.

Předními řečníky se strany katolické byl Ludvík, patriarcha Voglejský (Aquilejský) a Šimon z Dubrovníka, biskup v dalmatském městě Trogiru.

Ze strany kališnické přední místo zaujal Mistr Jan Příbram, té doby děkan čili přednosta fakulty svobodných umění.

Hádání učiněno o svrchu uvedené čtyry články pražské a zdánlivě docíleno ve všech dosti dobré shody obou stran, tak že bylo z toho obecné potěšení a se všech stran voláno: »Chvála Bohu.«

O svízelích a řádění křížáků.

Radost z ujednaného smíru byla planou a jednání se stranou papežskou skončeno bez dohodnutí a smíru, mělo pak ten jediný účinek, že křížáci jsouce již tím velice rozezleni, že Sigmund vůbec s Čechy vyjednával, pojali teď k němu velikou nedůvěru.

K tomu počaly na křižáky dotírati různé svízele. V ležení jejich vznikl požár, který zničil veliké množství stanů s veškerým majetkem i kořistí křížáků.

Vzduch velikým množstvím zdechlých koní naplněn byl morovým zápachem, ba byl tu v brzku i veliký počet (asi 200) mrtvol usmrcených Čechů, které křížáci, nestačíce nebožáky páliti, rozsekali na kusy a ty sem tam rozházeli jako krvelačné bestie, které jen po krvi toužily a prolivše tuto, těla rozsápaly.

A dostavila se i rána egyptská. Rozmnožilť se v ležení křížáckém nejrůznější hmyz a všeliká podobná havěť do té míry, že činila lidem pobyt na místech těch obtížným, ba nesnesitelným.

Stará zpráva vypráví: »Nechav (Sigmund) bojovanie, počal novú válku s hady, myšmi, i s štíry, i s muchami a vida, že i těm novým válečníkóm nikoli nemóže odolati — utekl.«

Za ukrutnosti křížáků mstili se Pražané hroznou odvetou.

Kde kterého křížáka chytili, přivedli ho na břeh řeky, aby se ostatní na to dívati mohli, tu ho upalovali a konšelé museli jim vydati i 17 zajatců, které na radnici chovali a oni je zabednili do sudů, v těch pak je upálili až na jednoho mnicha, který zachránil život tím, že přistoupil ku víře pod obojí a rozdával svátost oltářní dle víry této.

Zároveň prohlášeni za zrádce a vyhnance pražští sousedé, kteří se byli k Sigmundovi utekli a statek jejich veškerý zabrán ve prospěch obce.

O korunování Sigmundově za krále Českého a odchodu křížáků.

Svízele a rány vzpomenuté jakož i hrozný strach křížáků, aby neupadli v ruce Čechův a nevzali zasloužené od nich odplaty, která všelijak se různila od té, jakou slibovala jim bulla papežská, vzbudily obecnou touhu po návratu a na Sigmunda naleháno, aby vojsko propustil.

Sigmund, ač plně nečinně ležel před Prahou, zdráhal se tak učiniti a odkládal rozhodnutí o tom den ze dne, nemoha pak dojíti smíření s Prahou a národem Českým, umínil si aspoň obřadně uvázati se v dědictví své a vsaditi si korunu Svatováclavskou na nehodnou tu hlavu svou.

Byla to smutná korunovace.

Dole v městě nepokořený nepřítel, v ležení bouřící se dravé vojsko, nedůvěra a záští ve všech očích a k tomu ve všem bída, nouze a nedostatek.

Za těchto truchlivých poměrů přijel Sigmund na hrad Pražský a dal se tu v neděli dne 28. července (1420.) korunovati od arcibiskupa Konrada. Skrovnou byla družina králova, pět německých a pět slezských knížat bylo přítomno vedle několika velmožů uherských, a pánů a rytířů českých a moravských, kteříž to poslední tu Sigmundovi přísahali věrnost.

Nově korunovaný král pasoval potom některý počet osob na rytířství.

O rytířstvu tomto Vavřinec z Březové praví: »Žádného ovšem skutku rytířského prvé pro obecné dobré neokázali jsou a tak od lidu obecného ne pravými rytíři, ale malovanými nazváni jsou.«

Při tomto »scestném« korunování zazářila svatyně sv. Víta naposled v báječném tom bohatství a lesku, v jaký oděl ji štědrou rukou s nesmírným nákladem Otec vlasti. Nezvedený jeho syn následoval teď příkladu svého děda a sáhl rukou lakotnou po pokladech obětovaných slávě boží.

Dal se schrán ostatků stlouci zlato a stříbro a zaplatiti jimi dlužný žold křížáckým zástupům.

Největší lítost pojala přítomné Čechy, když svatokrádce dal i ostatky sv. Václava vyjmouti ze zlaté rakve a touto zaplatil žoldákům, kteří byli přitáhli na zkázu země svatého dědice.

Podobný osud stihl poklady chrámu a kláštera sv. Jiří.

Sigmund sliboval sice, že chce ještě lepší dáti udělati, až by zemím vrácen byl pokoj, bylo však asi hrozně po skrovnu těch, kdož slib ten slyšíce, doufali, že se tak stane a Uherský ten král mohl přímo slíbiti, že stane se tak za — uherský měsíc.

Uvažuje čin tento, mohl dobře Vavřinec z Březové v letopise svém položiti otázku: »Kterýchž pak jest hřích těžší, těch-li, kteří dřevěné, čili těch, kteří stříbrné a zlaté obrazy rušili jsou?«

V úterý dne 30. července vojsko křížácké zapálivši stany své, dalo se různými směry na pochod k domovu s hlasitým klnutím králi Sigmundovi jakožto prý přívrženci a ochránci kacířů.

Páchali-li křížáci před Prahou hrozné ukrutnosti na lidu českém, vylévali si při návratu všude vztek svůj zvířeckou zuřivostí, vraždíce vše bez ohledu na stáří a pohlaví, a spalujíce, co pobrati nemohli.

Tak skončila s velikými nadějemi počatá výprava křížová proti Čechům a křížáci místo bohatství a slávy odnesli si hanbu a rány, z Kristových pak bojovníků vyloupli se draví loupežníci.

O výtržnostech v Praze

Jakmile minulo veliké nebezpečí hrozící všem, kdož kalicha se přidržovali, minula i svornost těchto a počaly zase sváry, různice a výtržnosti.

Hned po odražení útoku na Vítkovu horu, když jednalo se o lepší upevnění srubů v očekávání nového útoku, pustil již uzdu svému záští zuřivý Koranda vůči nenáviděnému mistru Křišťanovi z Prachatic a vniknuv s Táborskými již po druhé do farního jeho chrámu u sv. Michala dal tu roztřískati stolice kostelní, že prý se dobře hoditi budou k jmenovanému opevňování, za tím, jak letopisec praví, spálily je ženy usazené v klášteře sv. Ambrože.

Delším pobytem Táborských v Praze seznámilo se obyvatelstvo pražské s novotami jejich náboženskými a počalo si v nich libovati.

Zejména zalíbila se mnohým jednoduchost jejich bohoslužby. Kněží táborští sloužili mši ve svém občanském obleku, při obyčejných stolech ubrusem jen pokrytých, užívali obyčejného chleba a místo kalicha nádob lecjakých, vypouštěli veškeré obřady mešní až na proměnu chleba a vína, které žehnali hlasitě a jazykem českým.

Křest vykonávali pouhým kropením vodou a to jakoukoli. Zpověď vykonávali veřejně. Ostatní svátosti a rozličná svěcení, modlitby a t. d. zamítali.

Pokládajíce chrámy a kláštery za zbytečné, dali se tu v Praze zase do boření některých, ač jim v tom konšelé všelijak hleděli zabrániti.

Tak zbořen klášter Křižovníků na Zderaze (5. srpna) a sv. Klimenta u mostu (8. srpna). Klášter sv. Jakuba ubránili pražští řezníci, klášter pak sv. Ducha zachráněn jen tím, že jeho chrám odevzdali konšelé pražským Němcům pod obojí,

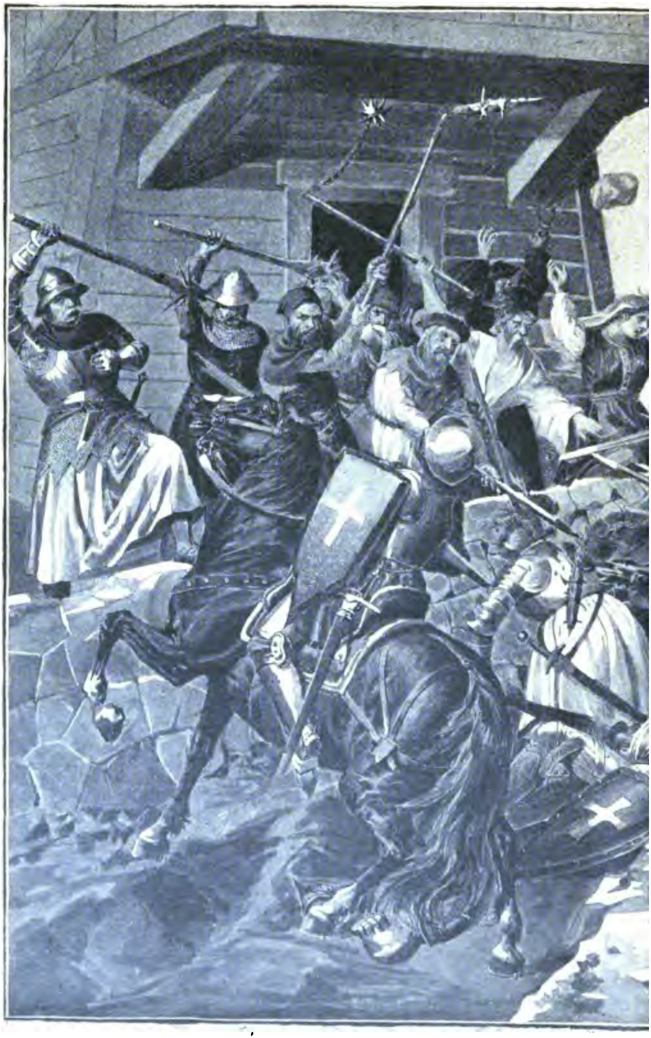

Pův. kresba Ferd. Hetteše·

Bitva na

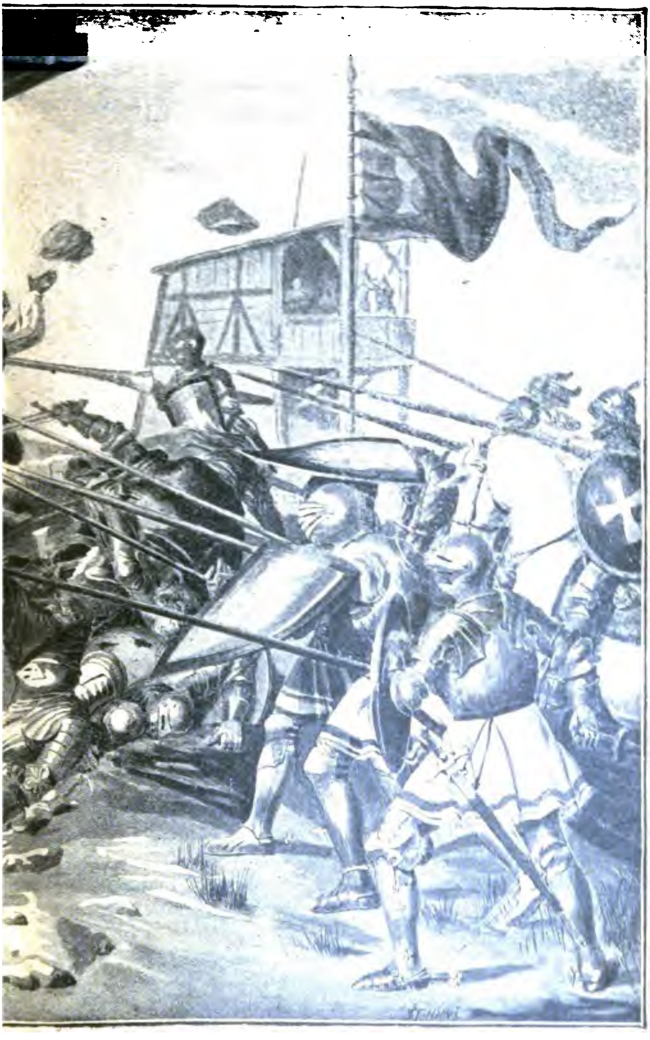

Vítkově.

aby si tu konali pobožnost ve svém jazyce. Zbyloť tu v Praze i po odchodu mnohých sousedů německých Němců ještě dost a Pražané nejen že nekonali odvetu za hubení všeho českého od německých křížáků, ale přihlíželi i k tomu, aby Němci tito mohli jazykem svým sloužiti Bohu.

Již tenkrát v hrozné té době ukázali otcové naši jemnost srdce a mysli, jakou bychom darmo hledali u sousedů našich.

V den sv. Vavřince v sobotu dne 10. srpna (1420.) vyřítil se z města zástup vedený divým přemrštěncem Korandou a zaměřil ku Zbraslavi. Cílem jejich byl nádherný tamní klášter cistercienský, hrobka králů Českých.

Mniši, dostavše snad návěští, aneb byvše již dříve rozplašeni, ušli záhubě, za to skvostné stavení zkaženo.

Nejprve vydrancovány spižírny a zvláště sklepy. Na to spitý lid dal se v hanebné pustošení. V chrámě rozbito vše, co jen lidská síla zmoci mohla a rouhavé ruce vloženy konečně i na hroby a v ďábelské svévoli vyházeny z hrobky kosti králů Václava II. a III., tělo pak Václava IV. ještě zachovalé vyvlečeno z hrobu a položeno na oltář.

Na hlavu královu posazena koruna ze sena a do úst lito mu pivo.

»Však když's živ byl, rád jsi s námi píjel,« hulákala spitá chasa.

Když byla spousta a zhanobení dokonáno, klášter zapálen a kazisvěti oblekše se i v roucha mnišská, a zpívajíce si k vítězství vraceli se ku Praze.

Tělo krále Václava IV. neuhořelo, vynesliť je rybář jakýs jménem Moucha a pochoval pod velikým kamenem ve své vinici. Když pak roku 1423. páni čeští po něm se pídili, nalezeno, přineseno na Vyšehrad a odtud ve slavném průvodu neseno na hrad Pražský, kde pak po boku otce Václavova, krále Karla, pochováno. Rybář za čin svůj hojně obdarován.

Pražané, obávajíce se ještě stále nového útoku na své město, volky nevolky trpěli tyto výtržnosti, ač nejednou přesahovaly vše jejich nadání.

V zlých těch dnech zkaženo v Praze veliké množství starých a vzácných památek uměleckých, až dne 22. srpna učinil té šeredné svévoli konec sám Žižka, který nesouhlase s těmito výstřednostmi strany své odvedl Táborské z Prahy a obrátil se s nimi do poledních Čech. Ostatní spojenci vytratili se k domovům.

Tak sproštěna Praha statečných sice, ale neurvalých hostí svých.

O obležení Vyšehradu.

Po odtažení křížákův odtáhl i Sigmund se svými zástupy a usadil se v Hoře. Praze odchodem tolika nepřátel se ovšem ulehčilo, proto však byla přece jen stále v obležení, dokud na obou hradech byly Sigmundovy posádky.

Z těchto větší nesnáze působila posádka Vyšehradská nebo mezi městem a hradčanskými ležela řeka a pusté Menší město Pražské, tu nebylo třeba také ostražitosti jako u prvých, kteří sousedili přímo s Novým městem.

Mimo to mohla posádka Vyšehradská překážeti dovozu od jihu a po řece, rozhodnuto tedy pokusiti se o Vyšehrad a to obležením.

I vytáhli Pražané v neděli dne 15. září (1420.) a položili se v ležení u kostelíka sv. Pankrácia, ohradivše se náspy a příkopem.

Tím přetržen Vyšehradským veliký dovoz, poněvadž pak na hradě byla hojná posádka několika tisíc mužů, o zásoby pak nebylo v čas postaráno, nastal ihned na Vyšehradě nedostatek spíže a muselo ihned saženo býti i ku porážce koní.

Na Novém městě postaveny proti hradu dva veliké praky a hrubá puška čili dělo. Praky rozraženy sice výstřelem z hradu, ale puška škodila hradským nemálo.

Takto jsa stísněn vyslal velitel posádky, moravský pán Jan Šembera z Bozkovic, posla k Sigmundovi se žádostí za brzkou pomoc.

Však i Pražané ohlíželi se zase po pomocnících. Vysláni poslové k Orebským, k Táborským i k Žateckým, Lounským a Slánským.

Nejdříve (4. října) přitáhl se 7000 Orebskými pan Hynek Krušina z Lichtemburka, bratr jeho Jan a Diviš Bořek z Miletínka.

Rovněž přitáhli Žatečtí a Lounští pod Závišem Bradatým, z pánů pak Viktorin Boček z Kunštatu a z Poděbrad a Hynek z Kolšteina.

Posléz přitáhl hlouček — asi 40 — jezdců Táborských pod Mikulášem z Husi.

Pomoc tato položila se mezi ležením Pražanů a Prahou, tak že Vyšehrad úplně uzavřen.

Téhož dne, kdy přitáhli Orebští do Prahy, vytrhl Sigmund z Hory, ale nezamířil ku Praze, mínilť dříve odlákati Pražanům pomocné sbory a proto táhna k Boleslavi, hrozně poplenil statky pana Viktorina. Dvacet čtyry vesnice vypáleny a ženy i děti usmrceny.

Odtud vydal se k Žatci, když pak tu jeho vojsko od Žateckých poraženo, couvl k Slanému a k Litoměřicím.

Toto obcházení Prahy svědčí o veliké neodhodlanosti Sigmundově, ač posel za poslem upomínal o brzké přispění, nebo na Vyšehradě počalo se nedostávati již i koniny.

Konečně se odhodlal Sigmund, že dodá spíže obleženým po řece. K tomu cíli dal v Litoměřicích zhotoviti několik lodí, které po vozích dal dopraviti do Berouna, kamž i sám se odebral. V Berouně naloženy na lodě zásoby, aby po Mži a Vltavě doplaveny byly pod Vyšehrad.

Všechny ty přípravy nezůstaly ovšem Pražanům tajny a oni přehradili řeku nad Vyšehradem kolím a vory, tak že žádná loď tudy proplouti nemohla.

Tím zmařen pokus zachrániti Vyšehrad a nezbývalo teď nic jiného leda sehnati oblehající s pole násilím.

Než i teď stal se ještě pokus o smluvení se Pražan s králem Sigmundem.

Páni kraje hradeckého zejména pan Čeněk z Vartemberka nabídli se za prostředníky, aby země déle hubena nebyla a poslali některé zemany jak ku Pražanům, tak ku králi do Berouna.

Pražané žádali za svobodné slyšení o čtyrech článcích Pražských, král k tomu svoloval, ale vymiňoval si, aby Pražané ihned zanechali oblehání Vyšehradu, proti tomu navrhovali Pražané, aby král svěřil zatím Vyšehrad Pražanům a pánům některým.

Návrh tento rozlítil Sigmunda tou měrou, že metl po Pražanech slovy šerednými.

»Stercorizabo prius ad eorum rostra«, rozkřikl se tento trojnásobný, čili jak on o sobě říkával, sedmeronásobný král na posla a spílaje Pražanům chlapů, odmítl vydání hradu a žádal za postoupení sobě Hradce Králové.

Tím jednání přetrženo a Sigmund vypraviv spíži pro obležené chystanou do hradu Pražského, táhl zase přes Mělník, Nymburk, Horu do Čáslavě, sbíraje všude posily, aby mohl se pokusiti o násilné vybavení Vyšehradu.

Odklad tento uvedl obležené ve stav zoufalý a oni nevědouce jiné pomoci, učinili v pondělí dne

23. října, v den sv. Simona a Judy smlouvu s c lehateli.

K tomu cíli sešli se pan Jan Šembera a jiní přední z posádky s panem Hynkem Krušinou, Viktorinem z Kunštátu, konšeli pražskými a jinými a smluvili se na tom, nevybaví-li Sigmund obležené aneb nedodá-li jim dostatečné spíže — 20 neb 30 pytlů spíže mělo za nic počítáno býti — a to do 15. (nyní 9.) hodiny ranní v pátek den Všech svatých, že vzdají obléhajícím hrad se všelikou výzbrojí a prachem puškovým vlastní jejich ručnice vyjímajíc.

Do té doby mělo zachováno býti příměří!

O bitvě před Vyšehradem.

Naděje obležených v pomoc Sigmundovu málem že se nesplnila.

Slyšme o tom vypravování svědka očitého, letopisce mistra Vavřince z Březové, který takto o tom poznamenal: »Král o vigilii (předvečer) Všech svatých na Nový hrad (u Kunratic) s svým vojskem přitáhl a nesmělť jest toho dne na Pražany udeřiti, většího lidu panův z Moravy očekávaje, kteřížto k večeru též k Novému hradu přitáhše, v lese tu přes noc v odění odpočívali jsou, aby tak na zejtří všichni byli hotovi Pražany s pole sehnati se všemi jim pomoc činícími.

I poslal jest král té noci ceduli k svým žoldneřům na hrad Pražský, aby zejtra ráno v svém

KÉ
47
46
45
39
Cena 60 kr.

ADVOKÁT
KOSTAŠ

L. KOPPE

oděni hotovi byli a s hradu sejdouce, věži nebo dům vývody Saského dobyli a kdyby mohli, aby zapálili, že on v tu hodinu s množstvím lidu, kterejž mu ku pomoci večer přitáhl, chce Pražany s pole sehnati.

Ale Bůh, jenž se vždy pyšným protiví a pokorným dává milost, dal posla s cedulí v ruce Pražských, kteřížto z psaní cedule jsouce vystřeženi, všechen úmysl králův jsou zvěděli.

Pro kteroužto věc hajtmané pražští bedlivě svůj lid zřídivše, spůsobili jsou, na kterém místě by každý z nich s svými měl ráno státi a toho místa od skoku a případu nepřátel pilně a udatně brániti.

I stalo se jest, že král po 15. hodině (teď 9. ráno) s svým vojskem s 16 nebo 20 tisíci lidu dobře oděného z Nového hradu jeda k pražskému vojsku přiblížil se.

A stoje na vrchu hory, kteráž jest proti svatému Pangráci, dolův odtáhl maličko na stranu; mečem svým z pošvy dobytým v povětří blýskal jest, dávaje skrze to Vyšehradským znamení, aby i oni z Vyšehradu sejdouce, obořili se na Pražany, protože on s hojným lidem, kterýž z Vyšehradu mohli viděti, k podstoupení Pražan byl hotov.

Ale že král hodinu uloženou, jakož na listě zápisném bylo psáno, z vůle boží zmeškal, protož hajtmané hradu Vyšehradského osadivše brány, vrata a fortny žádného z Vyšehradu ku pomoci proti Pražanům, ačkoli mnozí, zvláště Němci, chtěli sjíti, nedopustili jsou.

Tehda vidouce páni urození a šlechticové z vojska králova, že Vyšehradští králi nemohou pomáhati a že Pražští příkopy nejlepšími a výbornými se ohradili, králi, aby se o Pražské nepokoušel, radili, chce-li těžké škody vojska se uvarovati.

Jimžto on řekl: »Odstup to ode mne! Nebo já dnes musím s těmi chlapy boj svésti.«

Jemuž pan Jindřich z Plumlova ochotně mluvě řekl: »Vězte to, nejjasnější králi, že velikou škodu dnes vezmete a s hanbou odstoupíte. Já zajisté cepů chlapských bojím se velmi.«

Jemužto král takto řekl: »Já to viem, že vy Moravci jste bázlivi a mně nevěrni.«

A pan Jindřich s jinými pány Moravskými ssedavše s koní, řkú: »Aj, již hotovi jsme jíti, kamž rozkážeš, a tu budeme, kde ty, králi, nebudeš!«

A ihned jim král místo nejnebezpečnější všech jiných okázal, aby z strany nižší, totiž při močidlech (močálech) a rybničcích přistoupili a mužsky s Pražany bojovali.

Ale Uhrům rozkázal z strany vyšší silnicí přistoupiti a z strany své též s Pražany boj vzíti.

A když tak zřízení z obou stranou s Pražany se mužsky speřili a Pražané nejprvé přestrašeni jsouc na útěk se obrátili a u sv. Pangrácí v hromadu se shlukli i to vida pan Krušina, hlasem

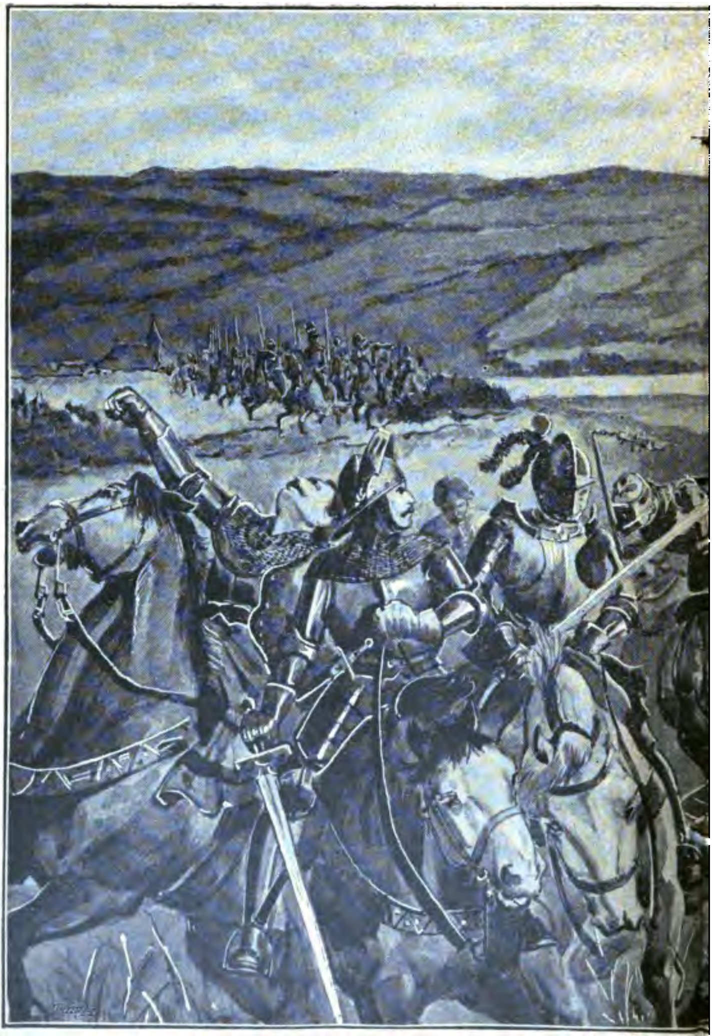

Bitva před

Pův. kresba H. Schüllingra.

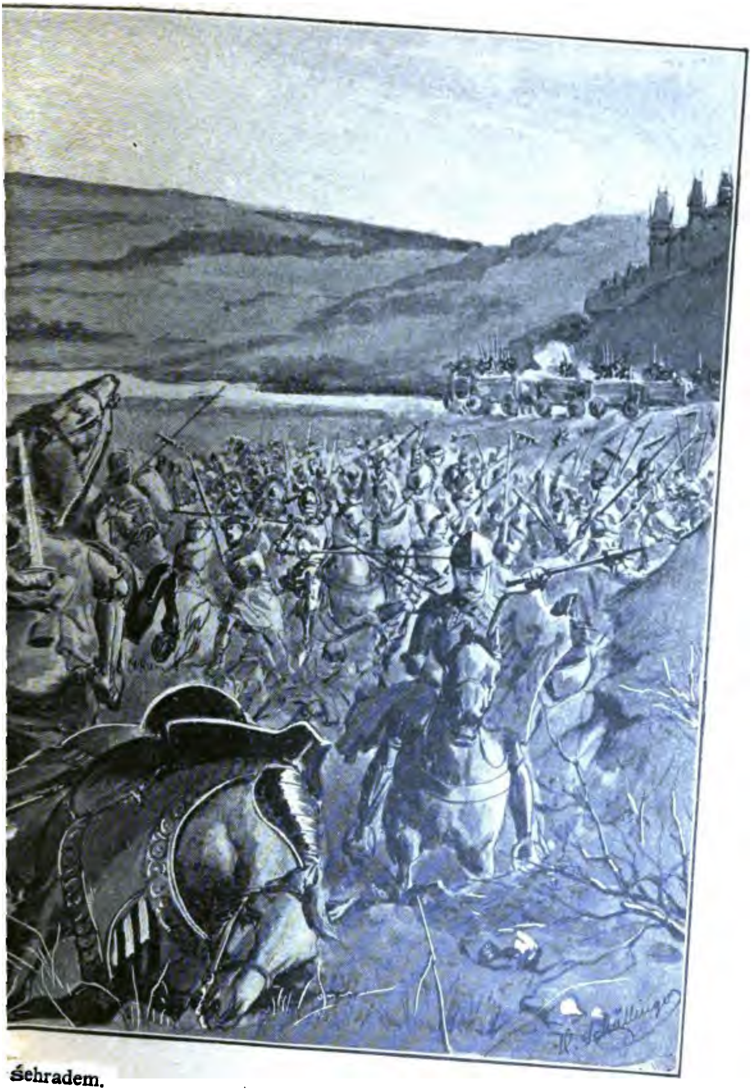

šehradem.

hrozným volaje řekl: »Ó milí bratří, navraťte se zase a buďte dnes silní rytíři v boji Kristově; nebo ne náš, ale boží děje se boj. Uzříte zajisté, že dnes pán Bůh všemohúcí všecky své i naše nepřáteli dá v ruce naše!«

Ještě právě řeči nedokonal a jiný zkřikl: »Běží, nepřátelé, běží!«

To uslyšavše všickni úprkem se obořili a nepřáteli od příkopů vodehnali a k utíkání obrátili, kteréžto Pražští s svými šlechtici stihajíce, některé v močidlech, některé v rybničcích a mnohé po vinnicích a po polích sem i tam utíkající ukrutně až k smrti bili, sedláci cepy, žádného nejímajíce, ačkoli někteří uvězení a milování zákona božího až do smrti slibovali.

Ale urození oděním rytířským přesilně bojujíce, kteréž mohli, jímali, nebo s velikým jich nebezpečenstvím od cepův bratří vysvobozovali. Tak pan Jindřich z Plumlova smrtelně jsa raněn a jat na krchov svatého Pangráce jest donesen a tu se zpovídal, pod obojí spůsobou přijímati žádaje, umřel jest. Jindřich pak Lefl (z Lažan) též v stanu leže zpovídaje se a pod obojí spůsobou přijímaje umřel, tak že málo moravských pánův, kteříž jsou se přijímání pod obojí spůsobou protivili, živých zůstalo.

Tu pan Jindřich z Plumlova, tehdáž Moravské země nejvyšší hejtman, kterýžto dle slibu svého se dvěma rytíři svými ke králi přijel, tu Jaroslav z Veselé, tu Vok z Holsteina, Hynek z Maleňovic, Albrecht z Chotěnova, Vilém řečený Zajíc z Židlochovic, Petr z Šternberka od jinud z Konopiště, Racek z Ryzmberka, Václav z Klučova, Jindřich Lefl, pán z Bechyně, Aleš Krk ze Soběšína, Janek Sekretář ti s mnohými jinými země České a Moravské pány a rytíři jsou jako vepřové ukrutně zbiti a ihned ze všeho odění a roucha až do modré košile obnaženi.

Kdo by, leč by pohana litější byl, jenž by, jda po polích a po vinnicích přesilná těla viděl by a neželel? Který nemoudré mysli Čech tak vybrané a udatné muže bojovné, tak mladé, kadeřavé, krásné viděti mohl bez velikého lkání srdce svého?

A zvláště, že mnozí po vinnicích a po polích z rozkázání kněžského leželi nepochováni, aby byli psům, vlkům a ptákům ku pokrmu a vidoucím k strachu, kteréžto však věrní a milostiví někteří nočním časem pochovali v příkopích.

I bylo jest v počtu zbitých mužův 400 oděných, kromě raněných, kteřížto v Brodě (Českém) a na cestě zemřeli jsou, tak že obecně praveno bylo, že z vojska králova pět set jich bylo zbito.

Ale z pražského vojska sotva 30 jich bylo zbito v tom boji, mezi nimiž byl nejznamenitější Ješek, Ješka zlatníka syn, kterýžto rytířsky s Krušinou a Bočkem a s Mikulášem z Husi a s jinými mnohými bojujícími statečně pásu rytířského zasloužili jsou.

Byl jest také toho dne vítr převeliký a studěný, kterýžto více oděným rytířům nežli těm, kteří v kabátcích pěšky chodili, škodil.«

Mezi bitvou touto posádka hradu Pražského učinila útok na dům Saský, byvši však odražena spálila domy, které po tolikeré pohromě tu v Menším městě Pražském byly zbyly a vrátila se na hrad.

Král, který po čas boje na temeni vršku sousedního stál, vida žalostnou porážku svého vojska, strachem jat, dal se v pláč. Poručiv raněné na vozy naložiti, pustil se rovnou cestou k Českému Brodu. Tam pochovav některé z raněných zatím zemřelé, zejména jednoho znamenitého Uhra, odebral se do Hory.

»Avšak chtě přikrýti svých mnohých smrt, pravil, že více jich z Pražských nežli z jeho vojska zbito.

Protož toho dne i druhého sám a jeho královna na své hlavě nosili jsou zelené věnce předstírajíce radost z poražení nepřátel, jíž v srdci neměli.«

O vzdání Vyšehradu a jeho zkáze.

Hned po bitvě a útěku Sigmundově, odpoledne v den Všech svatých postoupila posádka Vyšehradská hrad Pražanům.

»Vítězi učinili jim díky za věrné zdržení slova, jímž oni počestnost staročeskou osvědčili v okolnostech ke zlomení víry tak velice lákajících. Půjčeny jim vozy k odvezení věcí svých a dán ochotně průvod jedněm na Nový hrad, druhým až do Kouřimě, kamž se odebrali za vojskem královým. Někteří však z nich také opustili službu posavadní a přidali se ku Pražanům.«

Dlouhé obléhání a mnohé škody spůsobené Pražanům od posádky Vyšehradské popudily mstivost lidu a on nemoha se vymstíti posádce, vyléval teď zlost svou na samém hradě.

Ještě v den Všech svatých (1420) vhrnul se lid do hradu a se zuřivou přemrštěností vrhl se na starobylé památky po Českých knížatech a králích, pobíral, ničil a hanobil je, tak že staroslavná matka a hlava měst českých proměněna za několik dní v truchlivou zříceninu.

Ten nejdivější nepřítel byl by nedovedl tak mařiti pomníky dávné slávy i zbožnosti panovníků našich, jak učinil to v bezuzdném poblouzení český lid.

Památné, pěkné chrámy, královský palác a jiné vynikající budovy nejprv vydrancovány a pak pobořeny.

Tenkráte za bouřlivé té doby přišly prý na zmar i naše dávné říšské klenoty — mošna a střevíce Přemysla Oráče — které až po ten den prý chovány byly v paláci královském.

Hemžení lidu na hrad a s hradu chvátajícího bylo prý takové, jako když před 27 lety putovali tudy poutníci o milostivém letě.

Lid pomstil se na mrtvém kamení důkladně. Sídlo Krokovo od pohromy této nevzpamato-

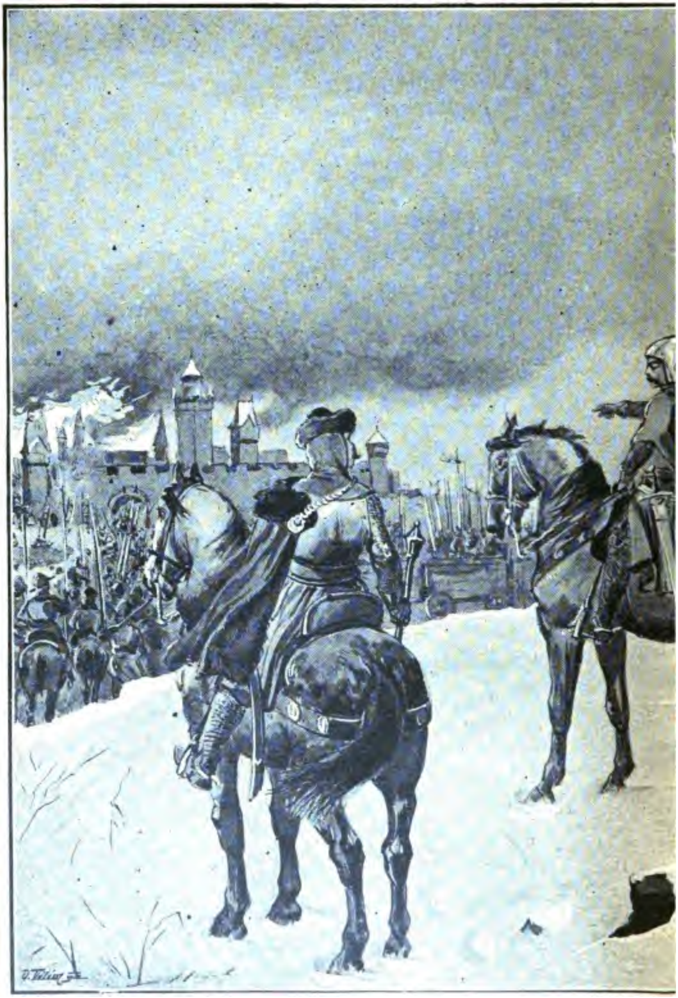

Dobývání mě

Pův. kresba H. Schüllingra.

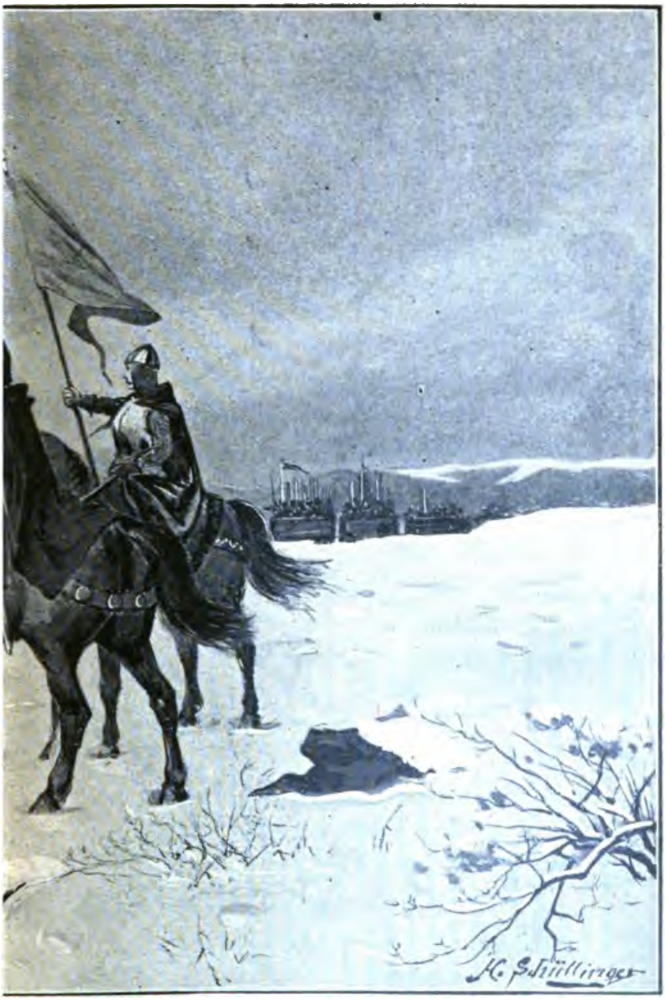

ta Prachatic.

va
a
te
ně

(

Pr
m

ja
v
kt
úl
kr
sv
již

v
sc

to
Si
by
pa

za
pi
ne

valo se nikdy víc, a skomolený chrám sv. Petra a Pavla jakož i kulatý kostelík sv. Martina jsou teď jedinými svědky minulé slávy a nádhery hrdého někdy Vyšehradu.

O výpravách Táborských do poledních Čech.

Žižka opustiv, jak řečeno, koncem srpna (1420) Prahu, zabral se do jižních končin země a osadil město Písek horlivě kalichu oddané.

Vlastním cílem tažení Táborských byla odplata, jaké se mělo dostati některým odpůrcům kalicha v krajině té, zejména panu Oldřichovi z Rožmberka, který, jak zmíněno, z příznivce kalicha stal se úhlavním nepřítelem kališníků, pronásleduje zejména kněze kališnické, které pak věznil po hradech svých; že pak i na sám Tábor učinil útok, bylo již vypravováno.

Statky pána tohoto rozkládaly se sice hlavně v poledních Čechách, ale sahaly také až do sama sousedství Táborského.

Žižka od Písku chystal se na Vodňany. Město toto bylo sice královským, bylo však na rozkaz Sigmundův od pana Oldřicha dobyto, a zbaveno byvši částečně hradeb, zůstalo jaksi pod dozorem pána toho.

Vodňanští úpěnlivě prosili teď pana Oldřicha za pomoc, ale nežli tato poskytnuta býti mohla, přitrhl v noci Žižka, zmocnil se města, jehož žoldnéřové byli před tím odešli, a dal 28 měšťanů a dva kněze ve vápenici upáliti, poněvadž se od nich dáli nátiskové kališníkům.

Odtud chtěl se Žižka vypraviti na statky Rožmberské tu v okolí Vodňan, dověděv se však, že pan Oldřich proti němu značné vojsko chystá, vrátil se na Tábor. Než nezdržel se dlouho a vypravil se brzy proti jinému nepříteli kalicha, panu Lipoltovi Krajířovi, který byl velitelem Sigmundovy posádky v Budějovicích.

I vytáhl proti hradu a městu Bystřici, Krajířovi patřící, cestou pak zmocnil se (13. září 1420.) královského zámku Lomnice, kterou dal ve správu panu Janu Roháčovi z Dubé. Přiraziv k Bystřici, zmocnil se města útokem, při čemž mnoho obyvatelstva německého přišlo o život.

Hrad nad městem vzdal se Žižkovi úmluvou a tu padla do zajetí manželka a dcera Krajířova.

Na to znova obrátil se na statky Rožmberské; zmocnil se městečka Svinů i tvrze tamní a přitrhnuv k městu Soběslavi, spálil je.

Odtud asi vrátil se Žižka na Tábor, nebo tam jednáno o věci nemalé důležitosti.

Kněží Táborští ve svém novotaření šli stále dál a dál, tak že i na Táboře počali se mužové rozvážnější toho lekati a hleděli postaviti proti tomu hráz tím, že si umínili vyvoliti biskupa, který by bezuzdnému novotaření v cestu se stavěl.

A tak vyvolen za biskupa Táborského kněz Mikuláš z Pelhřimova, který odtud zván Biskupec.

Prodlev Žižka na Táboře do počátku měsíce října (1420.) vydal se zase do pole a oblehl městečko a tvrz Bor na půlnoc od Horažďovic.

Když se Boru zmocnil, spálil tvrz. Teď však bylo mu mysliti na obranu, nebo ze dvou stran stahovalo se proti němu vojsko. S jedné strany byl to pan Oldřich s Krajířem a mnohými Rakušany, s druhé strany zase pan Bohuslav ze Švamberka s Jindřichem z Plavna a proboštem kláštera Chotěšovského.

Žižka postavil se s vojskem svým na vršku u kostelíka Borského, kde byl brzo od nepřátel obklopen a donucen tu dne 12. října (1420.) k bitvě.

Byl to to boj tuhý, Žižka ztratil mnoho lidí, ale konečně přece vítězství se na jeho stranu sklonilo. Páni dali se na ústup, kdežto Žižka učiniv nepřátelům rovněž veliké škody, na bojišti zůstal a teprv po pohřbení svých a opatření raněných odtud odtáhl.

O dobytí města Prachatic.

Po bitvě u Boru po celé čtyry neděle nedostává se nám zpráv o Žižkovi, zdržoval se nejspíše v městě Písku, odkudž teprv dne 12. listopadu vytrhl proti městu Prachaticím.

Město toto hned za prvé výpravy Žižkovy do poledních Čech bylo vypáleno a obyvatelstvo rozehnáno, než od těch dob vrátili se mnozí z obyvatel k pustým svým domům, opravili je i hradby, které byly částečně pobořeny.

Vrátivší se obyvatelstvo zuřivě pronásledovalo kališníky, vyhánějíc ty, kteří kalich odpřísáhnouti nechtěli, ba asi tři přední upálili.

Teď přitrhl před město Žižka na pomstu.

»Otevřete bránu,« pravil, »a vpusťte nás s velebnou svátostí těla Kristova i s kněžími pokojně do města; slibujeme nečiniti vám škody žádné ani na těle ani na statcích.«

Prachatičtí však odpověděli: »Nepotřebujeme vašeho těla Kristova ani vašich kněží, nebo máme i tělo Kristovo i kněží, kteří se nám hodí.«

K tomu zvolal Žižka: »Přísahám dnes Bohu, jestliže vás mocí dobudu, že nikoho nenechám na živě, ale všecky, cokoliv vás bude, usmrtiti dám.«

Na to dal rozkaz k útoku.

Táborští jali se se všech stran slezati hradby, na kterých byli si Prachatičtí připravili kamení, smolu a pušky, ale užiti jich nemohli, nebo jakmile který se na zdi okázal, sražen ihned buď šípem neb kamením, které Táborská pračata velmi dovedně vrhala.

Tak podařilo se Táborským na několika místech po řebřících vystoupiti na zdě a již ubíjeli po ulicích obyvatelstvo mužské hlavně cepy.

Když od vniknuvších i brána otevřena, vtáhl Žižka do města s ostatním vojskem.

A teď krvavé dílo dovršeno. Ženám a dětem neubližováno, ale muži jednak ubíjeni jednak přiváděni k Žižkovi.

Z těch ušetřil hrozný a neuprosný vůdce jen sedm, o kterých dosvědčeno, že horlivými jsou kališníky, ostatních 85 dal vehnati do sakristie, vmetati mezi ně slámy a smoly a zapáliti.

Když jednak ohněm, jednak dýmem zhynuli, zbořen nad nimi strop a oni tak pochováni.

Ženy a děti z města vyhnány.

Tak strašlivým spůsobem splnil Žižka své slovo, nejspíše že učinil tak na postrach městům jiným.

Prachatice pak osazeny Táborskými a obehnány novými příkopy tak, aby byly pevnou baštou proti Rožmberským.

O dobytí hradu Přibenic.

S Žižkou odešel z Prahy i kněz Václav Koranda, zůstal však na Táboře, odkudž v prvé polovici měsíce září vyslán v poselství nějakém na Bechyň k panu Jindřichovi Leflovi z Lažan, který dal Korandovi bezpečný průvod.

Než průvod tento prospěl málo a když se Koranda ubíral kolem Rožmberských hradů Přibenic a Přibeniček jen as hodinu cesty od Tábora nad řekou Lužnicí ležících, byl od posádky hradové přepaden, zajat a na Přibenicích s Táborskými průvodčími svými uvězněn.

Den po vzetí Prachatic, ve středu dne 13. listopadu, podařilo se Korandovi a jeho spoluvězňům v noci zbaviti se pout anebo klády, tak že dostali se ven z vězení a lezouce po dřevech ze zdi vynikajících, vystoupili až na pavlač věže, ve které byli vězněni.

Tu přepadnuvše strážné, zmocnili se jich a uvrhli je do věže. Podobně padl jim do rukou i pověžný Odolen, který boje se o život, úpěnlivě prosil, aby ho nezabíjeli, že učiní, co na něm žádati budou.

Koranda zavázal jej přísahou, že nikomu z hradských nevyzradí, co se stalo a že dojde na Tábor, aby přišla odtud pomoc.

Odolen přísahal a dostál přísaze. Sešed do hradu, oznámil purkrabímu Kuncovi, že vězňové velice jej prosí, aby jim došel na Tábor a koupil jim tam ryb k pečení.

Purkrabí svolil.

»Jdi rychle,« pravil, »ať se nešlechetní kacíři nažerou pečených ryb, potom je samy dám upáliti!«

Odolen přichvátav na Tábor, přišel právě v čas, nebo hejtman Zbyněk z Buchova, který jediný z náčelníků na Táboře meškal, chystal se k výpravě nějaké, tak že měl mužstvo připravené po ruce.

Dobrou se mu viděla příležitost ku zmocnění se blízkých těch hradů urputného nepřítele, ale celá zpráva zdála se mu býti velice podezřelou, tak že velel Odolena zajmouti, slibuje mu odměnu, mluvil-li pravdu, ale i trest, mluvil-li lstně.

Hned na to vytrhl s bratry k Přibenicím. Jakmile Koranda a druzi jeho spatřili pomoc, jali se velikým hlasem křičeti: »Tábor! hr Tábor!«

Na pokřik ten přikvapil purkrabí na nádvoří, chtěje jednak na věž vystoupiti, jednak bránu opatřiti, ale obého dosíci nemohl. Věž byla zatarasena, k bráně pak nebylo přístupu, poněvadž Koranda s ostatními kamením shora prudce sem házeli.

Táborští již přistavěli řebříky a drali se na hradby a do hradu. Než tu přikvapila Příbenickým pomoc ze Soběslavi.

Bylo totiž proskočilo, že se Buchovec někam chystá a tu dalo se hádati, že asi proti Příbenicím, proto sem tak nenadále ona pomoc přichvátala.

Táborští před samou hradní branou svedli boj se Soběslavskými, zahnali je, načež hrad opanovali.

Purkrabí byl mezi mrtvými.

Když posádka na Příbeničkách, hrádku na protějším břehu řeky ležícím, seznala, že Příbenice se octly v rukách Táborských, utekla a zanechala vítězům i tento hrad.

Vedle vysvobození vězňů byla i kořist na hradech dobytá ohromná. Platilyť oba hrady za nedobytné a proto snešeny sem skvosty, klenoty a jiné vzácné věci v počtu náramném.

I berla a čepice opatská čili infule opata z kláštera Milevského tu nalezena.

Mezi zajatými vynikal Heřman, dříve světící biskup arcibiskupa Konrada a farář Miličínský, týž, o němž s hora připomenuto, že přičiněním pana Čeňka z Vartemberka na Lipnici kněze kališnické světil. Muž tento přestoupil zase na stranu pod jednou a veřejně říkával, že tenkrát na Lipnici lotry světil.

Táborští vzavše Heřmana a jiné dva kněze, hodili je do Lužnice. Heřman úpěnlivě prosil, slibuje, že zase přistoupí ku straně pod obojí a zase bude světiti kněze, ale nedošel vyslyšení.

Když pak, uměje plavati, nad vodou se držel a břehu dosíci se snažil, házeno po něm kamením, až i do hlavy byv udeřen, potopil se a utonul.

O krutém činu tomto vyprávěv Vavřinec ze Březové dokládá: »A tak duši pustiv, na dno spadl jest a hříchy nesčitedlné Táborským zůstavil jest.«

Vítězství Žižkovo na jihu a ztráta Přibenic pohnuly pana Oldřicha z Rožmberka, že vyhledával příměří s bratrstvem Táborským, to pak také dne 18. listopadu (1420) a to až do masopustu 1421. čili do 4. února uzavřeno, s tou podmínkou, aby pan Oldřich na všech statcích svých dal průchod čtyrem článkům Pražským.

Pan Oldřich slíbil, ale splnil jen z části, za to podrželi Táborští hrady Přibenické, které tak výhodně pro ně položeny byly.

O jednání o nového krále.

Již po odražení vojska křižáckého počali mnozí v národě Českém zejména Pražané, páni s nimi spojení i sám Žižka mysleti na to, aby byl do

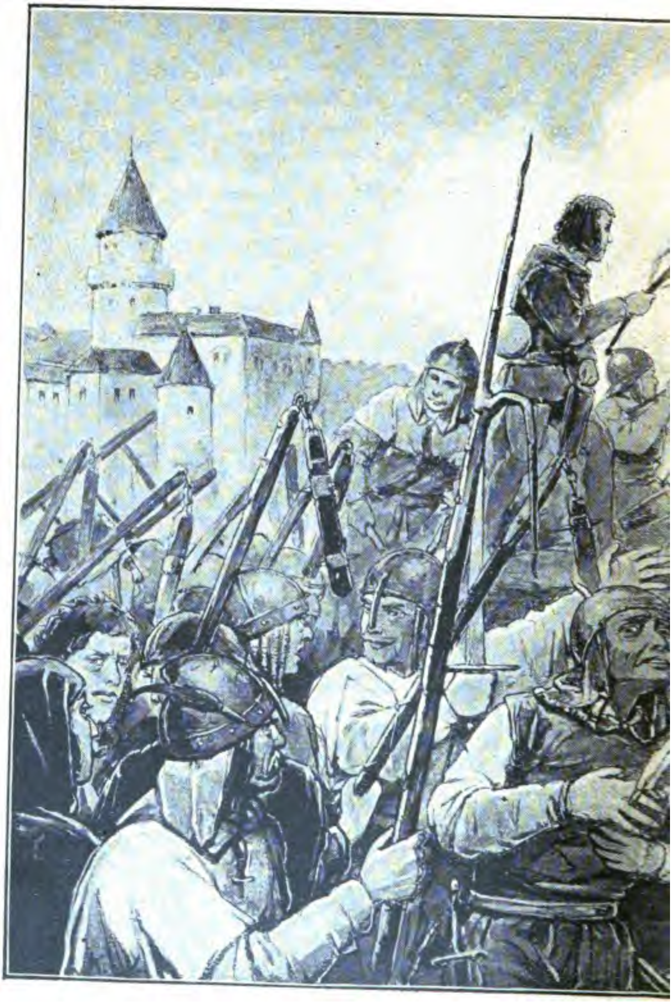

Původní kresba K. Vaňka.

Dobytí k

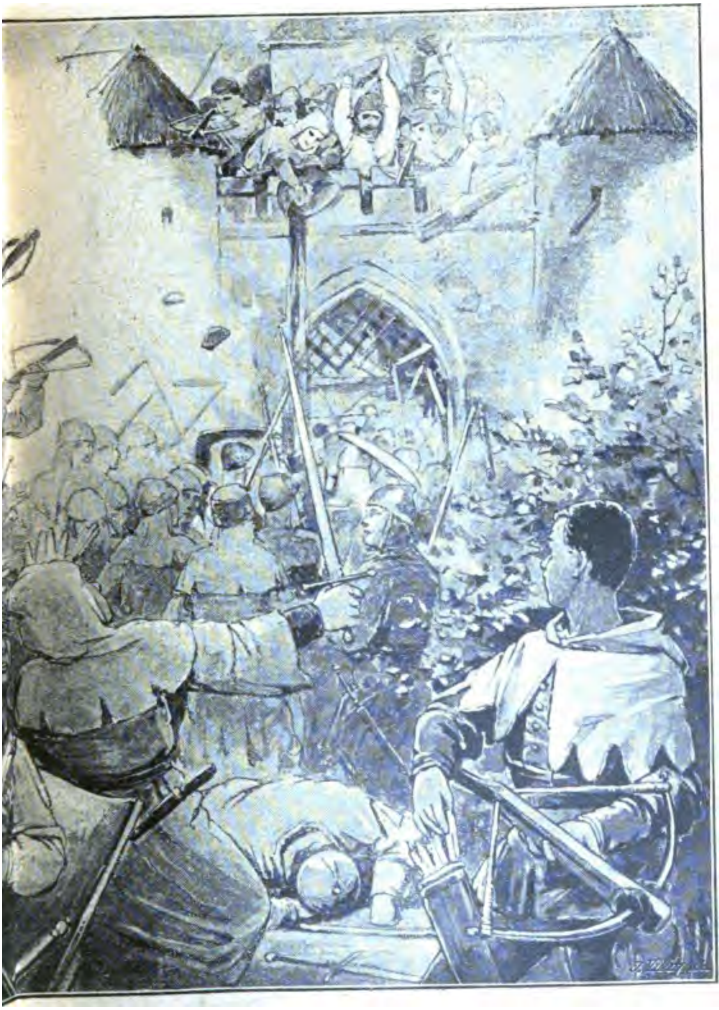

hradu Přibenic.

Č
kr
di

H
Si
pł

d
st
br
či
N
sk

pr
d
zr

h
u
v
n
s
n
ji
k
s
p

Čech povolán místo Sigmunda jiný král a již tenkráte padl zrak jejich na krále bratří Poláků Vladislava.

I vyslán ku králi tomu vzpomenutý shora pán Hynek Kolsteinský, který před mnohým nástrahám Sigmundovým vrátil se, ale určité odpovědi nepřinesl.

Když Sigmund po porážce u Vyšehradu zase do Hory se uchýlil, dal odtud spleniti zejména statky pana Viktorina Bočka z Kunštatu na Poděbradech tak, že za hordou Sigmundovou zůstávala čirá poušť a mnohé vesnice v okolí Poděbrad a Nymburka zmizely tenkrát úplně s povrchu zemského, aniž kdy více postaveny.

Nelidskost tato dovršila míru nespokojenosti proti Sigmundovi a Pražané s některými pány vydali znovu provolání k národu Českému tohoto znění: »Žádost všeho dobrého vám, přietelé milí!

Žalujemť vám na Sigmunda Uherského, ač hodné jest řéci, krále, kterýžto zapomněv sě nad urozením svým, příklad dobroty a milostivosti svých všech předkuov od sebe zapudiv i oddal sě jest na ukrutnost neslýchanú, jižto této koruně královstvie Českého ukazuje pálením, panen i paní ohavným násilím, lidí i dietek mordováním i všelikakú jinú bezprávností, o to konečně a lstivě pod hájením kostela římského ukládaje, kříž krvavý v řádu křesťanském nikdy nezaložený sobě od papeže bezprávně na nás vydaný ku pomoci bera, kudyž by jazyk český od něho nejohavnější potupú a kacieřstviem po všem světu nevinně zhaněním shladiti mohl a cizozemce v této zemi zvelebiti a miesta Čechuov vyhnaných jimi osaditi; jakož jest to znamenitě den Všech svatých před Vyšehradem ukázal, pány, rytieře a panoše jazyka českého, jim zradcí nadávav i napřed jest šikoval a jich retovati (zachrániti) nechtě aneb nesměje a moha, viece než do pěti set najčelnějších o hrdla jest připravil, jichžto zavedenie s pravú věrú litujíce želíme, jakožto Čechuov nám přirozených a k umdlení našeho jazyka českého jeho navedením poražených.

Němcóv a Uhruov, našeho jazyka najukrutnějších nepřátel lituje a je mimo Čechy předkládaje, vždy k tomu konci jednaje, aby Čechové sami sě s obú stranú mordujíce, umdleni byli a tudy snáze jím s pomocí Němcóv a Uhruov umdlením shlazeni byli; jakož jest to nad hlas (na hlas) z úst proklетých toho krále slycháno, když jest řekl, že by za to Uherskú zemi dáti chtěl, by v České zemi Čecha nebylo žádného.

Protož, milí přietelé, vás ještě z lásky a slitovánie napomínáme, abyšte sě sami nad sebú slitujíc a nad jazykem svým přirozeným, kterýžť ten ukrutník v hanebném nařčení ostaviti mienί a shladiti, i k tomu se vedle nás přičinili, jemu dále jeho ukrutnosti k vašemu velikému pohanění a k shlazení konečnému nepomáhajíce, ať by zákon boží ve všech pravdách spasitedlných a písmem svatým duovodných svobodu měl bez utlačovánie, o kteréž ten král s svými pomocníky se zasazuje, nás od spasenie našeho chtě otraziti a k své vieře kacierské v Konstancí ohlášené přivésti a k zatracení připraviti, ižádné zprávy ani kterého slyšenie častokrát na něm žádaného nám dáti nechtěl.

A jestliže byšte vždy jemu nákladni býti chtěli, jeho veliká ukrutenstvie a záhubu vidúce přielišnú a bezprávní této země, tehdy bychom za to měli, že byšte i vy o shlazenie jazyka stáli českého, i musili bychom se proti vám tak opatřiti s pomocí boží, jako proti božím a jazyka našeho zjevným nepřátelóm.

Dán v úterý po Všech svatých (1420)«.

Zřejmě k opuštění Sigmunda a vyvolení krále nového pozývá staročeský veršovec, jenž dí: »Již vidíte jeho (Sigmundovu) zlobu, — již oznámil v tuto dobu: — probrav zemské vše poklady, — zlúpiv svátost, svatých hroby, — ty rozptýlel cizozemcóm — vašim vrahóm, Uhróm, Němcóm; — jímž (čímž) byl dlužen vás brániti, — tiemť vás miení vypleniti. —

Již je zove i na zbožie — vaše. Protož ctní Čechové! — vstaňtež všickni proti němu, — svému zhúbci zřetelnému: — vypuďte ho z této země, — to německé zlostné plémě, — ať tam v Němcích s Němci kvasí, — s Uhry, Rasy, s svými Jásy. —

Volte sobě muže ctného — již za krále vám Českého, — jenž má vieru, lásku k zemi; — tak budete navráceni — k svému jménu vždy chvalnému, — těžkoť bude k vám ciziemu.«

Ve čtvrtek dne 14. listopadu 1420. sešli se pan Krušina, pan Viktorin a pan Hynek z Kolšteina s obcí Pražskou a jejími spojenci a tu usnešeno vypraviti slavné poselství do Polska ku králi Vladislavovi, aby korunu Českou přijal a stal se ochráncem zákona božího.

Proti tomuto uzavření povstal Mikuláš z Husi a jal se odporovati na tolik, že on a strana jeho přejí si krále domorodce, nebo nemohl dosud zapomenouti, že byla před rokem obecnou řeč, jako by proti Václavovi na trůn Český měl býti povýšen on sám. Než pan Hynek z Kolšteina, předešlý posel k Vladislavovi, ukázal mu list o volbě Vladislavově, při kterém visela také pečeť Žižkova.

Mikuláš volky nevolky musel umlknouti, poněvadž však za dobré uznáno, nečiniti tak důležitého kroku bez Žižky, odkládáno s poselstvím v naději, že Žižka do Prahy přijde. Když se to stalo, vysláno dne 25. prosince do Polska poselství a to pan Hynek z Kolšteina, rytíř Jan Hlas z Kamenice, Šimon od bílého lva, řezník Mikeš Tkanička a Prokop Závada ze Staroměstských, řezník Mikeš Hrdoňka z Novoměstských, mistr Jan Kardinal a Petr Engliš, k nimž v Hradci se ještě přidal Aleš z Rizmburka.

Poselství tomuto nedařilo se tak, jak by si národ Český byl přál, o čemž na svém místě promluveno bude.

O různici Pražan s Táborskými, smrti Mikuláše z Husi a hádání v domě Zmrzlíkově.

Přední měšťanstvo pražské a mistři učení Karlova hleděli s nevolí na rozpoutanou touhu po novotách, kterou bratrstvo Táborské s Mikulášem z Husi v čele podporovalo a postavili se na odpor zejména bohoslužbě Táborských, kteří, jak již řečeno, ve výstřední jednoduchosti si libovali.

I bylo v tomtéž shromáždění, ve kterém jednalo se o poselství k Vladislavovi, ustanoveno, aby bohoslužba konala se s týmiž obřady, jak bývalo, jen s odstraněním zbytečné nádhery.

To popudilo Mikuláše z Husi do té míry, že opustiv ihned Prahu, odebral se do ležení Táborských, kteří byli vytáhli proti hrádku Popovickému (u Řičan), po dobytí pak jeho táhl dále před hrad Leštno (na Sázavě u Pyšel), který patřil panu Václavovi z Dubé.

V Praze zatím dosazeni konšelé straně Táborské nepřející, což pohnulo Mikuláše z Husi, že zanechav Leštna, obrátil se proti městu a hradu Řičanům a oblehnuv tyto, volal sem na pomoc jak Pražany, tak Žižku, nic jiného nezamýšleje, než jak by s vojskem tím Prahy se zmocniti a tamní radu svrhnouti mohl. Nadálť se, že Pražané z nechuti k Táborským vyšlou jen lidi smýšlení táborského.

Rozmíšky tyto přiměly však některé kališnické pány zejména Oldřicha Vaváka z Hradce a Petra

Zmrzlíka ze Svojšína, že nemálo o to stáli, aby nesvár Táborských s Prahou pokojně byl vyrovnán.

I Žižka vydal se teď ku Praze, na cestě však zastavil se také před Řičany, tak že tyto se vzdaly na úmluvu, že životů bude šetřeno.

Pán hradu a města Diviš z Řičan s manželkou a dítkami odveden do zajetí, ostatním dovoleno ve všedním šatě s lehčími svými věcmi odejíti. Ale když hrad vzdán, prohledávaly ženy Táborské ženy odcházející a obíraly je až na nejnutnější šat, nalezených pak tu jedenáct kněží, mezi kterými byl farář Maletický, jemuž říkali »Prorok«, dal Žižka proti smlouvě a přes to že vše učiniti slibovali, pračatům, která je zavřela do jakés chaty a s ní spálila.

Po dosažení Řičan odtáhly obě strany do Prahy a tu mělo učeným hádáním rozhodnuto býti o sporných otázkách mezi Pražany a Táborskými.

Hádání mělo se díti odpoledne dne 10. prosince v kolleji Karlově, což však nebylo vhod Táborským a Mikuláš z Husi u velikém rozčilení ujížděl z Prahy, hrozně se zapřísahaje, že se tam víckrát nevrátí, když však přijel k potoku Botiči na rozhraní mezi Prahou a podhradím Vyšehradským, sepjal se mu kůň uleknuv se vozů jakýchsi a Mikuláš spadnuv s ním do výmolu zlomil nohu.

Odnesen zpět do Prahy k léčení, tak že dost brzo se vrátil. Když rána již hojiti se počala, přepadla nemocného veliká dušnost, na kterou na štědrý večer (1420.) tu v Praze zemřel.

Pro onu nespokojenost Táborských ustanoven k hádání onomu dům pana Petra Zmrzlíka za klášterem sv. Jakuba.

Hádání toto tím jest pamětihodným, že tu jasně okázal se rozdíl mezi smýšlením pouhých kališníků, kteří jen o články Pražské stáli a Táborských, jichž učení zasahovalo hluboko v mnohé články víry a v obecný řád.

Správcem shromáždění byl pan Oldřich Vavák, s nímž účastnili se ještě Petr Zmrzlík, Petr a Purkart z Janovic a Jan Lacembok, z Táborských Žižka, Chval z Machovic, Roháč z Dubé a z kněží jejich Martin Houska zvaný Loquis, Markolt ze Zbraslavic a Mikuláš z Pelhřimova.

Ze strany pražské vedle konšel a vynikajících měšťanů byl tu rektor university mistr Prokop z Plzně, Petr z Mladenovic, Jakoubek ze Stříbra, Jan z Příbrami, Křisťan z Prachatic, Angličan Petr Payne, mistr university Oaxfertské, do Čech přišlý a tu vůbec Engliš zvaný a j. v.

Táborští měli za to, že bude se tu jednati pouze o tom, má-li při mši užíváno býti ornátů čili nic, ale rektor dal hned s počátku přečísti 76 článků, které z učení Táborských mistři pražští jakožto bludné zavrhovali.

Mistr Petr z Mladenovic, týž co byl písařem pana Jana z Chlumu v Kostnici, přečet ony články, varoval před nimi všechny věrné Čechy.

To podráždilo hejtmana Táborských Chvala z Machovic a on zřejmě se ku článkům těm všem znal. Roháč z Dubé ukazoval pak k tomu, že sbor Kostnický Čechům jen 40 článků vytýkal a tu že Čechové Čechům přes 70 jich jakožto bludných vybrali.

Po delších řečích Mikuláše z Pelhřimova a mistra Jakoubka ze Stříbra nedocíleno ovšem shody a na návrh prostředníků, mezi nimiž i Žižky, ustanoveno, aby obě strany do měsíce odpověděly písemně a do té doby aby byl s obou stran zachováván mír.

S tím účastníci se rozešli a rozvážnější z nich tušili asi, že ta veliká propasť, která tu mezi Pražany a Táborskými se objevila, nijak zasouti se nedá. —

O některých válečných podnicích se strany Sigmundovy.

Král Sigmund po své porážce před Vyšehradem zdržoval se až do posledních dnů toho roku (1420.) v Kutné Hoře. Vojsko jeho hrozně hospodařilo v okolí města toho, však zacházelo i dál a zejména statky pánů z Kunštátu Viktorina, Hynka a Jana Pušky, jak již vypravováno, obráceny v poušť.

Páni žádali pomoc jak na Pražanech, tak od Orebských a v pravdě vytáhli Pražané dne 17. prosince 1420. a zmocnili se Brandýsa nad Labem a několika tvrzí v okolí, ale pro třeskutou zimu, která tehdáž nastala, museli ustati a vrátili se dne 23. prosince domů.

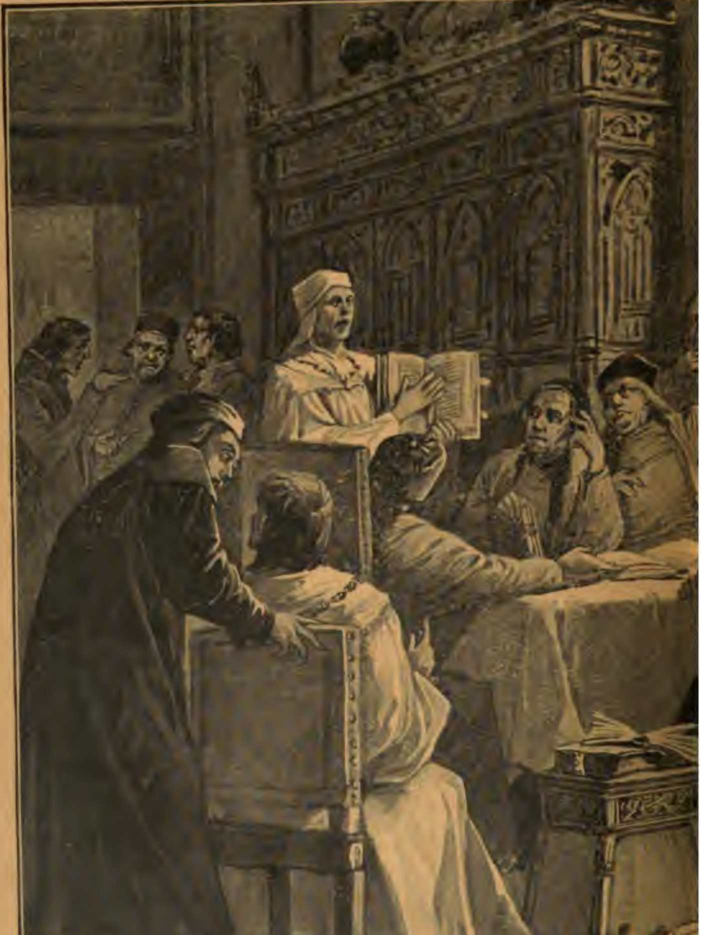

Hádání v do

Pův. kresba J. Podklášterského.

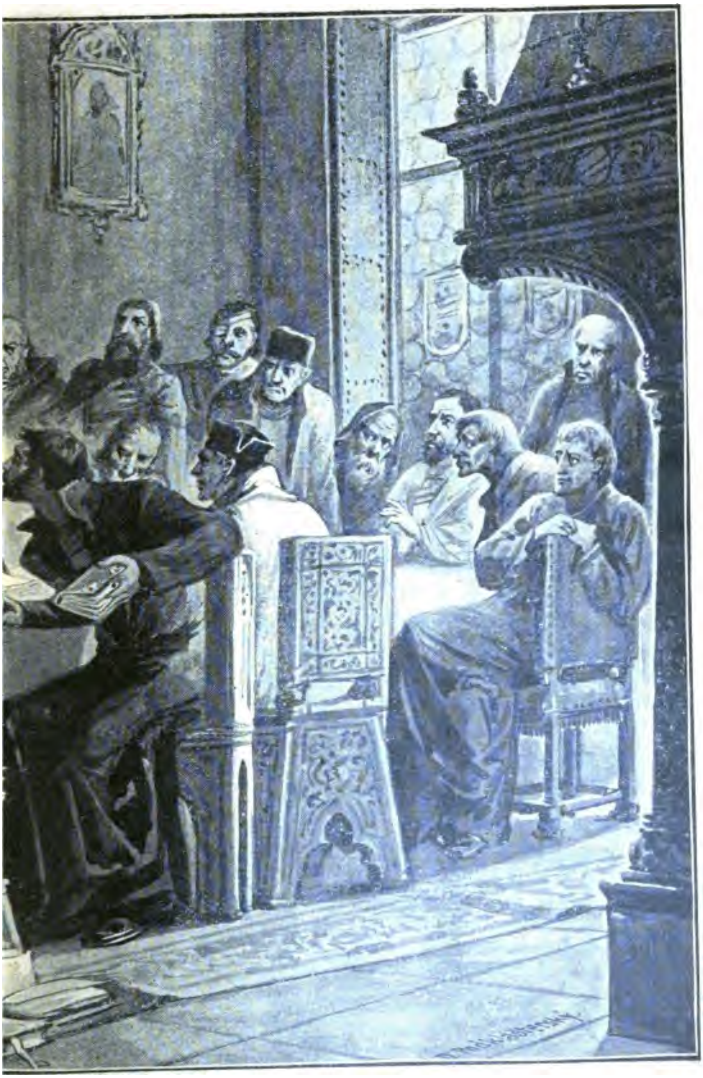

ně Zmrzlíkově.

V tu dobu odebral se Sigmund do Litoměřic, aby tu byl blíž hranic německých, nebo vyjednával s knížaty německými o pomoci proti Čechům.

Počátkem roku následujícího (14. ledna 1421.) vydali se Horníci s jinými městy královskými Sigmundovi oddanými majíce v čele pana Jana Městeckého z Opočna, Sigmundova stranníka, na výpravu proti městečku Přelouči, kde byla se utvořila malá osada Táborských.

Nepatrný hlouček nemohl se ovšem postaviti proti přesile a ohradil se proto v kostele. Kostel však dobyt a co nezabito, vedeno do Hory, kde 125 zajatých s knězem Valentinem vmetáno do šachet.

Hroznější pohroma stihla něco později oddíl Táborských, kteří pod vedením shora vzpomenutého zakladatele Tábora, Jana Hromady z Jistebnice, byl se zmocnil městečka Chotěboře.

Proti Hromadovi vytáhli Horští pod velením mincmistra Mikše Divůčka a ve spojení s pány Janem Městeckým, Čeňkem z Lichtemburka, Arnoštem Flaškou z Pardubic a Půtou z Častolovic.

Hromada vida přesilu, dal se dne 3. února na smlouvu, že nikomu na životě ublíženo nebude, ale zklamal se důvěřuje v slovo věrolomných Horníků a úskočných pánů, věrných následovníků svého velitele.

Hned tu v Chotěboři vehnáno 300 zajatých do stodol a spáleno s nimi, při čemž žena jedna vidouc, že muž její již hoří, sama skočila do ohně.

V Lošících, vesnici mezi Čáslaví a Horou, učiněno rovněž, co pak dovedeno do Hory, vmetáno do šachet.

Hromada ještě se dvěma kněžími v Chrudimi na náměstí upálen.

Nejednou zapomněli se Táborští a provedli mnohý šeredný čin, ale takovéto věrolomnosti nedopustili se nikdy.

O rozboření Nového hradu u Kunratic.

Po opanování Vyšehradu měli Pražané ještě dvě nepřátelské posádky na blízku a to na hradě Pražském a na Novém hradě u Kunratic.

Proti této druhé, která soužila Pražany zajímáním vozů s potravinami tudy do Prahy jedoucích, vytáhli Pražané samým koncem roku — 30. prosince 1420.

Položili se v ležení kolem hradu a z pušek a velikých praků činili veliké škody na stavení hradním, ale hradu útokem zmocniti se nemohli, tak že bylo nutno jej vyhladověti.

Skoro čtyry neděle trvalo obléhání a teprv dne 25. ledna odhodlal se purkrabí, rytíř Herbort z Fulšteina, k vyjednávání s Pražany.

Bylo smluveno, že veškeré posádce dovolí se svobodný odchod, každému s věcmi jemu patřícími.

Když však dva dni na to posádka se stěhovati počala a na vozy Fulšteinovy naloženo i něco kněh z knihovny někdy krále Václava, vrhl se lid na vozy a vedral se brzo i do hradu a rozebral tu, co mu pod ruce přišlo, zejména knihy, které potom po Praze za fatku prodávány.

Dne 28. ledna hrad zapálen, zbylé pak rozvaliny od najatých dělníků rozbořeny až do základů.

Tak po krátkém trvání vzal za své útulný Nový hrad čili Venclštein, svědek rozpoutaného života krále Václava, ale i svědek těžké jeho smrti.

O Žižkově tažení do západních Čech.

Žižka vrátiv se v druhé polovici měsíce prosince 1420. z Prahy na Tábor, vypravil se počátkem nového roku 1421. s několika tisíci mužů do západních Čech.

K vojsku jeho přirazil i pan Petr Zmrzlík ze Svojšína.

Žižka vtrhnuv do Plzeňska, zmocnil se tu dvou znamenitých klášterů a to panenského v Chotěšově a mužského v Kladrubech.

V tomto posledním za správce ustanoven pan Petr Zmrzlík.

Od Kladrub obrátil se Žižka proti královskému městu Stříbru.

Sem donesena Žižkovi zpráva, že na nedaleký Krasikov (Kraslíkov-Švamberk) přijel s nevelikou družinou veliký nepřítel kalicha, pan Bohuslav ze Švamberka.

Žižka zanechav Stříbra hnul se s celou svou mocí ku Krasikovu a obklopil jej. Táborští zmocnili se hory Hřebene, která hradu vévodila a brzo opanovali i věž s mostem v podhradí.

Pan Bohuslav seznal, že ubrániti se mu možno není a rovněž tušil, že, padne-li do rukou Táborských, živ nevyvázne ani on, ani jeho družina. I žádal, aby byl povolán pan Petr Zmrzlík, jemu že hrad vydá.

Žižka, ačkoliv hrad již jako ztracen byl, povolil žádosti této. Pan Zmrzlík povolán a tomu se pan Bohuslav vzdal. Rozzuřený lid Táborský byl by rád se vymstil na nenáviděném odpůrci a bylo třeba rázného zakročení pana Petra a nejspíše i Žižky, aby zabráněno bylo krveprolití.

Posádka Krasikovská propuštěna, ale pan Bohuslav na vlastním hradě, který panu Petrovi Zmrzlíkovi odevzdán, uvězněn.

Darmo čekal na vysvobození od krále Sigmunda, tak že konečně přistoupil sám k Táborským a byv propuštěn, stal se jedním z nejpřednějších hejtmanů bratrstva toho.

O Sigmundově tažení do Plzeňska.

Král Sigmund zvěděv o pokrocích vojska Táborských, kteří byli zatím oblehli město Tachov, vytáhl počátkem ledna z Litoměřic a sbíraje cestou vojsko, dorazil do Plzně, odkudž vyzýval vévodu Bavorského, Jindřicha, k pomoci na vybavení Tachova.

Pomoci Sigmundovi docházely hojně, tak že

Žižka upustil od obléhání Tachova a vydal se na Tábor, aby odtud přivedl posily a vyzval i Pražany, aby bez otálení také vytáhli proti společnému nepříteli.

A Pražané neotáleli a ukončivše výpravu proti Novému hradu, vytáhli 6. února 1421. s 320 vozy a hojným lidem pěším i jízdným k Plzni. V lesích na Podbrdí spojili se s Žižkou.

Sigmund, maje asi 12.000 mužů, vytáhl již dne 21. ledna od Plzně a jal se obléhati klášter Kladrubský, v němž byl se zavřel Chval z Machovic. Po tři neděle bránili se Táborští, když pak Sigmund uslyšel, že spojené vojsko pražské a táborské vyhnuvši se Plzni, ku Kladrubům táhne, odtrhl od kláštera a nechtěje se pokoušeti bitvou o štěstí válečné, rozpustil vojsko a vrátil se do Litoměřic, odkud, nedlouho se tu zdržev, odebral se zase do Kutné Hory.

Však ani tu se nezdržel — sotva dva dni — a vydal se dne 28. února (1421.) do Čáslavi a odtud na Moravu. V polovici března byl v Brně.

Pražané a Táborští nenalezše nepřítele, obrátili se proti Plzni, hlavnímu sídlu odpůrců kalicha v těchto stranách.

Když ještě i od některých obcí zejména od Žateckých a Klatovských došla pomoc, udeřeno dne 14. února na Plzeň.

Plné čtyry neděle dobývali spojenci města, ve kterém se obyvatelstvo statečně bránilo, když však ustavičnou střelbou hradby již velice byly porouchány, počali Plzeňští vyjednávati.

I došlo k smlouvě mezi spojenci s jedné strany a Plzní, Stříbrem, Tachovem a Domažlicemi jakož i panstvem a zemanstvem kraje Plzeňského se strany druhé, a uzavřeno příměří do nového roku 1422. ovšem pod výminkou, že puštěna bude všude svoboda čtyř článků Pražských.

O výpravě Pražan a Táborských do Poohří.

Pořídivše mimo nadání stkvěle, obrátili se spojenci asi na žádost Žateckých do Poohří.

Tu v čele odpůrců kalicha stál shora vzpomenutý Mikuláš z Lobkovic na Hasišteine a němečtí měšťané měst Chomútova a Mostu.

Zejména Chomutovští, poněvadž do města jejich mnoho okolních zemanů se bylo uchýlilo, vedli si velmi troufale.

V pátek před květnou nedělí (14. března) přirazilo spojené vojsko ku Chomutovu a uvítáno nejedním pošklebkem s hradeb chomutovských.

Na bílou sobotu podniknut na město útok, který však byl odražen, za to útok učiněný o květné neděli se všech stran již více odražen nebyl. Pražané a Táborští vystoupivše na hradby, jali se všechno dorostlé obyvatelstvo mužského pohlaví bez milosrdenství ubíjeti.

I Židé odeprouce přijetí křtu, zahynuli v plamenech.

Ani ženy ani děti, kterých v městě ušetřeno, neušly hroznému osudu. Dostavše se do rukou rozlícených žen Táborských, vyvedeny klamem z města, tu obrány o vše, co jakou cenu mělo a pak v chýši jakési spáleny.

Děsný ten čin válečný zalekl celé širé okolí. Město Kadaň se vzdalo a když spojenci přitáhli do Žatce, přišli sem poslové města Loun a oznámili poddání se města toho Pražanům. Pražané poručili, aby Lounští do města svého povolali všechny, kdož dříve pro kalich museli se vystěhovati.

Když se spojenci přiblížili k Slanému, chystalo se sice obyvatelstvo k odporu, ale brzo opustila je srdnatost a oni otevřeli brány.

Dne 22. března byli už spojenci v Praze, zjednavše skoro v celém západu České země průchodu čtyrem článkům Pražským.

O dobytí města Berouna a získání města Mělníka.

Pražané a Táborští vrátivše se do Prahy, usjednotili se o velikém tažení do východních Čech k plnému podvrácení panství Sigmundova v těch stranách, ale pro bezpečnost Pražanů bylo třeba pokusiti se ještě dříve o město Beroun, kde byla usazena silná posádka Sigmundova a kam bylo se uchýlilo mnoho kněžstva kalichu odporného a někteří zemané smýšlení podobného.

Mělo se vytrhnouti ve středu po velikonocích (26. března), toho dne však učinil táborský kněz

Antoch na náměstí staroměstském kázání, v němž podněcoval Táborské proti Pražanům jakožto prý kacířům a vyzýval své soupeře, aby se od Pražanů odtrhli a s nimi nebojovali.

Vášnivá slova přemrštěného kněze nalezla hojného souhlasu a četný zástup Táborských maje kněze se svátostí v čele, dal se na pochod k Táboru.

Žižka, jemuž ty různé přemrštěnosti souvěrců jeho byly velice proti mysli, viděl, že i vojenská poslušnost spůsobem tím jest ohrožena, přemlouval neposlušné a když ve vzdoru vytrvali, popuzen hněvem, pěstí výtržné kněze — stloukl.

Odchodem výtržníků nezmařena výprava proti Berounu a ještě v týž ustanovený den vytrhlo vojsko z Prahy. Beroun obklíčen, ale bránil se statečně, teprv šestého dne (1. dubna) vzato město útokem.

Teď opakovaly se hrůzy Chomutovské. Vítězi vraždili na potkání. Když se někteří utekli na věž kostelní, jsou tu dostiženi a dolů smetáni.

Zemani Bohuslav Doupovec, Heřman z Bubna, mnozí uprchlí měšťané pražští a farář s 37 kněžími, mezi nimiž i tři mistři učení Karlova padli do rukou vítězů, vyvedeni za město a tam v chýši jakés upáleni.

Prvým následkem hrozného pádu města Berouna bylo, že věnné město Mělník vyslalo posly do Prahy a poddalo se Pražanům, kteří nařídili, aby Mělničané královny vdovy Žofie v městě svém

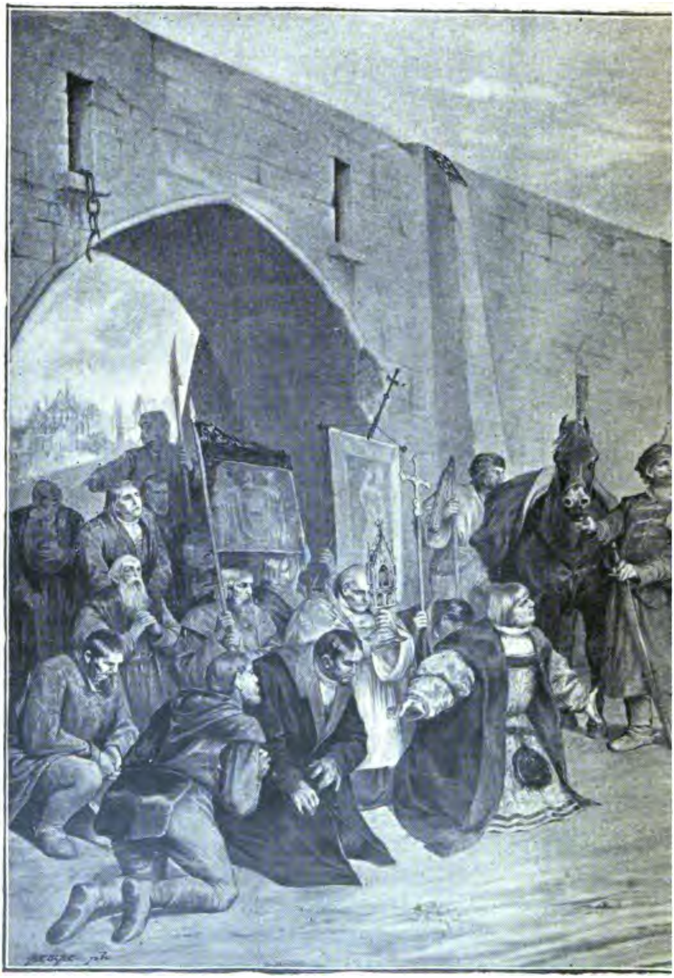

Pokoření Němč

Pův. kresba Věnceslava Černého.

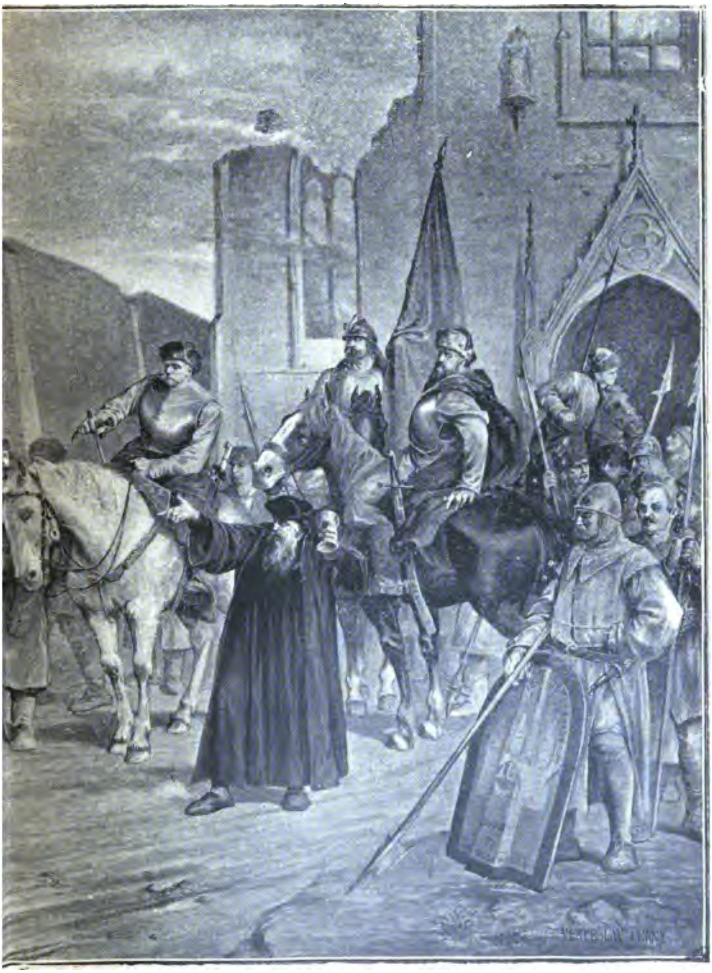

čků Kutnohorských.

nepřijímali bez výslovného svolení Pražan. Zároveň za hejtmana poslán na Mělník od obce Pražské rytíř Jan Smiřický ze Smiřic.

O veliké výpravě obce Pražské do východních Čech.

Pádem Berouna ukončeno tak zhruba získání západních končin země České víře podobojí, teď došlo i k výpravě do Čech východních.

Žižka některými výtržnostmi kněžstvem osnovanými byl přinucen odebrati se na Tábor, ale zanechal v Praze značnou část svého vojska, s kterýmž spojili se Pražané a vytáhli dne 13. dubna 1421., aby ve východních Čechách zlomili Sigmundovu moc, ba pomýšleno i na tažení do Moravy, kde jevilo se všude mezi slovanským obyvatelstvem hnutí novotám příznivé.

Kdo by byl býval náčelníkem vojska spojeného, nevíme, přední ale slovo vedl známý nám již kněz Jan ze Želiva, kazatel u panny Marie Sněžné.

Prvým cílem výpravy byla tvrz Toušeň nedaleko Brandýsa, které vojsko spojené po dvoudenním obležení se zmocnilo úmluvou.

Odtud obrátili se spojenci proti Českému Brodu, kdež se k nim připojili Hradečtí a Orebští, vedení pány Krušinou a Divišem Bořkem. I páni z Kunštatu se dostavili se svou mocí brannou.

Ve středu dne 16. dubna oblehnuto spojeným vojskem město a druhý den po statečném odporu dobyto. A opět vražděno po ulicích. Němečtí žoldnéři zatarasili se v kostele a vystoupili na věže, když chrám zapálen, uchránili se někteří na zvonici, než co ušlo ohni teď, ubito v zajetí cepy, aneb spáleno za městem.

A zase přišlo poselství nejbližšího královského města, Kouřimi a oznámilo, že se Kouřimští poddávají »Bohu a Pražanům.«

V neděli Kantate vtáhli spojenci do Kouřimi a zavedena tu bohoslužba dle řádu pod obojí spůsobou přijímajících.

Od Kouřimi vytrhlo vojsko Pražanů a Táborských ke Kolínu a spálilo cestou klášter Skalický. I toto město otevřelo brány a přijalo kalich. Přes to klášter Dominikánů tu v Kolíně rozbořen a šest kněží s farářem upáleno. Mimo to porouchány nejspíše i městské hradby.

I sem přišla poselství z dvou královských měst Čáslavi totiž a Nymburka a oznámila, že města jmenovaná poddávají se Pražanům a dávají plnou svobodu článkům Pražským.

Druhý den po osazení Kolína (23. dubna) přišel i pan Čeněk z Vartemberka a jsa ve starosti o své statky, jimž se Pražané blížili a připomínaje si, čím se byl proti nim provinil, žádal si vejíti s nimi ve smlouvu.

Dána mu podmínka, aby se obci Pražské pokořil a Sigmunda za krále neuznával.

K tomu pan Čeněk svoliti nechtěl a tak vyjednávání nedokonáno.

O pokoření Kutné Hory.

Konečně došlo i na Horníky. Měli toho mnoho na vrubu, čím prohřešili se na kališnících a teď viděli, jak silou neodolatelnou blíží se hrozný mstitel k branám jejich města.

A přece ještě myslili na odpor. Pan Mikeš Divůček, královský mincmistr, sebral silný zástup ozbrojenců a vydal se s nimi na pomoc městu Kolínu. Kolín však pomoci nepotřeboval a Divůček spatřiv zdi Kolínské probořené a seznav válečnou sílu spojenců, vrátil se do Hory se srdcem zkormouceným a zděšeným Horníkům oznámil, že spása možná jediné v milosrdenství nepřítele.

I opustila bujné Horníky rázem všeliká troufalost a smělost a oni vypravili do Kolína posly a ti zkroušeně prosili, aby Pražané ušetřili Hory, toho klenotu v koruně České a nekazili jí, aby obyvatelstvu milostivými se prokázali a dopustili všem, kdož by ve víře s Pražany srovnati se nemínili, svobodně odejíti s rodinami a majetkem.

Pražané uváživše, že by přísným ztrestáním, snad vyhubením Horníkův, opravdu zemi České veliká škoda se stala, naklonili se k mírnosti a k vyjednávání.

Zač Horníci prosili, toho jim dopřáno a lhůta k vystěhování se určena do dne Matky boží na nebe vzetí, ale i těžkého pokoření mělo se dostati hrdým a nelidským katanům tak mnohých nevinných Čechů.

Poručeno jim, že mají všichni bez ohledu stáří a pohlaví vyjíti Pražanům z města svého vstříc a na kolenou prositi za odpuštění.

A tak se i stalo.

V pátek den svatého Marka vytáhlo obyvatelstvo horské proti Pražanům od Kolína přes Malín ku Hoře se blížícím až ku klášteru Sedleckému, majíce v čele kněžstvo velebnou svátost nesoucí.

Když se Pražané přiblížili, pokleklo veškeré množství Horníků a jeden za všechny prosil Boha a Pražany za milost.

Tu vystoupil kněz Jan Zelivský a ostrou řečí vytýkal Horníkům všechna jejich prohřešení proti národu Českému, znenáhla však mírnil řeč svou a zavřel napomenutím, aby víc tak nečinili a oznámil jim od Pražan odpuštění a milost.

A tu ozval se pláč s obou stran. Zapěno potom »Tě Boha chválíme« a to tak, že vždy jeden verš zpívali Pražané, druhý Horníci.

Na to odešli někteří z Pražan s Horníky do jejich města, aby se uvázali ve správu jeho i hor.

A zase prosili Horníci, aby jim za pána a mincmistra místo Mikše Divokého dán byl pan Petr Zmrzlík ze Svojšína, v pravdě jeden z nejšlechetnějších mužů té doby v národě Českém.

I v tom jim povoleno a posláno hned pro pana Petra. Přijel a uvázal se ve správu města i hor, než bohužel nikoliv na dlouho, zrovna po vypršení lhůty shora zmíněné, den po Nanebevzetí Panny Marie, v sobotu dne 16. srpna zemřel v Praze, kamž odjel za příčinou léčení, roznemohlť se na hlízu v krku. Pochován v chrámě sv. Michala na Starém městě.

I smíření s Horníky oslaveno činem zhouby nezbedné. Vzplanulť toho dne požárem krásný klášter Sedlecký s velikolepým svým chrámem.

O osudu těch, kdož se v určené lhůtě vystěhovali, letopisec toto zaznamenal: »Horníci mnozí s havéři žádným obyčejem zákonu božímu a přijímání pod obojím spůsobem podvoliti se nechtěvše, obtíživše zbožím vozy odjeli jsou; kteřížto jako ze všeho na cestách zloupeni a někteří s obřezanými nosy vrátili se.«

O další výpravě na východ.

Od Sedlce vytáhlo spojené vojsko k Čáslavi a uvázavši se v toto město, smluvilo se i o hrady Žleby a Lichmburk, jichž purkrabí vyžádali si lhůty ku vzdání na ten spůsob, jako stalo se při Vyšehradu.

Vtěch dnech zničeny kláštery v Opatovicích, Vilemově a Sázavě.

Přes Železné hory zaměřilo vítězné vojsko k Chrudimi, kde byl hejtmanem Sigmundovým jmenovaný již Jan Městecký z Opočna.

Sem do ležení Pražan přitáhl dne 26. dubna (1421.) i Žižka, načež jednáno s Městeckým, aby město vzdal, když však se strany nedohodly, přikročilo vojsko k obležení města a hotovilo se k útoku se všech stran.

Teď teprv pojal Městeckého strach a on v poslední ještě chvíli vzdal se s městem.

Letopisec praví: »Tomu porozuměv pan Městecký, že by odolati nemohl, v smlouvu všel jest a se pánu Bohu před velebnou svátostí pokořil nábožně, prose, aby jemu odpustili, že se jest pravdě boží protivil.«

A zase pustošeno v krajině této. V Pardubicích spálen klášter Minoritů a podobně zničeny kláštery v Sezemicích a Podlažicích.

Na dalším tažení opanována smlouvou města Mýto, Polička, Litomyšl, odkudž biskup Aleš z Březí byl uprchl, ba poddalo se i moravské město Svitavy. —

Dále do Moravy pokročiti náčelníkům se nezdálo vhodným, dokud by Čechy od posádek a stranníků Sigmundových osvobozeny nebyly a proto obrátilo se spojené vojsko na půlnoc.

Tu v Hradečtě bylo zejména město Jaroměř, kde byla silná posádka Sigmundova pod velením jednoho z předních stranníků královských, pana Hynka Červenohorského z Náchoda.

O svátcích Svatodušních oblehlo spojené vojsko, ku kterému se dostavil dle úmluvy i Jan Městecký z Opočna, město a v úterý po svátcích podniklo útok, při němž až do příkopů hradních vniklo, ovšem s citelnou ztrátou se své strany.

Však i Jaroměřští seznali, že víc neodolají nepříteli a proto srdečně prosili, aby toliko s hrdly mohli bezpečně odejíti. A učinivše slib, do města ve čtvrtek dne 15. května jíti nepřítele dopustili.

Vítězové zachovali se ku pokořeným bez útrpnosti a slitování. Letopisec praví: »A tak všecky měšťany s ženami až do košile svlékli a vyvedše z města mnohé ztopili a jiné na poli lid lotrovský spálil jest.

Druhého dne jedenadvacet kněží, kteříž nechtěli ke čtyrem článkům svoliti, spálili, toliko tři živé zůstavili, kteříž povolili.

A hajtmana, pana Červenohorského, javše, do Prahy dovedli a na rathouz ve vězení zavřeli.«

Příčinou krutosti této bylo vyzývavé dřívější jednání Jaroměřských.

Slyšme o tom našeho dějepisce: »Co Hory Kutny Čechám, to byla Hradecku Jaroměř: sídlo kruté i zaryté nenávisti proti Husitům a Čechům vůbec; obyvatelstvo zajisté jeho bylo tehdáž téměř naskrze německé a klášterové tamější kanovníkův řeholních a Dominikánův vyznamenávali se horlením proti novým »kacířům«, jako někdy mnichové Kartouští u Prahy.

Také hejtman královský na Jaroměři, pan Hynek Červenohorský z Náchoda, popudil byl všech podobojích proti sobě velice, když brannou mocí vpadnuv do městečka Krčína (u Nového města), sídla tehdáž Orebského a lidi v kostele povraždiv a rozplašiv, dal napájeti koně svého z posvátného kalicha, pravě úsměšně, že i ten jest »podobojí«.

Jaroměřané hned po pádu Hor Kuten, dne 25. dubna, rozeslali písemné hořekování do Němec a zvláště do Slezska, volajíce svět celý ku pomoci své.«

Pomoc nepřišla, Jaroměř padla a stala se nejen horlivým stoupencem strany podobojí, nýbrž přistoupila až i k jednotě Táborských.

Po pádu města tohoto poddal se Dvůr Králové dobrovolně, Trutnov pak dobyt a spálen.

O pokoření se pana Čeňka z Vartemberka.

Tu před Jaroměří skloněna ještě jedna hrdá šíje a to prvního muže z panstva českého, pana Čeňka z Vartemberka, nejvyššího purkrabí Pražského.

Po nezdaru vyjednávání před Kolínem byl se pokusil o nové před Horou, ale ani tu nedojednáno, nebo Pražané nechtěli na slovo věřiti tomu, jenž je byl jednou šeredně sklamal.

Když se však teď přivalilo zhoubné mračno nepřátel až na práh velikých statků páně Čeňkových, klesla pyšná mysl velmožova a on se pokořil.

Přišel s hojným ozbrojeným průvodem mnoha set pěších a jízdných do ležení Pražanů před Jaroměří a tu pod širým nebem na lukách poklekl před velebnou svátostí tu vystavenou.

Po stranách poklekli prostředníci mezi panem Čeňkem a Pražany pan Krušina, Městecký a oba

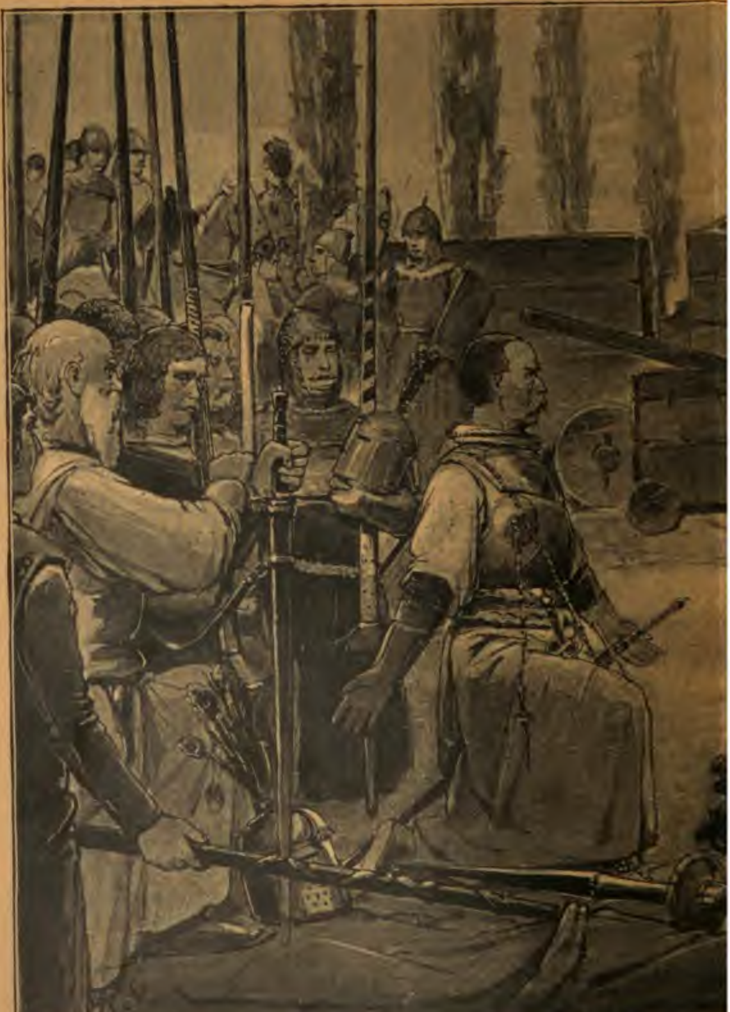

Pokoření se pana Čeňka z Var

Pův. kresba K. Vaňka

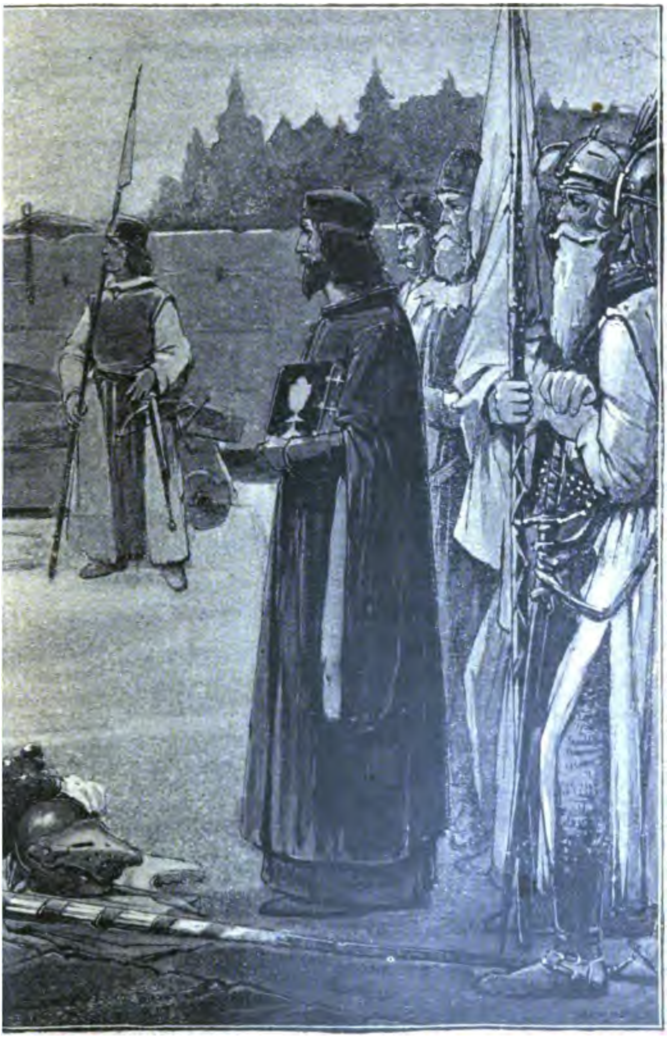

enberka v poli u Jaroměře.

páni z Kunštatu Viktorin i Hynek a zkroušeně se všichni pomodlili.

Teď vystoupil ze zástupu Pražan kněz Jan.

»Pane Čeňku,« pravil »poznáváš-li se v tom, že pána Boha jsi rozhněval a zhřešil jsi proti němu i proti této obci Pražské, zstupuje z hradu Pražského a dav v ruce královské?«

Kterýž řekl: »Znám!«

»Prosíš-li, aby pán Bůh a tato obec odpustili tobě?«

»Prosím,« odpověděl pan Čeněk.

A tu uzavřel kněz Jan s panem purkrabím smlouvu s výminkou, že osobně přijede do Prahy a tu že dojednáno bude.

A přijel ve čtvrtek den Božího těla (22. května 1421.) v pravdě do Prahy, kde oznámeno mu plné odpuštění od obce a prapor jeho, který do té doby na pražském pranéři visel, sňat a strhán.

O přistoupení arcibiskupa Konrada ku článkům Pražským.

Od Jaroměře vrátili se Pražané domů, kde mezi výpravou stala se událost neočekávaná, zvláštní a velevýznamná.

Arcibiskup Pražský, Konrad z Vechty, který po odtažení Sigmundově z Čech s úřadem svým na pevném hradě Roudnickém se byl usadil, přijel nenadále v pondělí dne 21. dubna do Prahy a přistoupil tu sám ku čtyrem článkům Pražským.

I sepsána o to mezi arcibiskupem a konšeli obou měst Pražských smlouva.

»Smlouvou tou zavázal se arcibiskup předně, zachovávati a ve skutek uváděti čtyry artikule Pražské, netrpěti protivníků jich na svých statcích a hájiti je proti králi Sigmundovi i každému jinému, buď jakéhokoliv povýšení a stavu, duchovního nebo svěstského; za druhé nemíti Sigmunda za krále ani ho přijímat bez vůle Pražanů, pánů, zemanů, vojsk a obcí přidržících se oněch čtyř artikulů; za třetí přijmouti k sobě za rádce mistry učení Pražského, kteří by mu od Pražanů byli k tomu zvlášť jmenováni.

Artikul o svobodě kázání slova božího jest při tom vytčen v ten způsob, aby směl arcibiskup kněžím provinilým zapověditi kázání, když by k tomu od mistrů oněch zřízených bylo jednosvorně svoleno; artikul o nadáních kněžských, aby duchovním a mnichům, vládnoucím velikými statky řádem světským, panství takové bylo odňato, ale ne aby statky ty byly rozebrány od kohokoli, kdo by lakomě po nich dychtil, nýbrž aby byly obráceny ke cti a chvále boží, ku prospěchu pravdy božské a k dobrému země věrně dle rady pánů a Pražanů i druhých obcí čtyr artikulů se přidržících s dorozuměním s arcibiskupem.

Pražané od sebe svolili k těmto výminkám a zavázali se hájiti arcibiskupa proti všelikému protivenství, které by ho pro hájení zákona božího mohlo postihnouti.«

Z tohoto činu arcibiskupova byla po Praze veliká radost, zapěno »Tě Boha chválíme« a po celém městě slavnostně vyzváněno, jen kněží někteří z Táborských, kteří tu meškali, zle horlili na toto »hojení se šelmy antikristovy.«

Za to strana katolická byla zprávou tou jako ohromena. Veliká to byla rána pro ni nejen v ohledu mravním, ale i hmotném, nebo jediné arcibiskup měl vedle množství menších statkův a nadání jen v Čechách sedmnáct velikých panství mimo statky na Moravě a v Němcích a tento majetek veškerý právně octl se nyní v rukou světských.

Nevole a odpor se strany katolické ihned se ohlašovaly.

Kanovníci kapituly Pražské, kteří byli jednak do Žitavy, jednak do Olomouce se rozprchli, vypověděli Konradovi poslušnost, rovněž učinil biskup Olomoucký, známý nám Jan Železný, jakožto područný prelat arcibiskupství Pražského.

Proti tomu poslal Konrad králi Sigmundovi list, v němž nejprv toužil na křivdy od něho mu spůsobené, vypovídal mu poslušnost a odvolával přísahy učiněné jemu ve příčině hodnosti a úřadu svého.

Na to svolal Konrad sbor kněží na den 14. května do Roudnice, kamž se i sám odebral a tu sám svátost pod obojí spůsobou rozdával.

Sbor svolaný se vskutku sešel a články Pražské tu veřejně schválil a vyhlásil, začež strana protivná účastníky sboru toho nazvala »lotříky«.

O vzdání hradu Pražského.

Přes všechna ta vítězství Pražanů v západních i východních Čechách získaná hrozil jim ještě stále nepřítel nad jejich hlavami, ještě stále byla posádka Sigmundova na hradě Pražském a provedla nejeden pych v nejbližším svém okolí.

Tak přepadla ves Stodůlky u Motola a dobyvši kostela, kde se bylo obyvatelstvo zavřelo, zajala je, podobně zaskočila a zajala výpravu, která s 30 vozy a branným průvodem k převozu Malostranskému se ubírala.

Aby se tudíž nepřítele tohoto zbavili, přikročili Pražané právě v hod boží Svatodušní (11. května) k novému obležení hradu.

Vedle vlastního vojska vedeného zemanem Václavem Cardou z Petrovic, užili i pomoci poslané jim od arcibiskupa Konrada a pana Mikuláše Zajíce z Hazmburka, který teď již stál za jedno s Pražany.

Hradu zmocniti se útokem bylo ovšem těžko, když však po ukončení výpravy do východních Čech Pražané celou mocí svou hrad osuli a zevnějších opevnění se zmocnili, uzavřela posádka smlouvu, dle které mělo po čtrnáct dní panovati mezi stranami příměří, když by pak do té doby Sigmund aspoň s 3000 muži na pomoc a k vybavení posádky nepřitáhl, měli hájitelé hrad Pražanům vzdáti a svobodně odejíti s vlastním svým majetkem.

Poněvadž pak Sigmund pomoci žádné neposlal, vzdala posádka dne 7. června hrad v ruce Pražan.

I vložena do něho teď posádka pražská.

Vzdání hradu oslaveno zase zvoněním a zpěvem Ambrosianským, než chátra pražská chtěla i hradu Pražskému učiniti, jako učinila Vyšehradu a proto vedrala se tam a počala ničiti a bořiti památky umění i zbožné mysli předků.

Jak palác královský, tak chrám svatého Víta měly býti rozbořeny, tomu však postavilo se na odpor měšťanstvo a přítomní páni a podařilo se jim vzteklou chasu podněcovanou knězem Janem Želivským vypuditi z hradu a tak zachrániti velikou část vzácných památek.

Když udeřeno i na klášter sv. Jiří, zachránila se abatyše a mnišky tím, že přistoupily ku článkům Pražským, byly však z kláštera svého vyzdviženy a svedeny do města do kláštera u sv. Anny.

Již před tím, koncem května, vzdány Pražanům i hrady Lichtemburk a Žleby, poněvadž do ustanovené lhůty od Sigmunda vybaveny nebyly.

Lichtemburk svěřen panu Krušinovi, Žleby panu Zmrzlíkovi.

O získání města Litoměřic.

Když se Pražané od Jaroměře vraceli, zůstal Žižka s Táborskými v poli a prohlížeje k tomu, že v půlnočních Čechách posud nepokořeným zůstává město Litoměřice, zaměřil tam.

Táhl přes Mladou Boleslav, která se mu poddala a přes Mělník, kdežto Hradečtí jeho spojenci a s nimi pán český, Jan Smiřický, táhli přes Bělou, kteréž se rovněž zmocnili.

Ve středu před Božím tělem (21. května) spojila se vojska ta před Litoměřicemi.

I zhrozili se Litoměřičtí veliké té moci a vzpomínajíce na strašný osud útokem dobytých měst, přáli si pokořiti se, ale bojíce se padnouti do rukou Táborských, žádali, aby mohli poddati se Pražanům.

A poslové jejich nepochybně od Žižky dostali gleit do Prahy, s nimiž ihned Pražané vyslali své posly k Žižkovi, aby od města odtrhl, poněvadž se bylo Pražanům poddalo.

Proti nadání podnikl teď Žižka na město útok a teprve když byl krvavě odražen, učinil, jak si přáli Pražané.

Prohlížejíce ku všem okolnostem můžeme dobře za to míti. že Žižka k útoku tomu od zuřivého kněžstva podníceným lidem byl donucen a tudíž řídil asi útok tak, že zuřivost ona byla platně ochlazena.

Prodlévaje tu před Litoměřicemi, zmocnil se Žižka dřevěnné tvrze jakés, která k půlnoční straně od města nad osadou Třebušínem na homolovitém vrchu stála a přivlastniv si tvrz tu, nazval ji »Kalich« a jal se odtud psáti Janem Žižkou z Kalicha.

Neměltě výtečný tento muž a v době té již bez odporu prvá osobnost u veškerém národě Českém, po ztrátě svého otcovského majetečku, jako druhdy Spasitel, ani tolik, kde by hlavu sklonil.

Teď měl svou tvrz, stateček to až pro Bůh skrovný a. dobře za to míti možno, že spíše mu šlo o ten název tak pěkně označující bojovníka pro zákon páně, nežli o to chudé, došky kryté zemanské přístřeší.

Vraceje se od Litoměřic, táhl Žižka městem Roudnicí.

Arcibiskup poskytl vojsku, čeho bylo třeba, ale sveřepá chasa i tu provedla své. Pobořila klášter řeholních kanovníků, spálila dům proboštův, roztřískala v chrámích obrazy a pobrala kalichy a ornáty.

Vtáhnuv do Prahy, odeslal Žižka vojsko své na Tábor, sám pak se odebral ku sněmu do Čáslavi.

Pražané osadivše Litoměřice jmenovali tu hejtmanem svým pana Hynka z Kolšteina.

O sněmu Čáslavském.

Vzdáním se Litoměřic a hradu Pražského zjednán průchod článkům Pražským málem v celém království Českém, Praha pak domohla se předního hlasu v řízení věcí obecných a proto zvala teď všechny členy říše České se všemi stavy a stranami na obecný sněm do Čáslavi.

Jak změněnou byla doba, ukazuje nejlépe úvod zápisu sněmu toho. Nestojí tu v čele stavu panského jméno nejvyššího purkrabí, nýbrž »My purkmistři, konšelé i obce Velikého a Nového měst Pražských; Konrad, boží milostí arcibiskup kostela Pražského a papežské stolice legát, Oldřich z Rožmberka, Čeněk z Vartemberka —«

O úkolu sněmu praví zápis: »Znamenavše mnohé, rozličné a veliké nesnáze, búře, záhuby, pálenie, násilé i jiné rozličné neřády v království našem Českém, vzniklé pro nesvornost vuole, rozumu a žádosti ku pravdám světle písmem svatým ohlášeným, žádajíce vší naší pilností, jakžto dlužni jsme, ty neřády v řád a ty búře v klid a ve svornost uvésti a tudy obecné dobré téhož královstvie napraviti a upevniti, učinivše a svolavše sněm obecný České země, všichni vespolek za jeden člověk na tom sněmu sě ustanovivše, v takúto smlúvu a v jednotu vnikli jsme a vstúpili, i mocí tohoto listu vnikujem a vstupujem.«

A dále jedná zápis o článcích Pražských, aby hájeny byly, »leč bychom lépe písmem svatým zpraveni byli, kterémuž by písmu mistři Pražští a kněžie odolati písmem svatým nikoli nemohli.«

Dále vypovězena všeliká poslušnost a odepřeno všeliké právo ke koruně králi Sigmundovi »jiež sě jest nehodností sám znehodnil — neb jest ten král zjevný tupitel těch pravd svatých častopsaných, písmem svatým dolíčených a vrah cti i osob jazyku českého.«

Konečně v nebytí krále sněmovníci »vyvolili z sebe mužuov mudrých, stálých a věrných dva-

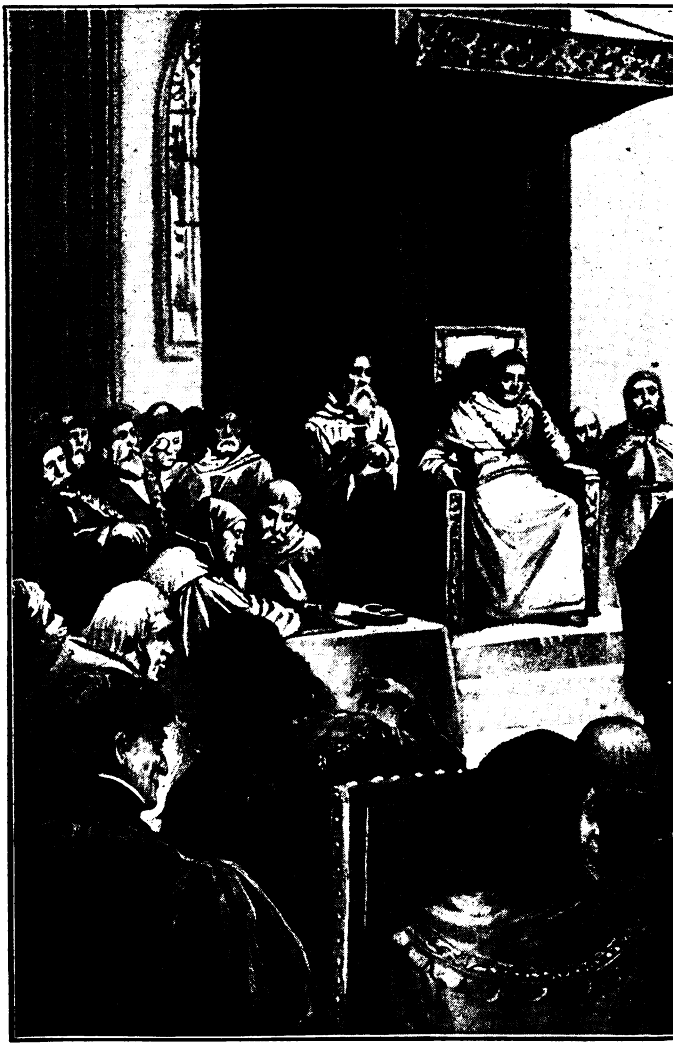

Zasedání sněm

Pův. kresba J. Podklášterského.

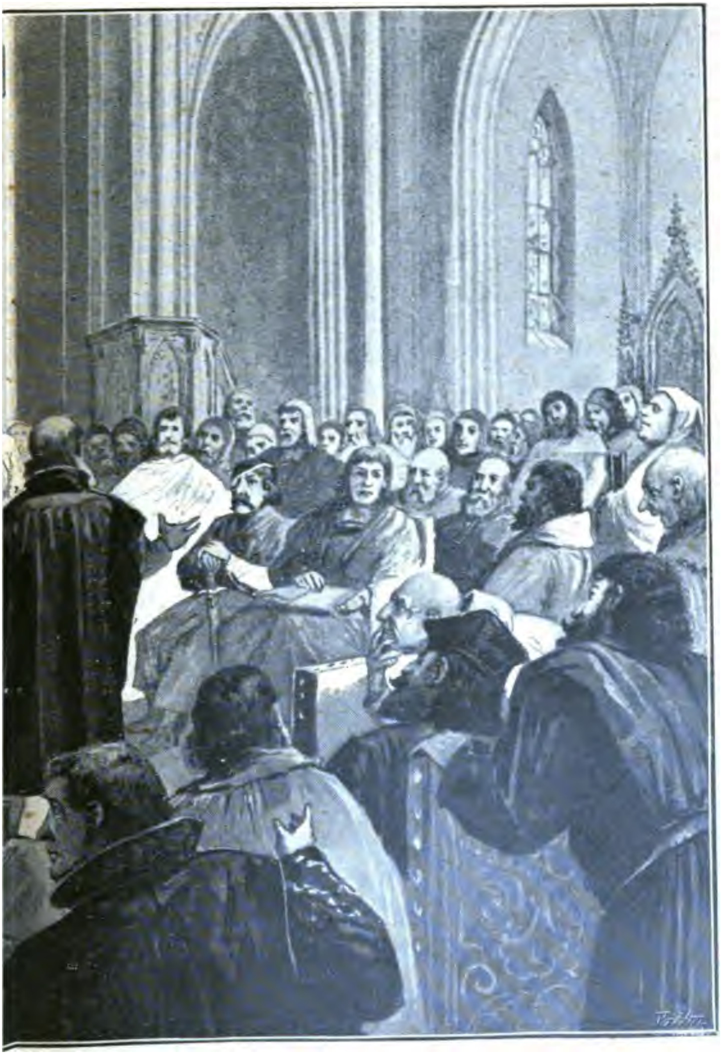

ěmu Čáslavského.

cęti — k správě, k zřiezení a k všelikaké spósobě koruny a královstvie Českého. Kterýmžto úředníkóm, správcím a vladařóm všem ve spolek dali jsme — plnú moc a právo k zřiezení, ku poklidu a k všelikému země České upokojení i ukrocení všech potržek a nesvorností i neřáduóv všelikakých k stavování mezi obcemi i osobami v králostvie Českém vzniklých anebo vznikajících.«

Jednání sněmu toho bylo nemálo pohnuté. Počalo dne 3. června (1421.) v chrámě sv. Petra a Pavla v Čáslavi slavnou bohoslužbou a vzýváním ducha Svatého.

S počátku byli přítomni jen Čechové ovšem obou stran, dne 5. června přijeli však i Moravané majíce v čele zemského hejtmana pana Petra z Kravař a Jana z Lomnice.

Slezané a Lužičané nejen že nikoho ze středu svého nevyslali, oni počali i zjevné nepřátelství proti království Českému.

Za to Sigmund vyslal pana Aleše Holického ze Šternberka a Půtu z Častolovic, aby zájmy jeho při sněmě hájili. Bylo ovšem velikého vynasnažení se strany pánů Sigmundovi nakloněných potřeba, nežli jim dopřáno i jen slyšení a jen nalehaním moravských pánův a snad i některých českých se stalo, že do článku o Sigmundovi jednajícího připojena i možnost uznání ho přece za krále slovy »leč by pán Bůh ráčil, a vuole i hlas najprvé byly k tomu slavného města Pražského, pánuov českých, obce Táborské, rytieřuov, panoší, měst i jiných obcí českých, kteříž a kteréž jsú již přistúpili a ještě přistúpie ku pravdám artikuluov svrchupsaných.«

Dodatek tento byl připojen pouze k upokojení svědomí, nebo že by i obec Táborská Sigmunda kdy za krále přijala, nedoufal a nečekal zajisté nikdo.

Z vyvolených dvaceti správců zemských bylo pět ze stavu panského a to Oldřich z Rožmberka, Čeněk z Vartemberka, Oldřich Vavák z Hradce, Hynek Krušina z Lichtemburka a Jindřich Berka z Dubé.

Čtyři byli z Pražan a to konšelé Jan z Kněževsi a Pavlík z domu rychtářova (teď u Myslíků) a sousedé Lidéř z Radkovic a Jan Charvat.

Dva byli z Táborských, totiž Jan Žižka a Zbyněk z Buchova.

Pět bylo zemanů a to Jan ze Smilkova, Mikuláš z Barchova, Milota z Chřenovic, Oneš z Měkovic a Jindřich z Boharyně.

Z ostatních českých měst byli čtyři, totiž Franc z Rožmitálu, Vaňek ze Žatce, Matěj Pražák z Hradce Králové a Petr Hostic z Kouřimě.

Mužům těmto svěřena správa země do dne sv. Václava toho roku (1421).

K urovnání řádu kostelního měla svolána býti schůze čili synoda všeho kněžstva.

Proti Sigmundovi jako odpověď jeho poslům vytčeno čtrnáct článků stížných, které byly obsaženy již i v manifestu shora uvedeném a přidány pouze ty, že pobral klenoty z chrámu svatého Víta a odvezl desky zemské i s jistinami, které při nich vdovy a sirotkové uloženy měli.

Sigmund odpověděl listem obšírným, jímž viny přičítané svrhoval na jiné, hlavně ovšem stranu odpornou sobě, při tom však zakazoval se napraviti a zlepšiti, co by bylo bývalo vinou jeho poškozeno a sliboval slyšení a jednání o čtyrech článcích.

Závěrem listu bylo důtklivé napomenutí, ba i prosba Sigmundova k národu a hlavně Pražanům.

Nedá se upříti, že nerudný ten muž věděl, které struny se dotknouti, aby zvuk její pronikl k věrnému srdci českému.

»Také slyšíme,« praví, »že jste obrazy zbili v kostele pražském a na tom jste ostali, aby ten hrad a kostel obořen byl, kterýž jest ke cti a k chvále pánu Bohu ustaven a svatým dědicóm; protož pro pána Boha nečiňte toho ani dopúštějte, aby to bylo bořeno; že jste již jednu stolici obořili té koruny na Vyšehradě i kostely k veliké hanbě té koruně, a obořite-li druhú, tehdy vězte, že skrze to dokonce zbúřiete na sebe všechno křesťanstvo, i nás také, pro tak nekřesťanské účinky, a těch zlých narčených skutkuov prvniech dokonce na tu zemi potvrdíte i na sebe a sebe i tu korunu k většie hanbě i potupě připravíte; neb viete, žeť jest hlava té koruny a že tu ležie svatý Václav i jiní dědicové svatí, i ciesař dobré a svaté paměti otec náš i s jinými králi a kniežaty té koruny.

A pro Buoh smilujte se sami nad sebú a nad zemí a nedajte té země viece hubiti —«

Napomenutí ovšem již nebylo třeba a hrozeb Sigmundových národ Český se již nelekal.

Sjezd Čáslavský trval asi šest dní, Pražané aspoň byli se již 9. června vrátili domů.

O návratu českého poselství z Polska.

Na zejtří po návratu Pražan ze sněmu Čáslavského (10. června 1421.) přijel do Prahy pan Hynek Kolšteinský s Mikšem Hrdoňkou, konšelem Novoměstským, zpět z poselství učiněného do Polska ku králi Vladislavovi.

S posly těmito přijel i polský pán Výšek Račínský, jejž byl zase do Čech vyslal veliký kníže Litevský Vitold.

Poselstvo české vypravené za králem Polským došlo tohoto v mazovské osadě Valboři a když mu předneslo žádost Českého národa, ulekl se Vladislav veliké té věci a hleděl získati odkladu předstíráním, že musí se o tom poraditi s bratrovcem svým Vitoldem, synem Kejstuta, bratra Olgěrdova.

A tu vydal se pan Hynek, jakožto hlava poselství, s pražanem Šimonem od bílého lva za Vitoldem do země Litevské.

Ostatní členové poselství meškali zatím jako hosté královi na venkovském sídle jeho v Nepolomicích nad řekou Vislou poblíž Krakova.

I tu jednáno s králem, ale konečně všichni poslové i s králem zabrali se na Litvu a tu dne 2. února 1421. jednáno ve venkovském sídle velkoknížecím ve Voranech jak s králem, tak s velkoknížetem.

Vzácné nabídnutí, učiněné od poslů, bylo vyleвítaným oběma vladařům, proti nímž byl Sigmund poštval Pruské řeholní rytířstvo, ale oba lekali se spojenectví s národem, který rozkřiknut byl jako plemeno arcikacířské.

Vladislav obávaje se protivenství od papeže, dal po některém váhání odpověď zápornou, ale nic nenamítal, když poslové korunu ihned nabídli jeho bratranci a Vitold byl méně bojácným, ochotně chtěl korunu podávanou přijmouti a také po nějaké lhůtě, kterou si byl vyžádal, oznámil, že korunu přijme, bude-li za to od stavů českých žádán; nebylť poslové vlastně splnomocněni jednati s ním, nýbrž s Vladislavem.

Když pak poslové vrátivše se oznámili, jak pořídili, bylo jim jednání jejich schváleno a Pražané jevili velikou z toho radost, za odměnu pak panu Hynkovi, jak už bylo řečeno, svěřili hodnost správce města Litoměřic s důchody dvou proboštů, Litoměřického a Doksanského.

O válce se Slezáky.

Praveno bylo, že sněm Čáslavský nebyl ode všech členů koruny České obeslán a že někteří i nepřátelství proti království počali a to byli na prvém místě Slezáci.

Branná hotovost knížectví Svidnického a Javorského hned po odtažení Čechů z východních končin země vtrhla do Čech a spálila město Polici na Broumovsku.

Okolní lid sběhl se na strmou, lesnatou horu Ostaš, aby se tu hájil, Slezáci učinili však na ně útok, zmocnili se hory a vraždili vše napořád bez rozdílu pohlaví a stáří.

Aby pych tento pomstili, poslali stavové čeští a moravští v Čáslavi shromáždění stavům slezským stížní listy a nařídili sebrání lidu vojenského k tažení do Slez.

A Slezané jako na vzdor učinili hned nový vpád do Čech a vypálili městečko Úpici a pod velením Vratislavského biskupa Konrada usadili se mocně v Broumově, tehdáž sídle Břevnovského opata Mikuláše.

Vojsko české shromážďovalo se u Náchoda. Byli to většinou Orebští a Hradečtí, v čele pak stáli pan Čeněk z Vartemberka a pan Krušina, mezi Hradeckými pak přední slovo měl farář jejich, již nejednou vzpomenutý smělý kněz Ambrož.

Vojska sešlo se přes 20.000 mužů a to obklopilo město Broumov.

Slezáci leknuvše se moci té, vyhledávali smlouvu a té se jim také dostalo přičiněním obou oněch pánů, ač kněz Ambrož tak urputně smlouvě té na odpor se stavěl, že oba páni octli se až v nebezpečí života od svých a kdyby byli neodstoupili, byli by bývali buď rozsekáni nebo cepy ubiti.

O jednotě měst Pražských.

Rozbroj v nejvýchodnějším koutě Čech povstalý zanešen brzo i do Prahy.

Sem přišel kněz Ambrož a zuřivě popouzel lid proti zrádným prý pánům, tak že bylo třeba veškeré odhodlanosti oblíbeného v Praze pana Krušiny, aby aspoň trochu ospravedlnil pana Čeňka, proti kterému zuřivost Ambrožova hlavně čelila.

Však i důležité následky rozhořčenosti této se brzy objevily.

Přední vůdce lidu pražského, kněz Jan Želivský, byv rozezlen i tím, že poselství polské slibovalo nového krále Čechům, kdežto Janovi to bezvládí by bylo bývalo vhod, užil pobouření toho k tomu, aby předně zbavil se nemilých konšelů a dále, aby spůsobil jednotu obou měst.

V pondělí dne 30. června (1421) jeho návodem udeřeno na poplach na veliký zvon na věži chrámu panny Marie Sněžné a za nedlouho hrnula se chátra novoměstská na Staré město, vedrala se do radnice a s mnohými pohrůžkami donuceni konšelé, že vydali městskou pečeť a vzdali se svých úřadů.

Dva dni na to svolána přičiněním kněze Jana obojí obec Pražská na Staroměstskou radnici a tu on, osobiv si úřad podkomořího, jal se jmenovati konšelstvo, to pak tak, že jmenoval jich z každého města po patnácti, kdežto dříve bývalo na Starém městě konšel 18, na Novém 12.

Samo sebou se rozumí, že jmenovaní byli vesměs mužové jeho strany a přece i tak jeden platnéř, byv jmenován také konšelem, nepřijal hodnosti té, poněvadž konšelé neřádně voleni byli.

Konšelé tito měli tvořiti jeden sbor, který by zasedal na radnici Starého města a jen věci lehčí měly řízeny býti na radnici Nového města, kam by několik jen konšel občas k vůli věcem těm docházelo.

Tímto spůsobem kněz Jan, který potud jen Nové město plně v rukou měl, i v Starém městě vlády se zmocnil, tak že letopisec o něm dobře napsati mohl, že celou tenkráte obcí vládl.

O vypuzení některých kněží pražských z far.

Kněz Jan, když již opanoval Prahu, nemínil trpěti tu kněžstva, které by bylo jiného mínění než on a které by snad i na odpor jemu stavěti se chtělo.

Z těchto jemu odporných kněží prvým byl mistr Křišťan z Prachatic, farář u svatého Michala na Starém městě.

Muž tento mimo podávání pod obojí spůsobou jiných novot ve chrámě svém a farnosti své trpěti nechtěl, nýbrž ve všem ostatním zachovával starý řád.

To bylo knězi Janovi velice proti mysli a proto prvým krokem jeho za nové správy byl útok proti tomuto nepříteli.

Dosadiv ony společné konšele pravil: »Již vy, světští, sjednoceni jste a jako za jednoho člověka; protož chcete-li, abychom my duchovní také jedno byli, lid nerozdělujíce, musíte mistra Křišťana i s jeho kněžími od toho kostela odbýti, nebo s námi v našich konáních srovnati se nechtí, ale vždy ještě ty kejkle, řády kostelními je nazývajíce, zachovávají a dítkám svátost podávati nechtí, aniž po česku, jak v jiných chrámích se děje, nezpívají.«

A lid mluvícímu hlučně přisvědčoval volaje: »Tak, tak!«

A kněz Jan pokračoval: »Chcete-li, aby do kostela toho kněží jiní byli dáni?«

A zase ze všech stran znělo: »Tak, tak!« Poručeno pak knězi Janovi a mistru Jakoubkovi ze Stříbra, aby k onomu chrámu jiné kněze uvedli a dřívější řádně dosazené vypudili.

Mezi těmito nalézal se i tamní kazatel mistr Petr z Mladenovic, Husův přítel v Kostnici.

Letopisec dokládá: »Tomuto snešení starší a přednější v obci odporovati se neodvážili pro strach, aby s radnice smetáni nebyli.«

A tak vypuzen farář od svatého Petra a dosazeni tam dva z Táborských Prokop a Filip, lidé pověsti nekalé, rovněž vystrčen od svatého Mikuláše oblíbený farář Jaroslav, k svatému Michalu pak měl dosazen býti kněz Vilém, rovněž málo chválený.

Tohoto prostě osadníci farní, shlukše se, na faru a do kostela nepustili.

O stížnosti žen a děv pražských proti konšelům.

Ve smutný proud udalostí vypravovaných zasáhly tenkrát i ruce dívek i žen pražských.

Přes to. že synoda čili sbor kněží o Časlavském sněmě smluvený ve dnech těch v Praze zasedal a valnou většinou přemrštěným novotám v cestu se postavil, provedl kněz Jan svůj záměr, jak už praveno a přes to, že veliká část obyvatelstva a to přednějšího počínání Janova neschvalovala, neopovážil se nikdo jeho rozkazům odporovati, leda ti farníci svatomichalští, že hleděli zmařiti uvedení nemilého kněže do jejich osady.

Když však hrozný ten člověk, před nímž město se chvělo z Prahy na čas se byl vzdálil, odhodlali se k odporu proti jeho stvůrám samy ženy a dívky pražské, aby tak zahanbily bojácné muže.

Složily sobě stížný spis, v němž slovem neumáleným vytkly všechny vady, nesprávnosti a zlořády, kterých dopouštělo se konšelstvo knězem Janem dosazené a sebravše se u valném počtu, vešly do domu radního a vstoupivše před purkmistra pány, dali od jedné z družek spis ten přečísti.

»Milí páni a bratřie,« počínal list, »prosíme vašie milosti pro milost pána Jezu Krista a pro spasenie a zachovánie u vieře křesťanské všie obce města, abyšte netiskli, ani dopustili tisknúti od kosteluov kněží věrných, ježtoť držie pravdy božie stále, řádně od mnoha let, bluduov a výtržek všetečných písmem svatým a zákonem božím neduovodných sě varujíce a sě i lid poddaný zákonem božím přikázaným a životem páně Kristovým spravujíce a spraviti učiece.«

A tak jde to dále celým dlouhým listem plným ostrých výtek a žalob na konšelstvo a vůbec stranu, která se násilným tím spůsobem v Praze vlády domohla.

Konšelé s kyselými tvářemi a s mnohým nevrlým posuňkem vyslechli pernou tu důtku až do posledního slůvka, ale obrana, na kterou ovšem pomýšleli, vypadla velice hubeně a bledě.

Chtěli vůči smělým karatelkám vystoupiti s náležitou přísností a poručili, aby se tyto oddělily tak, aby ženy byly zvlášť a dívky zvlášť, ale nestalo se dle jejich rozkazu, rovněž neuposlechnuto, když veleli, aby jim stížný list byl vydán.

A tu došla trpělivost pánům a oni — se vytratili, davše ten výbor pražského světa ženského zavříti v síni, kde právě se nalézal, než po dvou již hodinách uvězněné všechny propuštěny bez závady.

Srdnaté toto vystoupení paní a dívek spůsobilo v městě obrat k lepšímu a starší obecní svolavše shromáždění celé obce, dali tu zase od jedné z dívek přečísti list stížný a hle — obec dala na jevo, že s listem tím souhlasí, nebo nikdo se neodvážil odmlouvati.

O výpravě k Bilině a k Mostu.

V půlnočních Čechách v poříčí řeky Bělé čili Biliny, tam kde zelenala se liska Přemyslova, vždy ještě držela se strana Sigmundova, najíždějíc do poříčí řeky Ohře na plen, hubíc tak zboží měst Žatce a Loun a činíc překážky v živnostech měst těch.

A tu na snažnou žádost obou jmenovaných měst vytrhl kněz Jan hned po ukončení vzpomenuté synody kněžské (v červenci 1421) s vojenskou hotovostí Pražan na půlnoc.

Někde za Roudnicí spojili se Pražané s Žateckými a Lounskými, načež vypálen od nich klášter Doxanský. Odtud vytáhli k Teplici. I v osadě této byl klášter jeptišek. Když tam vojsko přitáhlo, tu abatyše přijala je vlídně a vyčastovala a opatřila všemi potřebami, jen aby uchránila klášter, ale vše bylo darmo. Abatyše i panny z kláštera vyvedeny, ba od loupeživé chasy vojenské oloupeny i o šaty.

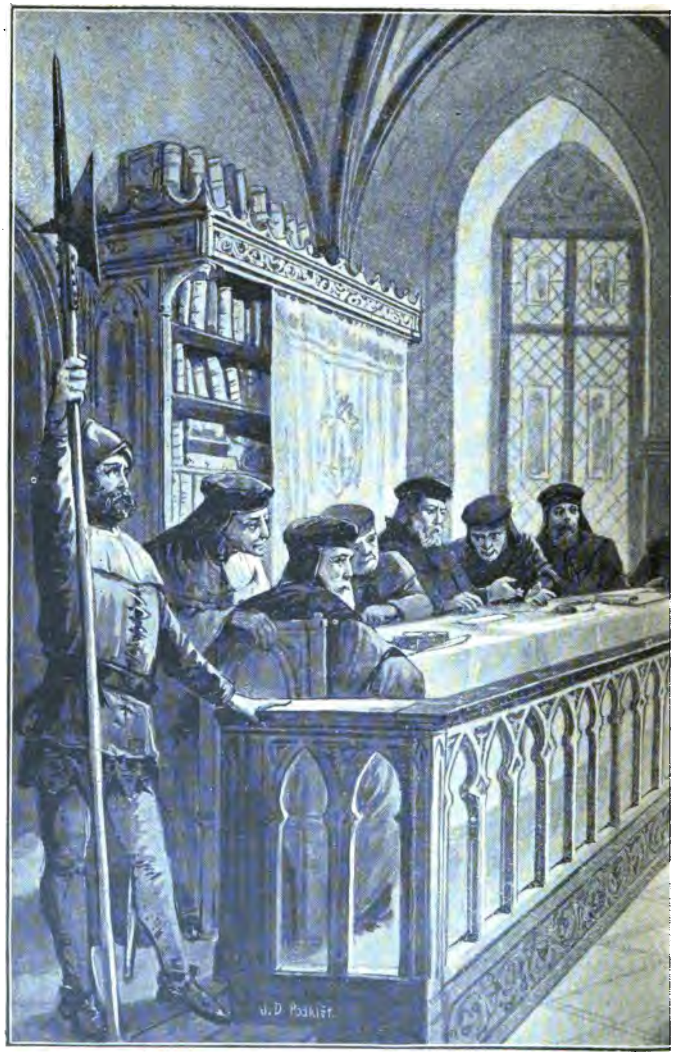

Pražanky stížnost

Pův. kresba J. Podklášterského.

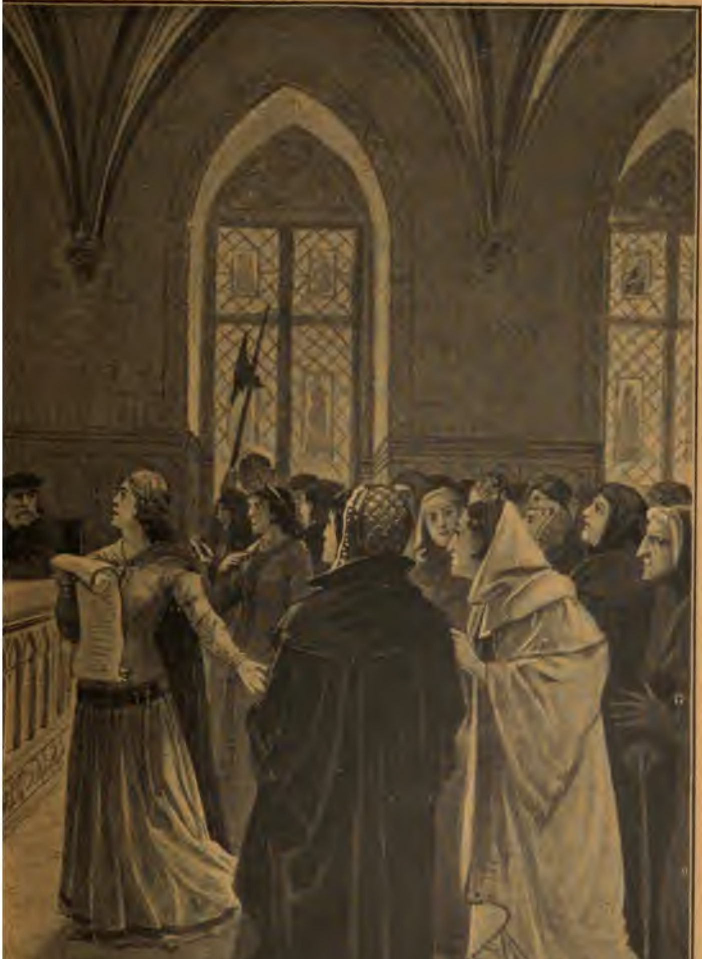

vedou před konšely.

Z Teplice obrátilo se vojsko ku klášteru Oseku odkudž byli mniši před blížícím se nepřítelem uprchli. Klášter vydrancován a spálen. Podobně stalo se, sousednímu městečku Duchcovu.

Dne 12. července vzali Pražané město Bilinu útokem. Kdo mohl, spasil se na hrad, ale i toto útočiště již druhého dne padlo v ruce Pražan a spůsobeno tu strašné krveprolití, co neubito bylo spáleno.

I rozlehl se pokřik, že markrabí Míšenský táhne a tu spojenci, netroufajíce silám svým, ustoupili a Pražané vrátili se, aby sebrali větší moc.

V úterý, den sv. Máří Magdaleny (22. července 1421.) vytáhlo z Prahy mocnější vojsko jízdné i pěší zase do půlnočních Čech. Cílem vojska toho bylo tentokrát město Hněvín Most.

Přitáhše před město, slezli ihned horu nad městem, postavili tam dva veliké praky a dvě děla a činili odtud veliké škody střelbou a vrháním balvanů do hradu.

»Ha, ha, nebožátka,« pokřikovali na obležené, »nedbejte vy na hradě, kacíři, jakož jsme učinili těm na Bilině, tak i vám učiníme; a dva syny hajtmana vašeho na taras přivážíc, k vám k šturmu půjdeme!«

Bylit se Pražané zmocnili nějak dvou synů purkrabího mosteckého a nyní hrozili, že přivážou je ku kládám čili tarasům, kterými chtěli bořiti hradby hradové.

Synové přivedeni byvše nejspíše před hrad úpěnlivě prosili, aby byl povolán otec jejich k rozmluvě a smlouvání.

Otec přišel, než mezi tím velitelství na hradě odevzdáno osobě jiné a otec s největší bolestí mohl jen synům oznámiti, že vzdání hradu v moci jeho více není.

Zda surová hrozba skutečně provedena, nevíme, nejspíše však nestalo se tak, nebo zabráněno i podobné nelidskosti, když bojovník jakýsi, byv zajat, měl na taras přivázán býti.

Za to proveden jiný šeredný kus zdivočilé mysli. Nešťastník jakýs, octnuv se v zajetí, nesvázaný hozen byv do ohně, sedmkráte vyskočil a upěnlivě prosil za milosrdenství, ale darmo úpěl, házen vždy znovu v žár a konečně cepy ubit.

Mostští opláceli tím, že kdekoli dosáhli Čecha nějakého, s troubením upalovali jej.

Oblehatelům zatím podařilo se zmocniti se podhradí a tu obležení slovy pokornými volali říkouce a prosíce, aby to pro Bůh učinili, aby je se zbrojí a hrdly propustili odejíti, že chtí s hradu sstoupiti.

Prosba tato nalezla místa u mnohých a zvláště při urozených, ale kněz Jan odpíral tomu, pravě: »Co by nám to prospěšno bylo dopustiti jim sjíti a potom na jiném hradě znovu jich dobývati: Zdaliž nevidíte, že pán Bůh chce dáti je v ruce naše? To učiníc, učiníme s nimi, jak se nám viděti bude a starším.«

I pokračováno v obléhání. Zatím sebral pole markrabí Míšenský, s ním pak spojili se čeští páni Hlaváč z Dubé, Sigmund Děčínský z Vartemberka a Mikuláš Chudý z Lobkovic na Hasisteině a přitáhli dne 5. srpna 1421. před Most.

Pražané si důvěřovali a vidouce přicházející vojsko, již předem o kořist se dělili. Než zklamali se.

Letopisec o tom takto vypravuje: »Někteří nezdravého rozumu a sprostě blázni, ještě vítězství neobdrževše, loupež mezi se dělili řkouce: ‚Onoho Němce můj kůň, onoho Němce mé odění!'«

A když Míšenští čela svých houfův zřídili a k hoře se přiblížili, Pražané tolikéž s vojskem svým k utkání se s Míšňany učinili. Strhla se krvavá seč. Tu však náhle strach a bázeň neslýchaná jak míšenské, tak pražské vojsko pojala, Pražané pak, davše se na útěk, strhli ostatní ssebou, tak že zanechavše tu ony praky i děla, jedni do Žatce, jiní do Chomútova, jiní do Loun, jiní do Slaného, ani se neohlédajíce, utíkali.

Ztráta s obou stran páčena na tisíc hlav. Pražanů padlo prý 400, Míšňanů pak 600 mužů.

Míšňané zmocnili se vozův a střelby Pražanů, jmenovitě padlo jim za kořisť i veliké dělo, které byli Pražané vzali Horníkům.

Tak schlazena poněkud zuřivá bojechtivost a loupežná nevázanost pražského lidu a zmírněna vypínavost kněze Jana.

Jak smýšleli v Praze o porážce u Mostu, vysvítá nejlépe ze zprávy kronikáře Vavřince z Březové, jenž dí: »A když ta hrozná pověst o velikém poražení do Prahy přišla, všecko město tím zarmouceno jest.

Plakaly ženy a sirotci, ztrativše tu muže a otce, duchovní i větší zármutek měli, a toho litovali kazatelé a po všech kostelích pravili, že všemohoucí pán Bůh spravedlivým svým soudem tuto ránu na nás dopustil.

Neb když na počátku spolu bojovali jsme pro obranu jeho svaté víry, všecky věci podle vůle jeho s pomocí jeho nám přicházely.

Ale nyní, když bratří naši dáni jsou v nešlechetný smysl, ne pro pravdu někteří, ale pro loupež bojujíce, chudým statky nemilostivě berouce a ukrutněji nežli pohané bližní své mordujíce, rozhněval se jest pán Bůh na nás a dopustil ránu tuto na nás.«

Ušlechtilé doznání toto dává nám nahlédnouti v hloubi srdcí otců našich tehdejších a vidíme, že srdce ta byla zlatá a když již zbloudila na cestu křivou, že uznala vinu svou a pokorně přijímala trest z ruky boží za poblouzení svá.

O upálení kněze Martina Housky.

Nejednou již bylo vzpomenuto, kterak nejen mistři kolleje Karlovy a Pražané, než i Táborští za dobré uznali položiti hráze nekonečnému, bezuzdnému novotaření těch kterých kněží

Mezi Táborskými byl to přede všemi sám Zižka, kterému protivilo se novotaření takové a on domluvami i trestáním jemu bránil, než přece stále a stále objevovali novotáři, že i Táborští prý nedrží se učení pravého a znova a znova chtěli měniti a opravovati.

Nejsmělejšími v novotách těchto byli Moravan kněz Martin Houska, zvaný obyčejně Loquis a kněz Petr Kaniš. Ti zavrhovali již i svátost oltářní tvrdíce, že chléb a víno jen pouhými znameními jsou a že tedy při nich žádných obřadů netřeba.

Zavrhovali, aby kněz svátost tuto podával a chtěli, aby lidé podávali si ji jeden druhému a že nesluší se uchovávati, co by snad z chleba a vína po přijímání zbylo, než že to třeba prostě odhoditi.

Výstřednost tato urážela i kněžstvo Táborské a oni přivedše si kněze Martinka, jak Loquis také nazýván, na Tábor, přiměli ho k tomu, že veřejně blud svůj vyznal a jeho se odříci slíbil.

Stoupenci Martinkovi nebyli však tolik povolnými a odšedše z Tábora, usadili se na Přibenicích, když pak i odtud vypuzeni, potloukali se s knězem Kanišem po okolních lesích, zaměňujíce znenáhla blouznění své v pouhou šerednou neplechu.

V ty doby přišel Žižka na Tábor a vydav se na pronásledování zbloudilců těch, schytal jich větší počet, Vavřinec z Březové tvrdí, že 50 jich bylo, když pak na domluvy nic nedali, kázal je všechny i s knězem Kanišem v Klokotech u Tábora upáliti.

A tu Loquis, vida, že ani na Táboře pro něho místa není, umínil si odebrati se na Moravu, a vydal se tam s knězem Prokopem zvaným Jednookým.

Zašedše na cestě své do Chrudimi, byli tu na rozkaz tamního hejtmana Diviše Bořka z Miletínka staveni a před něho přivedeni.

Pan Bořek jal se zajaté vyslýchati sám a ptal se Loquise, jak smýšlí o tělu a krvi Kristově.

Martinek mu odpověděl, že Kristus měl jen jedno tělo a to že jest na nebesích a nikoliv v hostii.

Tu nezdržel se pan Bořek a udeřiv Martinka několikrát pěstí, chtěl ho na místě dáti upáliti a jen snažným prosbám přítomného tu kněze Ambrože Hradeckého se podařilo, že dáni mu na Hradec k napravení.

Ale ani Ambrož nic nesvedl se zatvrzelými přemrštěnci a proto odvezl je po dvou nedělích do Roudnice k arcibiskupovi.

Arcibiskup chtěl zlomiti zatvrzelost přísností a dal oba zavříti do temného žaláře, kde o samotě držáni po osm neděl.

Za tím dověděl se o nich Žižka a velice nalehal na Pražany, aby oba přivésti dali do Prahy a tu na místě upálili.

Pražané ačkoli přisvědčovali Žižkovi, báli se nepokojů, nebo mnozí z obyvatelstva Pražského drželi s Loquisem a proto raději poslali jednoho z konšel s katem na Roudnici.

Kat chtěje vynutiti na nich vyznání, odkud učení své mají a kdo v Praze s nimi za jedno je, nelidsky je ztrápil, pále jim boky až do střev, když však napomínáni byli, aby opustili tu bludnou cestu, odpovídali s úsměvem: »Ne my, ale vy od kněží svedeni jsouce, bloudíte a před tvorem, totiž chlebem posvátným klekáte.«

Když tedy na svém pevně stáli, vyvedeni jsou dne 21. srpna 1421. za město k hranici.

Ještě tady vyzváni, aby prosili lid, by za ně k Bohu se modlil, ale Loquis odpověděl: »My vašich modliteb nepotřebujeme, proste za ty, kdož toho potřebují.«

A tak zabedněni jsou do sudu a spáleni na hranici.

Z těch o nichž Loquis vyznal, že ve víře s ním za jedno jsou, zatčeni pak v Praze vedle souseda jednoho tři kněží a to Abraham, Jíra z Klatov a slavný později Prokop Holý.

O Žižkově oslepnutí.

Mezi tím co Pražané konali výpravu proti Mostu, vytáhl Žižka s Táborskými zase do poledních Čech. Za předešlé výpravy do krajin těch byl Žižka, jak vypravováno, dobyl a pobořil hrad Rábí a tvrz Bor, ty zatím zase opraveny a osazeny a to od nepřátel bratrstva Táborského, i nezbývalo Žižkovi, než dobývati obě pevná místa znova.

Při tažení tomto padl do zajetí Žižkova pan Menhart z Hradce, příbuzný pana Oldřicha Vaváka, ale urputný protivník kalicha.

Žižka poslal ho do vězení na Přibenice.

Dobývání Rábí stalo se Žižkovi osudným. Řídě útok proti hradu, na kterém se posádka udatně bránila, zasažen byl šípem do zdravého oka.

Byl to prý zeman z Kocova, neznámo zda Sezema či Hynek, kteřížto jako bratří v době té se připomínají, jenž osudnou střelu vyslal.

Rána byla těžká a snadno mohla býti i smrtelnou, pročež raněný vojevůdce vezen ihned do Prahy k hojení.

Žižka stále doufal, že vrácen mu bude zrak, ale lékaři shledali brzo, že není pomoci a tak veliký ten vojevůdce zůstal již slepcem až do smrti.

Pohroma tato ovšem nezlomila mysl slavného muže, ba on sotva se zhojiv, ihned vydal se s Pražany proti Míšňanům k Mostu, dorazil však jen k Lounům, nebo Míšňané uslyševše, kdo proti nim táhne, dali se bez boje na spěšný útěk přes hory do svého domova. Vrátiv se z výpravy do Prahy, vypravil se odtud k řízení věcí zemských na sjezd do Hory.

O sněmě Kutnohorském.

Vladaři v Čáslavi zvolení pro značný svůj počet a velikou různost ve složení celého toho sboru požívali moci nevalné, poněvadž pak se všech

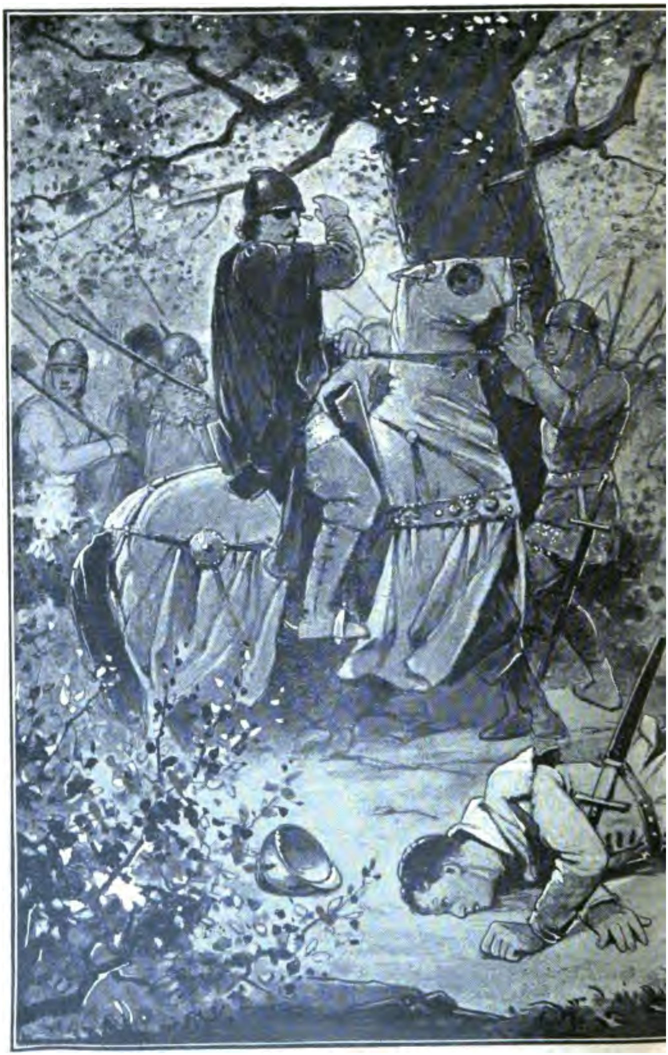

Oslepr

Pův. kresba K. Vaňka.

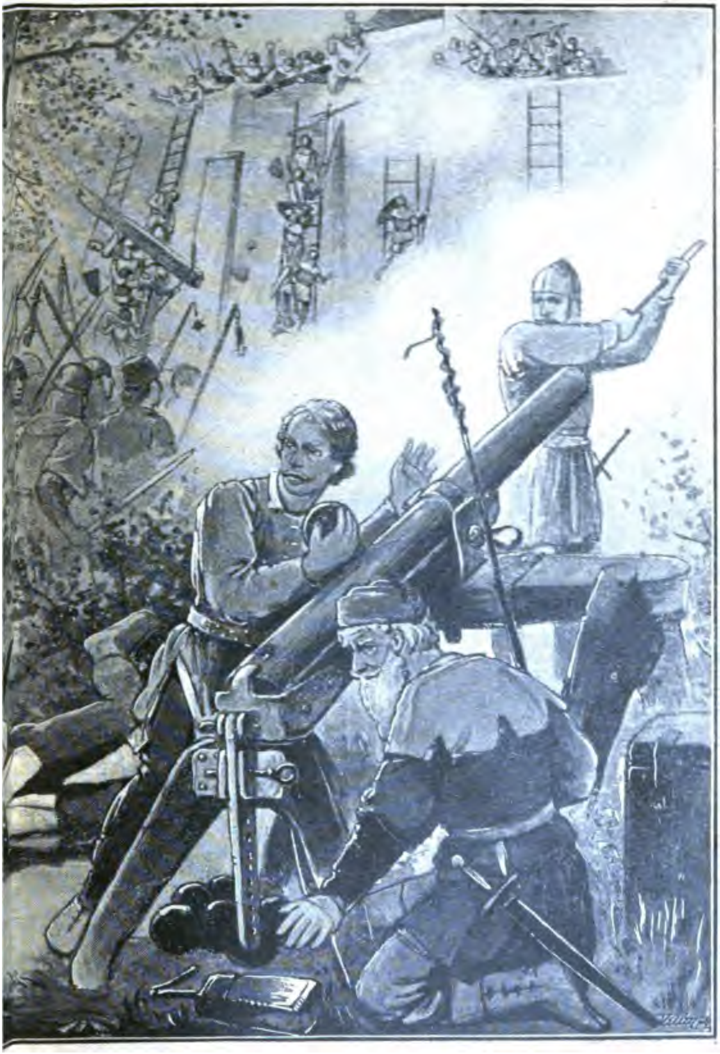

utí Žižkovo,

—

stra
Će
tu

v
vl
a
v
I

stran docházely zprávy o velikém zbrojení proti Čechům, umínili si svolati sněm celého národa, aby tu v čas, čeho by třeba bylo, nařídíti se mohlo.

Sněm ten měl se sejíti dne 17. srpna (1421.) v Českém Brodě, ale kněz Jan, dověděv se o úmyslu vladařů, psal hned z ležení před Mostem do Prahy a zrazoval Pražany, aby sněmu neobesílali. Věděltʼ vládychtivý ten muž, že při opravdovém pomýšlení na obranu země musila by především její správa vložena býti do pevných rukou a tu že by moc jeho k umenšení přišla.

Když se vrátil z tažení onoho do Prahy, způsobil veliký odpor proti sněmu a smluveno, sejde-li se sněm ten do Kutné Hory, že Pražané vyšlou dva posly do Kolína, aby odtud vyzvídali, o čem v Hoře by se jednalo.

Pro tento vzdor Pražanů přeložen opravdu sněm do Hory, načež dva oni poslové pražští nikoliv do Kolína než také do Hory přijeli, ale bez všelikého plnomocenství.

A tu vysláni od shromážděných v Hoře pan Oldřich Vavák a Jan Sádlo z Kostelce s některými do Prahy a ti přiměli konečně kněze Jana, že od svého vzdoru aspoň po většině upustil, načež i z Prahy vysláni poslové ku sněmu do Hory.

Sněm rokoval přes dva týdny, zasedaje skoro každodenně, ale pro velikou různost mínění nemnoho ujednal.

Byly to hlavně tři záležitosti, o nichž platně uzavřeno. Nejprv ohlášena obecná hotovost branná, která měla se sejíti ke dni 18. září (1421.) u Českého Brodu.

Za druhé, poněvadž právě před početím sněmu, jak vzpomenuto, byl zemřel mincmistr Petr Zmrzlík, zvolen na jeho místo pan Oldřich Vavák a ten měl k tomu přihlížeti, aby užitky dolů horských k obecnému dobrému obráceny byly.

Za třetí umluveno, aby vypraveno bylo poselství k Vitoldovi, velikému knížeti Litevskému, aby korunu Českou přijal a brzy u vládu v Čechách se uvázal.

Poslové čeští potud v Polsku meškající byli zatím dostali určitější ač málo jim libou odpověď. Jak Vladislav, tak Vitold byli teď ochotni přijmouti buď ten neb onen korunu Českou, ale jen se svolením papežovým a po případě, když by se zřekl koruny této král Sigmund.

Odpověď tato byla zahaleným odmrštěním koruny, nebo, že by podmínky ony splnění došly, naděje nebylo.

Sněm v Hoře shromážděný neznaje ještě tohoto rozhodnutí krále a velikého knížete, vypravil nové posly do Polska a to pana Vaňka z Vlašimě a z Jenštejna, Jana Hlasa z Kamenice, který již předešle v Polsku byl, Viléma Kostku z Postupic a Vaňka řečeného Pivo.

Za tím za zády poslů českých Vladislav i Vitold jednali s králem Sigmundem, jak na svém místě bude vypravováno.

O druhé výpravě křížové proti Čechům.

Po celý málem rok činěny v krajinách zejména německých veliké přípravy k nové válce křížové do Čech.

Již o sv. Bartoloměji (24. srpna 1421.) mělo býti vojsko křížové pohotově ku pochodu do země České.

Jak papež, tak Sigmund neskrblili sliby, jen aby co největší moc vypravena býti mohla, kardinal pak Branda nabízel všude odpustky i jiné milosti těm, kdož by jakkoli přispěli ku výpravě té.

A snaha ta nezůstala marnou, nebo do dvou set tisíc mužů chopilo se zbraně na vyhubení kacířů českých.

Vedle jmenovaného kardinála vzalo kříž pět kurfirstů německých, tři totiž duchovní, arcibiskupové Mohučský, Kolinský a Trevirský, dále falckrabí od Rýna a markrabí Braniborský.

Jiných osob knížecích a panských bylo do sta.

Dle úmluvy mělo vojsko německé vkročiti do Čech u Cheba a to zároveň s vojskem krále Sigmunda a zetě jeho, Albrechta Rakouského, kteří z Moravy do Čech vtrhnouti měli.

Ale Sigmundovi do Čech se nechtělo. Tvrdi stále, nebude li prvním, že jistě mezi posledními nebude, ale nešel a tu došla německému vojsku trpělivost a ono kolem 10. září (1421.) vstoupilo u Cheba na hranice české.

Kurfirstové a knížata sestoupili s koní a pěšky překročili hranice, snažně vzývajíce nebesa za pomoc proti kletým kacířům.

Současně přitáhli zase Míšňáci, zmocnili se Chomoutova a Kadaně, načež oblehli Bilinu. Sigmund Děčínský z Vartemberka oblehl hrádek Kalich. Když však došla zpráva, že Pražané táhnou, odtáhli jak Míšenští, tak Sigmund z Vartemberka.

S větší škodou Čechů skončil se vpád Slezáků, kteří vpadše do Čech u vsi Petrovic mezi Policí a Náchodem dne 19. září (1421.) do tří set Čechů pobili.

Výprava hlavní zaměřila od Cheba podél Ohře k Žatci vše hubíc a ničíc bez ohledu a slitování.

Zmocnivše se dne 4. září úmluvou hradu Mašťova, darovali život jen hejtmanovi a osmi jiným, kdežto 84 jiných jediným provazem je svížíce upálili.

Vojsko české položilo se u Slaného v počtu nemnohém, obávalo pak se vzdáliti se tuze od Prahy pro strach, aby Sigmund od Moravy přitrhna, města se nezmocnil. Křižáci zatím dorazili k Žatci.

Mistr Vavřinec takto o tom vypravuje: »A když Žatec obehnali, v pátek před svatým Matoušem šturm k městu dobře šestkrát spouštěli, ale z milosti boží a pomoci, jehož pře byla, s hanbou a škodou jich jsou odehnáni a jakož pravili obyvatelé města, že na 60 jich zbito, které jsou na příkopích nalezli a mnohé od polu živé s sebou nepřátelé odnesli a odvedli.

A 60 jich zjímaných do města přivedeno Nebo tehdáž bylo množství lidu v městě pro ukrutnost německou do města shromážděno k šesti tisícům lidu bojovného; nebo měli jsou na pět tisícův lidu pěšího a čtyry sta jízdných.

A když jako ze všeho křesťanství z dalekých krajin rozličných jazykův národové do německého vojska sjížděli se, aby tak veliké milosti, totiž rozhřešení od viny i od muky od papeže půjčeného byli účastni a kteří jsou všecko vojsko viděli, tak jsou byli pravili, že nikdy tak velikého lidu a tak dobře oděného pod nesčíslnými stany shromážděného nevídali.

A tak podle obecného domnění na dvě stě tisícův bojovného lidu býti mohlo.

A když den ode dne městečka, vsi, tvrze pálili, obojího pohlaví, muže i ženy, staré, mladé, pro obdržení odpustkův ukrutněji nežli pohané mordovali nebo pálili jsou, tak bázeň a strach podjal jest mnohých srdce v kraji Žateckém.

Pro kteroužto věc mnozí zámky dobře ohrazené opustivše, do měst utíkali jsou.

A jestliže kteří od nich jsou na milost přijati, i těm jsou neodpouštěli, ale jako jiné spálili a, by jich moci a počtu přibývalo, své poselství k králi Sigmundovi poslali jsou napomínajíc z přísahy, kteréž učinil v Konstancí, jestliže nepřijede mezi ně, že volenci (kurfirstové) chtí jiného krále Římského opatřiti.«

A zase prý sama příroda zastala se nebohého lidu českého, však slyšme zase letopisce: »Ale prvé než král Sigmud z Uher, kde tenkráte dlel, k jich vojsku se vypravil, pláč, křik, a kvílení žen, panen i vdov v uši pána našeho Jezu Krista vstoupil jest a spravedlivá pomsta a hněv boží na všecko vojsko nepřátelské přišel jest, nebo divným spůsobem tak ukrutný lid, an s ním žádný nebojoval, Všemohoucí k utíkání obrátil.

Nebo druhého dne října, božským řízením spůsobeni jsou zápalové, že na mnohých místech stany hořaly, nebo ukázal se nějaký sloup plavý nad stany, přestupuje se stanu na druhý.

A když stál ten sloup, tu stanové hořeli a všickni utíkali, opustivše tu všecky věci, sotva mohl životy zachovati.

Ten pak divný skutek od Boha Žatečtí vidouce, v několika tisících je honili a mnoho jich zbili jsou a mnohé živé zjímavše do města přivedli jsou. Chvála Bohu s nesmírným díkučiněním, že nepřátele jich a své pravdy protivníky rozptýlil jest, zvučně a srdečně vzdávali jsou.«

Celý ten neobyčejný zjev dá se ovšem vysvětliti i cestou přirozenou. Vojsko české u Slaného shromážděné dověděvši se, že z Moravy náhlé nebezpečí nehrozí a pak že Žižka s vojskem Táborským v krajině čáslavské se nalézá, hnulo se proti nepřátelům k Žatci.

Když křižákům zvěstováno, že hrozné to vojsko české na pochod se dalo, taková hrůza na všechny padla, že zapálivše stany, na útěk ku hranicím se obrátili.

Pražané dověděvše se o útěku tomto, dali se na cestu zpáteční a uvítáni jsou dne 4. října v Praze se zpěvy a vyzváněním. Současně vrátilo se vítězně i vojsko, které muselo býti vypraveno proti českému pánovi Janu Michalcovi z Michalovic, jenž s hradu Bezděze byl se pokusil o Starou Boleslav Pražany bráněnou.

O jednání krále Sigmunda.

Mezi tím co křižáci na Sigmunda netrpělivě čekali, měl on mnohá jednání ještě v Uhřích.

Nejprvé jednal s Vladislavem, králem Polským, jak již bylo řečeno, aby pak ho k sobě připoutal i příbuzenstvím, měla mu, an již po třetí byl vdovcem, zasnoubena býti dcera Sigmundova Alžběta, již dávno slíbená Albrechtovi Rakouskému a když z toho sešlo, namlouval mu Žofii, vdovu po králi Václavovi.

Druhý tento sňatek byl by Vladislavovi býval více vhod, ale nedošlo ani k tomu, Vladislav pojal sice za manželku Žofii, ale dceru Jana, knížete Kijevského z rodu Rurikova. Za to dne 28. září zasnoubena Alžběta Albrechtovi, jemuž u věně zastaveny Budějovice a jiných čtvero měst na Moravě, zároveň mělo mu jménem lena koruny České připadnouti vše, čeho by v Čechách na kališnících dobyto bylo.

S druhé strany zavazoval se Albrecht k vojenské pomoci proti Čechům a k půjčce 60 tisíc zlaťáků na útraty válečné.

Vojsko krále Sigmunda mělo ze dvou stran vtrhnouti do Čech. První, skládající se z Lužičanů, branné moci některých knížat Slezských a biskupa Vratislavského, mělo sejíti se v ležení u Kladska a odtud přes hory vniknouti do Čech, druhé vlastní to vojsko uherské pod velením Pipa Špana z Ozory a hotovost biskupa Olomouckého měly u Litomyšle překročiti hranice České.

Vojsko první úkol svůj provedlo a spojivši se s některými pány českými zejména Půtou z Častolovic a proněvěřilým Janem Městeckým z Opočna, loupilo a pálilo hlavně na statcích pánů pod obojí.

Ku spojení obou vojsk Sigmundových nedošlo nebo Pipo Špan zdržel se pronásledováním kališníků moravských, druhé pak vojsko dověděvši se o útěku od Žatce, opustilo rychle zem Českou.

A zase přibíjeli Pražané korouhev na svůj pranéř, teď byla to korouhev s erbem řebříků pana Jana Městeckého z Opočna.

O vyhubení Mikulášenců.

V době druhé výpravy křižové proti Čechům zdržoval se Žižka, jak praveno, v okolí čáslavském nejspíše aby mohl Sigmundovi postaviti se v cestu,

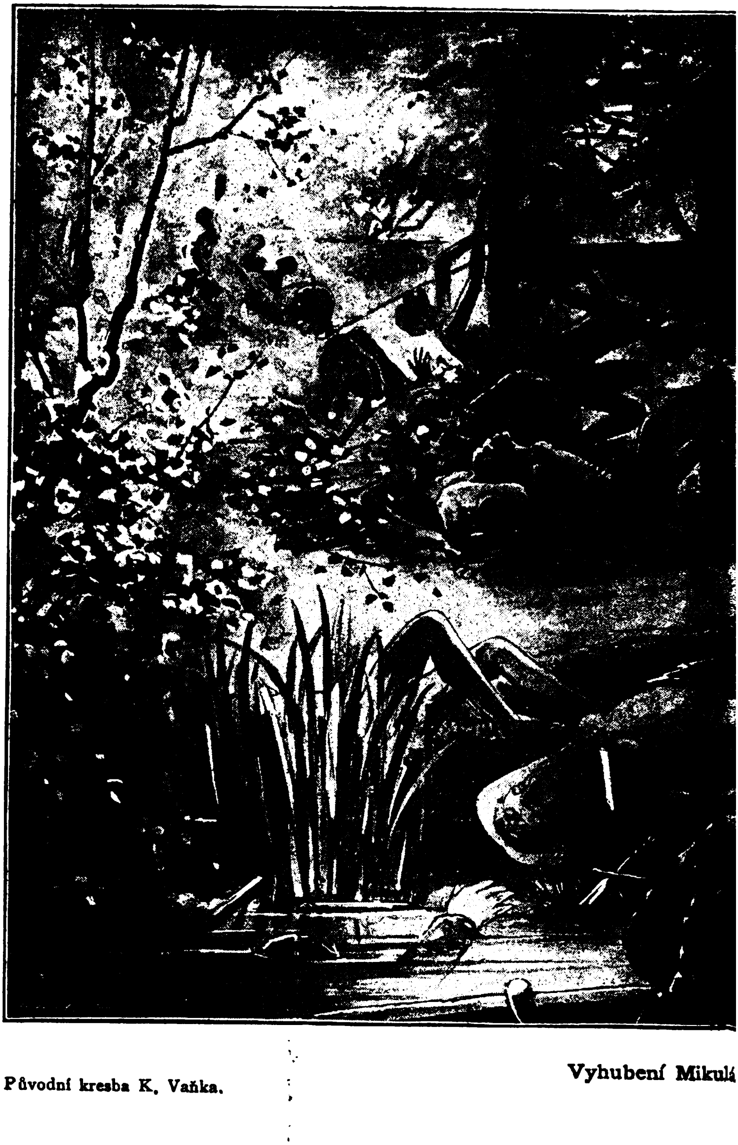

Původní kresba K. Vaňka.

Vyhubení Mikulá

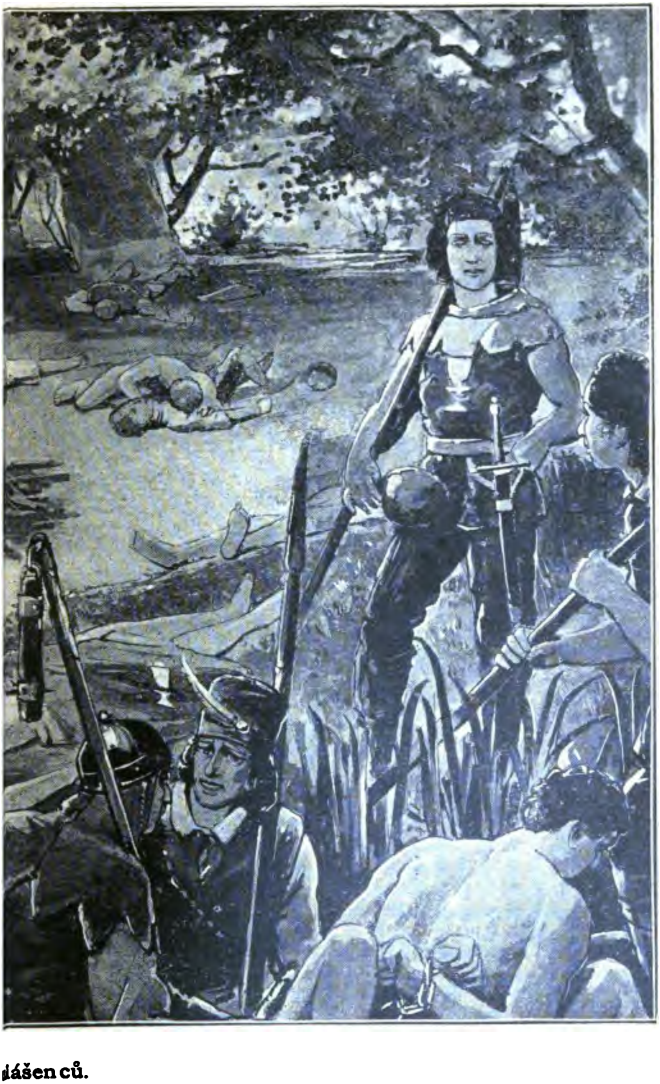

lášenců.

když
stalo
vykl
hejt
vytr

zatí
se
toli
a

kra
Ma
jal
jej

v

le
z
s
a

když by na Prahu zaměřil, když však tak se nestalo a německé vojsko když bez bitvy z Čech se vyklidilo, obrátil se do poledních Čech, kde byl hejtman Sigmundův na Budějovicích, Lipolt Krajíř, vytrhl s Budějovskými k táborskému hradu Lomnici

Žižka zahnal Budějovské do jich města a zvěděv zatím, že pan Oldřich z Rožmberka zase kalicha se odřekl, dobyl a spálil mu hrad Poděhusy u Netolic, vraceje se pak odtud dobyl města Soběslavi a pobořil jeho hradby.

Tu dověděl se Žižka, že v rozlehlých lesích krajiny té potlouká se zbytek stoupenců kněze Martina Housky a Petra Kaniše a že na ostrově jakémsi v řece Nežarce u městečka Stráže hlavní jejich pelech se nachází.

Zásady lidí těch byly nejdivočejším výstřelkem výstředností Houskových.

Upírajíce jsoucnost boží tvrdili, že není Boha, leda v lidech dobrých a že není ďábla, leda v lidech zlých, knih a učení že netřeba, an dostačí dar ducha svatého, společnost jejich že jest církví již očistěnou, a proto že nezemrou, ale věčně žíti budou.

Poněvadž pak byli takto dle mínění svého navráceni původnímu stavu lidské neporušenosti, nevinnosti a čistoty, čili v ten stav, ve kterém se nalezali Adam a Eva v ráji, proto odvrhli od sebe i veškerý oděv a hověli na ostrově svém všeliké zvůli a nevázanosti. Odtud zváni Adamité. Ztrávivše den v bezuzdném veselí a prostopášných tancích, vycházeli za noci do okolí a tu ničili vše, pálíce majetek a vraždíce obyvatelstvo bez rozdílu pohlaví i stáří.

Náčelníky jejich na příšerných těch výpravách byli sedlák jakýsi jménem Mikuláš, kterého přezvali Mojžíšem a jakýsi Petr, kterého zvali Kristem, sami sebe vyhlašovali za anděle, vyslané k pomstě a vymýtění všelikého zla z království božího.

Snad dle tohoto Mikuláše zváni také Mikulášenci, neb dle jáhna Mikuláše, který již za dob apoštolských podobnou nauku šířil.

Krajina kolem sídla jejich hrozně od nich soužena. Tak vypálena od nich městečka Veselí, Řečice Kardašova a Stráž, vesnice Plesy a Val.

Všude v osadách těch vražděno i obyvatelstvo. Ve Valu zajali tamního zemana Šorce, přivedli ho na svůj ostrov, tu ho sťali a tělo uvrhli do vody, přivázavše je za nohu.

Požádán byv od pana Oldřicha mladšího z Hradce a pánů ze Stráže, vydal se Žižka, obdržev od obou i pomoc, od Soběslavi proti blouznivcům těm.

Napřed vyslal oddíl asi čtyř set jezdců pod vedením zemana Bořka Klatovského. Oddíl tento přepadl onen ostrov, ale Mikulášenci mužové i ženy bránili se statečně, spolehajíce jednak ve svou nesmrtelnost, jednak dle víry své čekajíce, že nepřátelé spatřivše je, oslnou a tak v ruce jejich upadnou, ale sklamali se v obojím.

Po tuhém odporu, při kterém i Bořek Klatovský zahynul, jsou přemoženi, jednak pobiti, jednak spáleni, zachován jen jediný muž, jejž Žižka ušetřil, aby se dověděl něčeho o víře blouznivců těch, výpovědi pak jeho sepsané poslal do Prahy.

O poselství Polském.

Poselství české vypravené do Polska stihla zlá nehoda. Když přišlo asi v polovici měsíce září (1421.) do hornoslezského města Ratiboře, bylo od tamního vojvody, Přemyslovce Hanuše II. syna neblahé paměti mistra Hanuše, kata milců krále Václavových, i s celým komonstvem zajato.

Čin tento spůsobil jak v Čechách, tak i v Polsku veliké rozhořčení, v Polsku pak tím víc, že kníže Hanuš byl manželem Heleny, dcery knížete Korybuta a tudíž blízkým příbuzným královského rodu polského.

»Po celé zemi Polské,« tak píše župan nad solnicemi Věličskými, Abraham Černý, »a ovšem i Litevské křik veliký jest a nepokoj od obcí pro zajetí těch Čechů. Mluví se vůbec, nechť král chce neb nechce, jestliže je na svobodu nepropustí z toho zajetí, chceme je mstíti až k hojnému krve prolití, poněvadž onen tu mezi námi a bratry našimi Čechy již ujednanou jednotu chce zrušiti.«

Psaliť ovšem hned jak Vladislav, tak Vitold i synovec Vladislavův, Sigmund, syn Korybutův, listy vévodovi Ratiborskému, aby zajaté propustil, v případu pak odepření žádosti této hrozili válkou, ale kníže Hanuš, znaje snad neupřímnost Vladislavovu k Čechům, neučinil tak, nýbrž vydal posly, jak starý letopisec praví »jako na masné krámy králi Uherskému.«

Obávaje se, že by mu vzácná kořist vyrvána býti mohla, poslal zajaté Sigmundovi na Špilberk do Brna. Sigmund dav čeleď poslů v Brně postínati, posly samy vsadil do vězení v Trenčíně.

Jestliže Vladislavovi osud poslů českých starostí nečinil, pokládal Vitold záležitost tu za věc své cti a vyslal o to do Prahy poselství, které tam dne 23. října 1421. došlo.

Vitold očisťoval se ze škaredého toho skutku a pozýval Pražany k válečnému tažení proti knížeti Hanušovi, slibuje vypraviti rovněž k tomu účelu vojsko pod vedením Sigmunda Korybutoviče.

S těmito posly Vitoldovými vrátila se i většina poslů českých z Polska, než někteří zůstali tam i teď, zejména měšťan pražský, Mikuláš Tkanička, aby jednali dále o spojení Čech s Polskem; bylať krásná tato myšlenka od mnohých vlastenců obou bratrských národův usilovně podporována.

Není známo, mnoho-li poslové Vitoldovi v Praze pořídili, nebo přišli opravdu nevčas, totiž ve chvíli, kde v Praze domohla se vrchu strana Jana Želivského, dychtící po bezvládí a proto odporná moci královské.

O převratech v Praze.

Po návratu Pražan z výpravy proti křižákům zle se po Praze žehralo na pány, že se jednak nedostavili do ležení u Slaného, jednak že hledali, zase cesty ku smíření se s králem Sigmundem.

Tohoto nakvašení myslí užil kněz Jan a svolav zvonem obec ku chrámu sv. Štěpána na Novém městě, řečí ostrou opáčil ty stížnosti do pánův a učinil návrh, aby si Pražané za plnomocného hejtmana zvolili Jana Hvězdu z Vicemilic, jenž obyčejně zván byl tím ostudným, od krále Václava mu nadělený́m, názviskem Bzdinka.

Muž tento, jinak málo do té doby známý, slynul jakožto horlivý přivrženec zásad táborských a proto obecný lid smýšlení většinou táborského hlučně k návrhu tomu provolával: »Tak, tak!«

Tím spůsobem stal se Jan Hvězda neobmezeným pánem života i svobody i statkův občanů pražských konšelů nevyjímajíc, poněvadž pak kněz Jan neobmezeně si vedl ve věcech církevních, dostala se tak vláda nad městem Prahou a nade všemi, kdož Prahu za pána uznávali, do rukou těchto dvou mužů k veliké ovšem nevoli prostých kališníkův, tak že v Praze veliká z toho byla roztržka.

A nová tato správa vykonala čin, který rovněž hlubokou ruznici spůsobil mezi Prahou a oběma stavy vyššími.

Mezi panstvem ze zrady viněným jmenován i pan Jan Sádlo z Kostelce, shora připomenutý. Když ten o tom zvěděl, přijel s družinou dne 20. října (1421.) do Prahy s večerem, a odebral se ihned na radnici, aby se tu konšelům ospravedlnil.

Než mezi tím octla se rada městská vesměs v rukou výstředních a konšelé, odeslavše družinu páně Janovu na hospodu, jali pana Jana a ještě týž večer dali ho tu na radnici stíti.

Unáhlený tento čin nerozvážné mstivosti odcizil Praze rázem panstvo i zemanstvo z největší částky.

A tak ve chvíli, kdy ze sesterské Moravy počaly docházeti zlověstné noviny o velikých násilnostech a o přípravách proti Čechům, zžíral odvěký hřích všech Slovanů, bratrovražedná nesvornost, svatý zápal vlastenectví a rekovskou odhodlanost a obětavost pro blaho milé otčiny a pro svobodu náboženského přesvědčení.

O příchodu Sigmundově na Moravu.

Král Sigmund zatím přišel na Moravu, kde již od některé doby nelidsky hospodařil jeho vrchní hejtman Pipo Špan. Stavové moravští krutým řáděním jmenovaného hejtmana přestrašení svoláni teď od Sigmunda ke dni 1. listopadu (1421.) na sněm do Brna.

I sešli se v prvých dnech listopadových opravdu až na skrovnou výminku dvou pánů Haška Ostrovského z Valdšteina a Václava, syna Petra z Kravař. A tu dal Sigmund sněmoviště obklíčiti svým vojskem uherským a poručil pak sněmovníkům, aby pod přísahou zřekli se článků Pražských a vůbec všech článků někdy Viklefových a Husových, které sbor Kostnický za kacířské a bludné byl prohlásil.

I stalo se dle vůle Sigmundovy a učiněn dne 17. listopadu 1421. o tom i sněmovní zápis od pánů, kteří prý tak učinili »pro duše spasení, pro obecné dobré, pro pokoj zemský a pro řád země Moravské, kterýž jest v mnohých věcech dráhně byl potuchl a také pro chudinu této země, kteráž jest mnoho zármutków až do této chvíle měla.« Pořídiv takto na Moravě, chystal se Sigmund s vojskem 60 tisíc mužů do Čech a přitáhl do Jihlavi, předeslav jiný sbor na město Poličku, které dobyto a asi 1300 lidí při tom zbito.

Strach a hrůza kráčela před krvelačnými zástupy Sigmundovými a nejeden velmož český chvátal zase do Jihlavi, aby se tu dožebral milosti a odpuštění. Mezi přišlými byl zejména pan Oldřich z Rožmberka a pan — Čeněk z Vartemberka.

O výpravě Pražan ke Kutné Hoře.

Zprávy z Moravy docházející přinutily konečně přední válečnou moc v Čechách, Pražany totiž, mysliti na obranu země.

Nebylo pochybnosti, že Sigmund vtrhnuv do Čech, zaměří ke Kutné Hoře. Tam dne 22. září (1421.) byl po krátkém úřadování zemřel sněmem zvolený mincmistr pan Oldřich Vavák z Hradce, a poněvadž nebylo teď nikoho, kdo by byl měl právo jmenovati mincmistra nového, ujala se hor zase Praha a dosadila tam jakéhosi Mikuláše snad souseda pražského za správce mince.

Aby tudíž Hora na prvém místě před Sigmundem byla zabezpečena, vypravili se tam Pražané pod vedením nejspíše svého hejtmana Jana Hvězdy a osadili dne 31. října Horu. Poněvadž ve vojsku pražském nebylo valné kázně, žádali Horníci, aby bylo jejich majetku šetřeno a tu dán od hejtmanů lidu rozkaz, aby z Hory vyšel a položil se v ležení za branou k Čáslavi vedoucí.

Opatření toto spůsobilo mezi zástupy veliké rozhořčení a oni vycházejíce z města, náhle se obrátili, aby prý jim bylo od města poskytnuto nějaké občerstvení, když pak hned nebylo vyhověno žádosti jejich, vrhli se na židovské domy a vydrancovali je úplně.

O nešpořích pak vnikli do děkanského chrámu sv. Jakuba a jali se tu pustošiti a řáditi jako divoši.

Oltáře, varhany, obrazy a jiné ozdoby a různé nářadí roztřískali, ostatky svatých vyloupali ze schrán a rozházeli, tak že byl z toho veliký zármutek u obyvatelstva, které podobným výtržnostem a nezbednostem uvyklé nebylo.

A to byla veškerá činnost vojska pražského po prvých čtrnácte dní. Teprve v polovici měsíce listopadu obležena tvrz v nedalekém Malešově a donucena ku poddání se pod úmluvou dne 19. listopadu (1421.). Když došla sem k Hoře zpráva o vtržení Uhrů k Poličce, vrátili se Pražané domů, netroufajíce si vyčkati vojska Sigmundova; jen v Čáslavi a Hoře zůstala posádka.

O výpravě Žižkově k Plzni a příjezdu jeho do Prahy.

Tak jako přívrženci Sigmundovi ve východních a poledních Čechách nabyli teď zase odvahy, tak i v západních Čechách zdvihlo se město Plzeň a přes to, že umluvené příměří nebylo ještě vypršelo, počalo nepřátelství proti straně pod obojí.

Nejprv oblehnuta a též dobyta tvrz Štěňovice nad Uhlavou 26. října a pobito tu asi 60 lidí obojího pohlaví.

Odtud obrátili se Plzeňští ve spojení s některými okolními pány a zemany proti Krasikovu.

Hrad opatřen byl dostatečnou posádkou, ale zásob v něm nebylo a proto spěchal Žižka na pomoc. Sebrav po okolních vesnicích zásob, vpravil je na hrad, sehnav Plzeňské s pole, když však přišla Plzeňským pomoc, musel Žižka před nimi ustupovati.

Dal se směrem severozápadním. Nepřátelé pronásledovali ho v patách. Tak dorazil na vrch zvaný Vladař nad řekou Střelou mezi Žluticemi a Chyší. Tu se postavil, otočil se vozovou hradbou a jal se k nepřátelům tak prudce bíti z děl, že k vozům dotříti se neodvážili.

Horším nepřítelem však byl mu nedostatek spíže a píce, jakož i krutá zima se sněhovými vánicemi. I nezbývalo mu než probíti se nepřítelem, což se mu také povedlo bez mnohých ztrát.

Uniknuv nepříteli, zaměřil k Žatci, jehož obyvatelé vyšli mu s plesáním vstříc.

Sem do Žatce došlo Žižku snažné volání Pražanů za rychlé se vypravení k nim a s nimi proti Sigmundovi

Žižka neváhal. »Dle žádosti Pražanů zdvihl se s vojskem svým od Žatce a přitáhl v pondělí dne 1. prosince do Prahy s pěšími a jízdnými, bratry a sestrami, i s vozy válečnými jak obyčejně, též s kněžími, kteří nesli svátost těla božího před vojskem.

Pražané uvítali jej radostně a se všemožnou slávou, vyšedše jemu vstříc muži i ženské, s duchovenstvem, rovněž velebnou svátost nesoucím.

Při vjezdu vojevůdce, nyní na obě oči slepého, zvonilo se na velké zvony na radnici Staroměstské a po všech kostelích a prokazovala se mu všeliká jiná čest, jak bylo jindy v obyčeji při vjezdu knížete zemského do města.«

Praha měla ovšem proč plesati, byltˇ Žižka teď její jedinou nadějí. Volali sice Pražané, vidouce blížící se nebezpečí a cítíce tu svou osamělost, celý národ na pomoc, rozeslali listy a posly na všechny strany vedle Žižky a Táborských i k šlechtě, městům a Orebským; ale Praha tuze byla rozhněvala mocné vrstvy národa neurvalostí svou a teď by byla bývala těžce za to pykala, kdyby se byl v osudné této chvíli od ní odvrátil jediný ten muž, který ještě dovedl sjednotiti různé živly národa k společné práci, kterou ohromná jeho duševní mohutnost dovedla korunovati věncem vítězným.

»Žižka zdržel se týden v Praze za příčinou ujednání všeho s konšely a obcí, čeho bylo k válce potřeba a dočkal snad tudíž více lidu válečného od Táborů i z jiných některých stran, při čemž nepochybně také od Pražanů a jiných přijat jest za společného nejvyššího velitele k této výpravě. Nazývalť se v čase tom »správcem obcí české země příchylných a plnících zákona božího.«

Dne 8. prosince (1421.) vytáhl se svým lidem z Prahy k Hoře Kutné, a na zejtří potom, dne 9. prosince, táhli Pražané za ním se svým vojskem.

Ponejprv od bitvy na Žižkově měl se Žižka měřiti s velkým vojskem nepřátelským v otevřeném poli, a svět měl se podiviti neobyčejnému, takřka zázračnému zjevu vojevůdce, který nebojoval se spoleháním na hmotnou sílu, na osobní chrabrost svých bojovníků, nýbrž s důmyslem, s uměním v užívání prospěchu z polohy a v přiměřeném k tomu zřizování šiků a provádění pohybů vojska i vozových ohrad jeho, jakož i nařizování střelby dělové, a to všecko činil, jsa slep na obě oči, tak že podivuhodný důvtip ve pojímání toho, o čem jinými byl zpraven, musil mu nahražovati službu zraku.«

O Sigmundově příchodu k Hoře.

Sigmund od Jihlavi vtrhl do Čech. Slíbil sice pánům českým, že země Česká hubena nebude, ale zatím po celé cestě od hranic přes Humpolec a Ledeč k Hoře zejména Uhři pálili osady, odháněli dobytek a na nebohých obyvatelích, kteří za krutého počasí zimního v čas útěkem se nespasili, páchány nelidské ukrutnosti.

Slyšme o tom líčení letopisce mistra Vavřince z Březové: »Malitkým dítkám ruce, nohy sekali před očima jich matek a matky jich s jinými ženami obnažujíce před sebou jako hovada hnali jsou a je za prsy na ploty zavěšovali. Ó nešlechetný a ohyzdný lid krvavý, kterýžto ani pláč žen ani slzí hojných vylévání ani mláďátek kvílení k milosrdenství nemohlo nakloniti a obměkčiti, ale pohanův ukrutnější všecko, co nejhoršího mohli, činili a to pro prohřešení Čechů proti milému Bohu s veselím, rouhajíce se, činili jsou, domnívajíce se, že tím Bohu slouží a jemu vděčnost činí a skrze to že hříchův odpuštění obdrží.«

Žižka přitáhnuv k Hoře uvítán byl sice slavně, ale přes to že choval se k Horníkům laskavě a šetrně, nenalezl přece nikde té srdečnosti a upřímnosti, s jakou v Praze byl přijat a to jednak proto, že v čerstvé paměti bylo předešlé řádění Pražanů v Hoře, jednak i proto, že mezi měšťanstvem horským panství Pražanů snášeno s nevolí a že mezi nimi bylo velmi mnoho těch, kdož podrobili se jen nutnosti a teď toužebně čekali příchodu Sigmundova, aby mohli pomstíti se za příkoří utrpěná.

Uslyšev Žižka o blížení se vojska Sigmundova, nemínil se dáti oblehnouti v Hoře, postřehl snad

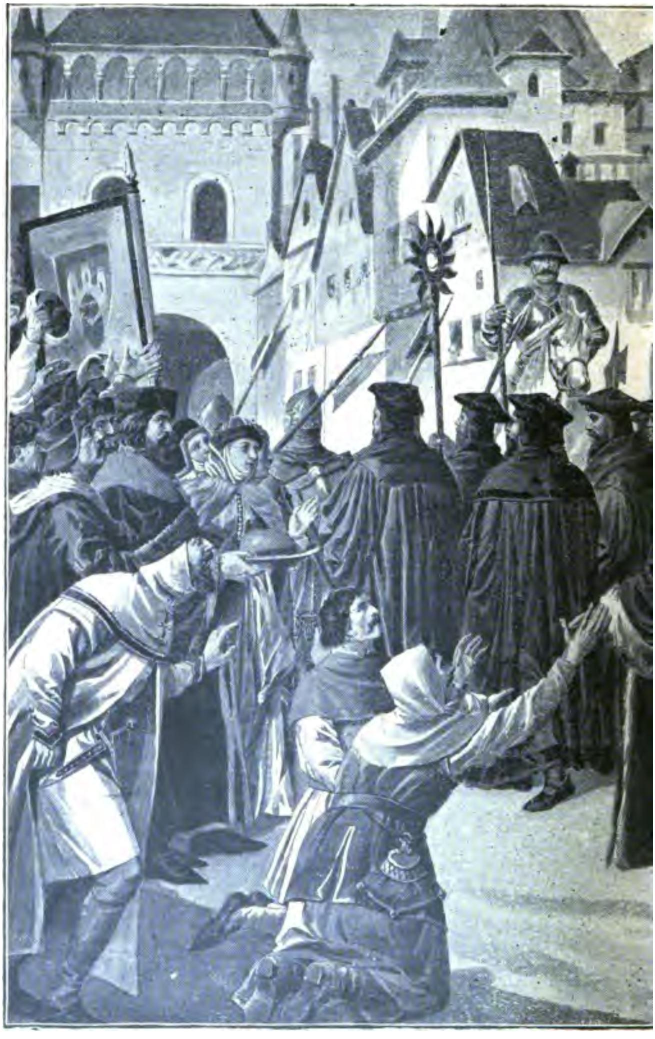

Pův. kresba Ferd. Hetteše.

Vjezd Žižk

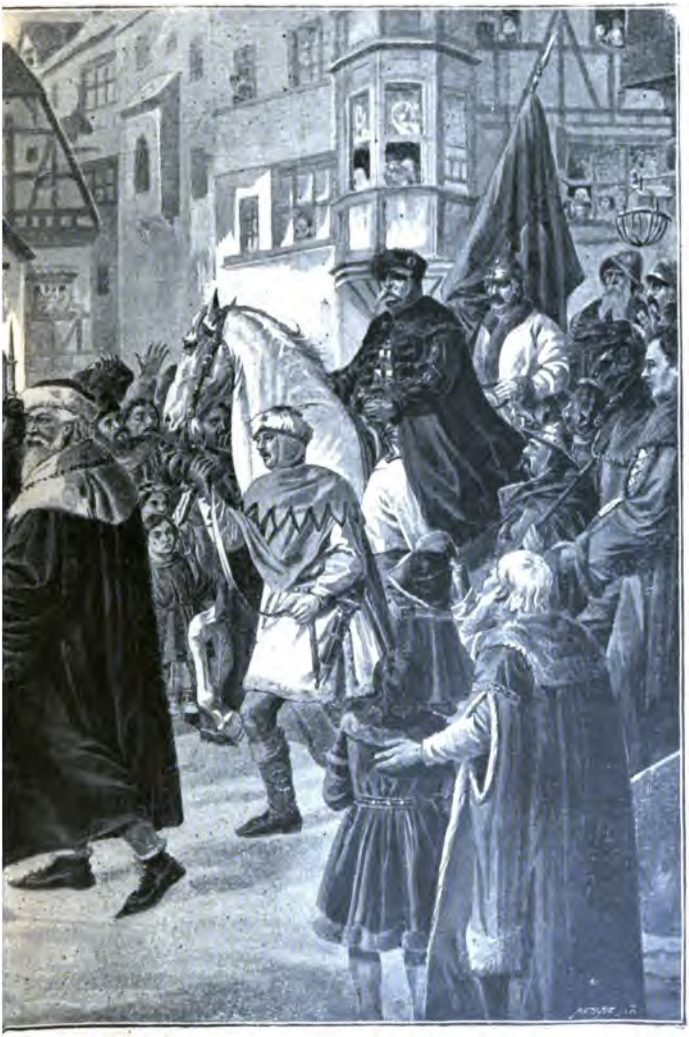

ův do Prahy.

již to podezřelé hnutí mezi Horníky a proto vytáhl s lidem svým a s těmi, kdož dobrovolně z Horských k němu se byli připojili, za město k huti zvané Tábor a tu chtěl vyčkati vojsko královo a svésti bitvu.

Neměl sice Žižka tolik vojska kolem sebe, aby se byl v tom mohl vyrovnati Sigmundovi, ale se všech stran stále sbíhal se k němu zejména lid selský, v jehož svalovitém rameni byl kovaný cep zbraní hroznou.

»Ó věrní cepníci, naspoř vás pán Bůh!« volá souvěký překladatel latinského letopisu mistra Vavřince.

Však přijeli i páni. Tak dostavili se oba ti stateční Moravané, které neustrašil Sigmund, pan Hašek z Valdšteina a pan Václav ze Kravař, jejž Sigmund na věky dědictví jeho po otci byl odsoudil a soud ten do desk zemských zapsati dal, přijel i věrný Viktorin z Kunštatu, zanechav doma málo přes rok starého synka, slavného později našeho krále Jiříka.

»V neděli ráno den sv. Tomáše (21. pros.) po službách božích dal Žižka ve jménu svém a pánů i Pražanů ohlásiti obyvatelům Kutné Hory kněžími s kazatelnic a také po všech ulicích hlasem biřicovým, aby byli všichni hotovi k setkání s králem, aby byli pamětlivi víry, pod kterou slíbili Bohu a Pražanům, hájiti spolu s nimi pravdu evangelia, aniž by se báli krále, jenž se blíží; neb že když věrnost zachovají, hejtmanové a páni i všecko vojsko chtí raději spolu s nimi hrdla svá nasaditi, než by je opustili.

Po té vojsko jen skrovně se posilnilo potravou a na znamení dané zvonem vytáhlo ven z města opět na stranu západní branou Kouřímskou; k opatrování města zůstaven jest mincmistr, jak výše vzpomenuto, od Pražanů dosazený.

Sotva byli asi dva hony od města, již objevilo se vojsko královo přicházející v několika zástupích.

V největším, při kterém se nacházel král sám, bylo mezi četnou jízdou hnáno mnoho set volů a krav, aby se množství zdálo tím větší.

Vojsko české stanulo však neohroženo a hned dle nařízení vůdce svého šikovalo se k bitvě.

Pěší postaveni jsou všichni vnitř hradby učiněné z vozů, s nimi také mnozí Kutnohorští, jiní, kteří dobrovolně vytáhli s vojskem, aby pomáhali v boji, jiní, kteří ze zvědavosti vyšli z města, aby se dívali; všem dány jsou cepy neb jiná zbraň; na vozích postaveny jsou pušky připravené k střelbě; jízda bezpochyby dle obyčeje Žižkova postavena byla venku na křídlech.

Kněží učinili krátké napomenutí, po kterém všichni padli na kolena a pomodlili se k Bohu; potom pasováno u vojště mnoho nových rytířů pro povzbuzení k větší udatnosti.

Brzy se přiblížily některé zástupy vojska králova a daly se v útoky na vozy, chtíce do nich vraziti, ale odehnáni jsou střelbou se ztrátou velikou.

Útoky takové a půtky malé z nich pocházející opětovaly se stále až do noci.«

O zradě Horníků.

Mezi tím co takto před Horou zápaseno, uhledali přívrženci Sigmundovi vhodnou chvíli a otevřevše bránu Kolínskou, vpustili tudy někdejší vystěhovalce, dříve od Hory uprchlé, s několika sty vojáky Sigmundovskými.

A teď nastalo boží dopuštění.

Přišlí na potkání po ulicích ubíjeli všechny, kdož neznali hesla dříve mezi spiklými umluveného, na to vrazili do domů a vraždili i tu, míjejíce jen domy, v jichž oknech, jak bylo smluveno, postaveny byly obrazy svatých.

Nezdárný žák jakýs, vraziv do fary, ptal se po faráři a když zvěděl, že s vojskem odešel, pojedl tu a popil. Odešed, sebral zástup lotříků a vrazivše znovu do fary, zabili tu šafáře i kněze, které nalezli, ba vnikli i do chrámu a tu zastihli šedivého kněze, klečícího před oltářem, i skolili jej a archu, čili tabernakul, díla čistého, roztřískali.

Někteří uprchli na věž kostelní s knězem Matějem Slovákem, než i tam za nimi vyšli a zbivše je, sházeli s věže.

Nestačilo pero kronikáři Vavřincovi, aby vypsal všechny ty hrůzy, spůsobené chasou Sigmundovou a on ulevuje jen srdci svému hroznou kletbou: »Ó kníže nesmyslné! Proč domácí své, které chrániti bysi měl, obyčejem pohanským pronásleduješ, proč hnízdo vlastní znečisťovati neustáváš? proč krve neviňátek (kterážto v krátkém čase před stolicí soudce nejspravedlivějšího na tě žalujíc pomstu hroznou uprosí) vylévati nepřestáváš? proč žádáš si zahubiti ty, kdož, bojujíce pro zákon Boha svého, tobě na odpor se staví? Vyčkej málo a pohleď, nebo Pán těm, kdež se ho bojí, pomoc připraví a tebe, jenž spoléháš na množství lidu, počtem nemnohých tě poraziv, na útěk obrátí a pro nejpravdivější kalich krve Kristovy, jejž, pronásleduje jeho věrné, zničiti usiluješ, tvých krvelačných šelem v krátké lhůtě času draví psi krev lízati budou.«

O útěku Sigmundově od Hory.

Žižka ztrativ Horu a přišed tak o hojné zásoby, které si byl v městě nashromáždil, ucouvl dne 22. prosince (1421.) s vozovou hradbou svou na blízký Kaňkovský vrch a tu se sšikoval k bitvě. Než Sigmundovi se do boje nechtělo, pozoruje však, že Žižka octl se u velikém nedostatku spíže i píce, umínil si vyhladověti jej a obklopil ho se všech stran vojskem třikrát silnějším než bylo české.

Žižka se dovtípil úmyslu nepřítele a dočkav noci, hnul se náhle s ohradou svou a probiv se zástupy nepřátel, zaměřil do Kolína a tu se zavřel. Sigmund vtáhl zase na štědrý den do Hory a slavil tu hody vánoční, kdežto roty jeho po okolí vybranými mukami vyhlazovali to kleté, kacířské plémě.

Žižka vida ten svůj nedostatek na lidu válečném, vyslal z Kolína posly do krajiny za Labem a tu všude až k Jičínu dal sbírati a svolávati zejména lid selský pod svůj prapor.

Během čtrnácti dnů podařilo se mu nejen lid sebrati, ale i ozbrojiti a v nejnutnějším vycvičiti, tak že v úterý, den sv. tří králů roku 1422. mohl vytrhnouti proti vojsku Sigmundovu, které bylo se položilo ve vesnici Nebovidech mezi Kolínem a Horou asi uprostřed ležící.

Když nepřátelé uslyšeli a spatřili vojsko Žižkovo, ustoupili z Nebovid na blízké pahorky.

Bylo jich hojně, starý letopisec praví: »A královský lid všudy stál po vrších tak hustě, jako by na les hleděl.«

Čechové vtrhše do opuštěných Nebovid, nalezli tu v stodole jakés dívčinu, kterou zhovadilý lid uherský, našed ji v úkrytu jejím, zvířecky do smrti byl utrýznil.

»I zželelo se toho Čechům velmi,« praví letopisec, »a tak jsú mluvili: Námť jest toho pomstíti, aneb za to svá hrdla dáme!«

A mstil tu sám Bůh. Nežli Žižka i jen pomyslil na útok, povstal náhle z neznámé příčiny ve vojsku Sigmundově obecný zmatek a hned na to nezastavitelný útěk.

Vrchní velitel královských, Pipo Špan, přichvátav do Hory, radil Sigmundovi k bezodkladnému odchodu z města.

Sigmund nedal se dvakráte k útěku pobízeti, ale byl by si rád zachoval i Horu a proto přemlouval některé z pánů českých, aby zůstali v Hoře a město proti Žižkovi bránili, avšak oddanost pánů těch nesahala až k hrdlům, o která se báli a neučinili dle přání králova, vědouce asi dobře, že by tím v jistou záhubu se uvedli.

Sigmud uznal snad neochotu onu za oprávněnou a dav rozhlásiti, aby všichni obyvatelé s majetkem svým, který by unésti mohli, na rychlý odchod se připravili, vytrhl sám večer asi kolem nynější hodiny osmé, tudíž již za čiré tmy, z města, dav je za sebou na mnoha stranách zapáliti, aby snad na cestu viděl.

Nevýslovný nastal teď zmatek, křik a kvílení těch, kdož hrozíce se pokuty za spáchané výtržnosti, nemohli dočekati se tu vojů Žižkových a teď nepřipravení, polonazí v třeskuté zimě měli se dáti na rychlý útěk a to nevědouce, kam utéci mají a jak dlouho útěk ten trvati bude.

Rychle se šířící plameny a blízkost neuprosného nepřítele zvyšovaly hrůzu až k zoufalosti. Mnoho chatrně oděných dětí a žen stalo se obětí mrazu, uherští však dravci i teď myslili na loupež a z hořících stavení brali, co jen unésti mohli.

Král, aby aspoň poněkud městem se ubezpečil, vzal mnohé měšťany, o nichž myslel, že kalichu se přidržují, s sebou, dav je za provazy k vozům přivázati. —

Za posledními Uhřaty vrazili již do města Čechové a jali se úsilovně hasiti hořící domy a zachraňovati, co zachrániti ještě možno bylo.

O potýčce u Habrů a dobytí Německého Brodu.

Mnoho krušných dnů zažil král Sigmund za dlouhého svého žití a dlouhého svého kralování, ale málo jich bylo tak trudných, ba děsných, jako sedmý leden roku 1422. Byl to v pravdě den soudný, hrozný ten den hněvu.

Když bledé zimní slunce zase nad krajem vzešlo, vidělo divý útěk hrdého vojska Sigmundova, které o překot přes Čáslav se hrnouc, zahazovalo vše, co jen poněkud postrádati se dalo.

Vojsko Žižkovo kvapíc v patách za prchajícími, sotva stačilo sbírati hojnou, vzácnou kořisť, na jejíž jednotlivých kusech lpěla ještě krev aneb slzy oloupených aneb utrýzněných Čechů.

Žižka nelenil, aby mohl dostihnouti některý dav nepřátel, ale teprv následujícího dne (8. ledna) podařilo se mu u Habrů dohoniti větší zástup Sigmundův.

Uniknouti bez boje bylo nepřátelům již nemožno a proto postavivše se v šik na příkrší jakéms, očekávali Čechy, sotva že však tito s hrozným křikem útokem na vrch ten hnáti počali, dali se Uhři — v loupení tak stateční, — i s králem svým

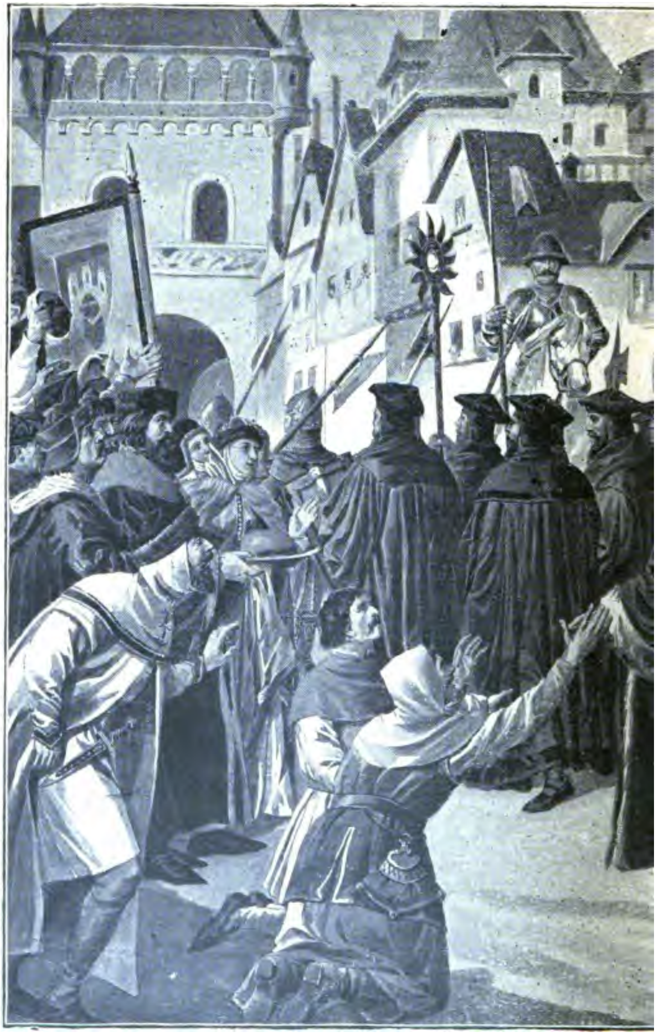

Vjezd Žižk

Pův. kresba Ferd. Hetteše

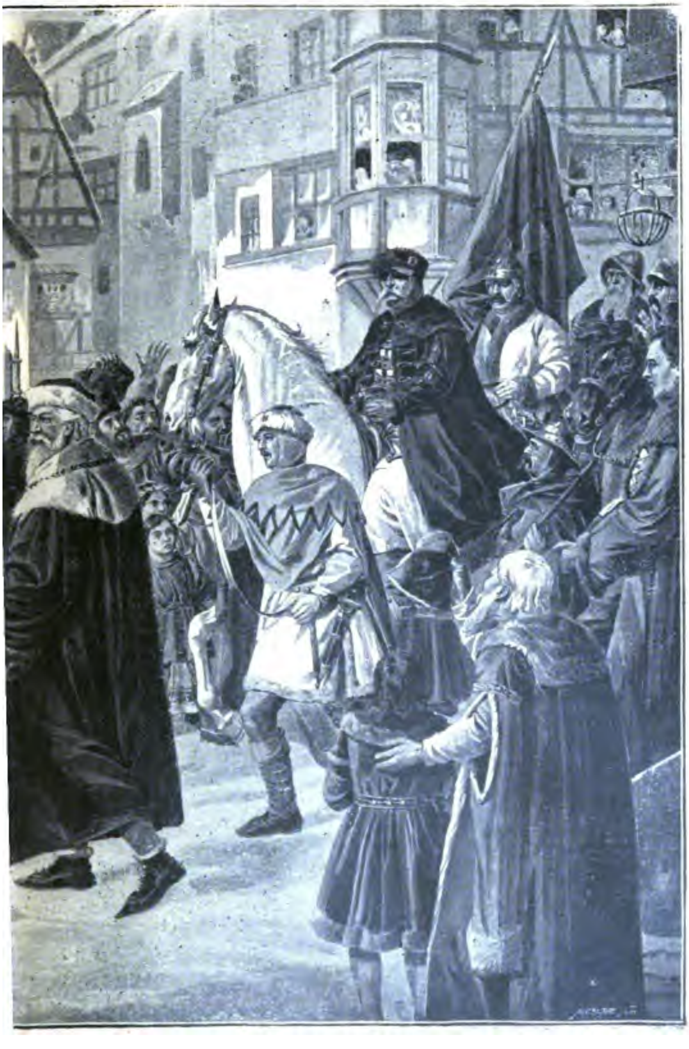

ův do Prahy.

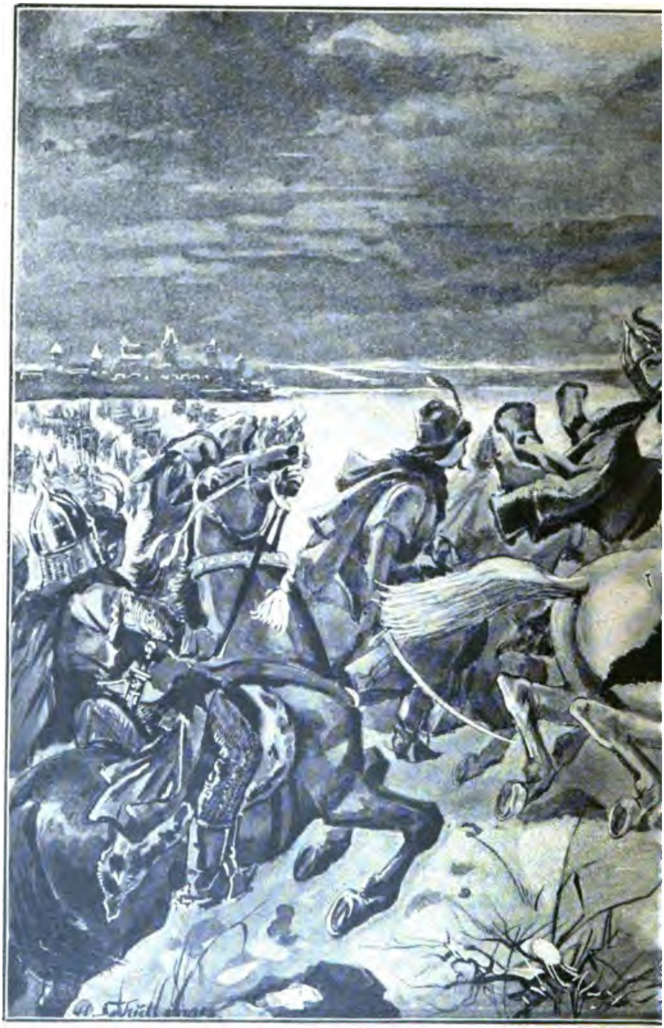

Záhuba Uhrů

Pův. kresba H. Schüllingra.

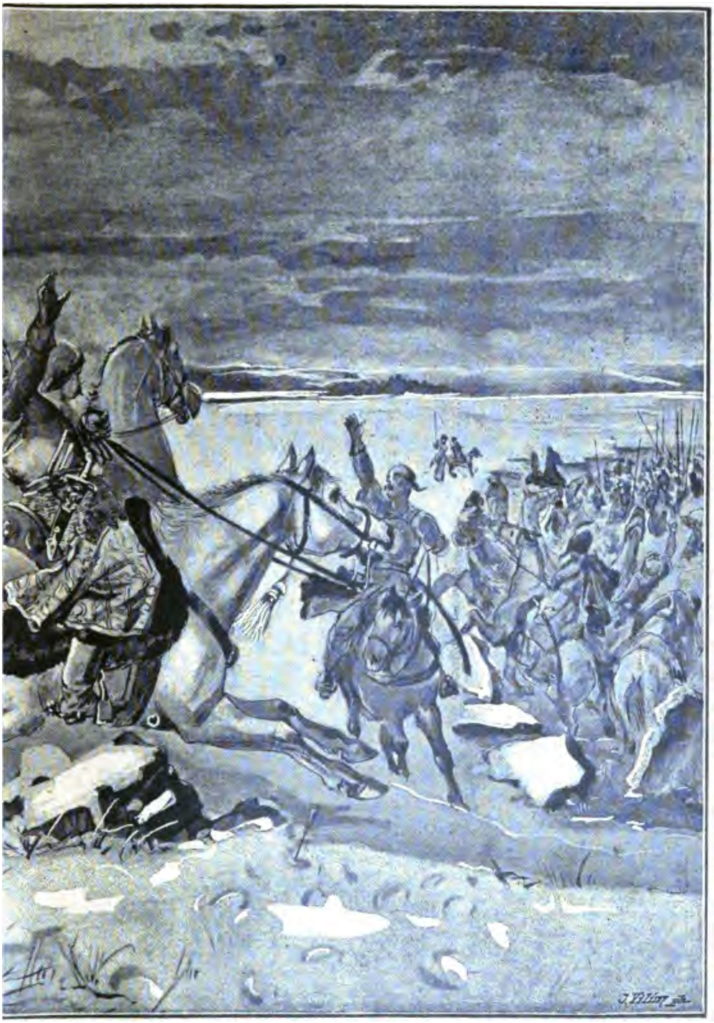

na řece Sázavě.

Čechové dorazivše před Brod, zůstali tu přes noc v ležení a teprv následujícího dne (9. ledna) po bohoslužbě velel Žižka učiniti na město útok.

Posádka bránila se statečně a hukot hrubé střelby ozýval se po celý den. Následujícího dne (10. ledna 1422.), poněvadž hradby městské zle byly porouchány, počala posádka vyjednávati. Když mnozí otevřenou branou vycházeti počali, vskočili někteří z vojska českého proti vůli Žižkově do města a tu strhl se zoufalý boj v ulicích i domech. Do půldruha tisíce lidí jednak domácích, jednak Sigmundových tu pobito, z dobyté radnice lidi metáni na meče a kopí.

»A podnes toho znamení jest,« praví starý letopisec, »ježto krev stříkala na zeď.«

Záviše Černý s mnoha pány i rytíři zajati, rovněž šetřeno žen a dětí, které však z města vyvedeny a město spáleno.

»Sedm let stálo to město pusté,« praví dále letopisec »vlci a psi jedli těla mrtvá na rynku.«

Tak hrozně pomstil osud na rodišti ošemetnost Michala de Causis.

Na zejtří po pádu Německého Brodu (v neděli 11. ledna 1422.) slavili Čechové slavnost vítěznou a při té příležitosti pasován vlastní původce úspěchů těch, Žižka, za rytíře. Byla to skrovná a v pravdě vysoce zasloužená odměna slepého reka za veliký jeho čin válečný.

Dne následujícího pasováno množství jiných, kdož v boji hrdinstvím se byli vyznamenali a to dálo se pod korouhvemi nepřátel, jichž šest neb sedm v bitvě u Habrů bylo ukořistěno.

Radost byla obecnou a uvedla aspoň z části v zapomenutí minulé hrůzy. Nejméně asi veselil se sám Žižka. Čin Čechů, že již mezi jednáním o smlouvu vpadli do Německého Brodu, kladl Žižka jim za zradu a nevyjímaje při tom sebe, do smrti želel skutku toho.

Svolávaje roku 1423 hotovost Táborskou k Německému Brodu, praví v listě mezi jiným i: »abychom se pokáli, tu kdež sme zhřešili.«

Za jaté v Brodě pány vyměnili pak Čechové od Sigmunda zajaté posly do Polska vypravené.

O převratu v Praze.

Vítězní Čechové nepronásledovali Sigmunda dále do Moravy, nýbrž dali se vesměs na návrat a Pražané s veselou myslí, s nesmírnou kořistí a se zajatci slavili 14. ledna 1422. ve středu den sv. Šťastného (Felixe) vjezd do Prahy.

Prvou myšlenkou vítězů bylo zjednání pokoje a svornosti mezi Pražany.

Tu stále provozoval svou zvůli kněz Jan Želivský a to mezi kněžstvem přímo, mezi sousedstvem prostřednictvím svých stvůr na radnici Staroměstské.

Strana jemu odporná, v jejímž čele stál mistr Jakoubek ze Stříbra, v té době kazatel v kapli Betlemské, kde jen se dalo, hleděla se odškodniti za příkoří jí spůsobená a tak stálé různice rozrývaly všelikou snahu lidí lépe smýšlejících a o dobro města starostlivých.

Slavným vítězstvím nad nepřítelem nabyla strana Janovi odporná mysli a dožádala se u přítomných v Praze pánů a Žižky samého prostřednictví ve sporu tom.

Ani strana Janova neopovážila se odporovat a dala se na mocný rozsudek smírčích pánů, mezi nimiž byli Jan Puška a Viktorin z Kunštatu, Hynek z Kolšteina, oba vzpomenutí Moravané, Žižka, Jan Roháč z Dubé, Zbyněk z Buchova, Hvězda z Vicemilic, Jan ze Smiřic a Bořek z Miletínka.

Výrok smírců byl ovšem mírný, ale libovůli kněze Jana přiložena přece dosti těsná uzda.

Ustanoveno, aby byli svobodně dle čtvrtí voleni noví konšelé a to tak, aby z těch, kdož za posledních tří voleb voleni byli, nikdo volen býti neměl. Zvolení neměli do roka měněni býti.

Správa věcí církevních nechána v rukou již dříve zvolených správců totiž Jakoubka ze Stříbra, Jana Kardinala, Petra Engliše a Jana Želivského; těch pak mělo veškero duchovenstvo býti poslušno a zejména nezaváděti bez jich všech svolení nějakých novot.

Výtržným hrozeno, že by smírcové veškeré své moci proti takovým užíti mínili.

Tak měl být obnoven klid a řád mezi obyvatelstvem města Pražského, než neočekávaný obrat spůsobil zatím bouři všech předešlých hroznější.

O usmrcení kněze Jana Želivského.

Noví konšelé, ač to byli muži rozšafní a obecně vážení, viděli, že moci jejich bude vždy na mále, pokud obec bude míti v čele Jana Hvězdu a pokud duchovenstvo a lid půjde po slovech kněze Jana Želivského.

A mužové tito málo se ohlíželi po ustanoveních smírčích soudců a provozovali moc svou neskráceně dále. Tu odhodlali se konšelé k činům rázným.

Již čtvrtý den po jich na úřad nastoupení složili s hodnosti hejtmanské Jana Hvězdu a jmenovali hejtmanem pana Haška z Valdšteina, shora vzpomenutého, a to tak, aby byl jen správcem a velitelem moci jejich vojenské.

Čin tento spůsobil veliké rozjitření strany Jana Želivského a jak on, tak kněží jemu oddaní zle doráželi na konšelstvo ba i na pány, kteří slovem svým obrat ten ve skutek uvedli.

Konšelé brzo seznali, že buď musí oni úřad svůj opustiti, aneb že třeba odstraniti kněze Jana. Rozhodli se pro toto druhé, ale provedli věc tu spůsobem tak nerozvážným a nelidským, že spůsobili sobě záhubu a podnět dali k bouři nevídané.

V sobotu dne 7. března (1422.) přišel mezi konšele na radnici Staroměstskou mistr Jakoubek a mnoho domlouval jim, aby netrpěli novot, které přes tolikė zákazy vždy zase zaváděny a rozmnožovány přičiněním Jana z Želiva a jeho stoupenců.

Hned pak druhý den v neděli Reminiscere

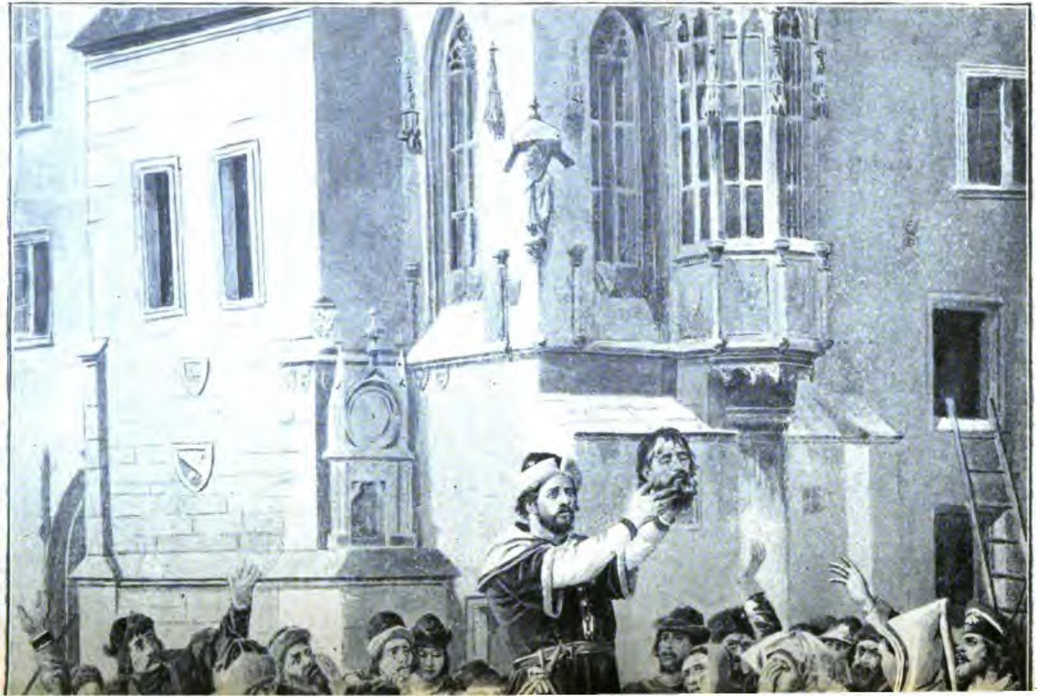

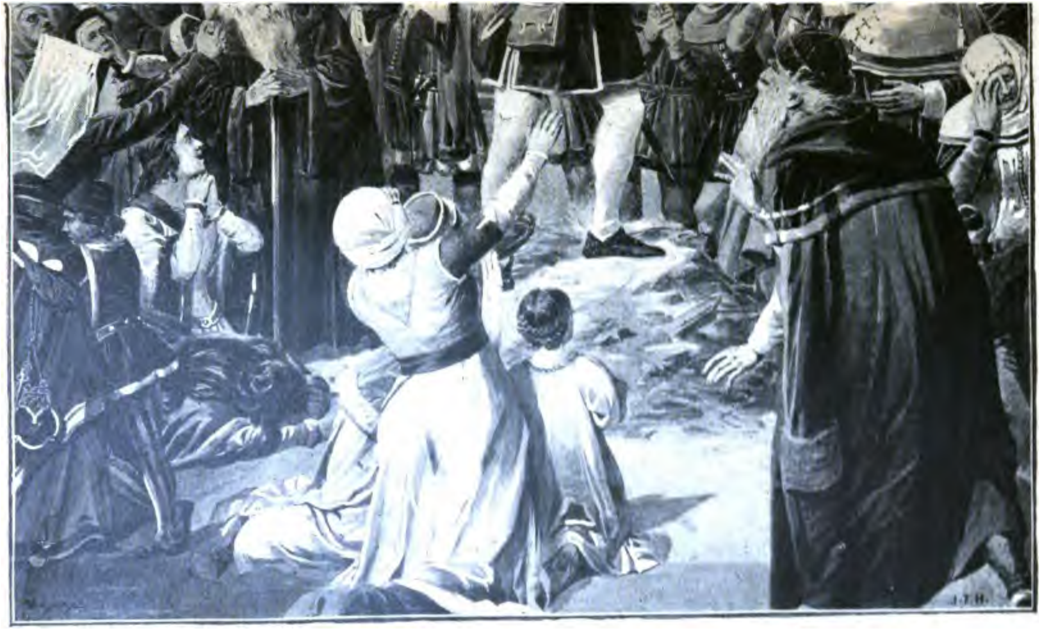

Ukazování hlavy kněze Jana Želivského.

Pův. kresba Ferd. Hetteše.

sešli se konšelé zase a poslali dva ze svého středu pro kněze Jana z nutné prý příčiny.

Poslové nezastihli kněze doma a když nepřišel do soumraku, vzkázali mu, aby již nechodil dnes, ale nazejtří aby hned po kázání mezi ně přišel.

Když se tak v pondělí dne 11. března stalo, uvítali konšelé kněze velice laskavě a jeden z nich Petr Věžecký žádal jménem všech Jana o radu, jakou vojenskou výpravu by podniknouti měli.

Jan učinil dle žádosti jejich, konšelé pak zatím poslali pro hejtmana Haška a pro přední stranníky Janovy ze sousedstva.

Pan Hašek přišel i volaní sousedé přišli až na dva, Jeronýma Šrola a Jíru rukavičníka.

A tu vskočil do síně radní rychtář s pacholky, oznámil svolaným, že jsou zatčeni, ba velel je hned svláčeti k popravě.

Teď teprv pochopil kněz Jan, že vešel do pasti na něho a na přátele jeho přichystané a přistoupiv ku konšelům, jal se jim domlouvati nejprv šeptem, pak i hlasitě, ale nezvrátil jich v úmyslu jejich.

»Jižt, kněže Jene, jinak býti nelze,« odpověděl mu purkmistr.

»Pro Bůh rozmyslete se o to,« pravil zase Jan, »nic by o mú smrt nebylo, ale sámť neumru, vizte ještě, co z toho přijde; jáz bych byl dávno nedbal, což by tu duši ze mne vypudilo, né, jakéžť jsem měl bydlo mezi vámi!«

Když však konšelé stáli na svém, žádal je, aby mu dopustili jíti ku knězi, s nímž byl na radnici přišel.

Když mu povoleno, vyzpovídal se mu a učinil i poslední pořízení o svém majetku hlavně knihách.

I druzí zatčení kněži tomu se vyzpovídali, načež na rozkaz konšel svedeni všichni na dvůr.

Jan cestou se modlil: »Otče nebeský, děkujiť, žes mi dal od svých trpěti.«

Na to poklekl na dlažbu a sklonil hlavu pod meč, poněvadž však měl ruce sepjaté, nebyl by mohl kat řádně títi.

»Milý kněže Jene,« pravil tedy kat, »dáš ruce, ať svieži, nebt bych nemohl tak nic učiniti.«

A tak svázav jemu ruce do zadu, sťal mu hlavu, podobně pak učinil asi devíti jeho přívržencům.

Bylo to v den sv. Cyrilla a Methodia.

O bouři pro smrt kněze Jana Želivského.

Vražda na radnici spáchaná — jinak čin ten nazvati nelze — nezůstala dlouho utajena. Pacholci rychtářovi splachujíce krev s dlažby, nepovšimli si, že voda s krví smíšená pod vraty radničními na ulici vytéká.

Kolem jdoucí povšímli si věci této, poněvadž pak bylo známo, že kněz Jan byl pozván na radnici a tam se i odebral, vzniklo ihned podezření, že tu vykonán ohavný skutek.

A tu hned někteří ze sousedstva majíce v čele Vítka z domu u Červených zvonů udeřili na poplach při chrámě panny Marie Sněžné a hned veliký houf novoměstských hnal se Železnou ulicí na staroměstské náměstí.

Tu již stál pan Hašek z Valdšteina s několika sty ozbrojenci. Ten vida obecné zděšení, jezdil mezi zástupy a ujišťoval všude, že knězi Janovi nic není.

»Není-liť jemu nic, kaž nám jeho ukázati!« volal lid na hejtmana, čímž tento u veliké rozpaky uveden. Jak to spozoroval lid, vzkypěla v něm krev.

»Haha, zrádný nevěrný pane,« volali, »i s jinými zlosyny zamordovali jste nám kazatele našeho milého!«

A teď již nic nedovedlo zastaviti burácející bouři. Pan Hašek ujel a skryl se, zbrojnoši se rozprchli a lid provalil se na náměstí.

I konšelé, kteří potud dleli na radnici, vidouce ten rozbroj, zadními dvířky uprchli. Zatím bito již i na radnici na poplach.

A teď hroznou silou propukla nevole lidu pražského.

Svědek očitý takto o tom poznamenal: »A obec přiběhše, jedni počechu vrata rathúská sekati, plechy odlupujíce a druzí okny a střechami tam se dobývali a dobyvše se tam, zjímali jsú ty některé, jinými rathúz osadivše.

A pak brzo některý bratr nalezl hlavu kněze Janovu i vyběhl s ní z rathúzu a vběhl s ní na hromadu hnojovú, i jal se ji lidu ukazovati.

A uzřevše lidé hlavu kněze Janovu, v taký křik a v taký pláč a v taký hřmot a v takú žalost dali se, ježto já nevím, by který člověk uměl to právě vypraviti.

Potom také dosáhl jí nějaký robenec, i běžal s ní pryč přes ulice s něknerakú velmi divnú chtivostí; a potkav jeho kněz Jan, farář z Březnice, chtěl mu ji vzíti, a on s velikým pláčem a křikem nechtěl mu ji z ruky pustiti, až mu ji vždy vydřel a vzem ji, chodil po ulicech.

Tu opět ten pláč a lámání rukou od žen a od dětí, takové řvanie i od mužského pohlaví dálo se jest, že jsú mnozí velikým hořem omdlévali a zbraň z rukou púštěli, nevidúce co jsú; i pochodiv s tú hlavú kněze Janovú po ulicech, vida náramné od lidu starého i mladých dítek kvílení, nikdy k nim nemohl právě promluviti.

Také sám velikým hořem pro jeho nevinné krve vylití svého věrného bratra, jenž naň také byl velmi laskav, ledva k matce boží sněžné se vrátil.

A zatiem lidé vzemše tělo kněze Janovo vložili na máry a opět s nesmírnú žalostí a pláčem a řvaniem příliš žalostivým nesli do kláštera, v kterémž on kázal.

A tak pro ukrocenie lidu a pro rozjíti domuo musili jsú tělo kněze Janovo v kaple zamknúti.

Pak na zajtřie k večeru kněží jeho oblekše ve zlú albu a vloživše v koryto, vynesli před boží tělo k velikému oltáři i zpievali: Tě Boha chválíme, tě Boha vyznáváme až do konce.

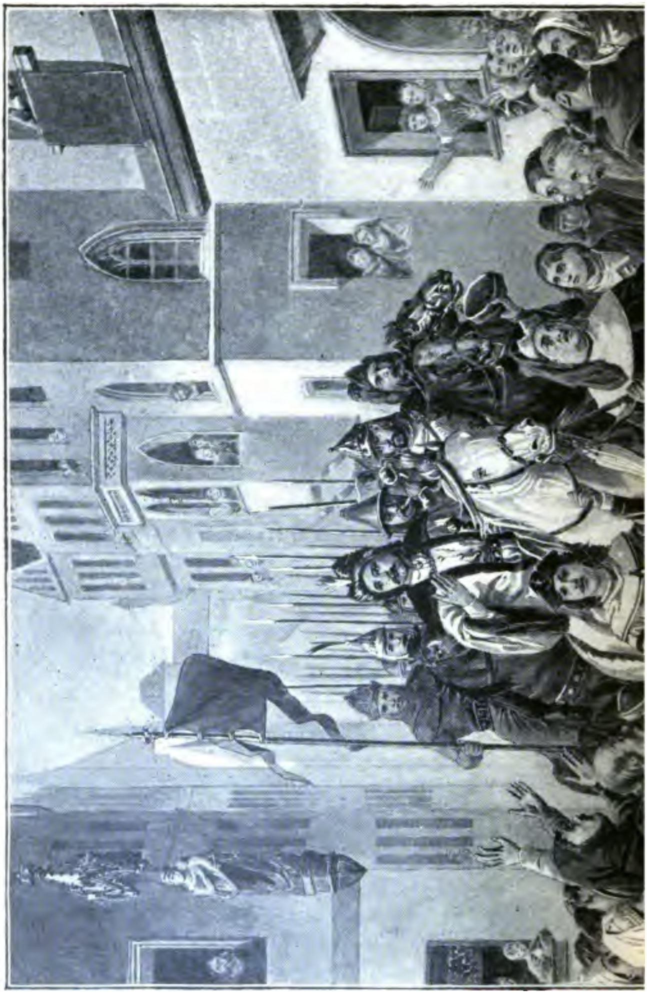

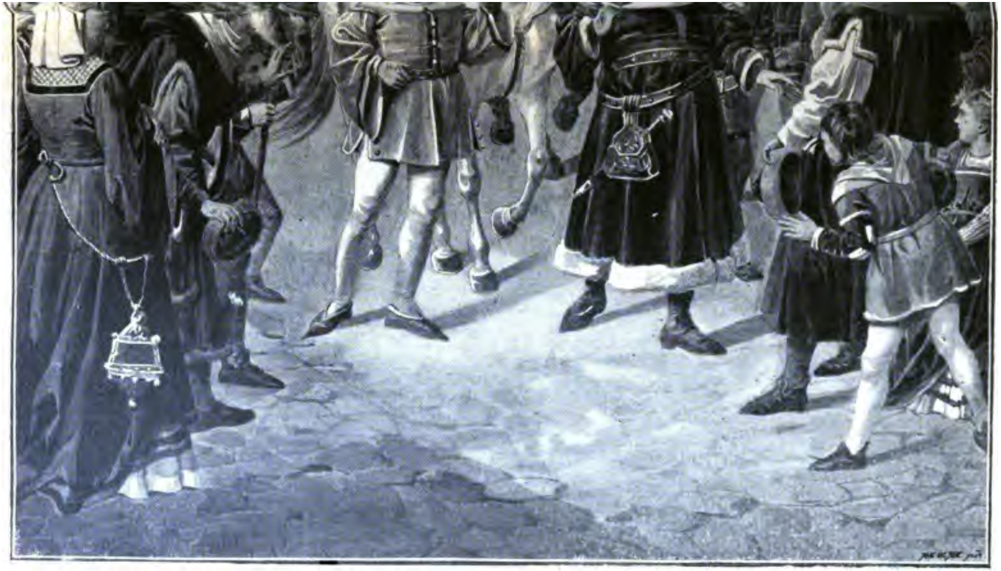

Vjezd Sigmunda Korybutoviče do Prahy.

Pův. kresba Ferd. Hetteše.

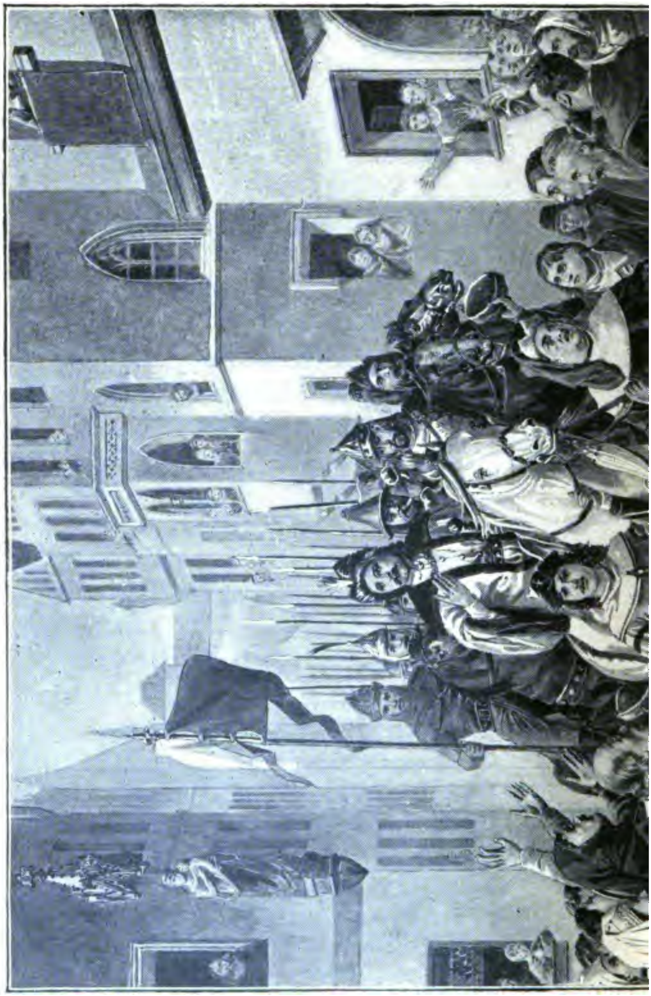

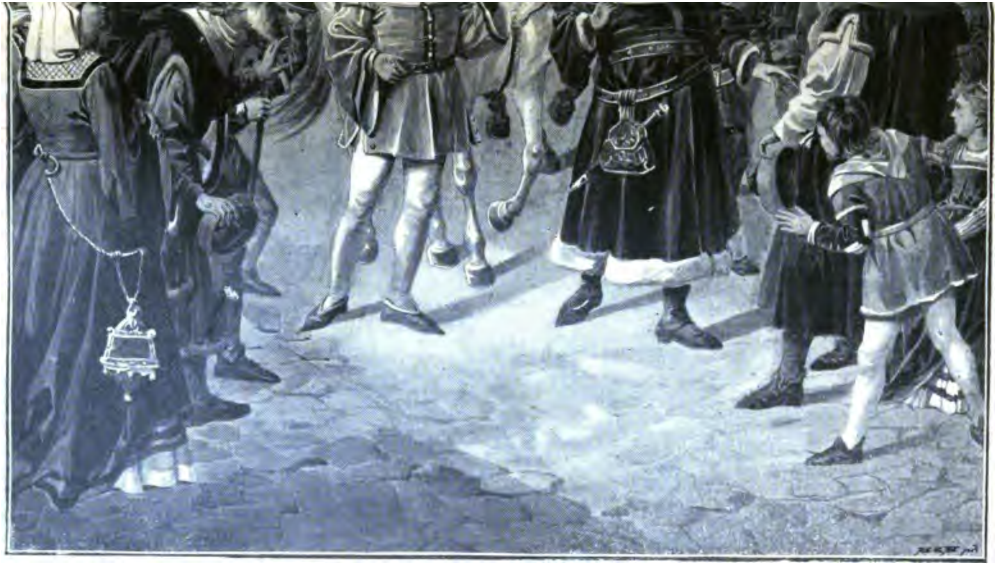

Vjezd Sigmunda Korybutoviče do Prahy.

Pův. kresba Ferd. Hetteše.

A
káza
teráž
štěpán
A
hova
uči
zemš
hro
konc

jeder
stolic
pom
hlav
učin
nem
zarn
mrt
v lo

kte

zm
vr
pr

pí
vr

A potom kněz Jakub, pomocník kněze Januov v kázání, vstupiv na stolici i mluvil k lidu řeč, kteráž stojí psána ve skutciech apoštolských o sv. Štěpánu.

A když po jiné řeči počal toto praviti: »pochovali jsou Štěpána, muže bojícího se pána Boha, a učinili jsou kvílenie veliké nad ním,« potom brzo vzemše tělo kněze Janovo i nesli k kazatelnici k hrobu, začavše: »Veselýť nám den nastal,« až do konce.

Tu se opět nevymluvný křik stal. A kněz jeden opět vzav hlavu kněze Janovu, vstúpiv na stolici, chtě jich něco potvrditi a napomenúti, aby pomněli a skutečně plnili, co jsú dobrého z té hlavy slýchali, jakož ráno téhož dne kněz Jakub učinil, i vida ten kněz přílišný zármutek v lidu, nemohl k nim slova promluviti; neb tak veliké zarmúcenie bylo v lidu, že některé jako napoly mrtvé vláčili z kostela a někteří jsú se zbláznili a v ložiech leželi, nemocní jsúce.

A s tím jeho tělo pochovali pod stolicí, na kteréž mnoho pravdy boží lidu věrnému zvěstoval.«

Dá se mysliti, že hrozný tento žal obratem změnil se v zuřivost a vztek, při čemž živlové podvratní, uhlídavše svou chvíli, nekalé řemeslo své prováděli. Vedle msty bují i loupež.

Prvou myšlenkou na pomstu bylo pídění po původcích neblahého činu, po konšelích, na ty vrhal se teď rozzuřený lid se zběsilostí.

Letopisec takto o tom napsal: »Takž i hledají konšeluov staroměstských a domy jim vybíjejí a berú všem napořád i podruhóm, a kteréhož konšela naleznú, toho aneb jmú, aneb zabijí.

Na Novém městě ten den (9. března) dva setnú, Mikuláše, mincieře a Bohunka, krajčieře.

Potom se oboří na Židy a zlúpí a poberou jim všecko. A když tu neměli co bráti, oboří se na všecky kolleje a vytepú je a kniehy mistróv i jiných učených lidí a kniehy obecné v libráři (knihovně) některé pobrali a jiné zkazili a ztrhali.

Potom se oboří na všecky domy kněžské a vytepú je; a mistry, kteříž neutekli, ty zjímalí a vsázeli na rathúz. Ten den stala se jest v Praze většie škoda, než když jest král Sigmund ležel okolo Prahy, maje lidu viece než stotisíc —

A i hned konšely jiné zdělali sobě, mezi nimiž v Starém městě Šrol byl najznamenitější a na Novém městě Charvat s bratrem svým.

Pak v středu potom sťali pět znamenitých konšelóv a měšťan, totiž pana Prokopa Jidáška, pana Jana, rytieře, Mandina muže, pana Jakuba, helméře, múdrého člověka, pana Johánka od Volu peřestého, a Antoniše kniehaře, velmi nábožného a šlechetného člověka.«

Později ještě sťat i rychtář, který popravu Janovu a jeho stoupenců řídil, s ním pak i někteří ze sousedstva, o jichž vině nám není povědomo.

I rodiny pobitých aneb popravených konšel zle pokusily zlosti lidu. Tak kramářce Mandě, manželce konšela Jana, který nazývá se rytíř, bezpochyby jeden z těch pro hrdinství u Brodu pasovaných, pobráno různého zboží a klenotů dobře za 300 kop.

Když zuřivost lidu poněkud ochladla, postaveni na soud lidu mistři učení Karlova. Byli to členové onoho výboru duchovenského Jakoubek ze Stříbra, Jan Kardinal, Petr Engliš, Prokop z Plzně a Jan z Příbrami. Mezi obviněnými nalézal se i Jan z Rokycan, mladý kněz, který vida bouři proti mistrům, uprchl z Prahy.

Soud nad muži těmito většinou někdejšími přáteli a pomocníky mistra Husi, trval dlouho, mínění se kolísala, konečně dostala však vrch strana umírněná a mistři odsouzeni k tomu, aby byli zavezeni do Hradce, kde měli se z hříchů za vinu jim kladených káti.

Tím skončila pamětihodná ta bouře a nastalo dosti dobré upokojení myslí, nebo kněz Jan neměl sobě rovného nástupce, který by dovedl jako on pohnouti myslí lidu Pražského.

O příchodu Sigmunda Korybutoviče do Čech.

Porážka krále Sigmunda spůsobila Čechům příznivý obrat v Polsku. Teď se již veliký kníže Litevský Vitold nerozpakoval přijmouti korunu Českou a vypravil o tom posly i k papeži, jemuž líčil věc tak, jako by jeho prostřednictvím Čechové měli zase s církví Římskou spojeni býti.

Nemoha se sám vypraviti do Čech, vypravil místo sebe příbuzného svého, králova synovce, Sigmunda, syna Korybutova, kterému na svůj groš sebral malé jízdné vojsko, s nímž se mladičký kněžic vydal přes horní Slezy na Moravu.

Tu meškal sice ještě s vojskem král Sigmund, ale jakmile se dověděl o vtrhnutí Korybutovičově na Moravu, prchal do Uher.

Kníže Sigmund přitáhnuv k Olomouci, vyzval město ku vzdání, byl však od německých měšťanů zahnán se značnou ztrátou.

Lépe dařilo se mu v Uničově. Tu města dobyl a tu také v chrámě přijímal svátost pod obojí spůsobou, jak byl už v Polsku slíbil.

Vstupuje na půdu českou zval všechny stavy na sněm do Čáslavi.

Obecná již touha po spořádané vládě shromáždila opravdu na sněm ten značné množství panstva a zemanstva i poslů městských, nebo i Praha, přes to že nalézala se správa její v rukou stoupenců Želivského, v osamocení svém netroufala si odporovati a obeslala sněm Čáslavský.

Na sněmu tom přijat Sigmund za náměstka dožádaného krále Vitolda, on pak naproti tomu slíbil hájiti čtyry články Pražské.

Z Čáslavi vydal se kněžic na cestu do Prahy, kamž dorazil v neděli dne 17. května a uvítán od obyvatelstva s velikou poctou a upřímnou radostí.

Menší ochotu nalezl kníže Sigmund u Žižky a bratrstva Táborského, ač, jak jsme slyšeli, Žižka souhlasil s volbou krále z královského rodu Polského.

Příčinu toho hledati třeba v oné obojetnosti krále Vladislava. Žižkovi byla všeliká nerozhodnost, klam a lest velice protivna a proto nemálo zanevřel na krále Polského, sám pak kníže Sigmund z počátku nezachoval se k Žižkovi, jak by byl zasloužil.

Již z Moravy psal mu list skoro výhrůžný, poroučeje mu, aby země neplenil a nehubil.

Žižka odepsal mu ostře, nazývaje ho nejspíš pro některé výtržnosti vojska jeho v Moravě a pro vyplenění Uničova knížetem vražedným a paličem proklatým.

Kníže podivil se nemálo ostrosti listu, ale prohledl brzo; starý letopisec dí: »A jsa zpraven, že jest vítězný v bojích a šťastný, ve válkách nepřemožený, i snesl to kníže. A potom když jsú se seznámili a sešli v přízni, knieže řiekalo Žižkovi: Otče, a Žižka kniežeti: Pane Synu.«

Seznav pak Žižka pěkné vlastnosti knížete a vida jeho upřímnost, s jakou přilnul k víře pod obojí, neváhal dlouho a přiznal se s bratrstvem Táborským a s městy s Táborskými spřátelenými ku knížeti jakožto správci zemskému.

List o tom daný dne 11. června roku 1422. uvítali Pražané s takovou radostí, že si ho zapsali mezi své nejvzácnější listiny.

Pamětihodný a krásný tento list zní takto: »S boží pomocí, amen. Račtež slyšeti, páni a bratřie, že my s bratřími Táborskými, Domažlice, Klatovy, Sušice, Piesek, i jiní páni, rytieři, panoše i jiné obce, Prachatice a Horažďovice, kteréžto dobrovolně k nám hledie, ke mně (Žižkovi) k Chvalovi, k Buchovci a nám sebe svěřili, Kněze Milost jsme přijali za pomocníka a za správci najvyššieho této země.

I chceme jeho Milosti rádi poslúchati, ve všech řádných věcech pomocni a radni býti věrně buohdá; i vás také prosíme všech, abyste všichni vespolek po dnešní den věrně všecky nechuti, hněvy, kyselosti, kteréžto jste mezi sebú, jakž jste živi, od roka nebo nynie měli, konečně odpustili, tak abyste mohli spravedlivě páteř (Otčenáš) pěti, řkúce: »odpusť nám naše viny, jakožť i my odpúštieme.«

A jestliže toho neučiníte, a budete chtieti které búře neb které lži a sváry, rotiece se mezi obcemi, vésti po dnešní den: tehdy my s boží pomocí, s Kněze Milostí, s pány konšely i jinými pány, rytieři, panošemi i se všemi věrnými obcemi chceme se k tomu přičiniti a mstíti, buď ktož buď, i žádné osoby nevyjímajíc.

Slibujete-li nám toho pomoci býti?

A ktož by měli s kým co činiti, buďto o zbožie, nebo o jiné věci, abyšte bez rocenie, bez zbieranie byli před purkmistry, konšely a před rychtáři řádně každý s svú pří a staršie své, jakožto purkmistry konšely obecné rychtáře, aby v čest měli a milovali sě za jeden člověk.

A tak pán Buoh bude s námi i jeho svatá milost a prospěch nám dá ke všemu dobrému.«

O uvázání se knížete Sigmunda v města Pražská.

Příjezd Sigmunda Korybutoviče do Prahy byl velice proti mysli vládnoucí straně, nebo kníže ač cizinec a mlád brzo zdomácněl a vedl si tak obezřetně a statečně, že ti, kdož v bezvládí se libovali, v něm jen nepřítele spatřovati museli.

K tomu ke všemu byl to mladík chování líbezného, tak že rázem získal si srdce všech, kdož s ním ve styk přicházeli.

Právem tedy báli se ho Jeroným Šrol a strana jeho, očekávajíce, že je úřadů jejich zbaví a nebáli pak se darmo a to tím spíš, že strana jim protivná s velikými nadějemi na příchod knížete čekala.

Husitské mince: Stříbrné haléře.

Hned po svém příjezdu jednal kníže s konšelstvem, aby správa města poněkud aspoň ve prospěch strany druhé změněna byla, ale narazil na neochotu tak zřejmou, že umínil si neustupné ty muže od správy hlavního města odstraniti.

Počátek měl se státi na Novém městě. I svolal k neděli Exaudi dne 24. května (1422.) velikou obec, čili shromáždění všeho obyvatelstva a vyjel toho dne odpoledne mezi obec.

Přijat byl s plesáním a lid zmocniv se uzdy koně knížecího vedl správce na Staré město na radnici s nemalým ovšem lomozem a hlučením.

Konšelé byli na radnici shromážděni a vidouce ten shluk, nemálo se zděsili, bojíce se asi osudu svých předchůdců. Proto když kníže na radnici přišel, odevzdali mu ihned pečet a klíče a vzdali se svých úřadů.

Doufali snad, že kníže velikomyslně jim obé navrátí, ale rozvážný správce neučinil tak, nýbrž svolal hned obec na druhý den k volbě konšelů nových.

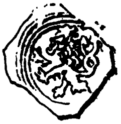

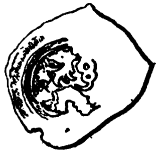

Husitské mince

Stříbrný halíř.

Měděný halíř.

Nových konšel zvoleno 36, po osmnácti z každého města a ti ochotně přísahali věrnost správci zemskému. Ze zvolených vynikali někdejší poslové do Polska Mikeš Hrdoňka a Prokop Závada, jakož i jeden z někdejších vladařů v Čáslavi zvolených, Pavel z domu rychtářova.

Tři dni na to svolána z novu obec veliká a na té ohlášeno »milostivé leto« čili obecné odpuštění těm, kdož pro minulé bouře od města odběhli, ti měli se bezpečně vrátiti, pokořiti se knížeti a obci a prositi za odpuštění.

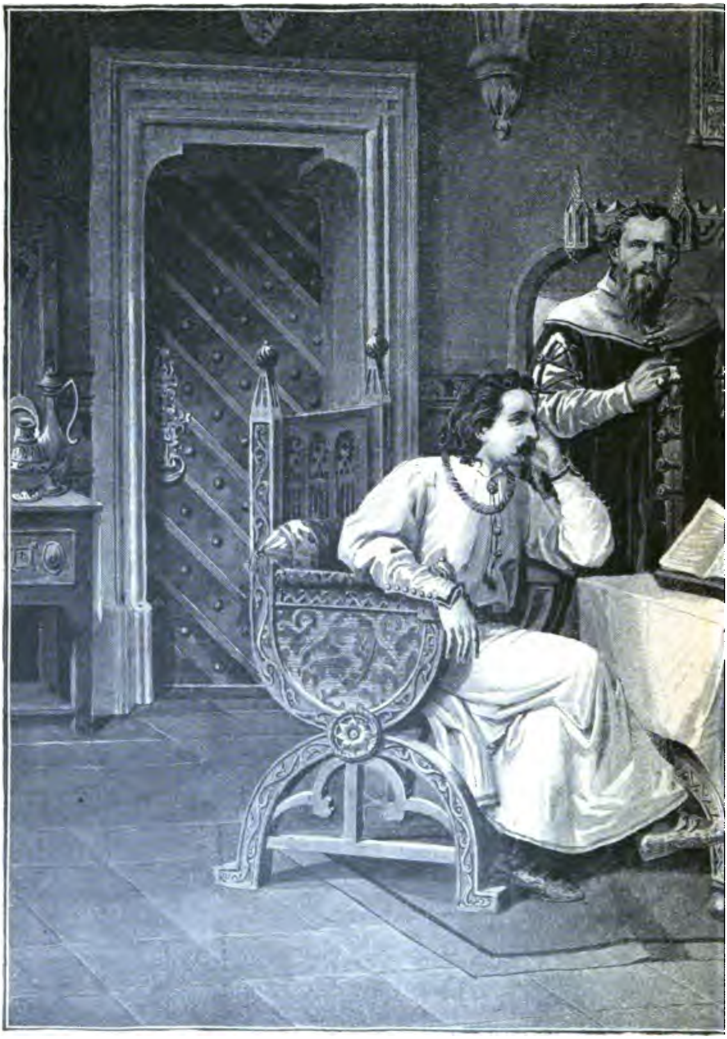

Jan Žižka u Sigmund

Pův. kresba Ferd Hetteše.

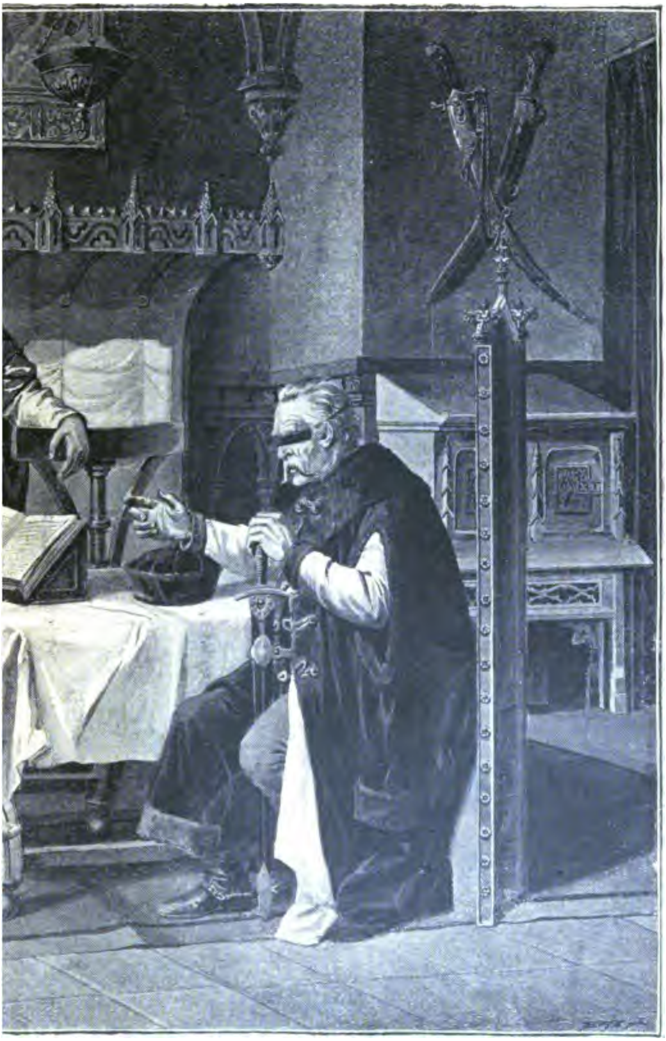

a Korybutoviče.

I posláno hned pro mistry na Hradec a přivezeni zase do Prahy.

Na to ustanoveno, aby město Praha vydalo slušnou minci, nebo bylo v oběhu mnoho peněz, ražených z pouhé mědi a tím obchod a živnosti velice poškozovány.

Po srovnání těchto nejdůležitějších věcí postoupili Pražané knížeti hrad Pražský, on však raději bydlel v domě někdy markrabí Jošta na náměstí staroměstském, který mu k tomu účelu slušně od Pražanů upraven a zařízen.

O obléhání Karlšteinu.

Po veškeren ten čas výbojů pražských i táborských zůstávala ještě Sigmundova posádka na hradě Karlšteině.

Již na podzim roku 1421. dne 11. listopadu vydalo se s večerem několik tisíc jízdných a pěších z Prahy proti Karlšteinu, nebo byla se rozšířila zpráva, že posádka hradu toho má mnoho spíže ukryto v okolních chalupách.

Pražané tenkrát přišli pozdě, nebo úmysl Pražanů byl hradským v čas prozrazen a ti, co bylo lepšího, odklídili na hrad.

Pražané tenkrát spálili ony chýše a někteří z nich vskočivše do kostelíka sv. Palmacia, vyhodili hostii ze stříbrné schránky a tuto vzali s sebou.

Druhého dne ráno byla výprava zase v Praze.

Poněvadž posádka nacházejíc se tak blízko

Prahy, mnohou nepříležitost a mnohé příkoří Pražanům činila, umínil si kníže Sigmund brzo po svém příchodu pokusiti se o sám hrad.

Již 20. května poslána některá část vojska před hrad, aby nejspíše zabránila hradským v opatření se spiží, nebo Pražané věděli, že posádka má mnoho přátel a vyzvědačů v Praze, kteří o úmyslech městské správy ji vždy v čas uvědomili.

Kníže sám vytrhl s ostatním vojskem z Pražanů a Poláků se skládajícím dne 2. června před hrad.

Na hradě té doby nalezala se posádka 400 mužů. Vrchní správu nad hradem měl purkrabí Zdeslav Tluksa z Buřenic, mužstvu v čele stál hejtman Jan z Lestkova, někdejší podkomoří krále Václava.

Mezi předními v posádce sluší připomenouti Jana Švába z Jikve, před tím v posádce hradu Pražského zaměstnaného a kronikáře českého Bartoše čili Bartoška z Drahonic.

Pražané připravili se k obléhání všemi možnými potřebami, věděliť, že Karel s všemožnou péčí se o to postaral, aby jeho hrad dobře sebe silnějšímu nepříteli vzdorovati mohl. Vzali s sebou čtyry veliké pušky čili děla totiž Pražku, Jaroměřku a Rychlici, jméno čtvrté se neudává, ač-li takového jména vůbec měla. Mimo ty přivezli také pět ohromných strojů, praků, kterými měly balvany býti házeny.

Mužstvo rozdělilo se ve tři ležení na okolních třech vrších Kněží hoře, Plešivci a Javorce a opevnilo se sruby a příkopy.

A teď nastalo úsilné dobývání hradu.

Z Pražky a Jaroměřky stříleno ku hradu za den sedmkráte z každé, z Rychlice však třicetkrát. Čtvrtá puška již po šesté ráně se roztrhla.

Z praků vrhány těžké kameny, aby jimi střechy a klenby porouchány byly, ba vrženo tak i dva a dvacet soudků s hořlavinami, ale vše to bez valného účinku.

A tu připadla některá čiperná hlava na střelbu svého druhu v dějinách válečnictví jedinou a osamocenou; měltť hrad dobyt býti — smradem.

I voženy z Prahy soudky naplněné mrchami a jinými látkami smrdutými a ty — bylo jich v celku 822 — vrhány praky do hradu s účinkem v pravdě krutým, nebo statečným obhájcům prý smradem zuby vypadaly, jiným pak se viklaly.

Když i tento zvláštní válečný prostředek cílem se minul, jali se Pražané střileti do věže, pod niž nalézá se hluboká a ovšem v hradě jediná studna, aby tak obhájcům vodu odejmuli. Proti tomu vzali obhájcové zajatce jednoho pražského a přivázavše jej na makovici té věže, dali mu jako pro žert neb posměch oháňku do ruky, aby střely odháněl.

Pražané ve střelbě neustáli a když po celý den onomu nebožákovi nic se nestalo, slitovali se nad ním hradští a zase jej odvázali.

Tak namáhali se oblehatelé asi po dva měsíce, za kterýžto čas k hradu 9032 rány vystřeleny, ale hrad nebyl valně poškozen a posádka, ač již na všem nedostatek trpěla, nepomýšlela na vzdání hradu sobě svěřeného.

Vypravovalo se, že užili i lsti, aby oblehatele oklamali a omámili jakoby hojností potravy.

Vyžádali prý sobě na oblehatelích příměří, aby mohli řádně oslaviti na hradě svatbu jakous a když se jim ho dostalo, jali se na hradě provozovati rozličnou hudbu a výskání a zpěv dolehal až k uším oblehatelů, kteří zatím různými nedostatky trpěli.

Však i na hradě zpíváno a výskáno s krušným srdcem, nebo spíže veškerá byla již došla a po hradním dvoře pobíhal již jen jediný kozel. Toho zabili a vzavše zadní čtvrt hodně ji okrvavili a posypali srstí srnčí, kterou oškubali z podkladu u sedla, načež posel, sešed s hradu, děkoval veliteli Pražanů jménem ženichovým za příměří a podal mu v dar čerstvou prý zvěřinu.

Pražané byli prý pevně přesvědčeni, že z hradu tajná chodba vede, kterou obhájcové hojné a čerstvé potravy dostávají a nedoufajíce více, že by hradu dobýti mohli, zdvihli se z ležení svých a vrátili se do Prahy.

Strádali ovšem oblehatelé v nejednom ohledu. Potravy nebyl vždy dostatek a Poláci, jak starý letopisec tvrdí, pochutnávali si tu i na osličině, rovněž pušky často vypovídaly službu a z těch velikých pukla i Jaroměřka, ale odtržení od hradu nestalo se ani tak náhle ani úplně, nebo část vojska zůstala vždy před Karlšteinem až do 8. listopadu (1422), kdy uzavřeno příměří na rok. Rovněž stalo se i částečné to odtržení vojska z příčin jiných a to nejprv pro hrozivé zbrojení knížat Slezských, k vůli němuž se kníže Sigmund s vojskem až na samy východní hranice zemské odebral, po druhé pak bylo to pro vpád Táborských do Prahy.

O vpádu Táborských do Prahy.

Kníže Sigmund vrátiv se z řečené výpravy k východní hranici české, odešel zase k vojsku před Karlštein, ale byl odtud zase donucen k rychlému návratu do Prahy z příčiny ovšem nenadálé.

Smrtí Jana Želivského přetrženo hlavní pouto, které spojovalo Pražany s bratrstvem Táborským a hlavně s Žižkou. Přijetím pak Sigmunda za správce zemského měla roztržka ta státi se trvalou; nebo přes ono přiznání se Žižkovo ku knížeti byli by se Táborští sotva dali skloniti k uznání nad sebou krále neb i jen jeho zástupce.

Nejtíže roztržku tuto nesli ti Pražané, kteří jakožto stoupenci Želivského byli s Táborskými za jedno, a ti za vzdálení se knížete z Prahy smluvili se s Táborskými o násilný převrat v městě a po případě i o násilné odstranění nemilého správce, který nepokojné ty živly dovedl dosti pevně držeti na uzdě.

Ve středu den sv. Michala (30. září 1422.) přitáhl potají až ku Krči zástup Táborských vedený Janem Hvězdou a Bohuslavem ze Švamberka, o němž již bylo připomenuto, že k Táborským byl přestoupil.

Pražané teprv teď o nich se dověděvše, vyslali jim vstříc některé z konšel, k nimž přidal se i pan Vilém Kostka z Postupic, jenž od svého ze zajetí vybavení v Praze dlel, dále Václav Carda z Petrovic, nejspíš hejtman žoldnéřů pražských, a někteří Poláci. Vyslaní ptali se příchozích po příčině příchodu jejich.

Táborští patrně překvapeni odbyli posly planou výmluvou, že jsou obesláni a nedavše se zdržovati táhli dále ku Praze.

Konšelé neopovážili se zavříti před nimi brány a tak vtáhli do Prahy a rozložili se na Novém městě nejspíš na nynějším náměstí Václavském. Sem poslali jim konšelé různé potřeby a zejména obuv snad na vyslovenou žádost.

Následujícího dne přišli náčelníci na Staroměstskou radnici a žádali, aby konšelé svolali velikou obec, ti však odepřeli tomu, a žádali na vůdcích Táborských, aby pověděli, o co by chtěli jednati s obcí tou, že sami to na obec vznesou.

Tím popuzení náčelníci odešli s pohrůžkou, že si obec velikou svolají sami. A vrátivše se na Nové město, sebrali své mužstvo a táhli vojensky seřaděni a majíce kněze se svátostí v čele na Staré město.

Doufali, že přidá se k nim veškerý lid, ale sklamali se, buď že konšelé byli ostražiti, aneb nebyla náklonnost lidu k Táborským takóvá, jak si i představovali. I protáhli náměstím staroměstským a Dlouhou třidou zase na Nové město.

Nenašedše přívrženců chtěli vůli svou provésti teď sami svou silou a nabravše na Novém městě tarasů (klad) vrátili se zase na Staré město; přitáhli však jen do ulice Junošovy teď Sírkové a tu setkali se s ozbrojenci staroměstskými, kteří vetřelce zahnali na Nové město mnohé při tom zajavše.

Teď učinil se prostředníkem pan Vilém Kostka

Starý letopisec takto o tom napsal: »Pak pan Vilém Kostka, že byl laskav na pana Bohuslavà, hajtmana Táborského, jezdil tak mezi nimi, až učinil mezi nimi příměří, dokudž slunce ten den za horu nezajde.

A tak Tábořì musiechu ten večer z města vyjíti s velikú hanbú a škodú« S odešlými uprchli od města i ti, kdož asi byli původci vpádu a bouře. Událost tato spůsobila plné roztržení mezi Pražany a Táborskými, ba ona učinila z nich až nepřátele. Letopisec dí: »A od té chvíle Táborští s Pražany počali bojovati.«

Po odchodu Táborských teprv přichvátal do Prahy Sigmund (2. října) dověděv se před Karlšteinem o vpádu tom.

Hned následujícího dne svolána knížetem veliká obec a stala se některá snešení na zamezení rozbrojů podobných. Zapovězeny všechny tajné a pokoutní schůze. Uprchlí sousedé měli města prázdni býti a statek jejich propadnouti obci. Podobně mělo trestáno býti všeliké pomlouvání knížete Vitolda i Sigmunda, jakož i všeliké přemrštěnosti ve víře a obřadech.

Nálezy tyto spůsobily zjitření mezi stranou někdy Želivského a ona vedla sobě vzpurně,

Pro ukrocení nevole svolali konšelé za nedlouho zase obec velikou na Staroměstskou radnici. Obec sešla se na náměstí, když pak ji konšelé biřicem pobízeli na radnici, ozvalo se hlučné volání: »Nechceme, nechceme!«

A tu někteří udeřili na šatlavu vedle radnice stojící, vybili ji a osvobodili jaté ony Táborské.

V tom přikvapil s hojným jízdným průvodem kníže Sigmund na náměstí a velel jímati ty, kdož byli šatlavu otevřeli. K večeru poslal pro kata, dal vyváděti jednoho zajatého po druhém a stínati je.

Nevčasná nejspíše přísnost tato nebyla po vůli konšel, kteří viděli v tom jen nový podnět k bouři a prosili, aby se ve stínání ustalo, ale kníže stál na svém. Když již pět vinníků bylo sťato, rozmrzel se i přítomný tu pan Kostka a otočiv se s koněm, odcházel s čeledí svou. — »Nakatujž se,« pravil ku knížeti, »s nimi, dokudž chceš!« A hned ustalo se od poprav.

O třetí výpravě křížové proti Cechům.

Král Sigmund vyváznuv šťastně z velikých úzkostí v Čechách mu spůsobených, nemínil v nové se uváděti, ale úsilováním zejména Dětřicha, arcibiskupa Kolínského, dal se pohnouti ke svolání říšského německého sněmu ke dni 31. května (1422.) do města Řezna, aby tu smluvena byla nová výprava křižová proti Čechům.

Sněm tento brzo potom odložen ke dni 1. července a přece ani toho dne Sigmund nepřijel. Tu rozhněvali se velmoži němečtí a oni o své vůli položili si sněm do města Norymberka, když pak král dne 20. července do Řezna přijel, přišli sem poslové ode sněmu již shromážděného, aby král neobtěžoval si do Norymberka přijeti.

Sigmund se rozlítil, ale nevida pomoci, vydal se do Norymberka, kde po dva měsíce potom se stavy o zamýšlené výpravě vyjednával.

Tu smluveno, aby proti Čechům válka vedena byla až do vyhubení, tak zvaná denní válka a to vojskem stálým postaveným a vydržovaným na náklad říše Německé.

K tomu cíli zavázán každý říšský člen stavovský k zaplacení berně jednoho peníze ze sta, čili jak bychom teď řekli — jednoho procenta z veškerého statku.

Tomu opřela se říšská města, která obchodem a průmyslem zbohatše nad míru, bála se teď, že by toto jejich bohatství odhaleno bylo a proto ustanoveno, aby se každý ten vzpomenutý člen zavázal k vydržování jistého počtu lidu braného po celou válku.

Členové tito se slíbeným počtem lidí sepsáni a tak povstala tak zvaná matrika říšská, o níž nejednou ještě bude řeč.

Tak jako při všech podobných závazcích, kdo jen může, hledí se skrýti, aby břemenům ušel, tak i tu mnozí se hned z povinnosti té králi Sigmundovi, peněz vždy chtivému, vyplatili, mnozí větší část statku zapřeli, mnozí konečně jednoduše slovu a povinnosti své nedostáli.

Tím spůsobem byly sice veliké číslice vojsk na papíře, ale ve skutečnosti hrozný lidu nedostatek.

Dne 4. září 1422. odevzdal kardinál Branda v chrámě sv. Sebalda v Norymberce Sigmundovi korouhev od papeže svěcenou, Sigmund pak odevzdal ji Bedřichovi, kurfirstovi Braniborskému, ustanoviv jej takto vrchním vojevůdcem vojska říšského proti Čechům.

Při výpravě loňské měli Němci hojně mužstva, ale žádného vojevůdce, teď měli vojevůdce, ale žádné vojsko.

Bedřich Braniborský, když blížil se den sv. Michala, o kterém mělo státi se sebrání vojska, položil se s hlavním stanem v městě Tiršenreitu (v půlnočních Bavořích při hranicích českých), kam měla shromážditi se vojska z Němec poledních.

Ale přes mnohé ty sliby, úmluvy a zápisy přitáhl sem k Bedřichovi jediný velmož německý — Vircburský biskup. Ten vida tu divnou horlivost, radil Bedřichovi, aby se od výpravy do Čech upustilo, aby pak dal příklad, vrátil se také opravdu domů. Bedřich — vůdce bez vojska — pustil se do Čech a usadil se v Tachově. Odtud táhl přes Kadaň do Mostu, aby smluvil se tu s Vilemem, markrabím

Míšenským, který měl sebrati vojsko z půlnočních Němec, ale i tu nalezl tutéž neohodlanost a liknavost.

V Čechách na odvrácení hrozícího nebezpečí dálo se nemnoho. Žižka zaměstnán byl různými šrůtkami v okolí Příbramském a zdržoval se tu na hradě Orlíku u synů někdy přítele svého Petra Zmrzlíka.

Nějvětší ještě starost výprava německá působila těm městům, která ležela těsně při západní hranici zemské a byla tudíž Němcům na ráně. Tak zejména Domažličtí trnuli v úzkostech a obrátili se prosebným listem k Žižkovi za rychlou pomoc.

Žižka odpověděl jim z Orlíka dne 11. září listem v pravdě vzácným.

Ukázav jim za příklad staré Čechy, jak »zatknouce klanici za škorni, netoliko o boží při, ale i o svou bili jsou se,« praví dále: »A protož, milí bratří! věděti vám dávám, že lid sbíráme se všech stran proti takovým nepřátelům božím a zhoubcům České země.

Protož i vy kažte kněžím, ať na kázání lid vzbuzují k boji proti takovému Antikristu a sami trhem volejte, ať všichni, kteří mohou pro starost a mladost vzhůru jsou na každou hodinu.

A myť k vám Bůh dá, brzy přijedem; jenom mějte chléb, pivo, obrok koňům připraveny a všickni zbraň vojenskou; neb již jest čas netoliko proti domácím, ale i proti cizozemcům.

Pomněte na váš prvý boj, ježto jste malí proti velkým, nemnozí proti mnohým, neodění proti oděným statečně bojovali. Však ještě ruka boží není ukrácena. Protož doufajíce v Boha, buďtež hotovi.«

Zatím jal se kníže Sigmund jednati jak s českými pány katolickými, tak s náčelníky vojska německého a odbývány dva sjezdy a sice dne 21. října (1422.) v Lounech a počátkem listopadu v Plzni, ale pro skrovnost zpráv z dob těch není nám známo, o čem jednáno bylo.

Sám král Sigmund spůsobil i úplný rozklad třetí této výpravy křižové. Odcházeje do Uher, jmenoval svým náměstkem v Němcích arcibiskupa Mohučského Konrada, čímž velice si znepřátelil kurfirsta od Rýnu Ludvíka, který na hodnost tu nároky činil.

Když v tu dobu zemřel Albrecht, kurfirst Saský, poslední svého rodu, povstala různice mezi Bedřichem Braniborským a markrabím Míšenským o odemřelou hodnost kurfirstskou, tu pak Sigmund, uděliv ji Bedřichu Míšenskému, odvrátil zase od sebe Bedřicha Braniborského.

A tak pro obecnou nevoli, nesvornost a liknavost papežem svěcený prápor zase uložen, aniž by byl býval rozvinut proti českým kacířům.

O Vitoldově odvrácení se od Čechů.

Vláda knížete Sigmunda očividně se v Čechách upevňovala. On jmenoval nejvyšším mincmistrem

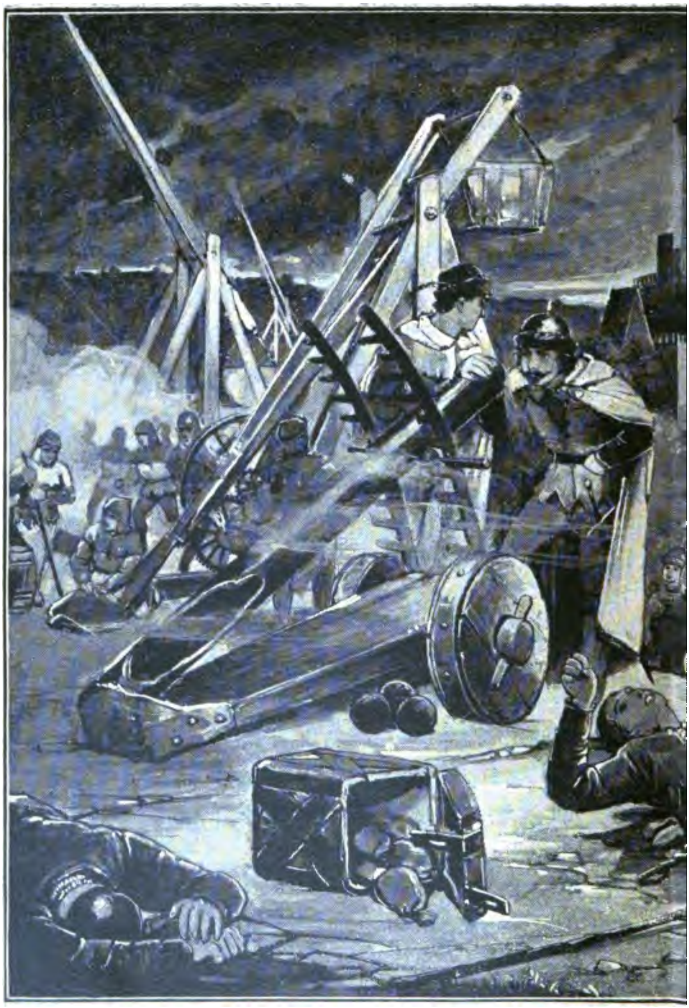

Dobývání K

Původní kresba K. Vaňka.

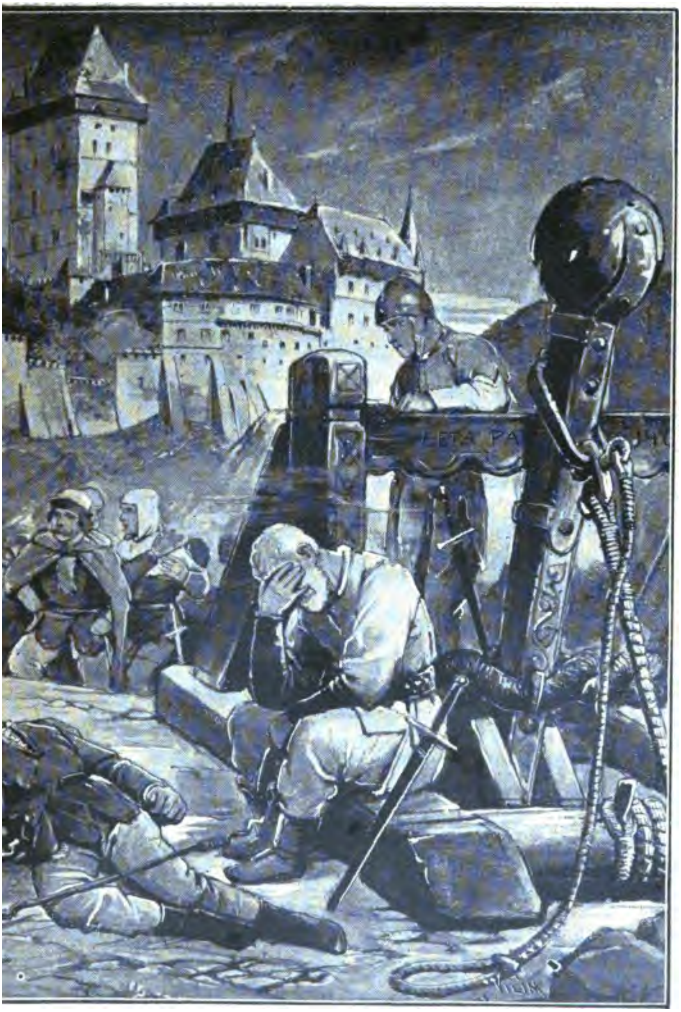

arlšteinu.

Haška Ostrovské z Valdšteina, rovněž jmenoval podkomořím Viléma Kostku z Postupic ovšem s úřední mocí velice omezenou.

O tom ovšem věděl král Sigmund, když pak dověděl se i o jednání knížete se stavy německými, obával se, aby ze správce nestal se král, nebo vždy ještě doufal v přemožení Čechů a získání trůnu českého.

I jednalo se mu teď především o to, aby Korybutoviče z Čech nějak vypudil, poněvadž pak o násilném vypuzení pro ten čas ani řeči býti nemohlo, umínil si provésti to smlouvami.

Král Vladislav i veliký kníže Vitold napomínáni listem papežským, aby přetrhli všeliké spojení s kacířským národem, knížata německá v Norymberce shromážděná poslala jim výhružné listy téhož smyslu, ale útoky tyto neměly valného účinku.

Teprve když dávný a úhlavní nepřítel Polska a Litvy, křižovníci Pruští, přinuceni byvše Vladislavem k míru, mír ten hned zase rušiti počali a s druhé strany dřívější křižovníků spojenec, král Sigmund, jevil velikou ochotu k vyjednávání s králem Polským i s Vitoldem, nastal obrat.

Na den sv. Ondřeje (30. listopadu) 1422. sešli se přední rádcové obou králů v městečku Lubici pod Tatrami a tu smluveno smíření Vladislavovo se Sigmundem, kteří měli se pak o příštím středopostí sjíti osobně.

Obrat uspíšilo i polské kněžstvo, které s nevolí, ba strachem pohlíželo na šíření se nauky husitské mezi obyvatelstvem polským a všemožně dorážel o na Vladislava, aby zamezil tomu přetržením všelikých styků se zemí Českou.

Vladislav slíbil učiniti tak, ba on kněžskému sboru shromážděnému z příčiny té v Lančici připověděl, že nejen knížete Sigmunda zpět povolá, ale i zbraní proti husitům vystoupí.

A v pravdě na štědrý den r. 1422. opustil kníže Sigmund se svými Poláky Prahu, po několika pak nedělích i zem Českou ovšem nerad a se slibem, že vynasnaží se, aby předešlé dobré přátelství mezi oběma národy obnoveno bylo; pevné pak byl naděje, že vrátí se k milému sobě národu Českému, který tak ochotně, ba radostně jej byl přijal a dobře s ním se srovnával.

I Čechové litovali, že odchází ušlechtilý ten kněžic, který tolika dobrými vlastnostmi nejlepší vzbuzoval naděje, že by mohl národu Českému vrátiti pokoj a řád.

Bylo však jinak.

V neděli dne 21. března 1423. sešli se Vladislav a Vitold s králem Sigmundem na hranicích uhersko-polských ve vsi Šramovicích s velikou nádherou. Na to pobyli panovníci spolu v městech Kežmarku a Levoči pod Tatrami a smluvili se o podniknutí válečné výpravy proti Čechům.

Dle smlouvy této zavázal se Vladislav i Vitold, že jeden nebo druhý vydají se s vojenskou mocí Polska i Litvy na výpravu proti českým kacířům o sv. Janě roku toho, na potvrzení pak závazku toho poslali oba hned do Čech listy odpovědné čili válku vypovídající a poručili obecné sbírání vojska po zemích svých.

Tolik učinili oba tito muži pro národ Český a to za velikou důvěru, kterou národ ten k mužům těm byl choval.

Čechové měli z toho jen jediný užitek — dobré naučení, aby spolehali jen — sami na sebe.

O válce Táborských s českými pány.

Roku 1423. chystalo se zase proti Čechům půl Evropy. O králi Polském a velikém knížeti Litevském bylo již zmíněno, že král Sigmund a celá říše Německá se rovněž chystala, rozumí se samo sebou, ale připravoval se i král Dánský, Švédský a Norský Erich, vévoda Lotrinský Karel a vévoda Savojský Amadeus

Papež Martin V. viděl již kacířstvo české utopené v krvi a udušené v dýmu hranic. »V podletí r. 1423,« praví v listu, »velikou těšili jsme se nadějí, ba zaplesali jsme u velikém v pánu veselí a s námi veškero křesťanstvo vzradovalo se: neb viděli jsme tolikeré a tak veliké přípravy ku konečnému českých kacířův vykořenění aneb napravení, že se zdálo, jako bychom vítězství již rukama svýma drželi.«

Ale sladká ta naděje vyšla na licho.

Slyšme dále sama papeže: »Ale když jsme později spatřili, že vojsko sebrané pro víru ani dočekáno není, že král Polský nepřišel, Dánský vojsko své zase domů obrátil, Němcův horlivost ustydla, svatá napomínání a snažení všecka na zmar byla, tolikeré pak na slovo vzaté přípravy v nivec se rozpadly: zarazivše se podivením a úžasem, i ztrativše všecku naději, octli jsme se v žalosti a v hoři nevýslovném —.«

K tomu netřeba dalších slov. Veliké nadšení a ohromné přípravy rozplynuly se dýmem a zbylo jen sklamání a nevole. Nepřátelé národa Českého zmizeli jako vzdušné vidiny a jako noční přeludy.

Šťastného tohoto obratu neužil národ Český ku svému prospěchu, nýbrž, nemaje zahraničních nepřátel se co báti, ustrojil si divadlo válečné vlastní krví.

Odchodem knížete Sigmunda zmizela panstvu českému zase naděje v obnovení moci královské, proto pomýšleli teď mnozí z panstva, zda by bylo možno smluviti se přece s králem Sigmundem a seznali, že přední a velikou překážkou smíření toho jest bratrstvo Táborské, které o Sigmundovi ani slyšeti nechtělo.

Bylo tudíž třeba mysliti na odstranění Táborských. I dály se o tom úmluvy hlavně přičiněním pana Čeňka z Vartemberka, který byl již zradil i kalich.

Žižka domakal se pletich těchto a pozdvihl hlasu svého »proti nevěrným pokrytcům domácím i cizozemcům«, volal pak všechny své věrné k Německému Brodu na středu neb čtvrtek po velikonoci (7. a 8. dubna 1423.) k výpravě proti pánům.

I sešel se tu kolem Žižky veliký i malý Tábor, čili bratrstvo Táborské i Orebských a přišli i pan Diviš Bořek z Miletínska a Hertvík z Rušinova.

S mocí touto vytrhl do kraje Hradeckého, kde ležely statky páně Čeňkovy, jemuž ku pomoci sešlo se okolní panstvo pod jednou a pod obojí, zejména přijel pan Arnošt Flaška z Pardubic.

K bitvě došlo v úterý dne 20. dubna (1423.) u Hořic. Žižka maje ssebou jen dvě řady vozův, vytáhl na vrch u kostela sv. Gotharda, aby jezdci vojska panského, majíce hnáti útokem, s koní ssedati musili, což bylo tu dvojnáscb nepříhodným, poněvadž tu ničeho nebylo, k čemu by koně přivázati mohli.

Majíce těžké brnění na sobě, přihnali se nepřátelé k hradbě Žižkově unaveni a uřiceni a tu Žižka dal k nim hustě bíti z děl, tak že mnoho jich tu střelbou tou zahynulo, když pak o vozovou hradbu pokusiti se chtěli, vypustil na ně čerstvý lid, tak že v brzku přinuceni byli k ustoupení s velikými ztrátami.

Žižka byl vítězem.

»A to mu pán Buoh pomohl,« praví starý letopisec, »že pana Čeňka a pana Arnošta s jinými pány vojensky porazil i s jich lidmi a vozy a pušky jim pobral. A sám pan Čeněk s pole utekl s málem lidu svého.«

Od Hořic obrátil se Žižka na západ a dobyl tu páně Čeňkovy tvrze Kozojed mezi Smidary a Kopidlnem, při čemž 60 lidí ohněm vzalo za své. Odtud vydal se do krajiny Litoměřické, kde hluboko do leta válčil s přívrženci krále Sigmunda, zejména se Sigmundem Děčínským z Vartemberka.

O výpravě Pražanů proti Táborským.

I Pražané, poučeni byvše posledním vpádem Táborských, museli je považovati za odpůrce všeliké mocné vlády a snad i v Praze po odchodu kněžice polského počalo se uvažovati, zda by nebylo vhodným, smířiti se s králem Sigmundem a to bylo příčinou prvé výpravy hlavního města proti bratrstvu.

Pražané vedeni jsouce nejspíše panem Vilémem Kostkou a Haškem Valdšteinským, kteří úřady od knížete na ně vznesené teď jménem Pražan drželi, obrátili se v polední stranu a oblehli počátkem měsíce dubna 1423. tvrz Kříženec (mezi Vožicí a Načeradcem).

Ačkoli se byli na výpravu opatřili děly a jinými stroji válečnými, nevedlo se jim před tvrzí valně, tak že tu po kolik neděl se zdrželi bez úspěchu.

Obleženým přitáhl ku pomoci pan Bohuslav ze Švamberka s Táborskými a to v takové síle, že neodvážili se Pražané s ním boje, ale uzavřeli smlouvu, dle níž zanechali obléhání, poslali vojsko domů a zavázali se po několika dnech dáti se nalézti u hradu Konopiště ku smluvení se o některé věci sporné.

Byla to především stará rozepře o užívání ornátů při sloužení mše svaté.

Ujednaná schůze byla z obou stran navštívena velice četně. Účastníci přišli ozbrojeni, ba vzali ssebou i děla a praky. Sotva že jednání počalo, rozhořčily se strany proti sobě do té míry, že postavily se ve válečné šiky a hotovily se k boji.

K boji však přece nedošlo. Hojným a mocným prostředníkům podařilo se strany upokojiti, tak že shodly se i ve věci sporné na tolik, že k označení dobré vůle měli tu u Konopiště kněží Táborští sloužiti mši v ornátech, kněží pak pražští bez ornátů.

Se strany táborské stalo se tak a zejména kněz Prokop Holý sloužil tu mši v ornátě, za to kněží pražští nezachovali se táborským, podrževše při mši aspoň komže.

Než i tak rozešly se strany v dosti dobré shodě a tu i smluveno společné tažení na pomoc kališníkům do Moravy.

O výpravě strany podobojí na Moravu.

V zemi Moravské hned od počátku hnutí husitského bylo mezi slovanským obyvatelstvem mnoho takových, již s myšlénkami a novotami v Čechách panujícími souhlasili, ale Moravané nenalezli ani svých Pražanů ani svého Žižky a proto nesjednoceni snášeti museli různé ústrky ba i pronásledování od strany nepřátelské.

Teď, když Sigmund i zeť jeho Albrecht, nemohouce odvážiti se na potlačení kalicha v Čechách, aspoň Moravu vším úsilím na uzdě držeti se snažili a přátele kalicha urputně pronásledovali, smluveno mezi Pražany a Táborskými, aby se bratřím Moravanům ku pomoci přispělo.

Asi v polovici měsíce června 1423. dalo se oboje vojsko na pochod pod vedením pana Diviše Bořka z Miletínka, k němuž přidružili se i Viktorin a Hynek z Kunštatu, Hašek Ostrovský z Valdšteina a Hynek z Kolšteina.

U Litomyšle vešlo vojsko to na půdu moravskou a proniklo za Olomouc, kde zmocnilo se Přerova, odtud pak obrátilo se ku Kroměříži.

Proti Čechům sebralo se vojsko z různých stran. Něco poslala německá města moravská, něco vévoda Albrecht Rakouský a něco katoličtí velmožové.

Vůdci vojska tohoto byli biskup Olomoucký Jan Železný a vévoda Opavský Přemek čili Přemysl, strýc vzpomenutého shora vévody Jana čili Hanuše.

Tu u Kroměříže svedena bitva krvavá. Obě vojska mnoho utrpěla na lidu, ale vítězství bylo na straně české a také hned následujícího dne se Kroměříž Čechům vzdala.

Byl to mnohoslibný počátek díla, které mohlo míti v zápětí veliké převraty i na Moravě a to hlavně a především ku sesílení živlu slovanského v zemi této čelící, ale nepříznivý osud jinak rozhodl a vítězná korouhev Čechů zastavena na stkvělé dráze nesvárem a řevnivostí vzniklých v samém lůně národa Českého.

O prvém boji mezi stranami podobojí.

Předním střediskem bratrstva Orebského byl skoro od počátku Hradec Králové. Kníže Sigmund na vzpomenutém tažení k východní hranici zemské přitáhnuv do Hradce, spůsobil tu převrat podobný tomu, který byl provedl v Praze, tak že strana Orebská musela ustoupiti mírnější straně Pražské.

Kníže jmenoval tu pak hejtmanem svým Diviše Bořka z Miletínka, který byl již Pražany ustanoven za vladaře jejich v Čáslavi, Chrudimi, Jaroměři a Dvoře Králové.

Slyšeli jsme, že Diviš Bořek byl vrchním hejtmanem na výpravě do Moravy, on pak odcházeje, jmenoval na svém místě zástupcem v oněch městech bratra svého Dětřicha.

Této příležitosti chtěla užiti strana potlačená, aby zbavila se nepohodlného pána a dopomohla zase sobě ku vládě ve Hradci, i dožádala se k tomu cíli pomoci od Žižky, který po tu dobu v okolí Litoměřickém se zdržoval.

Žižka ochotně učinil, zač žádán byl a dal se ihned sám na pochod ku Hradci. Město zradou mu vydáno a Dětřich z Miletínka přinucen k útěku.

Jakmile o události této zvěděl Diviš Bořek, přiměl Pražany k tomu, že zastavivše pochod po Moravě, obrátili se do Čech ku Hradci. S nimi táhli i Hašek z Waldšteina, Hynek Krušina z Lichtemburka a Jan Puška z Kunštatu.

K Hradci přitáhli dne 4. srpna (1423.). Žižka se svou družinou a Hradeckými vytáhl proti nim a došlo ku srážce tu na blízku města a dvora Strachova.

Byla to prvá bitva mezi přátely kalicha, tak že tu, jak praví starý letopisec, »šla archa proti arše«, nebo oběma vojskům šel v čele kněz nesoucí velebnou svátosť.

»A Pražané utekú,« pravil týž, »poraženi jsúce od Žižky na tom poli, a tu ztepú drahně lidu a jmú jich na dvě stě. A Diviš ujel se svými na Horu. A toho kněze, ježto nesl archu z Pražské strany, Žižka zabil palcátem. A to stalo se ve středu před sv. Vavřincem.«

Žižka užil vítězství tohoto k tomu, aby i Jaroměř i Dvůr Králové vybavil z moci Pražan a Diviše Bořka; ba, on byv snad od měšťanů dožádán, přirazil i ku Čáslavi a osadil i toto město.

Za tím vypravili se Pražané s větší mocí do pole a přitáhše před Čáslav, oblehli tu Žižku.

Stav obležených nebyl asi skvělým a proto horlivě sbírali se v Jaroměři a Hradci dobrovolníci Žižkovi na pomoc. V čelo postavil se jim hradecký, Žižkou ustanovený, hejtman Matěj Lupák čili Lupáček. Když přitáhli ku labskému přívozu poblíž

Týnce (nad Labem) snad u vsi Telčic, učinil na ně dne 22. srpna (1423.) útok zástup ozbrojenců, vyslaný z Kolína od Haška z Waldšteina a tu asi 300 jich zajato neb zabito, sám hejtman usmrcen od Jana Černína z Mlazovic v konopí, ve kterém snad ukrýti se chtěl.

Boje mezi Žižkou a Pražany účastnili se i páni pod jednou v Hradecku usedlí, a to pověstný Jan Městecký z Opočna a Půta z Častolovic. Ti, snad ve srozumění s Pražany, vpadli do předměstí Hradeckého, vypálili ulici zvanou Křižovničí a vrazivše do chrámu u sv. Anny, zabili tu kněze a vysypavše hostie ze schrány, rozšlapali je.

Před Čáslaví uzavřena asi mezi oběma stranami smlouva, načež Žižka s vojskem svým vtrhl na Moravu, aby snad nahradil, co Pražané dali v šanc.

O výpravě Žižkově na Moravu a do Uher.

Žižka od Čáslavi vytáhl k Německému Brodu a odtud k Jihlavi. Jihlavští vytrhli sice proti Žižkovi, ale poraženi jsou prvým útokem a s velikou svou škodou zahnáni až ku příkopům svého města. O podnicích jeho na Moravě nemáme v malomluvných letopisech doby tehdejší nic poznamenáno, leda, že si podmaňoval lid a přitáhnuv k městu jakémus, tu poležel.

Jedno i druhé jest nejasným. Podmaňováním tím snad myslí se přijímání přátel kalicha do řad vojenských, nebo o nějakém v poddanství uvádění řeči tu býti nemůže. Město ono jmenuje letopisec Kramicí, leč osada jména toho na Moravě se nevyskytá, snad dlužno čísti »Jamnice« nebo Hranice. Tolik asi však bude jisto, že Žižka na tažení svém Moravou na odpor a na nepřítele nenarazil, nebo protáhl zemí tou a kdes u Holejče vstoupil již na půdu království Uherského, aby tu napadl krále Sigmunda na vlastní jeho půdě.

I pronikl se značnou mocí válečnou, čtyřmi řadami vozů a velikým množstvím děl hluboko do Uher až k řece Dunaji mezi Komarnem a Ostřihomem.

Uhři asi schválně tak daleko propustili nepřítele beze všeho boje, aby tím spíše přesilou zničiti ho mohli; proto teprve nedaleko Ostřihoma postavili se proti němu s velikým počtem jízdy a děl.

Uhrů byla přesila, tak že Žižka brzo seznal, »že dobře nenie« a odhodlal se k návratu.

Ustupoval potom až k hranicím moravským po sedm dní, ústup pak tento jest mistrovským kusem válečnického umění.

Starý letopisec, nejspíše očitý svědek a účastník výpravy této, popsal nám dosti zevrubně památné toto tažení, jehož korunou jest válečnicky mistrně provedený přechod přes řeku Nitru u vsi, teď jen mlýna Nyarhidu.

Bylo to třetího dne ústupu, když Žižka dorazil k strmým břehům dosti široké Nitry. Přechod byl nesnadný.

»I tu jest se velmi bál poraženie,« přiznává

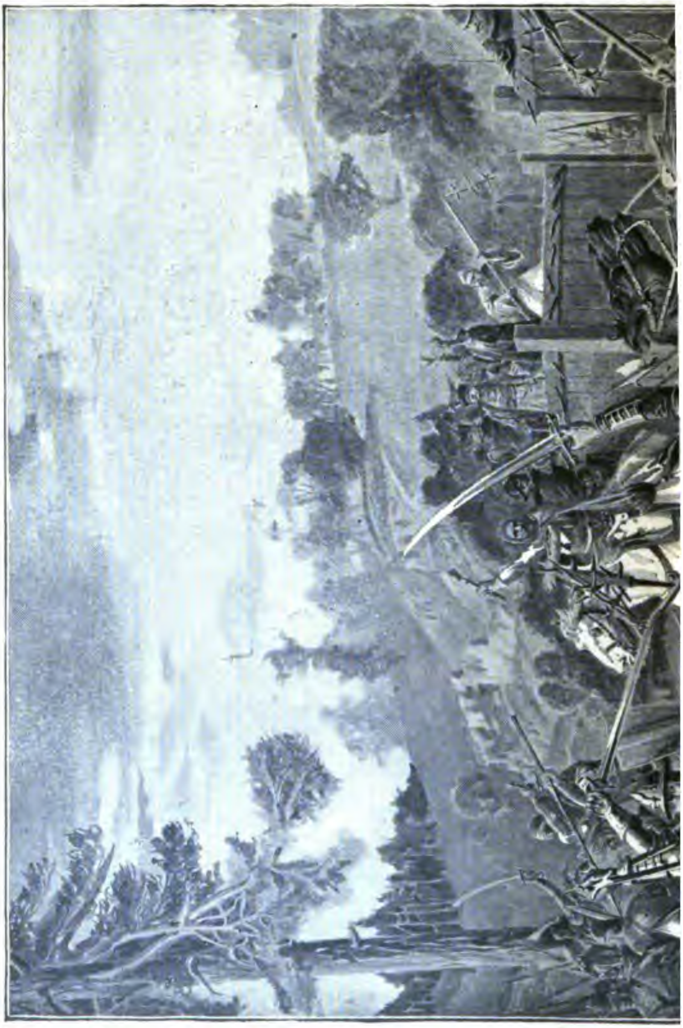

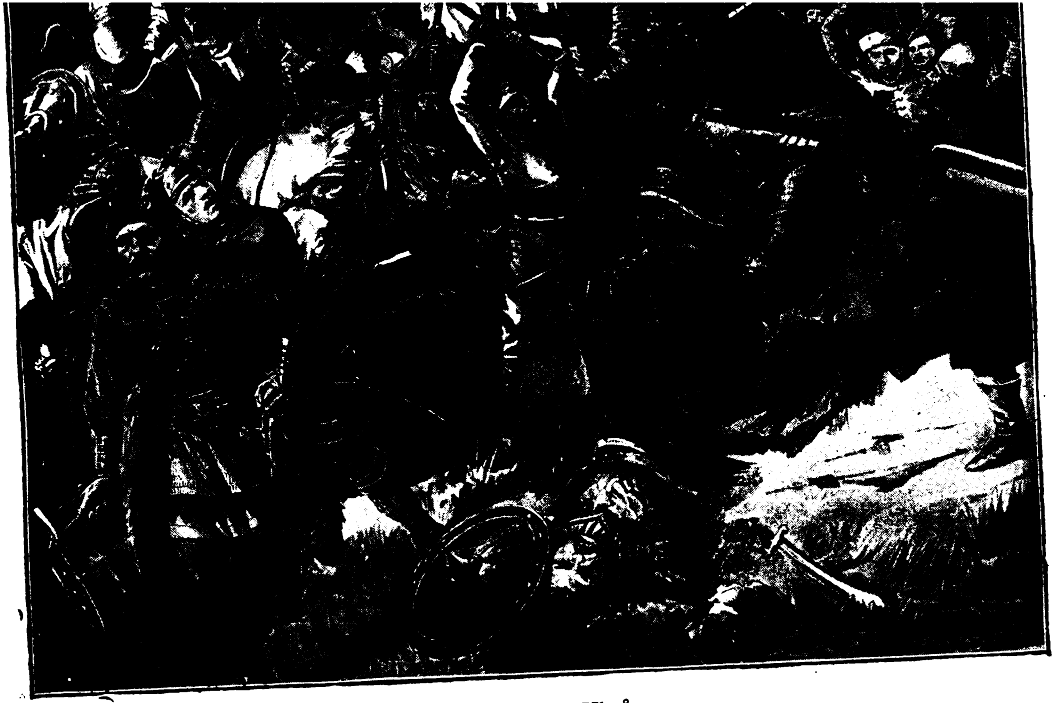

Žižka brání se Uhrům.

Pův. kresba Ferd. Hetteše

letopisec, nebo Uhři silně naň doráželi a bylo nebezpečí, aby při přechodu nepřepadli ty, kdo by ještě byli nepřešli.

Žižka dal nejprve skopati oba břehy, aby mohl do řeky s vozy sjeti a zase vyjeti. Na to zakopal do řeky dvě řady vozů dobře děly opatřených a vpustiv teď vojsko své mezi vozy těmi do řeky, dal neustále bíti z děl, tak že odbil Uhry jak se stran, tak ze zadu naň útočící.

»I děkoval pánu Bohu, že mu pán Bůh ráčil pomoci přes tu vodu se přepraviti,« praví letopisec.

Krušno bylo Žižkovi i jeho bratřím a sestrám, nebo již po tři dni nesměl nikdo z vozů vykročiti a znali se k tomu, »že jest veliká psota a bieda tu na nich byla, tak že za jeden košťál zelný byli by drahně peněz dali.«

Však byl tu ještě perný kus práce, který tvoří velikolepé zakončení mistrovského díla.

Žižka přiblíživ se k těsninám pohraničních Bílých hor, nemohl tu táhnouti jinak, leč toliko jediným řadem vozů a musel tudíž otevříti nedobytou posud svou ohradu vozovou.

Na to Uhři čekali, osypávajíce vojsko reka našeho jako hustá mračna komárů, nebo pevně doufali, že žádný důmysl již teď nepomůže a že jim již ujíti nemůže.

Ale Žižka přece ušel.

Postaviv se s vozy svými pod vršek jakýs, osadil jeho temeno děly, které ohradil vozy do země zakopanými a houžvemi k sobě přitaženými. Na to dal vypřáhnouti koně a na těch poslal silný oddíl s lopatami, sekerami a rýči do lesa, kterým bylo projeti, aby jednak odstranili, byla-li by kde cesta zarubána, jednak aby cesty upravili.

Při východu z lesa měli vedle cesty staré pořiditi ještě dvě nové, aby bylo možno táhnouti třemi řady vozů.

Na to předeslav něco vojska, pustil do lesa asi padesát vozů, na to zase něco pěchoty i jízdy a zase asi padesát vozů a tak dále, až skoro všechno vojsko s vozy bylo lesem na pochodu, nejposléz sjel s vršku s děly, z kterých neustále byl střelbou Uhry udržoval.

Jen ony zakopané, svázané vozy zanechal Uhrům, ti pak nežli je odstranili a od sebe roztrhali, zdrželi se tak, že Žižka daleko jim unikl a cestu za sebou zarubati dal, aby ho ani pronásledovati nemohli.

»To vidíce Uhři,« praví letopisec, »že jemu žádné škody udělati nemohli, i někteří táhli předeň, chtiec mu z lesóv brániti; a někteří táhli domuov, praviec tak, že nenie člověk, než že je čert, že mu ty rozumy dává, neb že se jim ničimž užiti nedá.«

Zbýval ještě východ z lesa, ten však nebyl již tak obtížným, nebo cesta se šířila a pak pronásledovatelů bylo již daleko méně, tak že šťastně vyvázl.

»A tak jemu pán Bůh pomohl z Uher vytáhnúti,« dí kronikář, »ale jakž jest Žižka počal bojovati, najtěžší jemu přišlo.«

O sjezdu Svatohavelském.

Mezi tím, co Žižka s bratrstvem svým byl vzdálen, jednáno mezi ostatními stranami v národě Českém s horlivostí neobyčejnou a to o tom, jak by řád a právo v Čechách obnoveny býti mohly a zároveň kterak by mohl král Sigmund v dědictví své uveden býti.

Sjezd odbýván za sjezdem. O sv. Václavě (1423.) svolán sjezd do Nymburka a to od Haška z Valdšteina, Viléma Kostky a neznámého jinak purkrabí Vyšehradského. Mělo tu jednáno býti o zastavení loupeží a všelikého bezpráví.

Počátkem října sjely se obě strany národa — pod jednou i pod obojí — do Kolína. Tu zase smluveno, aby zjednáno bylo slyšení obou stran v Brně. Rozsudími měli býti osoby stavu světského, páni, zemané a měšťané, pro co ti by se rozhodli, mělo přijato a drženo býti od obou stran.

Hned pak svolán zase sněm celého národa ke dni sv. Havla a to do Prahy, aby zjednán byl pokoj a řád v celé zemi a zastaveny byly všeliké výtržnosti a nepokoje.

Pražané poslali listy bezpečné všem, kdož by chtěli do Prahy k sněmu přijíti a tu až do čtyř neděl prodlíti.

Vyjímalo se jediné, aby sněmovníci tito nepřiváděli ssebou sběhlých neb vypovězených sousedů pražských, k nimž listy ony nijakž vztahovati se neměly.

Sněm sešel se četně. Vedle arcibiskupa Konrada přijeli přední stranníci Sigmundovi Čeněk z Vartemberka, Aleš ze Šternberka, Jan Městecký z Opočna, Půta z Častolovic, Plichta ze Žerotína, Mikuláš z Hazmburka a jiní, se strany kališnické tu byli Jan Puška z Kunštatu, Hynek z Kolšteina, Hynek Krušina z Lichtemburka, Diviš Bořek z Miletínska, Kostka z Postupic, Jan ze Smiřic, Hlas z Kamenice a jiní.

Jen z bratrstva Táborského nepřišel nikdo, leda bychom jmenovali Heřmana z Borotína, který však byl Táborským jen ze strachu o své statky. Na sněmě stvrzeny úmluvy Kolínské o slyšení v Brně, které mělo se díti z počátku r. 1424. Ku slyšení tomu slibovali páni pod jednou zjednati listy bezpečné, ty složiti na radnici Staroměstské, ba opatřiti i ozbrojeným průvodem posly vyslané do Brna na cestě tam i zpět.

Tak jako na sněmě Čáslavském, tak i tu zvolena prozatímní vláda zemská a to dvanácti hejtmanů po šesti z každé strany.

Zvoleni byli tu jen muži stavu panského a zemanského i Heřman z Borotína vyvolen, z Prahy a ostatních měst nezvolen nikdo.

Další péče sněmovníků věnována podporování obchodu otevřením a zabezpečením cest a silnic, rovněž zlepšením mince, která měla jediné v Hoře ražena býti.

Přední však osten jednání i zápisu sněmovního směřoval proti zhoubcům zemským, jakž s obalem nazýváno tu bratrstvo Táborské, proti těm měli na zavolání hejtmanů zemských býti všichni pohotově k boji.

Závěrem sněmu tohoto byl nejspíše slavný pohřeb krále Václava, jak o tom shora vypravováno.

Na to vysláni Jan Městecký z Opočna a Půta z Častolovic ku králi Sigmundovi, aby s ním sjednali, čeho by bylo třeba ku sjezdu Brněnskému.

O nové válce Žižkově s panstvem kraje Hradeckého.

Dříve nežli se byl Žižka vydal na památné své tažení do Uher, stal se důležitý obrat v dějinách bratrstva Táborského.

Žižka, muž v pravdě nábožný, pravý bojovník pro zákon Páně a rozhodný nepřítel všelikého přemrštěného novotaření, znechutil si bratrstvo Táborské, a především jeho kněží, jež nazýval ševci a pověstný Václav Koranda mu v poslední době ani na oči nesměl.

Zejména zavrhoval Žižka ono krajní zjednodušení bohoslužby, o němž jsme na svém místě slyšeli; pro něho musel kněz sloužiti mši v ornátě a se všemi obřady, jako u mírných kališníků.

Na výpravě krajem Hradeckým seznal blíže bratrstvo Orebské a v tom se mu tak zalíbilo, že utvořil si teď z něho nový Tábor, kde s radostí uznán za jediného vrchního vůdce, ač se i dále jen bratrem nazýval.

Se starým bratrstvem Táborským se ovšem nerozešel a dovedl udržeti dobrou shodu s jeho hejtmany Chvalem z Machovic a Zbyňkem z Buchova, dobře věda, že obapolné pomoci bude nejednou třeba.

Sněm Svatohavelský odvážil se na bratrstva jen pod škraboškou, hrozný pak jejich vůdce měl odstraněn býti — úkladně.

K práci té dal se získati pan Jan Městecký z Opočna a najal vraha.

Janek Hvězda, purkmistr, konšelé města Hradce Králové a kněz Ambrož píší dne 24. listopadu 1423. Žižkovi takto: »Pán Buoh všemohúcí rač býti s tebú, se všemi bratřiemi věrnými, i s námi hřiešnými, svú svatú milostí i pomocí.

Bratře Žižko, i bratřie naši najmilejší. Věztež, žeť jsme jednoho Opočenských strany jali vězně dosti znamenitého, kterýž ještě nás za jisté zpravil, že již jeden jest s tebú u vojště, kterýž tě má zamordovati; a za to má ještě třidceti kop grošuov vzieti, a již deset kop hotových vzal.

Pak toho jistého mordéře zná Pavel s černú hlavú kadeřavú, toho listu ukazatel. A protoť jsme my jeho k tobě vypravili, kterýž tě má všeho úplně zpraviti, ktož to jednají a kterak to má jednáno býti a kto to má učiniti, toho tobě ukázati. Kterémuž to Pavlovi, prosíme, aby jemu věřil, což s tebú od nás o té věci mluviti bude.

Pán všemohúcí rač tě zachovati k své chvále a k prospěchu věrným obcem.

Dán v Hradci nad Labem, v pondělí, v třetí hodinu v noci před sv. Kateřinú, rukú tvého kněze Ambrože.«

Zižkovi až do hloubi duše protivil se všeliký klam, úklad, přetvářka a ošemetnost a proto vrátiv se z uherského tažení zase do Čech, chystal se ihned k boji se všemi, kdož podepsali zápis sněmu Svatohavelského, na předním pak místě s Janem Městeckým a druhem jeho Půtou, s nimiž zatím již počali i Hradečtí válčiti.

Žižka přitáhl do Hradce a spojiv se tu s vojskem Hradeckých vydal se na hubení statků jmenovaných pánů. I sebrali se Jan Městecký, Půta z Častolovic, Hynek z Červené hory — týž co byl r. 1421. v Jaroměři zajat — a Arnošt z Černčic a svedli dne 6. ledna (1424.) u Skalice (mezi Jaroměří a Náchodem) bitvu s Žižkou, jsou však od něho úplně poraženi, mnoho lidu jim zbito a zajato.

Na to obrátil se Žižka na Hostinné, město Hynka Krušiny z Lichtemburka, který snad pomáhal pánům v boji proti němu, ale byv od něho s velikou ztrátou na lidu odražen, obořil se na tvrz Mlazovice (mezi Jičínem a Hořicí).

Tvrz dobyta, při čemž zahynul pán její Jan Černín, který, jak shora vypravováno, u Týnu hejtmana Lupáčka byl zabil.

Podobně stalo se tvrzi Smidarům.

Jak hospodařeno na statcích pana Čeňka z Vartemberka, tu kolem rozložených, dá se mysliti Starý letopisec praví krátce: »Leta téhož týž Žižka mnoho vsí i městeček po Čechách spálil jest.«

Tenkrát dobyt i Turnov, kde spáleno několik mnichů tamního kláštera dominikanského, ba Žižka pronikl tenkrát (v březnu 1424) až přes půlnoční hranice zemské do Lužice a zmocnil se tu hradu Najhauzu.

Na to asi po dva měsíce zahaluje nám temnota kroky Žižkovy, nebo skoupé letopisy umlkají tu na dobro.

O bitvě u Malešova.

Koncem května 1424. došlo ku spojení se pánů a zemanů pod obojí s Pražany proti Žižkovi a jeho bratrstvu.

Příčinou toho bylo asi to zhoubné válčení Žižkovo, kterým země Česká hůře pohubena, než-li za vpádu nepřátel, nastal tudíž případ zápisem sněmu Svatohavelského označený a zápisníci byli teď povinni proti zhoubci vší svou mocí vystoupiti.

V době té nalézáme Žižku v Labském Kostelci a to u veliké tísni, nebo musel se v městečku tomto špatně hrazeném zavříti před přesilou nepřátel, kteří jej tu obklopili.

Poněvadž v městečku jen skrovně bylo zásob, mělo se obecně za to, že Žižka z pasti té více nevyvázne.

Byla to pro protivníky kalicha a bratrstva Táborského zpráva nad míru radostná, což tu divu, že rychlostí tehdáž neobyčejnou rozlétla se široko daleko a zejména donesena ke dvoru krále Sigmunda do Budína.

Ale král Sigmund nevěřil, znalť asi Žižku lépe než ti, co zprávu tu přinášeli a ušel tak aspoň trpkému zklamání.

Žižka šťastně vyvázl.

Po několika dnech krušného strádání přitáhl pan Hynek Boček z Kunštatu, pomocí jeho vytáhl Žižka z Kostelce, přešel na pravý břeh labský a dal se tu spěšným pochodem na východ přes Lysou a Nymburk ku Poděbradům.

Nepřátelé majíce za to, že Žižka jim utíká, hnali se po levém břehu řeky rovněž k východu, chtíce v Nymburku přejíti přes řeku a donutiti jej k bitvě.

Žižka v pravdě hleděl vyváznouti z rovin labských, které jeho umění válečnému nesvědčily a předraziv protivníky své do Poděbrad, přešel tu přes Labe, nepozdržev se pak chvátal ke Kolínu, odtud k Hoře a kolem Hory k Malešovu, kde usadil se na blízkém vrchu.

Tu konečně nalezl místo, které ku svedení bitvy dle jeho pravidel dobře se mu hodilo.

Stihatelé, kteří na pochodu pod zástěrou vyjednávání zrádně pana Bočka z Kunštatu byli zajali, byli Žižkovi v patách a již i na zadní voj jeho byli udeřili, byl tudíž nejvyšší čas odhodlati se k boji.

I svedena krvavá bitva dne 7. června ve středu před sv. Duchem 1424.

Slyšme, jak líčí bitvu tu slovutný životopisec reka našeho: Vzpomenutý »vrch zdvihá se na západní straně potoka, který okolo Malešova běží k Hoře Kutné, kdež jej nazývají Pách. Na hoře poskytuje prostranného a pohodlného místa k postavení vojska, maje svah mírný obrácený k straně východní; doleji však pojednou se příkří, ač nečiní se tím zlezení nemožné.

Na straně půlnoční, k Malešovu, schyluje se stráň lesem pokrytá a na jižní straně přichází potok úzkými roklemi, které ještě před nedávnými časy rovněž byly porostlé lesem.

Žižka dostal se rychlým pochodem, nejspíš přes Malešov na vrch, dřív než ho Pražané mohli dohoniti a hned zavřev se vozy těsně sestavenými, kolo na kolo, jak rozumíme toliko s pravé a levé strany a snad ze zadu, na prostranství hořejším srovnal zástupy v šik, čelem k východu obrácený, napřed jízdné, za nimi pěší.

Při tom dal některý počet vozů pícovních naplniti kamením a vřadil je mezi jízdu do předního zástupu, avšak aby od nepřátel nebyly spozorovány. K vozům byli přidáni lidé pěší, aby je řídili.

Pražané, kteří nejspíš za Žižkou táhli pohodlnější cestou přes Kutnou Horu, jakožto město pod jich panstvím stojící, stanuli proti němu na vrchu, jejž od postavení jeho dělil toliko potok s dolem nebo-li oudolíčkem dosti úzkým, na kterémžto vrchu stojí nyní hřbitov Malešovský.

V dole jest nyní mlýn řečený u Dubiny a níželi rybník, čehož obého tehdáž nebylo.

Důvěřujíce u větší počet vojska svého a obávajíce se nejspíš, aby Žižka nechtěl uniknouti bitvě, kterou oni dychtivě vyhledávali, spěšně hotovili se k boji a táhli v šiku přes důl, ve kterém nemohli dostatečně rozvinouti sil svých. Pro spěch také ani nedočkali, až by všecky zástupy jejich byly na místě.

Žižka čekal, až asi polovice vojska jejich přešla přes důl a počala hnáti útokem do vrchu. Tu velel jízdným hnáti na ně. Když pak již mělo přijíti k sražení jedněch s druhými, v tom udělali jízdní Žižkovi místo vozům, které byly točeny mezi nimi a Žižka kázal vozy těžké, kamením naplněné, spustiti s vrchu na Pražany, nepochybně tu, kdež příkrá stráň počíná

Sřícení vozů musilo spůsobiti účinek strašlivý, jímž najednou rozraženy jsou Pražanům všecky jejich šiky. Žižka dal do nich také hned z děl bíti a potom hned celé vojsko jeho hnalo s vrchu útokem.

Tu nastal boj krvavý, ve kterém Pražané, zatlačeni do úzkého dolu, utrpěli ztrátu velikou, a jak byly první zástupy obráceny na útěk, strhly také všecky druhé za sebou ve zmatku úplném.

Padlo z vojska Pražského 1200 lidí a porážka byla tím strašlivější, že mezi nimi počítalo se 326 hospodářů, čili usedlých měšťanů Pražských, rovněž pak také mnoho lidu rytířského.

Mezi přednějšími byli Petr Turkovec, rytíř, který držel korouhev Pražskou, Čeněk, syn Vikéře z Myšlína, někdy místopurkrabí hradu Pražského, Jan Hlas z Kamenice, rytíř seděním na Strašnicích, Hlaváč z Deštnice a jiných mnoho. Žižka ztratil lidu svého asi dvě stě, mezi nimiž byl zeť jeho, Ondřej z Dubé.

Utíkajícímu vojsku Pražskému pobráno jest také mnoho vozů, pušek a jiné zbraně.«

Tak skončena jedna z nejtruchlivějších kapitol v dějinách naší milé vlasti, kde české rámě napřáhlo meč na českou šíji, českou zbraní prolita tu proudy mocnými česká krev; anděl národa našeho zajisté že s ošklivostí odvrátil tvář od hrozného divadla, nebo — české vítězství bylo českou porážkou.

O Žižkově tažení do západních Čech.

Hned po bitvě udeřil Žižka na Horu a zmocnil se jí prvým útokem, při čemž mnoho lidí zahynulo jednak v boji, jednak ohněm. Tenkrát také lehla popelem ta část města, která ušla záhubě při odchodu krále Sigmunda.

Žižka chtěl město pojistiti své straně a proto rozdav spáleniště domů svým stranníkům, odevzdal jim i správu hor a to pod dvěma hejtmany, z nichž jeden byl z bratrstva jeho, druhý z Táborských.

Od Hory táhl Žižka na západ, zmocnil se Kouřimi, Nymburka a Českého Brodu a připojil je ku svému bratrstvu, načež vydal se do Plzeňska,

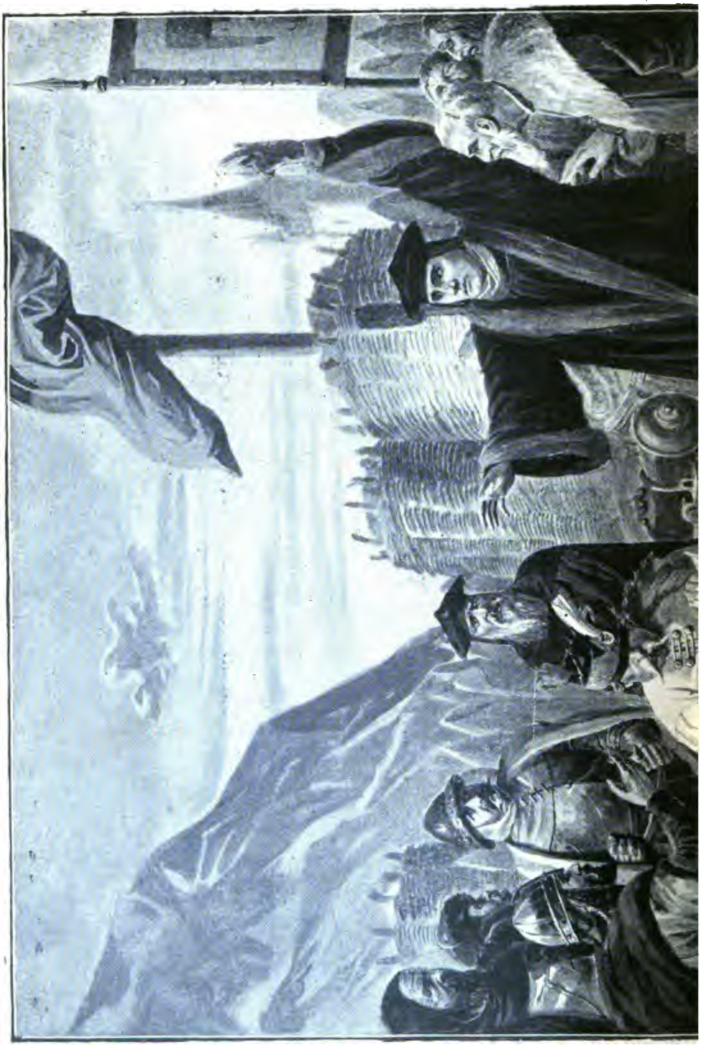

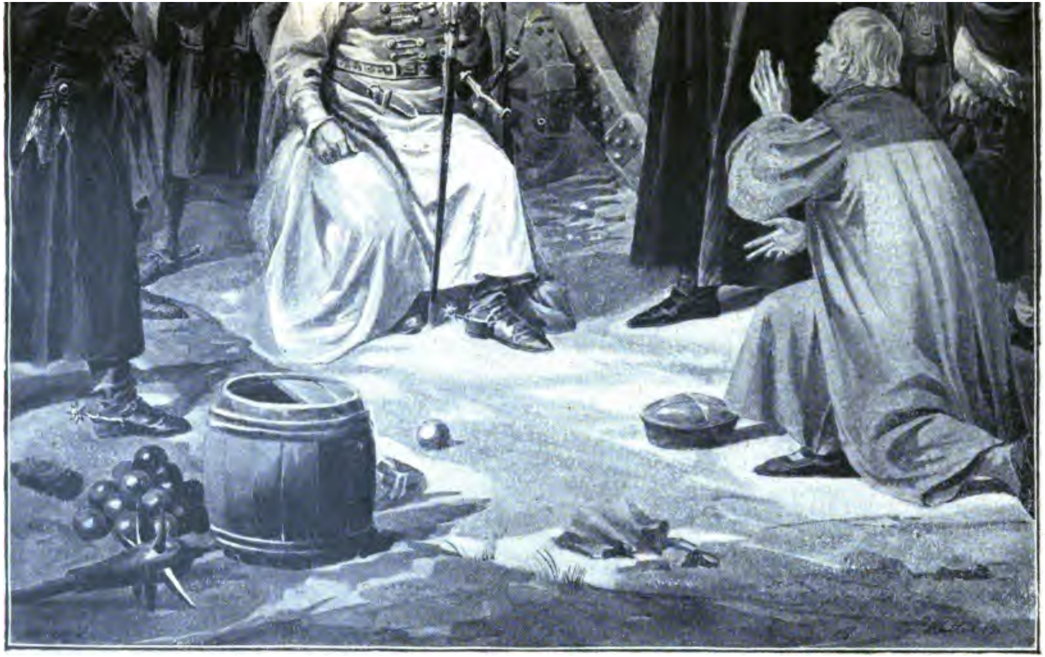

Pův. kresba Ferd. Hettše.

Žižka hrozí vyvrácením Prahy.

kd
sp
po
70
kr

z
b
a
s
p

t

kde strana pod jednou hrozivě si vedla. S Žižkou spojili se Táborští pod Janem Hvězdou, malou také pomoc, 300 mužů, poslali mu Klatovští, tak že se 7000 pěších, 500 jízdných a 300 vozy přitáhl do krajiny Plzeňské.

Proti Žižkovi s Plzeňskými spojili se pan Hanuš z Kolovrat, pan Hynek Krušina ze Švamberka, bratr Bohuslavův, Vilém Švihovský z Risemberka a někteří jiní a to v počtu takovém, že se Žižka s nimi měřiti nemohl. I jal se před nimi ustupovati přes Kralovice k Žatci.

Spojenci na odvetu obořili se na město Klatovy a vypálili předměstí.

Žižka spojiv se ještě se Žateckými potíral tu stranníky Sigmundovy i stranu pražskou, které odjal město Louny, připravoval pak se tu k podniku nemalému, umínilť si pokusiti se o samu Prahu.

Sebrav tudíž veškerou moc svou i spojenců svých, vytáhl koncem srpna 1424. ku Praze.

Táhl oklikou, nebo dne 1. září nalezal se v Libochovicích, kde dal upáliti čtyři kněží Pavla Rybku, Jiříka Tabištu, Tobiáše Vlčka a Václava Vrabce, střídníka ve Vraním (u Peruce) a to pro život nemravný a násilnosti.

Některý den na to přešel s vojskem řeku Labe u Veltrus, kde se s ním spojila vojska přátel a spojenců z východních Čech zejména Hradeckých. Takto sesílen přitáhl před Prahu a položil se ležením u Libně.

O návratu Sigmunda Korybutoviče.

Král Sigmund nevida ochotnosti při stavech německých ku výpravě proti Čechům, navštívil dne 5. března 1424. krále Vladislava ku slavnosti korunování královny Žofie v Krakově a tu smluvili společné tažení proti českým kacířům na měsíc červen toho roku.

Zatím již 4. února (1424.) byl se Sigmundův zeť, vévoda Rakouský Albrecht, uvázal v markrabství Moravské, tchánem sobě propůjčené a činil přípravy k zamýšlené výpravě.

Polský král volal všechny své poddané z Čech, hroze, kdo by se nevrátil, že za kacíře bude prohlášen a statky jeho jemu pobrány budou. Rovněž hrozeno polským obchodníkům a kupcům tresty, když by do Čech zboží dodávali zejména zbraň, prach a olovo. Na to dne 24. dubna jak Vladislav tak Vitold poslali zase Čechům listy odpovědné, čili vypovídali jim válku.

Toto jednání málo se zamlouvalo národu Polskému, který nemohl a nechtěl zapomenouti, že Čechové jsou jim bratry a národem nejpříbuznějším a proto hrozby nestačily odstraniti veliký počet mužů bojovných z panstva a zemanstva, těm pak postavil se v čelo šlechetný kněžic Sigmund Korybutovič.

Nedbaje strýců svých a nedbaje různých těch hrozeb povolil srdci svému a v čele několika set jezdců vytáhl z Krakova, nenaraziv pak nikde na překážky, dorazil dne 29. června šťastně do Prahy.

Přijat byl od Pražanů s plesáním, nebo po porážce u Malešova byla Pražanům jakákoliv pomoc velevítanou. Přijali jej ihned za pána a to s větší mocí, nežli za předešlého pobytu svého byl požíval, postoupili mu všechny statky duchovenské a klášterní, kterých se byli zmocnili, ba oni propustili všechna královská města sobě poddaná z poddanosti a podřídili je knížeti.

Král Vladislav, dověděv se o činu synovcově, velice byl rozhořčen. Rozkázal ihned, aby veškeré jmění jeho i soudruhů bylo zabaveno, a nemálo se o to přičiňoval, aby svalil se sebe podezření, jako by čin synovcův byl se stal z jeho vůle.

Než snaha Vladislavova vyšla na plano, nebo nikdo mu nedával víry, aneb aspoň neměl k němu důvěry a když na očistění sebe vyslal na pomoc králi Sigmundovi na Moravu 5000 mužů, bylo vojsko toto od vévody Albrechta přijato tak nevlídně, že již po čtrnácti dnech, aniž by jakého boje se bylo účastnilo, domů se vrátilo.

Čin tento spůsobil zase mezi oběma králi různici, tak že Čechům na ten čas ve stranách východních nebezpečí nehrozilo a to byl přední užitek národa našeho z příchodu kněžice Sigmunda.

O Žižkovi před Prahou.

Zase docházely z Moravy zlověstné zprávy o přípravách proti Čechům a v té chvíli stál před branami města Prahy nepřítel všech předešlých hroznější.

Veliký hrdina a podivuhodný válečník byv až v hloubi srdce svého uražen se zasmušilou tváří pozdvihl ruku k hrozbě, že zlatou matičku Prahu, sobě jindy tak milou, jako zpronevěřilý Jeruzalem vyvrátí z kořen, tak aby kámen na kameni nezůstal.

Hrozná slova ta hluboce dojala a velice polekala nejen Pražany a přátele jejich, ale i samo bratrstvo kolem Žižky shromážděné, ba i nejdůvěrnější jeho rádce; nebo vyplnění hrozby bylo by spůsobilo národu ránu nezhojitelnou a škodu nenahraditelnou, zmaření pak úmyslu toho přemožením snad a zahubením hrdiny velikána a štítu celého národa bylo by bývalo nejstkvělejším a přežádoucím vítězstvím našich nepřátel odevšad číhajících.

A tu Pražané seznavše sobě příznivé smýšlení v ležení Žižkově, umínili si pokořiti se před rozhněvaným rekem a vyslali vzácné poselstvo k němu do ležení u Libně.

Předním řečníkem poslů byl »kněz Jan z Rokycan, muž ještě mladý, ale již tehdáž v duchovenstvu Pražském velké vážnosti požívající, novotám Táborských, kterých Žižka sám nenáviděl, důsledně odporný, ale snah mravných strany pod obojí hájitel upřímný a mohutný.«

Výborný tento muž nalezl v srdci hrdinově strunu, kterou nesrhal hněv, byla to pravá, věrná láska k otčině a svému národu, když pak té řečník se dotekl, vyzněla zvukem smířlivým a slepý velikán téměř bezděky sklonil se k odpuštění a smíru.

Žižka podal dne 14. září 1424. na Špitálském poli Pražanům ruku a na znamení smlouvy, jako dálo se v dobách starozákonných, snešena tu hromada kamení, aby byla zároveň němou hrozbou trestu ukamenování tomu, kdo by smlouvu tu porušil, což ještě pokutou 14.000 kop grošů stíženo pro stranu, která by mír ten protrhla.

Šedivý válečník dal se usmířiti, ale nedůvěra z duše jeho nevymizela.

»Toho míru bude tak dlúho,« pravil ještě na Špitalsku, »jako po smíření u Konopiště,« naráželje na vratké smíření se Pražan s Táborskými před rokem u onoho hradu.

O Žižkově smrti

O čem na Špitálském poli bylo jednáno, známo nám není a můžeme o tom souditi jen dle toho, co následovalo.

Tak mělo asi smlouváno býti se stranou pod jednou, nebo hned potom sjelo se panstvo strany této na hradě Žebráce a pak jednáno se stranami ostatními ve Zdicích.

Ujednán všeobecný sněm do Kouřimi v postě roku následujícího (1425.), kde po spůsobu, jakým jednáno mělo býti před rokem v Brně, zjednána měla býti mezi stranami svornost.

Do té doby mělo trvati příměří, z kterého vyjmut nepřítel zahraniční a král Sigmund.

Za druhé smluveno na Špitálsku obecné tažení stran pod obojí na Moravu proti Sigmundovi a Albrechtovi.

Počátkem měsíce října 1424. vytáhlo 20000 mužů pod vrchním velením Žižkovým na Moravu. Bylo to mužstvo panstva pod obojí, Pražanů a obou bratrstev Žižkova i Táborského. Při vojště tom vedle vůdce přítomni byli Sigmund Korybutovič, Diviš Bořek z Miletínka, Hynek z Kolšteina, Viktorin z Kunštatu, Kuneš z Bělovic a Jan Hvězda z Vicemilic.

Králi Sigmundovi poslal kníže Sigmund list odpovědný, v němž nazývá se Českým králem požádaným a zvoleným a oznamuje, že míní spolu s Čechy státi o ty pravdy (čtyry články) a jich proti nim, Sigmundovi a Albrechtovi, hájiti do své možnosti.

Výprava brala se přes Horu a Čáslav k Německému Brodu. Odtud vytáhl Diviš Bořek s předním vojem ku hranicím moravským, ostatní pak vojsko obklopilo hrad Přibislav, pánům Ronovským z Lichmburka patřící.

Zde stihla národ Český těžká, nenahraditelná ztráta.

»Tu« vypravuje starý letopisec, »bratr Jan Žižka roznemohl se nemocí smrtelnú od hliz a poručenstvie učinil svým milým věrným bratřím a Čechuom, panu Viktorínovi, panu Janu Bzdinkovi a Kunšovi, aby se milého Boha bojiece, stále a věrně bránili pravdy boží pro věčnú odplatu.

A tu již bratr Žižka poručiv se milému Bohu, život svůj dokonal v tu středu před svatým Havlem (11. října 1424.)«

O Žižkově pohřbu.

Žižka vypustil ducha ve stanu na poli mezi vesnicí Šenfeldem a dvorem Keřkovem, jak staré podání praví, pod hruškou a to na klíně Michala Koudele z Žitenic.

Pole to zůstávalo od těch dob nevzděláno a rostl tu jen zemský bez čili chebdí, ve věku našem postaven tu našemu hrdinovi kamenný pomník.

Mrtvolu Žižkovu vyžádal si Hradec Králové a kněz Prokop Malý čili Prokůpek a Hradecký farář Ambrož provodili ji do města tohoto, kde pohřbena ve farním teď biskupském chrámě svatého Ducha před hlavním oltářem.

Asi po čtyřicíti letech vyzdviženy tu ostatky Žižkovy a přenešeny do Čáslavi a tu pochovány ve farním chrámě sv. Petra a Pavla.

»Hrob nacházel se tu u jednoho pilíře kostela blíž postranního oltáře, u kterého byla nadána mše za jeho duši.

Tělo čili již toliko kosti Žižkovy byly vloženy v truhle dřevěné a při nich se nacházely rozličné památnosti, mezi jinými palcát železný.

Na hrobě položen byl kámen a na něm vytesán obraz Žižkův. Představen byl v celém kyrysu čili odění, maje na hlavě helm otevřený s hřebenem, v pravé ruce palcát a po levé straně meč a erb, na němž vytesán kalich, jakž byl sobě Žižka nový erb zvolil od počátku svého vůdcovství, pokud známo již roku 1420.

Níže, vedle pravé nohy, byl druhý kalich. Když r. 1522 Čáslav vyhořela i s kostelem farním a potom se dobývaly základy k nové stavbě kostela, přišly památné věci ve hrobě se nacházející k zmrhání; toliko palcát tudíž nalezený, železný, dvě pídě dlouhý, zavěšen jest od té doby na stěně nad hrobem na řetízku; naproti hrobu pak na pilíři podobně byl na řetízku zavěšen talíř kamenný, o němž byla pověsť jedněch, že na něm Žižka jídal, jiných, že jeho kněz míval na něm svátost oltářní pod obojí spůsobou.«

Hrob Žižkův byl Čechům předmětem úcty, cizincům však předmětem hrůzy a ti všelijak vztek svůj na jevo dávali.

Tak vypravuje nám letopisec Mikuláš Dačický jak roku 1598. vojenská sběř z národa Balounů (Valonové v nynějším království Belgickém) vedrala se v Čáslavi do chrámu a »jeden z nich vzal palcát nad hrobem Jana Žižky, někdejšího rytíře českého, na ten hrob se ušpráchal nestoudně, pravě že to Žižkovi obětuje.«

Hrob vzal za své roku 1622. K roku tomu vypravuje týž letopisec o mincmistrovi Kutnohorském Vilemovi z Vřesovic, že »v městě Čáslavi hrob kamenný Jana Žižky, reka českého, ztlouci a zkaziti dal, jako by dovedl něco slavného.«

Že by tělo hrdinovo z hrobu bylo bývalo vyzdviženo a pod šibenicí zakopáno, jak kronikář Beckovský vypravuje, nedá se bezpečně tvrditi.

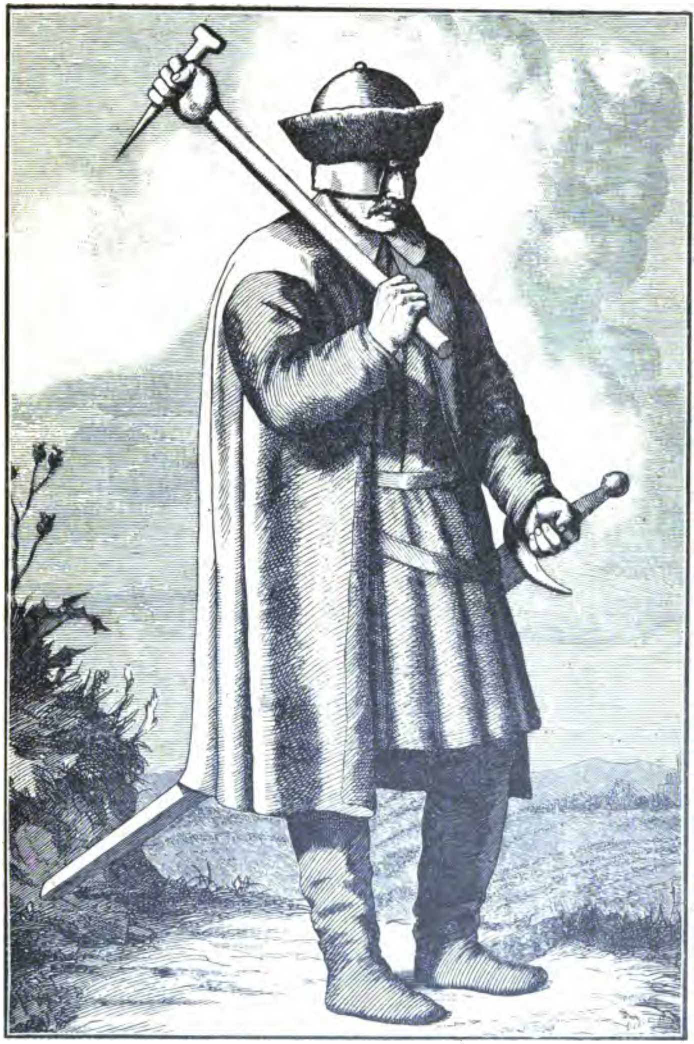

Vyobrazení Jana Žižky z Trocnova, podle rytiny v díle: Civitates orbis terrarum.

O osobě Žižkově.

Málo jest jmen v dějinách, na němž by se lidstvo tak bylo prohřešilo, jako jméno Žižkovo. Souvěrci jeho ať současní ať pozdější viděli sice v něm vždy božího bojovníka, rytíře z milosti boží, muže, s nímž pro zbožnost jeho Bůh vždy byl, ale hlasy tyto zastíněny velice hlasy protivníků jeho zase ať současných, ať pozdějších.

Na prvém místě tu sluší uvésti českého kronikáře papeže Pia II., který v kronice své všechny hrůzy velikého toho boje národa Českého s katolickým světem shrnul na hlavu velikána našeho.

Což tu divu, že nazývá jej pak loupeže chtivým, nešlechetníkem, rouhačem, každého zločinu schopným, příšerou ohavnou, strašlivou, ukrutnou, kterou, když ruka lidská nedovedla skoliti, prst boží konečně zhubil.

Jaký děs a hrůza spojovány s osobou jeho, vidíme z nejapné pověsti u téhož kronikáře zaznamenané, dle které prý Žižka umíraje poručil, aby s jeho mrtvoly kůže byla stažena a napjata na buben, jehož zvukem by i po smrti hrozného vůdce děseni byli nepřátelé.

V šlépějích Pia II. šli potom mnozí čeští kronikáři století šestnáctého, sedmnáctého a osmnáctého, a tak jméno vlasteneckého a zbožného hrdiny proměněno ve jméno krvelačného zběsilce, nenasytného loupežníka, nezkrotitelného žháře a vražedníka, ba vtěleného ďasa, poslaného na svět za metlu boží.

Obrazů Žižkových bylo sice již ve století patnáctém dosti, byly malovány i za štíty čili znamení na domích, zachovalo se jich však po skrovnu, a o těch zachovaných možno dobře říci, že podobiznou nejsou.

Bojovníku v krunýři dán do ruky palcát, jedno neb obě oči mu zastřeny a byl obraz Žižkův pořízen.

Slovutný německý dějepisec o válkách husitských Zachariáš Theobald viděl v prvých letech století sedmnáctého v rukou v Čechách usedlé rodiny Grispekovské podobiznu Žižkovu, o níž tvrzeno, že jest pravou a popsal ji.

»Dle popsání onoho Theobaldova byl obličej Žižkův více kulatý než podlouhlý, barvy snědé; ústa dosti velká, nos orličí, čelo silné s obočím svislým; vlasy i vousy na bradě krátce střiženy; kníry ryšavé; oděv podobal se za času Theobaldova polskému, kterýž však za času Žižky byl nepochybně i v Čechách obyčejný.«

Český dějepisec jezuita Balbin k tomu dodává, že byl postavy prostřední, silné a složité.

O vzdělání Žižkově.

Že se Žižka v počátcích umění literního, ve čtení a psaní vyznal, nepodlehá pochybnosti, ač obé po ztrátě zraku stalo se mu zbytečným, vyznal-li se mimo jazyk český ještě v jazycích jiných snad v latině neb němčině, říci nemožno, než dalo

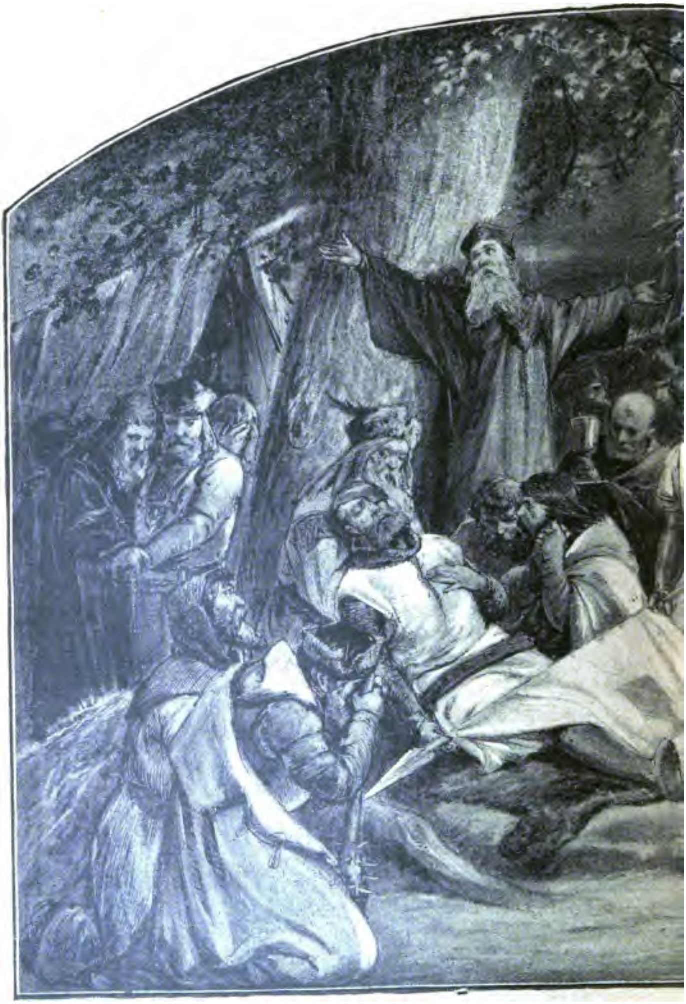

Žižko

Pův. kresba E. Züllicha.

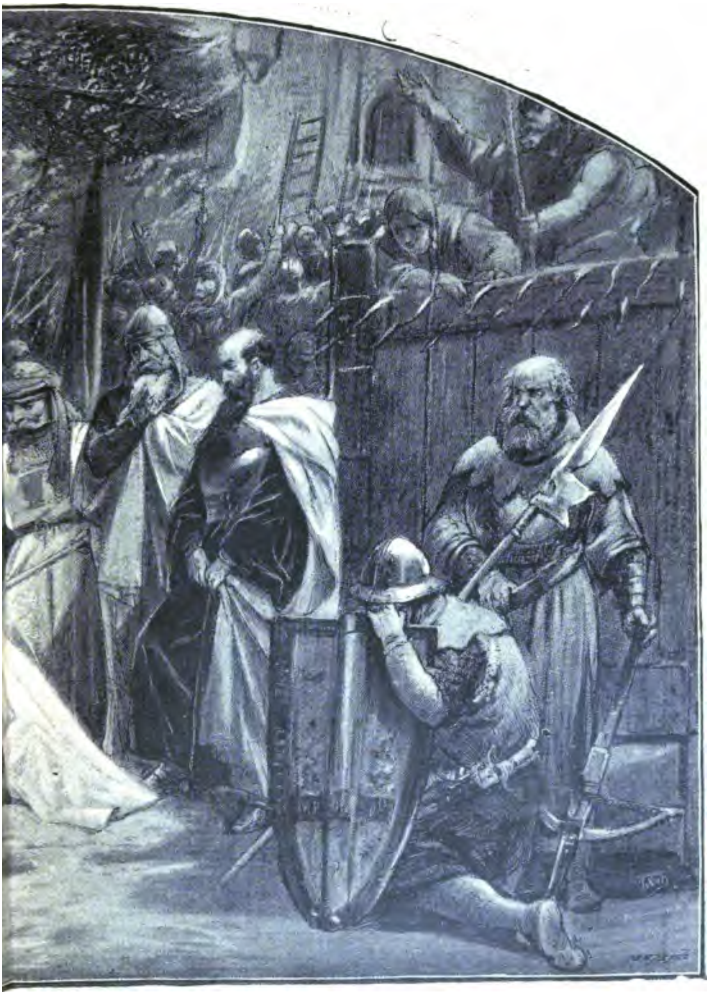

ova smrt.

by se předpokládati při muži, který po mnohá leta byl dvořanem a to dvořanem královny Němkyně.

Jak již nejednou připomenuto, zachovalo se nám po Žižkovi několik listů, z nichž seznáváme, že byl Žižka dobrým řečníkem, který uměl promluviti k srdci.

Jiným dílem po Žižkovi nám dochovaným jest jeho řád vojenský. Celý tento spisek nese na sobě ráz ducha Žižkova do té míry, že můžeme dobře tvrditi, že jest to dílo jeho vlastní bez cizí pomoci složené.

V řádu tom ohlašují se nejprvé články Pražské a pak ostré, přísné články vojenské, kterými kázeň ve bratrstvu Žižkově stala se vzornou a vojsko jeho božími bojovníky.

I v řádu tomto vystupuje na odiv veliké nadání řečnické. Slyšme závěr spisku toho: »A tak, budeme-li zachovávati, činiti a plniti artikule svrchupsané a spasitedlné, pán Buoh bude s námi svú svatú milostí a pomocí; neb to přísluší k boji božímu tak činiti, dobře, křesťansky, v lásce zřízeni, v bázni boží živu býti, své žádosti, potřeby i naděje v pánu Bohu setrvale bez pochybení položiti, čekajíce od něho věčné odplaty.

I prosímeť vás, milé obce ve všech a ze všech krajin, knížat, pánuov, rytířuov, panoší, měšťanuov, řemeslníkuov, robotězuov, sedlákuov, i lidí všech stavuov a zvláště napřed všech věrných Čechuov, abyste se k tomu dobrému svolili, a nám toho radni a pomocni byli.

A my vám zase též držeti, plniti i mstíti chceme, pro milého pána Boha, pro jeho svaté umučení, pro vysvobození pravdy zákona božího, svatých, o jich zvelebení, ku pomoci věrným církve svaté a zvláště jazyka českého i slovanského i všeho křesťanství, ku pozdvižení věrným a ku potupě neustupným a zjevným kacířuom a pokrytým a zloskvrníkuom, aby pán Buoh všemohúcí nám i vám ráčil svú pomoc dáti a zvítěziti nad nepřáteli svými i našimi a za nás i s vámi bojovati svú mocí a neodlučovati nás své svaté milosti. Amen.

Od dávna za dílo Žižkovo pokládána i pověstná píseň válečná bratrstva Táborského, která je takřka veršovaným zpracováním shora vzpomenutých článků vojenských.

Píseň zní:

1.

Kdož jste boží bojovníci
a zákona jeho,
prostež od Boha pomoci
a doufejtež v něho,
že konečně s ním
vždycky zvítězíte.

2.

Tenť pán velí se nebáti
záhubcí tělesných;
velíť i život ztratiti
pro lásku bližních svých:
protož posilňte
zmužile srdcí svých.

3.

Kristus vám za škody stojí,
stokrát víc slibuje;
pak-li kdo proň život složí
věčný míti bude:
blaze každému,
kdož na pravdě sejde.

4.

Protož střelci, kopidlníci
řádu rytířského,
sudličníci a cepníci
lidu rozličného,
pomnětež všickni
na Pána štědrého.

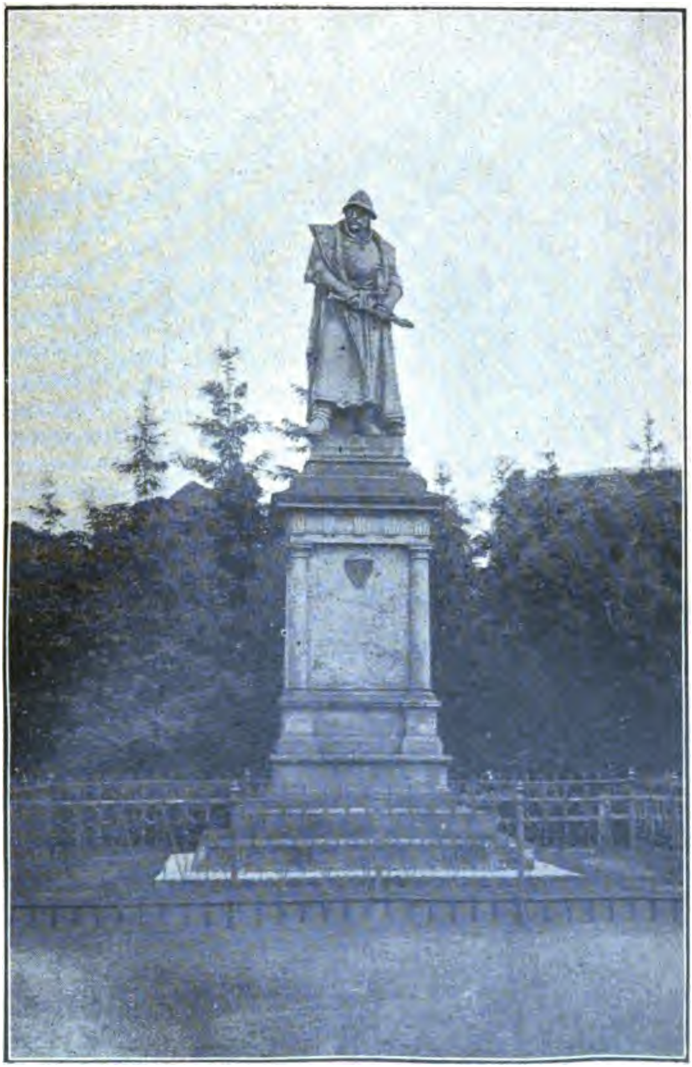

Žižkův pomník v Čáslavi.

5.
Nepřátel se nelekejte,
na množství nehleďte;
Pána svého v srdci mějte,
proň a s ním bojujte
a před nepřáteli
neutíkejte.

6.
Dávno Čechové říkali
a přísloví měli,
že podlé dobrého pána
dobrá jízda bývá,
s nímž věrný sluha
rytířství dobývá.

7.
Vy pakosty a drabanti,
na duše pomněte,
pro lakomství a loupeže
životů netraťte,
a na kořistech
se nezastavujte.

8.
Heslo všickni pamatujte,
kteréž vám vydáno;
svých hejtmanů pozorujte,
retuj druh druhého:
hlediž a drž se
každý šiku svého.

9.
A s tím vesele zkřikněte,
řkouc: »Na ně! hr na ně!«
braň svou rukama chutnejte,
»Bůh náš pán!« zkřikněte;
bíjte, zabíjte,
žádného neživte!

Národ Český již prohledl temným předivem lživých bájí, očistil památku největšího svého hrdiny a tomu, po jehož památce metány klatby, postavil pomníky, z nichž nejkrásnější jest ten, jejž věnoval bojovníku za zákon páně a jazyk slovanský slovutný jeho životopisec Václav Vladivoj Tomek, jehož dílo v mnohém i slovně jsme u vypravování tomto následovali.

»Teprv za novějšího času,« praví vzpomenutý životopisec při závěru své knihy o Janu Žižkovi, »když přešly doby slepé nesnášelivosti náboženské, lze jest hleděti na Žižku se stanoviště méně předpojatého a předvésti jmenovitě národu Českému, nyní mnohem jasněji než kdy na svou minulost hledícímu, obraz jednoho z nejslavnějších mužů jeho, vyčistěný od kalu, který jej pokrýval po více staletí, bez malování dle zalíbených vidin novověkých, ale dle prosté pravdy, pokud jí možná dostihnouti na základě stávajících pramenů ovšem velice nedostatečných.«

Jan žižka z kalichu,

HLAVA VI.

Války Husitské od smrti Žižkovy až po vítězství u Domažlic.

O výpravě na Moravu.

Zpráva o smrti Žižkově rozlehla se zajisté po celé Evropě a od nepřátel národa Českého uvítána s radostí neobyčejnou, nebo každý považoval událost tuto za počátek konce odporu Čechů proti králi Sigmundovi i Římu.

Strana pod obojí cítila také ohromnost a nenahraditelnost ztráty této a bratrstvo Žižkovo dalo hluboký svůj zármutek na jevo tím, že přijalo od té doby jméno Sirotkové, jakoby jim byl otec zemřel.

Čekala-li však Evropa, že smrtí velikého vůdce ihned všeliký duch válečný v národě Českém vymizí, zmýlila se nadobro, nebo pohromou tou nebylo zastaveno ani tažení na Moravu.

V čelo Sirotků postavil se Mikuláš Sokol z Lamberka, spojené pak vojsko přešlo přes hranice a spojivši se tu s předvojem u města Meziříčí, dobývalo tvrze a zámky. I klášter Třebíčský dobyt a vložena do něho posádka.

Město Ivančice vzato útokem a mnoho obyvatel odvedeno do zajetí. Hůře vedlo se městu Mohelnici, které potkal osud Chomutova, mužské obyvatelstvo totiž vybito aneb spáleno.

Když i hrady Boskovice a Letovice padly do rukou Čechův, přidalo se k nim mnoho pánův a zemanův Moravských, kteří ihned dali se na plenění statků klášterních a dobývání tvrzí, hradův a měst. Za to vrátila se výprava česká domů asi v měsíci listopadu roku 1424.

O půtkách v Čechách po smrti Žižkově.

Po návratu výpravy české z Moravy zdálo se, jako by svornost a řád měly zavítati do těžce zkoušené země České, ale stalo se skoro právě opáčně.

Smlouvy zdické, kterými měl spůsoben býti mír mezi stranou pod jednou a pod obojí, nevešly ve skutek a kardinal Branda hrozil až soudem božím těm, kdo by o ně stáli, vyšlo pak na jevo, že strana pod jednou jen času tak získati chtěla.

Shoda mezi Sirotky a Táborskými byla silně zviklána, když přišlo k dělení dědictví po Žižkovi, totiž k dělení se o města, jichž se byl Žižka ovšem i s pomocí táborskou zmocnil.

Od obou bratrstev pak oddělili se skoro všichni páni zejména oba bratří z Kunštatu a přiklonili se později ku straně Pražské.

A teď strany tyto počaly v Čechách půtky na svůj vrub. Páni z Kunštatu s některou pomocí táborskou udeřili na město Chlumec nad Cidlinou, který patřil Ottovi z Bergova.

Táborští vytáhli do východních krajin českých a dobyli tu Hořiněvsi, Holohlav (u Smiřic) kde kněze Sovu z praku vyhodili, dále hradu Richemburku (u Skutče), který patřil panu Arnoštovi Flaškovi z Pardubic, a měst Mýta a Litomyšle.

Sirotkové pak obrátili se na Prahu, v čemž jim pomáhali někteří Táborští. I přitrhli potaji dne 31. března 1425. před město. Sirotkům s Hradeckými spojeným velel He ík z Rušinova, Táborským Jan Hvězda, Jan Roháč a Bohuslav ze Švamberka.

Již byli přiložili řebříky ku zděm, byli však ještě v čas spozorováni a s velikou škodou na své straně odehnáni.

Na odškodněnou sobě a na pomstu Pražanům obrátili se teď ku Slanému, byvše k tomu nejspíše vybídnuti od Žateckých a Lounských, kteří současně se proti městu tomu Pražanům věrnému vypravili.

V Slaném byl velitelem pražské posádky pan Hynek Kolšteinský z Valdšteina, v posádce pak té vynikali panoše Jan Srsa Jednooký, Petr Kamenec a Zdeněk Haramule.

Nepřátelé přitáhli k městu na Zelený čtvrtek dne 5. dubna (1425.) a obklopili město. Posádka přes to, že náčelník její v městě přítomen nebyl, bránila se zoufale, ale zrada zmařila všelikou statečnost. Když již sedmnáct dní trvalo obležení, dostali se nepřátelé v úterý z provoda (17. dubna) zradou některých měšťanů do města, kde nastalo pak hrozné krveprolití.

V pouličním boji ubíjeno vše, co do cesty přišlo, někteří panošové Hynkovi utekli na zvonici, která s nimi spálena, rychtář a konšelé i mnozí z měšťanů vehnáni do masných krámů, které na rynku ve dvou řadách stály, v těch pak spáleni. I farář Kryšťan slovutný kazatel se střídníkem čili kaplanem Václavem ze Zvikovce, i jmenovaní shora panošové zabiti, asi 200 panošů a zemanů zajato, město vydrancováno a pak zapáleno a zhubeno do kořene.

Tak zničena hvězda prvých husitů a to nikoliv nepřítelem cizozemcem, ale vlastními sourodáky a souvěrci. Bohu budiž žalováno, že metla bratrovražedné nesvornosti tak zhusta zaťala krvavé spáry v tělo národa našeho a jako krvelačný upýr hltala síly jeho.

Od Slaného vytáhli spojenci k Roudnici, když pak se jim útok na hrad arcibiskupův nezvedl, spálili město pod ním a obrátili se na jih. Za Berounem přešli přes Mži a obehnali dne 2. května 1425. hrady Žebrák a Točník. Ačkoliv vojsko oblehatelů 7000 pěších a 900 jízdních čítalo, nedařilo se jim tu valně a proto strhnuvše třetího dne s pole, přitáhli ku Švihovu (mezi Klatovy a Přešticemi), kterážto tvrz byla v rukou nepřítele podobojích, pana Viléma ze Skály.

Sem přibyly pomocné sbory z Domažlic, Klatov, Sušice a Písku, načež tvrz oblehnuta a ze tří velikých praků a několika pušek k ní stříleno.

Po patnácti dnech se tvrz vzdala, načež posádka — 130 mužů — beze zbraně, jen v kabátcích propuštěna.

Hůře dopadlo to s posádkou tvrze Obořiště (u Dobříše), kde se byl zavřel majitel její, Jindřich Kolman z Křikavy, někdy mistr kuchyně krále Václavovy. Tvrz donucena ku vzdání se, načež Kolman s jinými deslti lidmi upálen, ostatní pak (45) zajati.

Mezi tím, co tu bojováno na západě, udeřil jiný houf Táborských (13. května 1425.) na Třeboň páně Rožmberkovu, byv pak odražen, zmocnil se Nových Hradů (při polední hranici Čech) a spálil je, čímž pan Oldřich z Rožmberka připraven o mnoho věcí vzácných, zejména listin.

I na půlnočních hranicích země bojováno a to s Míšňany, kteří měli tam v Duchcově svou posádku. Poněvadž posádka tato zejména Žateckým škodila, vytrhli tito a zmocnivše se útokem města, pobili prý veškeré obyvatelstvo, když však se vraceli, jsou od vévody Saského (dříve markrabí Míšenského) Bedřicha zaskočeni a mnoho jich zůstalo na bojišti.

V samém okolí Tábora vedena tak zvaná šibeniční vojna. Tu posádky stranníků Sigmundových na hradě Vožickém a ve Vlašimi usazené dotíraly na okolní panoše a zemany smýšlení táborského a zajavše některé, oběsili je, odtud název drobné války této.

V polovici měsíce září (1425.) přitáhl před Vožici Jan Hvězda s Táborskými a brzo na to Kuneš z Bělovic se Sirotky.

Posádka držela se statečně, doufajíc, že král Sigmund a vévoda Albrecht chystajíce útok na klášter Třebíčský na Moravě, kde byla od loňska táborská posádka, oblehatele odloudí, ale nestalo se tak, Táborské však tu před Vožicí stihla těžká ztráta, byltˇ tu smrtelně postřelen sám Jan Hvězda z Vicemilic.

Byla to ztráta znamenitá, ale vyrovnána poněkud tím, že i na straně Sigmundově v době té (17. září 1425.) zemřel pověstný pan Čeněk z Vartemberka. Pán tento v poslední chvíli nějak zle znepřátelil se s králem Sigmundem, nebo ten po smrti Čeňkově rozsáhlé jeho statky daroval Oldřichovi z Rožmberka, pro zradu prý Čeňkovu pominuv syna jeho Jindřicha, ten však — věrný milovník kalicha — statků otcovských se zmocnil.

Když se v čase tom smířili Táborští a Sirotkové s Pražany, ulekli se toho hájitelé Vožice tak, že poddali se na úmluvu, dle které hejtmani vzati do zajetí, ostatní posádka propuštěna na svobodu.

O výpravě Čechů na Moravu a do Rakous.

Král Sigmund s vévodou Albrechtem stále chystali se na výpravu proti Čechům, ale výsledkem

J.U DE [illegible] HOSTAS
Y [illegible] VEGA

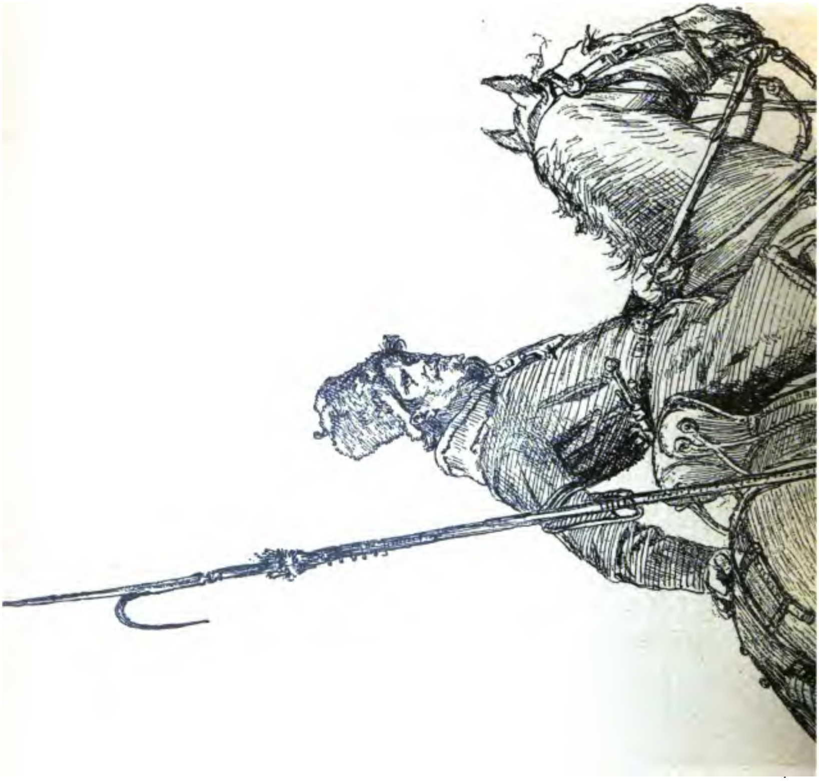

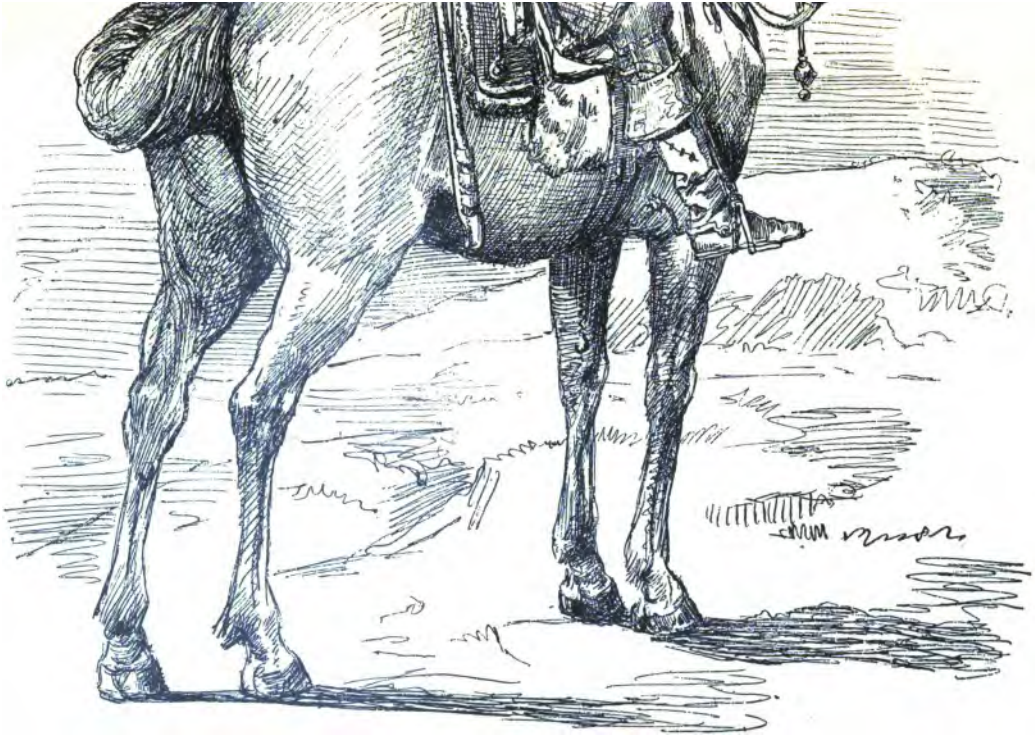

Původ. kresba V. Brožika.

Koněberka. |Jezdec z husitské války|

všech těch příprav bylo obležení vzpomenuté posádky táborské v klášteře Třebíčském.

Pražané učinivše zatím roční příměří se stranou pod jednou, a smířivše se, jak praveno, s Táborskými a Sirotky, vytrhli teď s těmito na pomoc posádce Třebíčské.

Táborští a Sirotkové na cestě přepadli hrad Kamenici, který byl teď v rukou pana Menharta z Hradce, jenž nebyl pojat v příměří.

Na hradě tom byla uvězněna sestra aneb dcera někdy pana Prokopa z Ústí, shora vzpomenutého, tu tedy osvoboditi si Táborští umínili.

Přichvátal sice pan Menhart na pomoc, ale v bitvě dne 31. října pod samým hradem svedené byl poražen, načež hrad s klopotem dobýván.

Tu v ležení dokonal na ránu před Vožicí obdrženou pan Jan Hvězda z Vicemilic.

Obléhání hradu trvalo čtrnáct dní, když pak hrubou střelbou velice již byl porouchán, vzdala se posádka, načež hrad úplně pobořen.

Za tím Pražané pod Sigmundem Korybutovičem přitáhli k Jihlavě a nemohouce se tu Táborských a Sirotků dočkati, obrátili se k Třebíči·

Sigmund i Albrecht uslyševše, že se vojsko české blíží, zanechali obléhání a ustoupili do východní Moravy. Pražané minouce Třebíč, spojili se u Moravských Budějovic s Táborskými a Sirotky, načež obořili se dne 12. listopadu 1425. na klášter Louku u Znojma.

Klášter spálen a zbořen, mnichové pak někteří upáleni.

Tu za Znojmem přestoupili Čechové hranice a oblehli v Rakousích město a hrad Reteč (Rec), jež bránil sám majitel Jan, hrabě z Hardeka, purkrabí Magdeburský.

Tu při útoku smrtelně raněn šípem do tváře pan Bohuslav ze Švamberka, nástupce Hvězdův v nejvyšším hejtmanství nad bratrstvem Táborským.

Čechové nemajíce naděje, že by se jim podařilo ztéci hradby, zřídili podkop, kterým 24. listopadu (1425.) do města vnikli za doby noční. Hrozný nastal zmatek v překvapeném městě a v noční řeži pobito přes tisíc obyvatel; mnoho jich také zahynulo v plamenech, když město zapáleno.

Hrabě Jan s manželkou a synem se vzdal.

Dobytím Rece ukončena výprava a Čechové se navracovali přes Moravu domů. V Moravském Krumlově zemřel pan Bohuslav a byl tu i pohřben.

Pražané, přivedše vzácného vězně, o němž starý letopisec praví, že byl »člověk krásný s bradú šedivú«, dali ho panu Hynkovi Kolšteinskému, aby si ho šacoval, čili smluvil se s ním o výkupné. Jednání toto nevedlo asi k cíli, nebo hrabě Jan prodlel ve věži hradu Pražského dvě leta a tu také zemřel.

Mnozí z Čechů litovali nešťastného pána a týž starý letopisec praví: »Obecně lidé pravili, že byl člověk velmi šlechetný a na Čechy laskavý a že nikdy proti Čechóm nebyl.«

O výpravě Sirotků do Kladska.

V měsíci srpnu (1425.) vpadli Slezáci vedení biskupem Vratislavským Konradem a táhnouce od Náchoda přes Úpici k Trutnovu, spustošili ten kraj ohněm, vraždou i loupeží.

Proti nepříteli tomuto vypravilo se počátkem září něco Sirotků, ti však omezili se na napadení statků pana Půty z Častolovic, purkrabí Kladského, spojence Slezákův a dobyli jeho hrady Richemberk za Rychnovem a Landšperk u Ústí nad Orlicí.

Teprv teď, když se byli vrátili z výpravy do Rakous, vytáhli Sirotci a Hradečtí s knězem Ambrožem, vpadli dne 1. prosince 1425. do Kladska a oblehli tu město Vinšlburk čili Radkov u Broumova při samé hranici zemské ležící.

Sirotci hned druhého dne v neděli o nešpořích probořili zeď hradební a vnikli do města. Zděšené obyvatelstvo uteklo vesměs do rozlehlého kamenného domu fojtova čili rychtářova, který na spůsob hradu při bráně Broumovské se nalezal. Město zapáleno, aby nepřátelům přístup k domu onomu byl zamezen.

Čechové vyčkavše až požár dozuřil, oblehli dům fojtův a počali ho podkopávati. Obležení žádali za smlouvu, ku kterémuž cíli spuštěn fojt z okna, aby se s nepřítelem domluvil.

Po delším vyjednávání vytažen zase do domu a tu ohlásil, že Čechové ženy a děti chtí volně propustiti, mužové však že budou šacováni, totiž že se musejí vyplatiti.

Mezi obleženými nalezal se i městský farář Mikuláš Megerlein s dvěma kaplany a knězem jakýms venkovským.

Farář ptal se fojta, jemuž byl kmotrem, zda i on s kněžími druhými do smlouvy pojat.

»Nikoli, pane kmotře,« odpověděl fojt, »husité nepřijímají kněží na milost.«

A tu jal se Megerlein hrozně naříkati, že byl zrazen, poněvadž, když chtěl v čas ještě útěkem se spasiti, domlouváno mu, aby setrval, že všichni chtějí s ním snášeti dobré i zlé.

Kněze zželelo se paním a oni mu navrhly, aby se i s kaplany přestrojil do šatů ženských a že ho takto zachrání. Farář odmítl návrh.

»Jsemť kněz,« pravil »a nejsem žena, mužové však vaši aťováží, jak hanebně mne dávají na smrt, aby zachovali sebe.«

Mínění farářova nesdíleli kaplani a v krátce byli oba převlečeni za ženy, závoje jim spuštěny přes obličeje a každému dáno do rukou děcko.

Jen některé paní i s dítkami ukryly se ve sklepích, kde potom, když dům byl zapálen, se zdusily, ostatní se vzdali.

Dům otevřen a po schodech sestupoval jeden obyvatel za druhým. Před domem stáli Čechové ve dvou řadách. Ženy a děti propouštěny, mužové bráni do zajetí.

Tak vyšli i oba kaplanové. Jeden šťastně prošel a vyvázl z nebezpečí, druhý však konejše plačící a po matce volající děcko, po mužském hlase od Čechů poznán, závoj mu stržen a on utíkaje ubit.

Tak sešli veškeří obyvatelé až na ony ve sklepích a pak faráře Megerleina, starého onoho kněze venkovského něco chudých řemeslníků, kteří nemajíce se čím vykoupiti, chtěli tu při faráři zůstati a s ním se postaviti Čechům na odpor. Než srdnatost brzo je přešla a oni sejdouce, dali se v zajetí, nahoře zbyli jen oba kněží ve hrozných úzkostech.

Čechové vyběhli nahoru, svedli oba zbylé a přivedli je před kněze Ambrože.

Ambrož oslovil Megerleina latinsky: »faráři,« pravil, »odvoláš-li, co's kázal a přistoupíš-li k pravdě učení našeho, zachováš život svůj; neučiníš-li toho, půjdeš do ohně.«

Megerlein odpověděl: »Toho Bůh nedej, abych já pro krátké muky zradil pravdu svaté víry křesťanské! Já učil a kázal pravdu v Praze, ve Zhořelci i ve Hradci a na té pravdě chci raději umříti.«

Zlý potkal osud odhodlaného kněze. Hrubá ta doba neznala snášelivosti. Megerlein ovázán slamou a ta podpálena. Nešťastník potácel se v plameni mezi vojskem, až se zalkl, načež hozen do vařící vody v pivovaře. To stalo se i venkovskému onomu knězi. Zaplatili těžkou smrtí nelidskost svých krajanů spáchanou na nebohých bezbranných venkovanech Českých.

Sirotci spálivše ještě kostel v městě Vartě, přešli do vlastního Slezska a zpustošivše a zloupivše tu statky kláštera Kamenického vrátili se domů.

O výpravě Čechů k Ústí.

Strana pod obojí zejména Pražané s knížetem Sigmundem svolali na prvé dny roku 1426. obecný sněm do Prahy, na který zvali jak bratrstva Táborské a Sirotčí, tak i panstvo a zemanstvo pod jednou i pod obojí, jakož i města, ale přes to, že sněm dosti hojně byl se shromáždil a přes 14 dní — až do 21. ledna — rokoval, nesmluveno nic závažnějšího.

Pražané tu provedli, že arcibiskup Konrad, který v té době — 2. ledna 1426. od Martina V. v nejtěžší klatbu uvržen — uznán zase za hlavu kněžstva strany pražské, celá pak strana pod obojí smluvila tu společné válečné tažení proti posádkám míšenským v městech Mostě a Ústí (nad Labem) usazeným.

Král Sigmund byl již koncem minulého roku svolal sněm říšský ku dni 10. února 1426. do Vídně, poněvadž však počet účastníků byl velice skrovný, tak že o hlavním bodě, výpravě proti Čechům, se zdarem jednáno býti nemohlo, vypsán nový sněm ke dni 1. května (1426.) do Norymberka.

Sigmund sliboval, že osobně jednání se súčastní, ale, jak se čekati dalo, omluvil se chorobou, čímž sněmování při veliké liknavosti a neochotě účastníků velikou vzalo úhonu, tak že v brzku počaly do Norymberka docházeti zprávy o početí boje v Čechách.

Táborští vedeni jsouce panem Roháčem z Dubé vypravili se počátkem května přes Nymburk a Mladou Boleslav do půlnočních Čech a dobyli tu města Bělé, při čemž mnoho obyvatelstva i žen a dětí o život přišlo. Vůbec vedl si tu Roháč nelidsky, dav i jaté hejtmany za nohy pověsiti.

Na to od Táborských vypálen Mimoň a po nezdařeném útoku na hrad Ralsko, oblehnuto město a hrad Lipé (Česká Lípa).

Zatím shromáždilo se něco vojska pánů pod obojí, Pražan i Sirotků a přitáhlo asi 20. května (1426.) do táborského ležení u Lipého, načež město i hrad dobyty, město spáleno, hrad pak osazen posádkou.

Po dobytí Lipého myslelo se, že Čechové potáhnou do Lužic a snad i do Míšně, proto nastalo tu veliké hnutí.

Zemský hejtman lužický, Hanuš z Koldic, volal sousední knížata k Žitavě, zejména měla markraběnka míšenská Kateřina — manžel její, kurfirst Bedřich Bojovný meškal té doby v Norymberce — hleděti, aby posádky v Mostě a Ústí sesíleny a zásobami opatřeny byly.

Mezi tím přitáhla do Prahy hlavní moc Táborských, vedená Janem Blehem z Těšnice, vlastním však správcem všeho vojska jejich byl kněz Prokop, dle holené tváře zvaný Holý neb na rozdíl od sirotčího hejtmana téhož jména i Veliký.

O původu znamenitého muže tohoto, o němž již shora, zejména při smrti Houskově zmínka se stala, víme velice malounko. Jméno a původ otce jeho jsou nám neznámy, matkou jeho byla sestra měšťana pražského snad Jindřicha Puše z Cach, pána na Jenšteině a Mochově, který jej za vlastního přijal a na veliké cesty své — až i do Jeruzalema — jej ssebou bral.

Prokop velmi záhy jako kněz přilnul k bratrstvu Táborskému a byl velikým přítelem všech těch výstředních novot, čemuž nasvědčuje i to, že zůstav knězem vstoupil v manželství.

Byl postavy prostřední, těla silného, tváře snědé, očí velikých, vzezření děsného. Nosil se po světsku rouchem na oko hrubým, uvnitř ale vzácným a tenkým.

Tento muž, do té doby skoro neznámý, vystoupil teď náhle na dějiště světové a rázem stal se důstojným nástupcem Žižkovým jak ve štěstí válečném, tak i v hrůze, kterou omráčil svět.

Za Táborskými přitáhli do Prahy i přední páni podobojí jako Jan z Kolšteina, Hynek Krušina, Hynek Boček z Kunštatu, ba i Hanuš z Kolovrat strany pod jednou a pomoci moravské zejména Jan Tovačovský a Václav, syn Petra z Kravař.

Se spojenci těmito vytáhli Pražané pod Sigmundem Korybutovičem k Ústí. V průvodu knížecím byl i ruský kníže Bedřich, polský pán Jan z Górky a mnoho žoldnéřů polských.

Táborští oddělivše se od ostatních spojenců, dobývali okolní města a tak zmocnili se Třebenic, Duchcova, Teplic, Krupky a jiných, potom teprv přitáhli k Ústí.

Když byl takto počet spojenců vzrostl na 25.000 mužů, udeřili na Ústí a hnali dne 6. června (1426.) útokem proti hradbám, byli však silnou posádkou míšenskou s velikou škodou odraženi.

O bitvě u Ústí.

Sněm Norymberský rokoval sice, ale činů se bál, padla tudíž veškerá starost o výpravu do Čech těm krajům, jež vpádu českého nejvíce se obávaly. Markraběnka Míšenská Kateřina předstihla srdnatostí knížata říšská a volala jak své poddané do zbraně, tak sousední knížata a velmože k pomoci.

Volání udatné ženy nevyšlo na plano a za nedlouho bylo při hranicích českých shromážděno do 80 tisíc ozbrojenců, z nichž aspoň osmý díl bylo jezdců.

Němci naučili se již od Čechů i užívání vozů a těch měli teď pohotově do 3000 a asi 180 pušek čili děl.

Vrchním vůdcem nad mocí touto byl německý velmož Boso z Fictum, vedle něho však bylo tu hojně knížat, hrabat a jiné šlechty německé.

Třemi proudy přes Janov (Johnsdorf), Osek a Krupku hrnulo se vojsko německé nejspíš dne 13. června (1426.) z pohraničních hor do země České a kam jen zapadlo, provádělo hroznou zvůli a nelidské ukrutnosti.

Panenský klášter v Teplici, který byl pod úmluvou od Prokopa Holého ušetřen, zakusil teď zpupné svéhlavosti německé tím hůře. Jeptišky pohaněny, obrazy svatých rozbity a svátost, jakožto prý husitstvím načichlá, rozšlapána.

Čechové vidouce ten trojí příval nepřátel, z nichž každý co do sil jim roveň byl, odtrhli poněkud od Ústí a položili se na návrší zvaném »Na běhání« a obehnali se vozy, jichž asi 500 měli.

V pátek, v předvečer sv. Víta (14. června) stály již oba šiky proti sobě připraveny k boji. Čechové poslali list vůdci německého vojska, aby, když by k nim vítězství se sklonilo, nezabíjeli těch, kdož by se vzdávali, zároveň slibovali, že v opáčném případě chtí rovněž tak učiniti, ale hrdost zapudila u Němců rozum a lidskost, oni pak vzkázali, že nebudou nikoho jímati, nýbrž vše pořadem ubíjeti.

I následující den — den sv. Víta — prošel bez rozhodného boje, jen tu tam šrůtky sváděny ku podráždění bojovníků; bitva chystána na zítřek proti vůli Čechů, kteří nechtěli znesvětiti krveprolitím den Páně.

Nastala památná neděle dne 16. června. Bylo asi v sedm hodin ráno, když šiky německé s velikým úprkem se hnali proti vozům českým.

Čechové nelenili, nýbrž jali se z děl — z houfnic a tarasnic — hustě do Němců bíti, až v nich ulice a průchody dělali, ale neodrazili jich, naopak Němci přilehnuvše k vozům českým, povalili jich prvou řadu a vnikli mezi bojovníky české.

Tu nastala krutá seč, ve které bojovníci němečtí během a velikým horkem byvše unaveni, brzo od Čechů udoláni jsou a obrátili se na útěk.

»Běží, Němci, běží,« rozlehlo se v šiku českém a již vyrazili Táborští ze svých vozů a jali se utíkající pronásledovati.

Za Táborskými vyhrnuli se Sirotci.

Jezdci němečtí háky na kopí připevněnými s koní strhováni a cepy ubíjeni v celých houfích.

Potok tu od Chabařovic k Ústí tekoucí zbarven byl všecek krví ubitých bojovníků i koňstva.

Pan Burian Trčka zvláště udatností vynikal. Vraziv do hustého davu nepřátel, byl obklopen a již za ztraceného považován, než on se vrátil a přinesl i korouhev německou, kterou byl v boji ukořistil

Čechové ubíjeli vše napořád, zajímán nebyl nikdo na odvetu Němcům. Nedaleko obce Hrbovic zaskočeno 24 předních pánů německých. Ti vidouce, že vyváznouti nemohou, sesedli s koní a odevzdali tyto s helmy svými pacholatům rytířským, poklekli pod korouhvi svou a zabodnuvše meče své do země, sepjatýma rukama prosili za ušetření a milost

»Co by se bylo stalo asi nám v podobném postavení,« tázali se v duchu Čechové a odpovědí bylo neuprosné porubání prosebníků. Jen pacholat ušetřeno.

Do vsí Předlic a Hrbovic uteklo se mnoho bojovníků německých i obstoupeni tu a dřevěné, slamou kryté chýše podpáleny. Kdo neuhořel, ubit cepy.

Pan Jakoubek z Vřesovic, moravský pán a purkrabí na Bilině, chtěl zachrániti německého zemana Valdenberka z Volkenšteina a vzal ho za sebe na koně, ale neuchránil ho, Táborští poznavše nepřítele, postřelili jej za panem Jakoubkem, tak že padaje málem nestrhl ssebou i svého příznivce.

A teď nastal obecný nezastavitelný útěk. Příkrá cesta, úpalné vedro a těžký krunýř zle sloužily na útěku, který podporoval jen děsný strach před těžkými cepy, které byly stále v patách.

Mrtvých leželo všude, jako snopů o žních a nejeden Němec zadechnuv se horkem a žízní, zůstal při cestě bezduch ležeti.

Na jednom místě ležela kupa 300 ubitých nepřátel. Počet padlých byl ohromný, udání kolísá mezi 20 až 50 tisíci na straně německé, proto mnoho jich zůstalo zejména v zákampích nepohřbeno, tak že ještě po letech hromady kostí se nalezaly.

Čechů v těžkém tom boji zahynulo k neuvěření málo, počet jich kolísá mezi 19 až 30 osobami, tak že připadá asi jeden Čech na tisíc Němců.

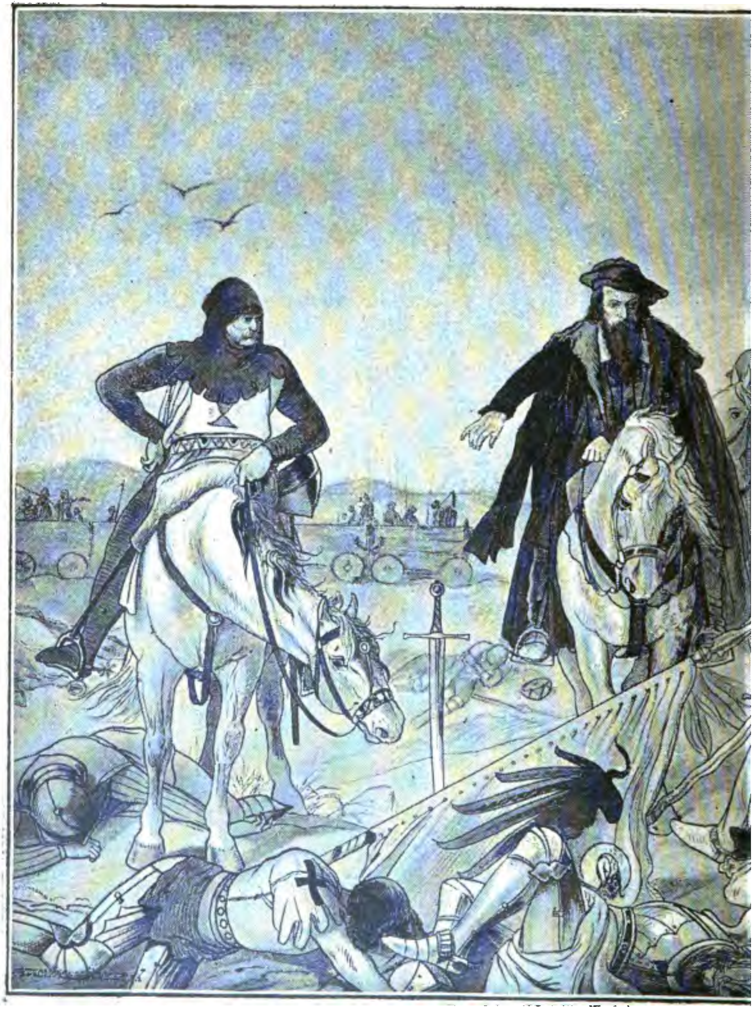

Po bitv

Původ. kresba od Mikul. Aleše.

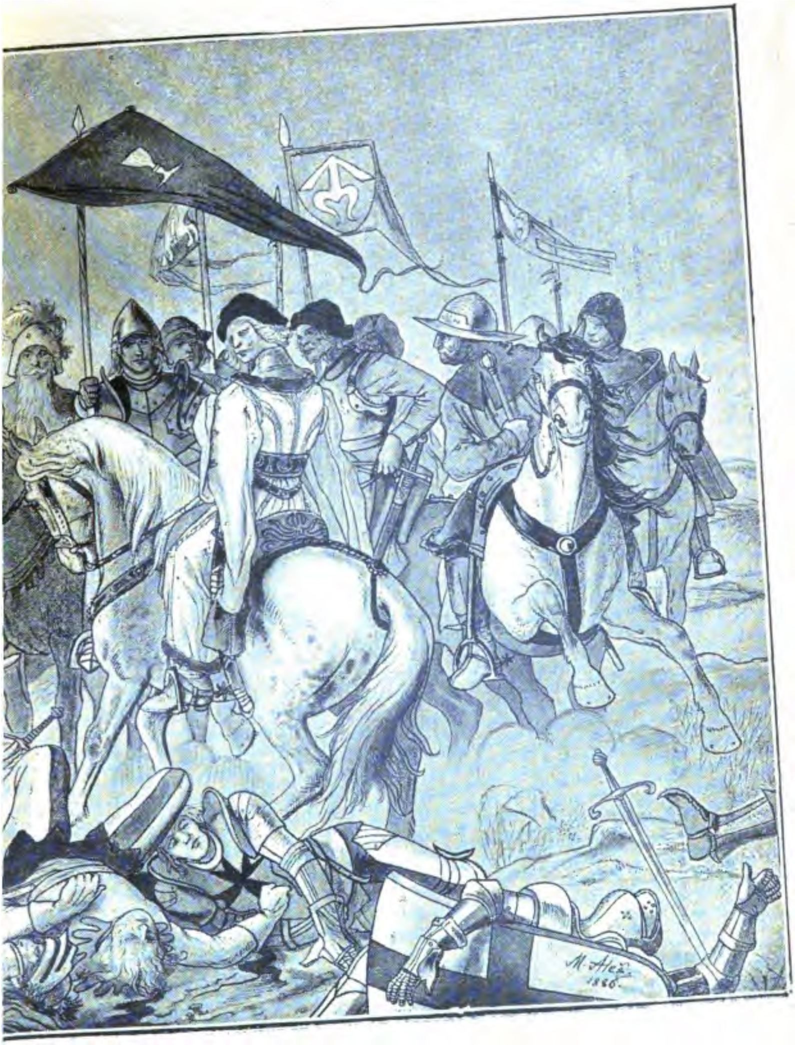

vě u Ústí.

Z Čechů na bojišti padlých byl jediný znamenitější, byl to shora vzpomenutý konšel a purkmistr pražský Jan Bradatý.

Mnohých dobyli Čechové za války této vítězství, ale vítězství u Ústí zůstane povždy vrcholem a korunou české udatnosti a české slávy a Čech, stanuv na odcizeném nám teď bojišti Ústském, může s hrdostí a sebevědomím zvolati: »Tady zvítězila předků mých horoucí, upřímná láska k slavné otčině nad hrubou mocí, tady zvítězilo nadšení nad hmotnou silou!«

O podniknutích válečných po bitvě u Ustí.

Čechové ukončivše veliký boj proti cizincům, roztrhli se zase ve strany. Na bojišti v půlnočních Čechách zůstali jen Pražané s knížetem Sigmundem a ti hned druhého dne vzali útokem město Ústí, odkud větší část posádky Míšenské byla ze strachu utekla.

Čechové zle hospodařili v dobytém městě. Zbylí žoldneři němečtí porubáni a s nimi mnoho domácího obyvatelstva obojího pohlaví, na to město vydrancováno a dáno v požeh, tak že po tři leta bylo poustkou.

Strach padl tu i na předního stranníka Sigmundova ve stranách těchto, pana Sigmunda z Vartemberka na Děčíně a on přijal čtyry články Pražské.

Od oblehání Mostu upuštěno pro vzpomenuté roztržení ve strany, neboť Táborští počali ihned z příčin nám nedosti známých boj proti panu Hynkovi Bočkovi z Kunštatu, v čemž je Sirotkové podporovali.

Oblehnuty Poděbrady, ale pan Hynek bránil se statečně, jednou jediným výstřelem z pušky zabito jedenáct Táborských.

Nezdar tento znechutil válku tu bratrstvům a oni s nevelkou ctí 10. října strhli s pole.

Pan Hynek, mysle na pomstu, napadl hned na to táborský Nymburk, ale postaviv se do předních řad (starý letopisec praví, že zanesl ho tam tvrdohubý kůň), byl v bráně Velelibské (k Velelibi vedoucí) smrtelně raněn, na kteroužto ránu v málo dnech nejspíš tu v Nymburce zemřel.

Nedlouho po Hynkovi — 1. ledna 1427 — zemřel i bratr jeho Viktorin.

Když se po Německé říši rozhlásila zpráva o hrozné porážce u Ústí, nastal neslýchaný poplach, nebo vůbec očekáván útok na říši, kterého obávali se stavové vyšší tím víc, že bylo po říši v době té mnoho přívrženců myšlének husitských zejména v nižším kněžstvu a lidu poddaném.

Sněm Norymberský svěřil obranu říše třem vévodům a sice v končinách jižních vévodovi Albrechtovi Rakouskému, v západních Janovi Bavorskému, v půlnočních Bedřichovi Saskému, v krajinách východních měl býti na stráži král Polský s rytíři Pruskými.

Města německá jala se opravovati své hradby a to nejen v sousedství země České, kde učinily tak Jena, Erfurt, Halle, Magdeburk, ale i ve značné odlehlosti jako Brunšvík, ba i Lineburk poblíž ústí řeky Labe, dále města v zemi Hesenské a na Rýnu.

Z nařízených vojevůdců německých vévoda Bedřich nemohl ani pomysliti na nové tažení do Čech, vévoda Jan sehnav jen nepatrný zástup, vypálil sice při hranicích českých několik vsí, ale ihned se zase vrátil. Proti těmto Bavorákům vypravil se s Táborskými Přibík z Klenového, když pak nepřítel ustoupil, zmocnil se Přibík města Stříbra v den svatého Václava.

Největší vojsko sebral vévoda Albrecht, čítaloť na 40 tisíc ozbrojenců a mezi těmito našimi nepřáteli nalézal se i Petr, královič až z dalekého Portugalu, na nejzazším cípu evropském.

S vojskem tímto oblehl Albrecht na den sv. Bartoloměje 1426. město Břeclav, ležící v nejjižnějším cípu země Moravské při řece Dyji. V městě tom byla silná posádka Táborská a ta bránila se proti přesile po čtvrt roku.

Obleženým přichvátal na pomoc Prokop Holý, prorazil vojskem Albrechtovým, dodal obleženým posily a spíže a přinutil tak Albrechta, že se škodou a hanbou dne 19. listopadu r. 1426. od města odtáhl.

Táborští vrátili se potom domů, než hned o novém roce následujícím (1427.) učinili se Sirotky nový vpád do Rakous, při němž vypálili klášter Světelský (poblíž Vitoraze), počátkem pak března přitáhli podruhé v síle 16 tisíc mužů a oblehli dne 12. března (1427.) město Světlou.

Vévoda Albrecht poslal proti nim znamenité vojsko pod velmožem rakouským Reimprechtem z Valsee a tu došlo dne 14. března ke kruté bitvě tam u Světlé, kde s počátku Čechům zle se vedlo a něco vozů jim vzato, než štěstí se brzo obrátilo a Rakušáci hrozně jsou poraženi.

Ztráta poražených byla veliká, 9 tisíc jich zůstalo na bojišti, ostatní dali se v divoký útěk, vítězové ukořistili hlavní prapor a hojně zásobené ležení. Město Světlá na to od vítězů vypáleno.

Tak skončila i tato výprava říšská proti Čechům pro tyto velikým vítězstvím a strach a hrůza před božími bojovníky pronikla až do dalekých končin světa a všude vypravovali si o hrozném národě slovanském, který prý spustil se Boha, jejž ale přece Bůh podporuje a chrání.

O vypuzení Sigmunda Korybutoviče z Čech.

Kníže Sigmund »zvolený a dožádaný král Český« toužil po skutečném u vládu uvedení, ač mimo Prahu moci praskrovné požíval. Když po bitvě u Ústí na návrat krále Sigmunda na trůn Český hned tak mysliti se nedalo, přistoupil kníže k prostředkům účinnějším, aby touhy své došel.

Uznával, že bez smíření se Čechů s Římem nedojde Česká země pokoje a dokud klid nenastane, že nelze zavésti vládu spořádanou.

Jednání krále Polského o smíření Čechů s církví Římskou nevedlo k cíli a tu tedy po bitvě Ústské obrátil se kníže Sigmund přímo k papeži Martinovi V. List knížete přijat dosti ochotně, ale smíření žádaného mělo býti poskytnuto jen tenkrát, když by se Čechové dali na plnomocný výrok papežův. To ovšem očekávati se nedalo, zejména po bitvě Ústské a tak zdálo se, že jednání zase přetrženo.

Vedle knížete Sigmunda bylo však i panstvo pod obojí smíření s Římem žádostivo, ba i části kněžstva s mistry Křišťanem z Prachatic a Petrem z Mladenovic v čele doufala v možnost srovnání, nebo i v obřadech až na přijímání pod obojí pevně držela při starých řádech.

Na stranu tuto spolehaje, počal se kníže straniti již i kalicha a přijímal pod jednou, rovněž hleděl připraviti veškeré kněžstvo aspoň strany Pražské pod přímé poslušenství arcibiskupa Konrada.

Při všech těchto snahách viděl, že největší překážkou smíření jsou obě bratrstva, Sirotčí a Táborské a pak strana v kněžstvu pražském, jíž hlavou byl kněz Jan z Rokycan.

Aby překážky tyto odstranil, aneb neškodnými je učinil, zamýšlel nějaký násilný převrat, za přední pak jeho vykonavatele vzal si své důvěrníky a jak myslel, přátele, podkomořího Svojše ze Zahrádky a předního svého radu Jana Rozvodu ze Stakor, který jinak slul Rameš.

Důvěrníci tito zradili knížete, vyjevivše úmysl jeho jak Janovi z Rokycan, tak i jiným sousedům, známým odpůrcům knížete i některým mistrům, zejména častokrát jmenovanému kronikáři českému mistru Vavřinci z Březové a Petru Englišovi.

Starý veršovec s malou pochvalou o posledních těchto dvou se zmiňuje, řka: »Črt nám nahodil Engliše, — tenť chodí po Praze tiše, — vydávaje z Englantu práva, — ještoť Čechóm nejsú zdráva. — Hodíť sě k nim mistr Vavřinec, — byť jim opravil konec; — umieť písmo přeložiti: — s pravdy křivdu učiniti —«

V Praze povstal veliký rozbroj, v jehož čele stál známý nám Jeroným Šrol a krajan knížete Sigmunda Výšek Polák. Rokycana vzav svátost, vyšel s ní z Týna v čele svého kněžstva a oznámil lidu, že se jim úklady strojí.

Při tom bito stále na poplach, tak že lidu shrnulo se kolem náramné množství. I udeřeno na dům knížete Sigmunda tu na rynku, kníže jat a chován tu v domě do večera, večer v zakuklení odvezen na hrad Pražský a odtud na hrad Valdštein v Boleslavsku, který patřil bratřím Bartošovi a Bernardovi z Valečova, někdy přátelům Žižkovým a předním z bratrstva Sirotčího.

Převezení to stalo se tak potaji a opatrně, že přátelé knížete vůbec nevěděli, kde by se nalezal.

Tu ztrávil kníže půldruhého roku — až do října 1428. — pak sice propuštěn, ale zároveň vyveden z Čech.

Čin tento budil nevoli v myslích všech, kdož syti jsouce stálých bojů a různic, po pokoji toužili a toho pomocí knížete Sigmunda dojíti doufali.

Starý letopisec tlumočí smýšlení toto slovy: »Toť jemu Pražané službu a pomoc proti jich nepřátelóm zaplatichu — (zaplatili). Ale nenechal pán Buoh bez pomsty těch zrádných lidí. Neb Rozvoda Rameš brzo potom od svého pacholka zastřelen a Svojše před smrtí smyslu zbyl a jiní také šeredně zhynuli.«

Po odstranění knížete Sigmunda vypuzeni z Prahy i vzpomenutí kněží Křišťan a jeho přátelé, správa města dána do rukou nepřátel Sigmundových a tito bojíce se pomsty panstva, spojili se zase úzce s bratrstvy jak Sirotčím, tak Táborským.

O výpravě do Lužice a do Slez.

Odchodem knížete zničen sice i poslední zbytek jakés zákonité vlády, ale touha po klidu a pořádku nebyla zmařena, jen zmařen pokus způsobiti pokoj bezvýminečným poddáním se na výrok papežův, což rovnalo se plnému se vrácení v poslušenství papežovo, o němž jednati přísně teď v Praze zapovězeno.

Čechové podobojí vidouce, že po dobrém, vyjednáváním totiž, Řím k ústupkům nepřimějí, umínili si domoci se jich násilím, zkrušením totiž krajin a zemí sousedních, aby pak tyto dovolávaly se ústupků pro Čechy a smíření s nimi.

Za tím účelem vypravila se obě bratrstva počátkem května 1427. do půlnočních Čech a odtud vytrhla dne 10. téhož měsíce do Horní Lužice k městu Žitavi.

Žitavští učinili sice na Čechy výpad, ale jsou obráceni na útěk a pronásledováni až k branám svého města, o které se Čechové nepokusili, ale táhli dále k půlnoci k městu Zhořelci, všude drancujíce a pálíce.

I od Zhořelce odtáhli s nepořízenou a obrátivše se k východu zvítězili u Lubna, města na hranicích Slezských ležícího, nad rytířem Hartungem Kluksou, který s 300 jezdci Lubnu na pomoc spěchal, na to Lubno vzato útokem.

Potom vnikli Čechové do Slez. Tam u města Goldberka (Kolberka) shromáždilo se dosti četné vojsko slezské, když však Čechové u města Lemberka předvoj jejich porazili, připadl na Slezany strach a oni bez boje dali se přes Goldberk na útěk s takovým úprkem, že Čechové ženouce se jim v patách, do města toho s nimi zároveň vnikli, obyvatelstvo z části pobili, domy vydrancovali a zapálili dne 19. května 1427.

Majíce již vozy kořistí naplněné, dali se okolo Javora a Landshuta k Trutnovu.

Starý letopisec vypravuje, že přivezli množství zlata, stříbra, rouch, kněh a jiných vzácných věcí, mimo to pak veliká stáda dobytka, tak že prodávali osm krav za kopu grošů (42 korun), čili krávu asi za 5 korun.

Závěrem výpravy této byly dvě výpravy proti stranníkům Sigmundovým. Sirotci vracejíce se přitrhli před hrad Červenou Horu nad řekou Upou, který patřil vzpomenutému shora Hynkovi Červenohorskému z Dubé, urputnému nepříteli kališníků.

Před hradem tímto leželi už někteří Sirotci, Hradečtí, Jaroměřští, Dvorští a Náchodští pod Matějem Salavou z Lípy, když nyní přišla posila, nemohl hrad více vzdorovati a vzdal se pod úmluvou. Posádka otáhla, hrad pak vypálen a zbořen.

Táborští zase obořili se na hrad Žleby u Čáslavi, které po Pražanech snad od Sigmunda postoupeny Haškovi z Valdšteina. Město pod hradem spáleno ihned, však i hrad po třínedělním oblehání rovněž na úmluvu se vzdal v den sv. Jana Křtitele čili 24. června 1427., načež také vypálen a rozbořen.

O nové výpravě křížové proti Čechům.

A zase hlásán kříž na vyplenění kletého, kacířského národa Českého.

Za předního řiditele křižové této výpravy ustanoven kardinal Jindřich, biskup v Anglickém městě Uinčstru a bratr zemřelého již Anglického krále Jindřicha IV. pod názvem vyslance stolice papežské v Čechách, Uhřích a Němcích.

Martin V. opatřil muže toho rozsáhlým plnomocenstvím a mnoho sliboval si od vzácnosti jeho rodu a mnohých ctností, kterými slynul.

Všude v okolí Čech než i v dalekých končinách konány důkladné přípravy k tažení proti kacířům.

I několik jidášských stvůr objevilo se mezi kališníky českými, které za třicet stříbrných chtěly prodati své souvěrce a tak i celou svou vlasť pyšným nepřátelům. Bedřichovi, kurfirstu Braniborskému, slíbili, pošle-li jim peníze, že odevzdají mu pevná místa, která v moci mají, že mu zradí, co ujednáno bylo k obraně země, že odloudí k němu asi tisíc jezdců, ba že se odeberou k němu a poradí mu, jak má dobývati hradby vozové.

Opatrný jednatel Bedřichův nejmenoval tu zvrhlou chasu, ale po jeho slovech stopujíce nalezneme Jana Smiřického ze Smiřic a — Diviše Bořka z Miletínka.

Jiný výstřelek českého panstva kališnického, často jmenovaný Hynek Kolšteinský, puntoval se zase s fojtem čili hejtmanem Lužickým Hanušem z Polenska a s fojtem rytířů Pruských v Žitavě proti svým souvěrcům a své otčině — ovšem marně — Jidášovi nevěřili.

Návodem jmenovaných poslal markrabí Bedřich Pražanům a jiným městům listy vlídné, aby zabrániti hleděli krveprolití a hledali cestu, jak by spůsobem mírným řád a pokoj v zemi České zaveden býti mohl.

Pražané za dobrou vůli zdvořile poděkovali a chystali se k boji, svolávajíce zase celý národ na obranu vlasti, jazyka a víry.

První na hlas Pražanů zdvihli se Táborští a strhše ležení u Žlebů, volným pochodem zaměřili k Praze, všude po cestě sbírajíce čerstvý, hlavně selský lid, do svých řad.

Rychleji táhli Sirotci, tak že jeden jejich oddíl dorazil 12. července ku Praze. Protáhli s vlající korouhví na třech stech vozech v pořádku městem a položili se v ležení na Bílé Hoře. Dne následujícího přitáhlo jich dvě stě vozů. Tento oddíl přenocoval v městě a za jitra přirazil ku svým do ležení.

A zase dne následujícího (15. července) přitáhl Prokop Holý s 200 vozů a 10 tisíci bojovníky. Táborští rozloženi po Praze.

Dne 17. července přitáhla skrovná pomoc z Moravy, byli to Václav Strážnický, Hlaváč z Mitrova a Arnošt z Leskovce. S těmi přitáhl i pan Menhart z Hradce, více poháněn strachem než vlastenectvím.

Ostatní páni strany pod obojí zůstali doma, neočekávaná však ta svornost Pražanů s oběma bratrstvy pobořila jejich zrádné plány.

I v Německé říši strojeno se na všech stranách s odvahou a důkladností.

Rytířstvo ve Francích (v poříčí Mohanském) tak říkajíc utrhlo si od úst, slíbivši si navzájem, že místo turnajů a všelikých jiných kratochvílí schraňovati bude na válku proti kacířům. Mezi náčelníky sdružení tohoto jmenuje se i Erkinger ze

Seinsheimu, předek nynějších knížat ze Švarzenberka.

V celé říši měla vybírána býti i »husitská daň« rozvržená dle majetku, ale sešlo z toho a placen jenom z každého žida zlaťák mimo to mělo užito býti peněz ztržených za odpustky.

K vojsku měl se dostaviti každý padesátý muž, tak že spočteno těžkých jezdců na 36 tisíc, lehké pak jízdy a pěchoty počet daleko větší.

Vojska tato měla se sebrati ku dni svatých Petra a Pavla na hranicích českých a to ve čtyrech sborech.

»Od západu knížata i biskupové Rýnští, Nizozemci, Alsasané, Švejcaři, Švábové, Frankové, Bavořané a jiní; od severu vévoda Saský se Sasy horními a dolními, Duryňčané, Hesové, Braniborci, arcibiskup Magdeburský s biskupy svými, vévodové Brunšvický, Meklenburský, Pomořský a jiní; od východu knížata Slezští se stavy a městy Lužickými a křižovníky Pruskými; od jihu Rakouský kníže Albrecht s vojskem královým a s arcibiskupem Salcburským a jinými těch krajin knížaty a biskupy.«

Vojsko toto mělo se po spůsobu českém opatřiti hradbou vozovou a hojným počtem děl všeho druhu. Rovněž i zavedena či aspoň přikázána ostrá kázeň vojenská a z vojska mělo vše odstraněno býti, co by kázni této bylo na závadu.

Takovýmto spůsobem sebralo se v ustanovené lhůtě při hranicích českých četné vojsko asi 80 tisíc

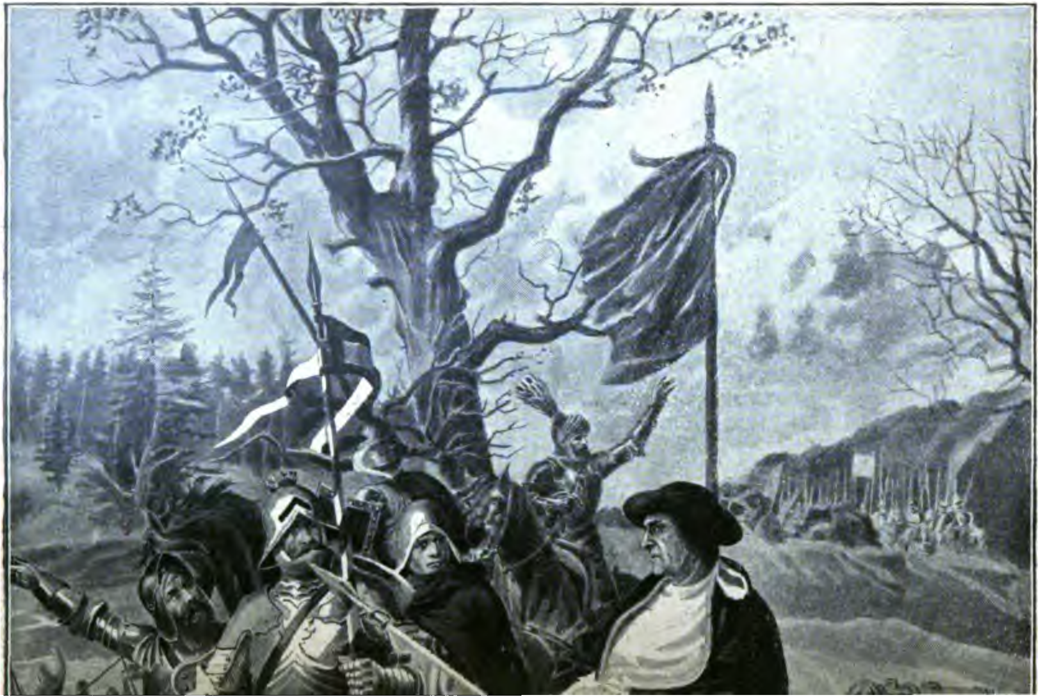

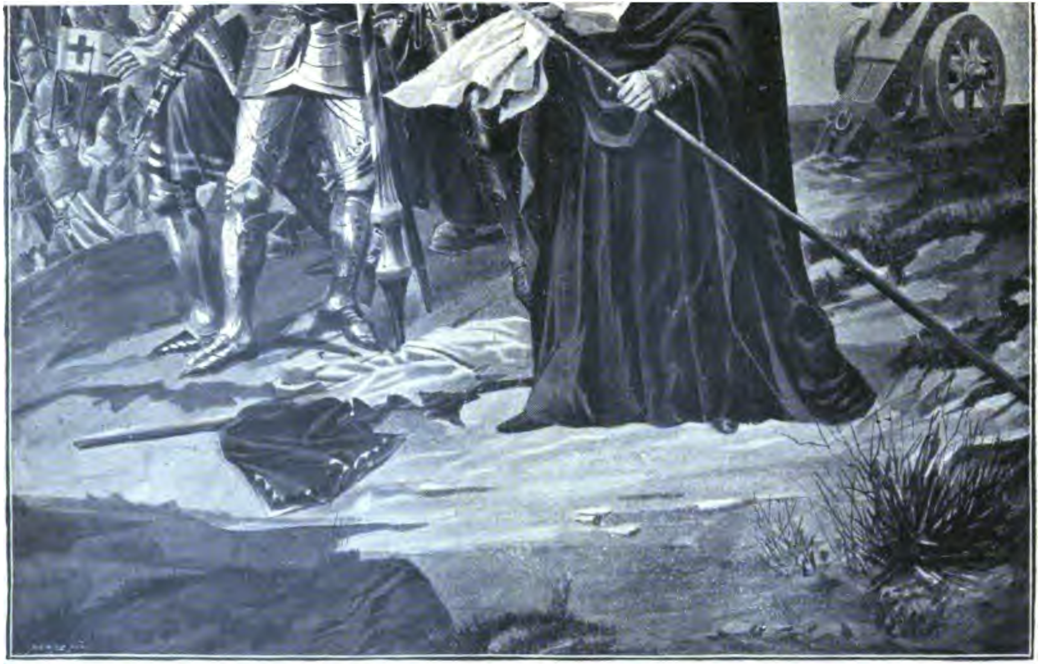

Kardinal Jindřich vrhá Němcům prchajícím od Tachova korouhve pod nohy.

Pův. kresba Ferd. Hetteše

jízdných a tolikéž neb snad něco víc pěchoty; udávát' se úhrnný počet až do 200 tisíc mužů přes to, že mnozí velmožové jako kurfirst Kolínský doma zůstali, aneb přišli s mocí daleko menší, než se čekalo.

Proti velikému tomuto vojsku vypravilo se dne 18. července 1427. z Prahy Čechů 1500 jízdných a 16 tisíc mužů pěchoty, tak že na jednoho Čecha připadalo 10 Němců.

O útěku Němců od Tachova.

Z vůdců německých byl první na místě sobě vykázaném totiž u města Chebu Bedřich Braniborský s biskupem Bamberským a Vircburským.

O něco jižněji u města Vejdy bylo shromaždiště druhého vojska, v jehož čele stál Otto, arcibiskup kurfirst Trevirský s biskupy Špýrským a Augsburským a s vévodami Bavorskými Jindřichem, Janem a Ottou.

Dle úmluvy měl arcibiskup táhnouti přímo na Tachov, kdežto Bedřich měl přes Ostrov se vydati, a tu spojiti se s vojskem Bedřicha Saského, spojené pak vojsko toto mělo i s vojskem arcibiskupovým přes Slaný zaměřiti ku Praze.

Ale již tu počala se výprava hatiti. Vévoda Saský oznámil, že knížata a města, která se měla s ním vypraviti, doma zůstala, on pak jsa nemocen, že posílá se svým vojskem syna svého ku Kadani.

Tam spojil se tedy s ním Bedřich Braniborský a nyní táhl k jihu přes Maštov k Žluticím, aby se tu spojil s Ottou a vytrhli na východ k Slanému. Arcibiskup postoupil zatím od Tachova sotva k Plané a tu změnil úmysl svůj na tolik, že mělo nejprv dobyto býti Stříbro, než-li by se ku Praze postoupilo.

Bedřichovi nebyla změna tato po chuti, než podvolil se a táhl od Žlutic ku Stříbru, načež město to dne 23. července 1427. oblehnuto.

Sem do tábora německého dostavili se mnozí čeští páni pod jednou a Plzeňští s Tachovskými.

V městě byl se zavřel Přibík z Klenového s nevelkou mocí, v poslední pak chvíli, když již nepřátelé byli před městem, přišel Přibíkovi na pomoc pan Petr Zmrzlík.

Oblehatelé počali ihned na město prudce dotírati. Veliké množství velikých i malých děl přivlečeno, tak že v týdnu byly hradby městské velice porouchány.

Vojsko české zatím prodlévalo poblízku Prahy, nemajíc jistoty, kam se nepřítel vrhne, nebo mělo zajisté o tom vědomost, že přední útok měl platiti samé Praze a teprv když bylo jisto, že před Stříbrem leží veškeré vojsko německé, hnulo se do Plzeňska.

Tím si vysvětlíme, že teprv 1. srpna dorazili Čechové do Rokycan. Němci uslyševše o příchodu jejich, vyslali přezvědy, sami pak umínili si vytrhnouti k Plzni. Proto zanechali oblehání, odvezli děla a zapálili ležení.

Jakmile vojenský lid německý, mezi kterým byla proskočila zpráva o blížení se Čechů, spatřil dým z ležení vystupující, pojal ho náramný strach, tak že přes veškeré rozkazy místo ku předu, obrátil se v zad a u velikém spěchu a nepořádku chvátalo vše zpět k Tachovu, mnozí pak ani tu se nezastavili, ale dále přes hranice do Němec utíkali.

Do Tachova, kde meškal té doby markrabí Bedřich na léčení, roznemohlť se před Stříbrem, přitáhl právě s malým zástupem bojovníků až v Anglii sebraným sám kardinal Jindřich a vida ten nepořádek, zděšení a útěk, jal se usilovně nabádati a napomínati k setrvání. Rozvinuv korouhev papežskou obrazem Kristovým ozdobenou, podal ji vévodovi Bavorskému Janovi, sám pak maje kříž v ruce postavil se v čelo vojska.

Němci se poněkud zastyděli a počali se pořádati v řady, když však nastala noc, dala se veliká část zase na všechny strany v útěk, tak že když dne 4. srpna (1427.) kardinal vojsko přehlížel, uznal, že s tou hrstkou, která tu zbyla, nic podniknouti se nedá a dal sám rozkaz k ústupu.

Ústup změnil se však krátce v divoký útěk a smutným dokladem křižácké statečnosti jest rytíř Komárovec, který jediný za obecného zděšení zůstal státi volaje: »Nevěděl bych před kým utíkati, vždyť nepřítele ani nevidím!«

Kardinal užasl vida tu bezmeznou zbabělost a když slova a zapřísahání nic nespomáhala, strhav korouhve hodil je se strašným klnutím prchajícím bázlivcům pod nohy — pak však musel mysliti i sám na svou bezpečnost, nebo Čechové již již doháněli opozdilce, a dal se na útěk také.

Čechové při vstupu do lesů dohonili vozy se zavazadly, pobili průvodčí a zmocnili se ohromné kořisti.

Do Tachova vložena od arcibiskupa Otty posádka asi 1400 mužů jednak Němců jednak Čechů, ale přikvapivší vojsko české vrhlo se ihned na Tachov. Město však i hrad při něm dobře byly opevněny, tak že teprv osmého dne obležení podařilo se Čechům průkopy v hradbách vniknouti do města.

Nastal krutý boj v ulicích. Tu padl jediný onen křižácký bojovník, který se nebál, rytíř Komárovec a asi padesát jiných bojovníků, ostatní unikli na hrad.

Čechové útočili ihned zase na hrad, ten pak vzdal se 14. srpna (1427.) pod úmluvou. Posádka vzata vesměs do zajetí a hrad i město osazeno posádkou Sirotčí.

Z kořisti tu v Tachově nabyté připomíná se jako nejvzácnější veliká puška čili dělo zvané Chmelík, které ulito bylo pro krále Václava. Sigmund půjčil je Plzeňským a ti museli ho tu zanechati. Táborští odvezli sobě památné dělo na Tábor.

Mezi zajatými nalezalo se mnoho pánů německých i českých, z těchto zejména pan Vilém Švihovský z Risenberka. Ten odevzdán v opatrování panu Janu Tovačovskému, který choval ho bez vazby, vzav ho na čest a víru, že neuteče, byť měl i k tomu příležitost.

Ale pan Vilém zle se zachoval, zapomenuv se nad svou ctí a nad svou vírou, utekl v noci a tak čest i víru ztratil. Starý letopisec podotýká, že mu to později často do očí vytýkali, ale on prý se styděti nechtěl.

Čechové poleževše u Tachova, když byli zvěděli, že nehrozí víc z Němec nebezpečí, obrátili se proti Plzni. Než ani teď nepodařilo se jim zmocniti se tohoto předního sídla odpůrců kalicha a uzavřeno jen příměří.

O vpádu Slezanů do Čech.

Současně s vojskem německým vypravili se proti Čechům i Slezáci a vtrhli počátkem srpna do země u Náchoda. Proti nim vypravil se díl vojska Sirotčího vedením Jana Čapka ze Sán.

Slezáci dali se zdánlivě na útěk, Čechové pak hnali se za nimi úprkem, ale uvedli se tak do nástrah, které jim Slezáci připravili za kopcem tu poblíž Náchoda se zdvihajícím.

Když se pronásledovatelé za vrch onen přihnali, stáli tu Slezané ve válečném šiku a učinili na Čechy v nepořádek uvedené útok dne 9. srpna 1427.

Boj byl brzo rozhodnut, Čechů mnoho pobito a ostatní dali se na útěk k Náchodu. Slezané v patách za nimi, tak že málem do města nevskočili zároveň s Čechy. Za to padlo předměstí do jejich rukou a oni pobivše tu mnoho lidí a vyvraždivše i špital tu na předměstí se nalezající, podpálili domy a dostavše zatím zprávu o útěku od Tachova, klidili se z Čech.

Vévoda Albrecht dostav ještě v čas návěští, jak zachovala se hlavní výprava německá, považoval se za sproštěna závazku k vypravení se do pole.

O útoku Hynka Kolšteinského na Prahu.

Přátelé Sigmunda Korybutoviče stále ještě mysleli, že kníže někde v Praze uvězněn i stalo se mezi nimi dorozumění, aby spůsobili v Praze převrat knížeti příznivý, jestliže by tím svobody dojíti mohl.

I sešli se počátkem měsíce září 1427. v Kolíně, kde byl hejtmanem Diviš Bořek z Miletínka, pan Hynek Kolšteinský s Janem Smiřickým a Vilemem Kostkou z Postupic, tu pak smluveno, aby pomocí přátel v Praze, mezi kterými vynikal Novoměstský rychtář Janek od raků čili krátce Rak a někteří konšelé, vnikli do Prahy a dopomohli straně knížete Sigmunda ku vládě.

Prostřednictvím pana Haška Ostrovského z Valdšteina dostalo se jim k podniknutí tomu pomoci mužstvem od pánů strany Sigmundovy zejména od Půty z Častolovic, Jana Městeckého a Michalce.

Panu Vilemovi Kostkovi se však věc v hlavě rozležela a buď že nedůvěřoval celému podniknutí, aby se snad z něho nevylouplo něco nekalého, aneb více přál Praze než knížeti, prozradil úmluvy.

Poslal posla ku známému nám Šimonovi od bílého lva a ten ovšem jemu dal zprávu, tak že konšelé dobře se mohli na nebezpečí připraviti.

K provedení záměru toho ustanoven byl den 6. září (1427.).

Toho dne z rána přiblížili se spiklenci v počtu asi 600 jízdných ku Praze. Byli tu oba náčelníci Jan Smiřický a Hynek Kolšteinský, jakož i několik rytířů a panoší.

Rychtář Rak způsobil, že volně projeli branou novoměstskou a projevše městem vnikli i do Starého města provolávajíce smluvené heslo: »Pokoj svatý.« Přes toto heslo měli jezdci samostříly napjaty a vůbec pohotově byli k boji.

Naděje útočníků, že se k nim valem pohrne lid, plně sklamala, za to na rozkaz konšel zaráženy na rychlo koly v ulicích a ulice přetahovány řetězy. Zároveň udeřeno na útočníky odevšad a stříleno na ně z oken i dveří, tak že mnozí tu již zabiti.

Útočníci vidouce neochotu a tušíce zradu, dali se na útěk a rozprchli se, kdo kam věděl a mohl. Jedni skryli se u příbuzných neb známých, nejeden vběhl do rukou právě svých nepřátel.

Tak sám pan Hynek Kolšteinský vběhl do domu u Slonů na počátku ulice Dlouhé, který té doby patřil shora vzpomenutému Janu Rozvodovi.

Byl tu dostižen jakýms Makovcem, jejž byl sám před některým časem vyprosil u Staroměstských od šibenice a od lotra tohoto tu zabit, vyhozen oknem a dovlečen pod pranéř.

Zle si však Makovec posloužil, že si zabil orodovníka, nebo po roce — však slyšme starého letopisce: »Leta božieho 1428.« praví, »v sobotu před nedělí Okuli sťat jest Makovec pod pranéřem ve Starém městě pro své zlé činy — na vojnách.«

Jan Smiřický zajat a uvězněn na radnici Staroměstské, »ale potom« praví týž letopisec, »jest z vězenie ušel skrze pomoc jedné dievky.« Hůře vedlo se jiným. Někteří vrhli se do řeky, aby přeplavali na druhý břeh, ale utonuli, jiní zlomili vaz prchajíce až přes Vyšehrad, kde se vrhali se zdi. Málo jich bylo, kteří vyvázli bez pohromy.

Zabitých bylo ke stu, zajato přes dvě stě, těmto však posledním ještě v zajetí hrozilo nebezpečí od rozzuřené chasy a tu ochráncem stal se kněz Jan z Rokycan.

Starý letopisec, svědek očitý, takto o tom vypravuje: »A mistr Rokycan byl se oblekl v komži, proto aby jej znali; nebo stáli lidé zlí na rynku na Starém městě dvěma řadoma s kordy vytrženými, čekajíce kohoby tudy vedli, aby zabili.

Ale on Rokycan komží na hlavu přikrýval ty vězně, a tak je vodil do šatlavy, aby jich tu nezbyli; a byla na něm komže zkrvavená.«

Po utišení bouře došlo k soudu a popravám. Sťat Václav z Jince, jeden z panošů vpadlých do města; stálo se mu tak nejspíš pro některý starší závazek, že nebude proti Pražanům, ze sousedů pak, kteří nepřátelům pomáhali, popraven Prokop Krtek a několik pak jich vyhnáno z města.

Právě v ten čas (11. září 1427.) přitáhli do Prahy Táborští pod Prokopem Velikým v počtu 10 tisíc pěších a 800 jezdců. Pražané uvítali je a pohostili upřímně, smluvili se pak s nimi o výpravu proti Kolínu, jako na pomstu za vpád do Prahy.

Kolín v neděli dne 14. září obehnán, ale přes veškeré úsilí nedařilo se oblehatelům, nebo Diviš Bořek, maje tu posily od Městeckého a Půty, bránil se statečně po čtvrt roku a teprv dne 16. prosince vzdal se na úmluvu, dle které jemu, družině jeho i pomocníkům dán volný odchod.

O výpravě na Moravu, do Uher a do Slez.

Obecný byl teď v krajinách se zemí Českou sousedících strach, kam se asi Pražané s oběma bratrstvy obrátí na výboj. Všude se připravovali na Čechy, ale všude také od srdce si přáli, aby jich ten hořký host minul.

A v pravdě sotva že osazen Kolín, vytrhla již obě bratrstva vedená oběma Prokopy Velikým a a Malým a něco Pražanů na výpravu do Moravy.

Vojsko táhlo cestou posledních dvou tažení a oblehlo Uherský Brod, které se však hned na úmluvu vzdalo. A tu Čechové překročili zase hranice uherské, plenili krajinu na východním svahu Malých Karpat a dorazili až k Prešpurku, jehož předměstí dána v požeh.

Odtud obrátili se na východ k řece Váhu všude hrozně pustošíce, když však nikde na odpor nenarazili, obrátili se a okolo Trnavy, Čechtic a Nového Města vrátili se na Moravu.

Zde přidalo se něco panstva a zemanstva ku Čechům zejména Jan Tovačovský, Poláci Bedřich z Ostroha a Dobek Puchala.

Tu na Moravě nemělo pleněno býti, nýbrž ujednána výprava do Slez. Vůdcem Táborských byl Jaroslav z Bukoviny, správcem však byl Prokop Holý, vůdcem Sirotků byl Velek koudelník.

Znamenitý tento muž jest dokladem toho, že v bratrstvu neptali se po rodu a erbu a že bylo tam možno dosáhnouti i nejvyšší hodnosti bez urozenosti a hojných statků.

Vzpomenutý Velek byl novoměstským sousedem, patřil mu malý domek na rohu ulice teď Jungmannovy proti masným krámům, v němž prodával koudel, od čehož nazýván koudelník.

Teď stál v čele Sirotků. Tu na Moravě však stala se mu zlá nehoda.

Byv dne 11. března (1428.) koněm svržen, zlomil nohu a musel ponechán býti v léčení, místo něho stal se hejtmanem Sirotčím Blažej z Kralup.

Sotva že vojsko české překročilo hranice slezské, podal se na smlouvu kníže Václav s hradem svým Hradcem (Opavským) a městem Hlubčicí.

Obyvatelstvo okolních měst před Čechy jednoduše uprchlo a tak města ta padla do rukou Čechů beze vší obtíže, teprvé město Hlohov Horní se opřelo, ale dne 13. března (1428.) vzato prvým útokem.

Aby dalším záhubám předešel, odebral se kníže Opolský Bolek mladší osobně do ležení Českého a uzavřel rovněž příměří.

Čechové vypálili na to knížeti Bernardovi Nemodlínskému města Bělou, Prudník a Stínavu, načež obrátili se k městu Nise, které patřilo biskupovi Vratislavskému a u něhož bylo se zatím shromáždilo velké vojsko slezské.

Sotva že vojsko české dne 18. března ve válečném šiku proti Slezákům na pochod se dalo, rozutíkali se tito někteří k řece, kde mnoho jich ztonulo, jiní k městu. Čechové hnali se za nimi s takovým úprkem, že málem s prchajícími do města nevnikli. Zbito bylo Slezáků veliké množství, biskup sám jen s nouzí vnikl do města a nebýt obezřetnosti a statečnosti pana Půty z Častolovic, který biskupovi na pomoc přitáhl a teď obranu řídil, byli by Čechové města útokem se zmocnili.

Tak spálena jen předměstí a veškeré vozy, které Slezáci při vojsku svém měli. Rovněž spálena i sousední města Veidenov, Otmochov a Pačkov, okolní pak krajina biskupovi patřící zloupena a vydrancována.

Sousední knížectví Minstrberské vykoupilo se od návštěvy české a Čechové obrátili se dále do krajiny shora jmenovaného knížete Bernarda a vypálili mu města Nemodlin a Krotkov, načež i on uzavřel s Čechy příměří.

Odtud zaměřili k městu Břehu, jednomu z předních ve Slezích, poněvadž pak odtud kníže Ludvík utekl, dalo se i obyvatelstvo na útěk a Čechové zmocnili se dne 26. března (1428.) města toho bez boje, vyloupili je a již zase vytrhli k městu Olavě.

A zase přišel kníže Olavský a vyplatil kraj svůj penězi, načež Čechové roztáhnuvše vojsko své do šířky, plenili a loupili, rozjíždějíce se v malých houfcích až skoro k hlavnímu městu Vratislavi.

Poněvadž Čechové dle možnosti majetku selského šetřili a hlavně kostely, fary, krčmy a dvory panské vylupovali a ničili, přidával se k nim tu hojně lid venkovský tenkráte ještě z veliké části slovanský.

Zatím přišla z Čech pomoc. Hradečtí a Chrudimští sebravše se, přitáhli ke Kladsku. Poněvadž pevné toto město hejtmanem svým Půtou z Častolovic srdnatě hájeno bylo, táhli dále do Slez, kde zloupena a spálena města Frankštein a Reichenbach, načež osazen hrad na strmé hoře Sobotce stojící a svěřen malé posádce pod Janem Koldou ze Žampachu.

Tu u Sobotky spojili se Hradečtí a Chrudimští s ostatním vojskem, které nyní (16. dubna 1428.) asi v počtu 24 tisíc mužů položilo se ležením u města Středy.

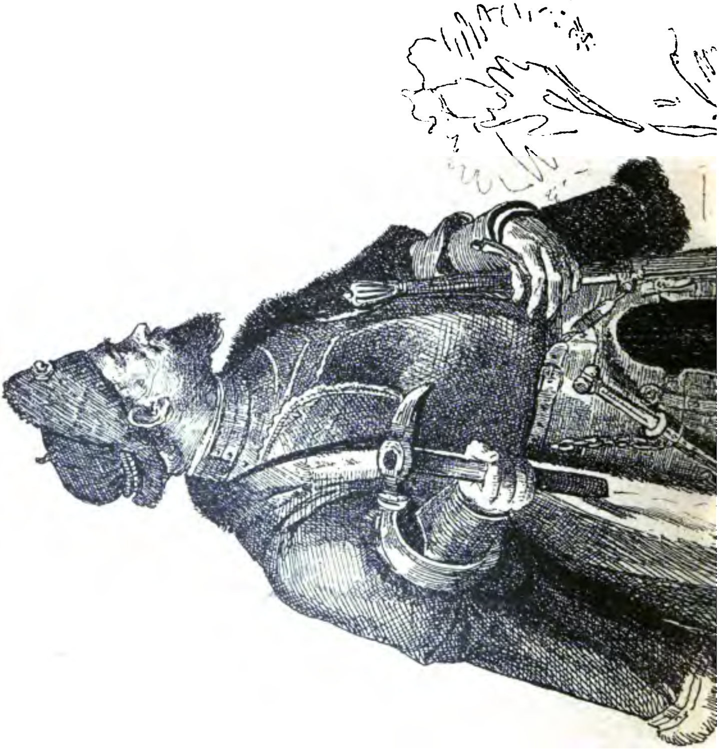

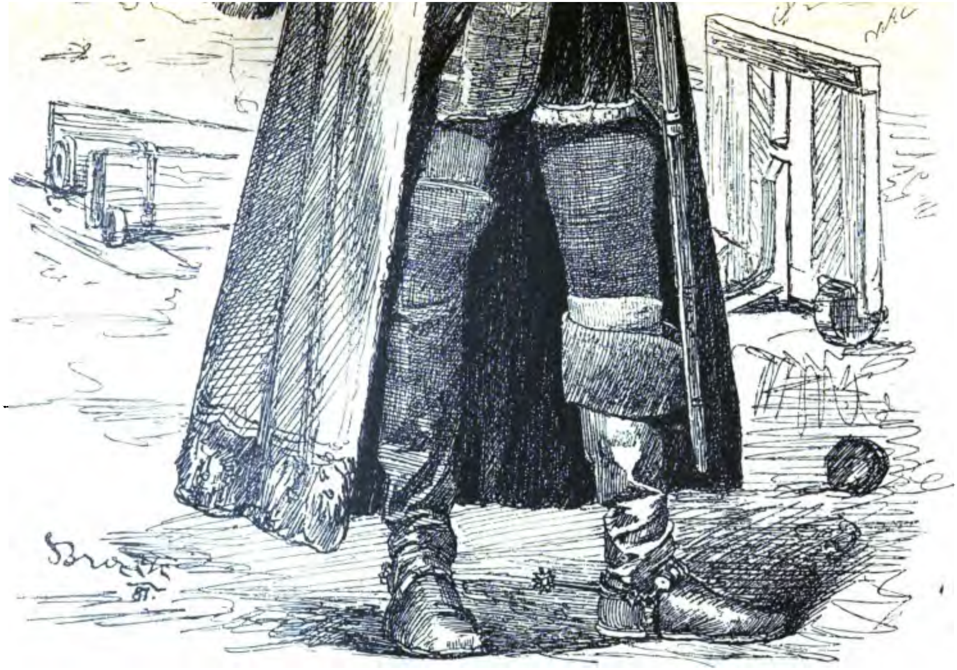

Táborský hejtman.

Pův. kresba V. Brožíka.

Hrozné ty záhuby polekaly zase některá knížata, že sešli se v Lehnici a smluvili se tu o společnou výpravu proti Čechům, dožádáni i Lužičané i markrabí Braniborský Jan.

Vojska měla se sejíti dne 13. dubna u Modlova mezi Hojnem a Šprotavou.

I dostavil se opravdu vedle knížete Lehnického, který byl původcem úmluvy i vévoda Zaháňský, Olešnický, co nejdříve pak se dostaviti slibovali Svídničtí. Lužičané a biskup Konrad, s nímž chtěli vytáhnouti vévodové Opavský, Těšínský, Osvětimský a kněžna Ratibořská. Z Čech slíbili pomoc Půta a Městecký.

Čechové ovšem věděli o úmluvách a přípravách těchto a proto hleděli překaziti zejména spojení se vojska dolnoslezského s hornoslezským a vytrhli z ležení svého kolem města Javoru, v jehož sousedství spálili města Šonov a Střihom, k Lemberku, čímž zastrašili Lužičany tak, že chvatně vrátili se domů, načež knížata dolnoslezská spokojila se tím, že položila posádky do pevných míst.

Čechové obořili se na to na město Hojno, které dobyto prvým útokem, načež vypleněno a spáleno. Město Boleslavec spáleno od vlastního obyvatelstva.

Čechové nenalezše nepřítele pronikli až k městu Stínavě, načež vrátili se podél Odry a přirazili dne 1. května k Vratislavi. O město veliké a dobře hájené pokusiti se nemohli a proto spálivše předměstí, splenili celé okolí.

Za tím přiblížil se letní čas a vozy byly kořistí přeplněny, rovněž dobytka ukořistěno ohromné stádo a proto pomýšleli Čechové na návrat. Přitáhnuvše do Kladska, uzavřeli tu příměří s knížaty hornoslezskými, rozdělivše se pak o kořisť překročili Krkonoše.

Tak skončili Čechové prvou svou velikou výpravu za hranice, aby ukázali sousedům svým, jak bolestným jest hleděti na řádění nepřítele v zemi, země Slezská prvá zakusila toho v míře vrchovaté, ač i tu, jak zmíněno, stáli Čechové při zásadě své a bojovali hlavně proti pyšné šlechtě a kněžstvu, proti německému měšťáctvu a pro vyhubení veřejného pohoršení v krčmách.

O menších výpravách a podniknutích válečných.

Čechové vrátili se vesele k domovům svým, ale nikoliv všichni, nebo valná část Táborských a Sirotků měla již válčení za řemeslo, jejich domovem byl válečný vůz, oni byli obcí »potem pracující«, na ně doma nikdo nečekal a proto, aby nezaháleli, vyhledali si ihned práci.

Značná část Táborských — asi 10 tisíc mužů — táhla od Kladska hned na Moravu, kde setkala se bitkou s měšťanstvem Brněnským, chtělať se nejspíše snad přepadením pokusiti o Brno, když pak se záměr nezdařil, vytáhla do Rakous.

Tam položili se Táborští u Nussdorfu na Dunaji a poplenili hrozně okolní krajinu.

Sirotkové zase s některým zástupem Pražanů učinili nájezd do země Bavorské, kde těsně při hranicích učinili mnoho škod.

Osady Pernov, Tiršenreut a Falkenberk (na západ od Tachova) dobyty a vypleněny. Na to obrátili se Sirotci k jihu, zasáhli až do krajiny Norymberské a Řezenské, dobyli a spálili město Mosbach, Nitenov (9. června) a Mnichov nad lesy.

Skopali tu i veliký rybník zvaný landkrabin a spůsobili tak záplavou ohromné škody.

Okolní knížata a města chystali se na Čechy, ti však po čtrnáctidenním plenění s velikou kořistí vrátili se do Prahy beze vší škody.

Po návratu do Čech měla bratrstva zase co dělati. Táborští jali se oblehati město a hrad Bechyni, která patřila stranníku Sigmundovu Hynkovi čili Jindřichovi z Lažan, synu Jindřicha Lefla, padlého v bitvě u Vyšehradu, Sirotci pak obehnali hrad Lichtemburk, který byl v moci Jana Městeckého a kde krutě hospodařil jeho purkrabí jménem Liška.

Před Bechyni přitáhl sám Prokop s velikým počtem děl a praků velikých, ale obležení řízení samým Jindřichem a purkrabím Kokotem bránili se statečně.

I z Němec dostalo se jim pomoci, posláno jim totiž z berně říšské, proti husitům sbírané 23 zlaťáků na — hňupy.

Tu před Bechyní padl bratr Žižkův Jaroslav z Trocnova, byv zastřelen při přehlížení stráží.

Po patnáctinedělním obléhání (16. října 1428.) donuceni však přece obležení ku vzdání se pod úmluvou, kterou panu Jindřichovi a jeho ozbrojencům dán volný odchod.

Hůře dařilo se Sirotkům před Lichtemburkem, který polohou svou byl tíže přístupný a měl hojnou posádku i dostatečné zásoby. I leželi tu Sirotci až do Všech Svatých bez úspěchu, nemajíce pak již sami dosti spíže, zanechali tu před hradem v baštách a náspech jen něco mužstva, sami pod hejtmanem Kralovcem vydali se na lup do Lužice.

Tu kolem Žitavy a dále až ku Zhořelci učinili mnohou škodu, když pak se s kořistí vraceli, byli od Albrechta z Koldic, fojta Lužického a od Hanuše z Polenska dne 12. listopadu 1428. mezi Chrastavou a Libercem zaskočeni, mnoho Čechův pobito, mnoho jich utonulo v řece Nise, někteří také ve stodolách byli spáleni. Veliký počet (120) vozů s kořistí uvázl v rukou Lužičanů.

Sirotci se ovšem brzo z překvapení vzpamatovali a sešikovavše se, zahnali pronásledovatele a zabili i hejtmana Žitavského, ale vozů zpět nedostali a porážka jejich rozkřiknuta daleko široko, pověst pak nepřemožitelnosti Čechů brána v pochybnost — ovšem marně.

O druhé velké výpravě do Slez.

Čechové opouštějíce zem Slezskou zanechali tam dvě posádky a to na hradě Homoli poblíž hranic českých a vzpomenutou na hradě Sobotce.

Sotva že Čechové ze země vyšli, jali se Slezáci oblehati Sobotku, tak že tato počátkem června donucena ku vzdání se za svobodný odchod.

Čin tento mstili Čechové hned vpádem do Slez, při němž spustošili okolí Hiršberka, větší však výprava vydala se do Slez až v zimě. Byli to zase Sirotci a Hradečtí, kteří počátkem prosince (1428.) kolem Náchoda vtrhli do Kladska a tu u Štivnice položivše se ležením pustošili celé daleké okolí, při čemž zmocnili se i města Bystřice.

Proti Čechům sbíral vojsko kníže Minstrberský Jan a přirazil s ním dne 27. prosince 1428. již za soumraku k ležení českému, byl však prudkou střelbou zahnán, načež vojsko české zapálivši ves, aby ozářila krajinu, pustilo se za ustupujícími.

Kníže Jan, svak hejtmana Kladského Půty, chtěje na koni přeskočiti jakýs výmol, spadl a od přikvačivších Čechů ubit. Ostatní Slezané přichvátali ku Kladsku a nalezli tam útočiště.

Vítězové nepokoušeli se o Kladsko, ale táhli mimo město to dále do Slez přes Vartu, protáhlá zem až k Odře a spojili se tu s oddílem Táborských, kteří přes horní Slezy z Moravy sem přitáhli. Tak vzrostlo vojsko české na 8 tisíc mužů a 500 vozů, načež osadilo město Břeh a poslalo oddíl k osazení města Olavy.

Když Vratislavští přepadli Olavu a zbili Čechy jest město to od vojska českého vydrancováno a spáleno.

Na to hnuli se Čechové ke Svidnici, odtud ke Střihomu, Javoru a Středě, všude loupíce a pálíce, když pak celé Slezy trnuly strachy, kam asi Čechové zapadnou, mimo nadání, majíce hojné kořisti, vrátili se přes Kladsko domů.

Z výpravy této největší užitek měl pan Půta z Častolovic, nebo zahynulý vévoda Jan byl posledním z větve Boleslava III. Válečného, rodu Piastova, a tu odemřelé vévodství dáno králem Sigmundem nejbližšímu jeho příbuznému, vzpomenutému totiž Půtovi.

O vyjednávání Čechů s králem Sigmundem v Prešpurku.

Čechové svými nájezdy za hranice, při nichž loupeno a pustošeno s bezohlednou krutostí, docílili, co zamýšleli, že totiž nepřátelé, nemohouce zbraní ničeho svésti, počali uznávati, že s Čechy musí po dobrém vyjednáváno býti.

Náhledu toho byl již i král Sigmund, který od porážky u Německého Brodu do Čech více se neodvážil, a on počal přemýšleti o tom, zda by cestou pokojnou do dědictví svého vrátiti se mohl.

Přední příčinou ku kroku tomuto byla obava, aby dědictví ono rozchváceno nebylo. Sigmund totiž v lednu 1429. sešel se s králem Vladislavem a knížetem Vitoldem v městě Lucku na Volini (při půlnoční hranici nynější Haliče) a žádal tu při nich za pomoc proti Turkům, oni však nabízeli pomoc na ochranu země Slezské a tak prozradili záměr svůj, připojiti tuto někdejší državu polskou zase k říši Polské.

Aby nebezpečí tomu předešel, umínil si Sigmund smluviti se raději s Čechy, poněvadž pak již znal, že při panstvu a Pražanech obtíže by nenalezl, jal se a to hned z Lucka jednati s knězem Prokopem, aby i Táborské si naklonil.

Prokop byl v té době již zase na výpravě v Rakousích a tu prostřednictvím pana Menharta z Hradce dal se nakloniti i k osobnímu jednání s králem, když by mu plná bezpečnost osoby jeho zaručena byla.

A záruka dána mu v pravdě vzácná, dalť se v osobní zástavu za něho Mikuláš, kníže Opavský, za kterého zase ručili otec jeho Přemek a dva něměčtí velmožové.

Jednání mělo se díti v městě Prešpurku, kamž Sigmund koncem března 1429. s dvorem se byl odebral.

Kněz Prokop přijel s panem Menhartem, Petrem Strážnickým z Kravař, Petrem Englišem, Pražany a mnohým průvodem panstva a rytířstva strany pod obojí v celku asi o 200 koní.

Při králi Sigmundovi byl jeho zeť Albrecht, vévoda Rakouský, Vilém Bavorský, několik knížat Slezských, arcibiskup Ostřihomský, biskup Olomoucký, Jan Železný, který pro své zásluhy o potírání českého kacířství kardinálem byl jmenován, biskup Vratislavský, mnoho biskupů německých a uherských, z panstva pak především Čechové Oldřich z Rožmberka, Půta z Častolovic, Hanuš z Kolovrat, Zdeslav Truksa z Buřenic, purkrabí Karlšteinský a mnoho jiných.

Z hostí dleli tu v Prešpurku poslové vévody Bavorského Ludvíka a čtyři doktoři vysoké školy Pařížské.

Dne 4. dubna 1429. počalo jednání, brzo se však ukázalo, že nepovede k cíli, nebo Čechové chtěli jednati se stranou protivnou jako rovný s rovným, kdežto strana římská nabízela pouze laskavé poučení a žádala za bezpodmínečnou poslušnost.

Sigmund vida neshodu, nabízel Čechům aspoň příměří do budoucího obecného sboru církevního, ale ani tolik mu nesvoleno, za to překvapili Čechové Sigmunda jiným nabídnutím. Předložili mu, aby se on s Čechy u víře srovnal, že ho rádi za pána a krále přijmou, ano raději než koho jiného, že mu odevzdají království a statky ku království náležející a budou mu pomáhati proti všem nepřátelům. Sigmund s nevolí nabídnutí to odmítl, Bohem se dokládaje, že by raději zemřel, než by ve víře pochybil.

Poslové odcházejíce dne 9. dubna z Prešpurka slíbili, že svolán bude do Prahy sněm, který by o žádostech Sigmundových pojednal a odpověď jemu dal.

Sněm ten sešel se dne 23. května 1429. a jednal hlavně o onom obecném sboru a o nabídnutém příměří.

Dle žádosti Čechů měl to býti sbor všech křesťanů, tudíž i pravoslavní a Armenové měli pozváni býti, na sboru tom pak neměl míti papež žádné moci soudní.

K příměří svolovali jen pro země Moravskou, Slezskou, Uherskou a Rakouskou s výminkou těch pánů, kteří slíbili státi za jedno s Čechy a pak zase odpadli.

Vymiňovali pak i to, když by zeměmi jmenovanými polem táhli, aby mohli všude bráti skrovnou potřebu a to aby za rušení příměří bráno nebylo

A zase vydal se kněz Prokop v čele poselství za králem do Prešpurku počátkem července 1429.

Podání sněmu českého Sigmunda neuspokojilo a on počal zase mysliti na zakročení zbraní, důležito však jest jednání toto tím, že již i Táborští pomýšleli na přijetí krále Sigmunda. V odporu setrvávali jen ještě Sirotci, zachovávajíce nechuť k Sigmundovi jako odkaz Žižkův a hejtman jejich, Velek koudelník, na sněmu pražském všelikému vyjednávání se Sigmundem rozhodně se na odpor stavěl.

O výpravě do Lužic a do Slez.

Ještě za jednání Čechů s králem Sigmundem vypravili se Pražané pod svým hejtmanem Václavem Cardou v prvých dnech červencových od města Lipého k Žitavě, ale protáhli kolem Lubna do Slez a udeřili na město Boleslavec, kamž se byli obyvatelé za předešlé výpravy uprchlí zase vrátili.

Město opanováno, při čemž něco obyvatelstva zbito, ostatní nejspíše aspoň možnější zajato.

*

Od další výpravy vyplatil pak zem kníže Zaháňský Hanuš a Čechové nabravše kořisti, vrátili se domů.

Teprve koncem měsíce září 1429. došlo zase k výpravě. V době té postavila se pro různá nedorozumění obě města Pražská Staré totiž a Nové proti sobě ve zbrani. Staré město volalo si na pomoc Táborské, Nové město volalo Sirotky. Volaní přitáhli, hejtmané však jejich s některými pány smluvili mezi městy mír, zároveň však umluvena i výprava do Lužic.

Táborských bylo 4000 pěších, 400 jízdných a 130 vozů, hejtmanem jich byl Jakub Kroměšín ovšem vedle Prokopa Holého, Sirotků bylo 2000 pěších, 400 jízdných a 90 vozů, v čele pak stáli jim hejtmané Velek koudelník a Pešeček zabradník.

Vojsko táhlo předešlou cestou přes Žitavu, vypálilo pak předměstí Zhořelecká a zaměřilo k Budišínu. I tu spálena předměstí a když i v městě samém vypukl požár, dali se měšťané po třídenním dobývání na smlouvu a vykoupili se nejspíše od dalších škod.

Od Budišína dalo se vojsko na západ, vtrhlo do Míšně a přišlo až do okolí Drážďan. Odtud táhli Čechové na půlnoc do Lužice Dolní a rozdělivše se ve více proudů, spustošili zemi širokým pásem. Některá města se vyplatila, Grodek (Špremberk) však, byv od obyvatelstva dříve opuštěn, spálen od Čechů, kteří na to přilehli k jednomu z předních měst lužických, ku Chotěbuzi.

Tu leželi dva dni, plenice a loupíce všude vůkol, načež táhli k hlavnímu městu Dolní Lužice Kubínu. Sem bylo se sešlo nejen mnoho okolního obyvatelstva, ale i mnoho okolní šlechty.

Čechové zmocnili se města prvým útokem, při čemž mnoho obyvatel pobito, mnoho zejména měšťanů a šlechty zajato, město pak vypáleno.

Tu octli se Čechové na hranicích Braniborska, ale nevtrhli tam, nýbrž dali se na východ k městu Krosnu, v dolním Slezsku při řece Odře ležícímu. Tak dostali se až k hranicím království Polského, obrátivše se pak, táhli kolem Zahaně zpět přes Boleslavec k Žitavi a za městem tímto vstoupili zase na půdu své otčiny.

Naplněné vozy a více než 100.000 kusů dobytka bylo kořistí tažení tohoto.

Po návratu do Čech dostal se dne 25. listopadu 1429. konečně Sirotkům do rukou hrad Lichtemburk Jana Městeckého a to na úmluvu. Jan slíbil přistoupiti ku kalichu a věrně při něm setrvati, hrad však měl býti vložen ve věrné ruce Jana Hertvíka z Rušinova.

Poslední tuto přísahu Jan Městecký neměl pokdy zrušiti, nebo zemřel již následujícího roku.

O listě panny Orleanské.

V dobách těch byla Francie s Anglií ve kruté válce, ve které štěstí válečné tak přálo králi Anglickému, že skoro již celá Francie v rukou jeho se nalezala.

Tu spůsoben náhle v květnu roku 1429. obrat událostí neobyčejnou, vystoupením totiž tak zvané panny Orleanské.

Dívka tato slula Johana Dark. Narodila se r. 1412. v lotrinské vesničce Domrémy z rodu rolnického. Až do 16. roku žila v rodišti, zaměstnávajíc se prací rolnickou a pasením dobytka. Vzdělání nepožila žádného.

Nahle zaujala duši její myšlenka, že ona poslána jest od Boha, aby vysvobodila vlast od cizinců a krále Karla VII. dovedla ku korunování do města Remeše.

Přijata byvši u dvora královského dosti nevlídně a s nedůvěrou, postavila se v čelo vojska a zahnala Angličany od města Orleanu, od čehož pannou Orleanskou nazvána, načež dovedla zhýralého krále do Remeše, kde týž 17. července 1429. korunován.

Brzo však vliv nepřátel jejich u dvora zvítězil a panna počavši boj s cizinci na vlastní pěst, jest od nich zajata a 31. května 1431. v městě Ruanu jako kacířka upálena.

Když sláva Johanina na vrcholi se nalezala, užili nepřátelé národa Českého jména jejího, aby pohrozili Čechům. Vydali jménem jejím list k národu našemu tohoto znění:

»Ježíš, Maria!«

»Pověsť a všeobecný nářek již dávno to donesl k sluchu mému, panně Orleanské, že z vás

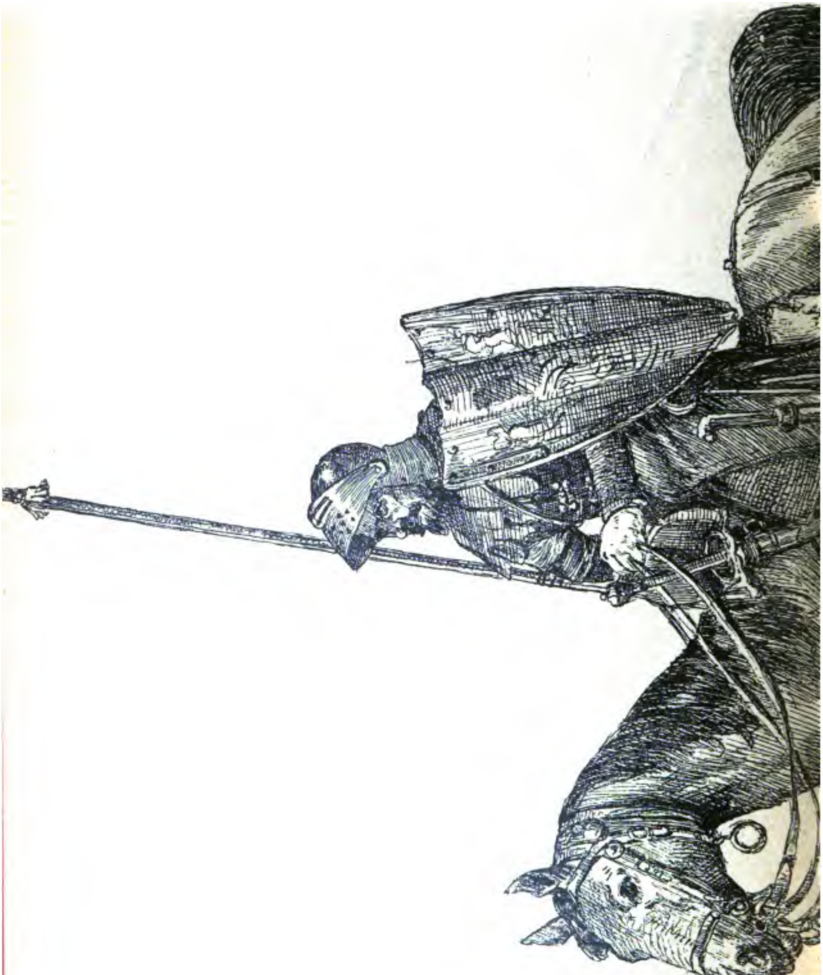

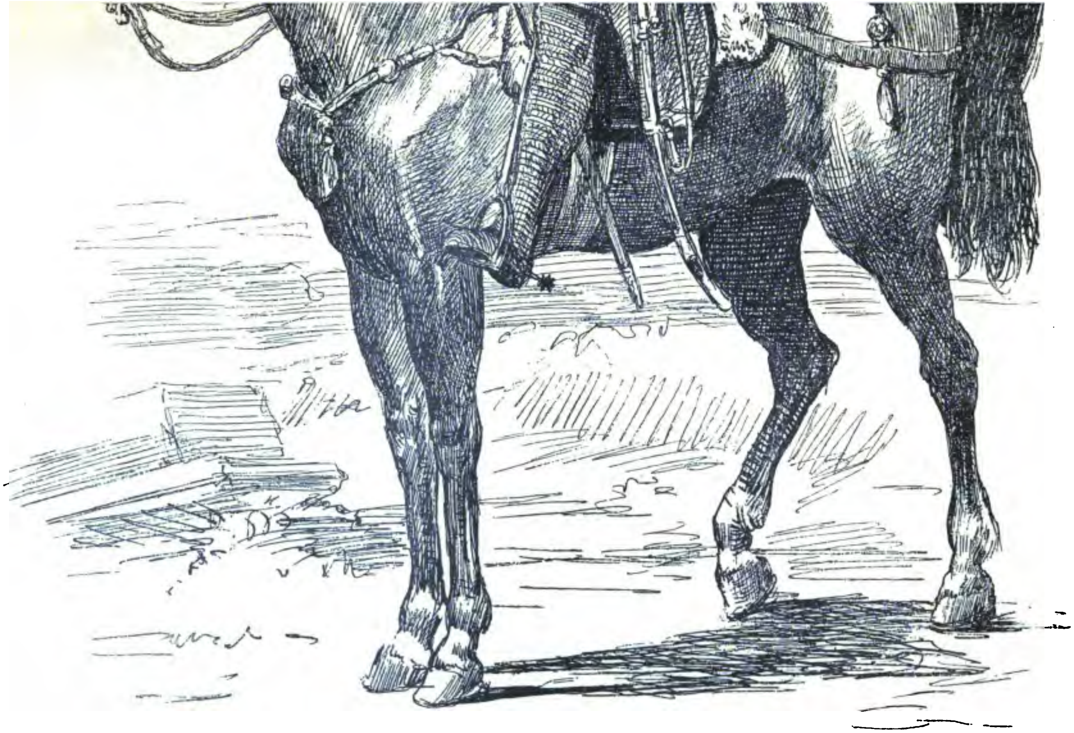

Pův. kresba V. Brožíka.

Kopinník. (Jezdec z husitské války.)

křesťanův stali se kacíři Saracenům podobní; že jste pravé náboženství a služby boží zrušili a hanebným i mrzkým pověrám se oddali, jež hájíte a šíříte a proto všelikých hanebností a ukrutností se dopouštíte.

Třískáte a spalujete obrazy, posvátné to památky; křesťany zabíjíte, proto že se pravé víry drží.

Jaká to vzteklost! jaké bláznovství, jaká zlost vás k tomu dohání?

Víru, již všemohoucí Bůh Otec, Syn a Duch svatý založil, zřídil, vyzdvihl, tisícerým spůsobem, tisícerými zázraky vyjasnil, tu vy pronásledujete? Tu chcete vyploniti?

Vy jste ti slepí a nikoliv ti, kterým zraku schází, kteří očí nemají. Myslíte snad, že vás za to trest nečeká? Nevíte-li, že Bůh vašemu mrzkému počínání proto nepřekáží, že vás proto v temnotě a v bludech vězeti nechává, aby vás, čím dále v blouznění, v nepravostech a bohaprázdnosti dojdete, tím horšími tresty navštívil?

Já, abych pravdu řekla, kdyby mne nezaneprázdňovala válka proti Angličanům, byla bych vás již dávno navštívila, avšak, nedoslechnu-li, že se napravujete, upustím i od Angličanův a potáhnu proti vám, abych, nemožno-li jinak, mečem zahladila vaši mrzkou a hanebnou pověru a buď všemu kacířství buď vašemu životu konec učinila.

Chcete-li však se navrátiti k víře katolické a k světlu, které vám dříve svítilo, pošlete své posly ke mně, jim objevím, co vám činiti jest. Chcete-li naopak ve vzpouře své tvrdošijně setrvati, vzpomínejte škod, jichžto jste nadělali a nepravostí, jichžto jste se dopustili, očekávajíce, že přijdu s největší mocí světskou i božskou, abych vám stejné stejným odplatila.«

Byl to nejapný mulišák, jímž mínil nějaký prostoduchý horlitel zastrašiti Český národ, který nebál se statisíců mužů, což teprv slabé dívky, jeden však účinek ostrach před zázračnou děvou měl přece, kardinal Jindřich, sebrav proti Čechům po Anglii pět tisíc křižáků, musel na rozkaz krále místo do Čech obrátiti se s nimi proti Francouzům, panna pak sama, jak shora vzpomenuto, pod touž příhanou, jakou v listu jejím zasypáni Čechové, upálena třeba že soudem křivým.

O veliké výpravě Čechů do Německé říše.

Čechové vypravivše se několikrát jako na zkoušku do Slez, odhodlali se konečně k veliké výpravě do Německé říše.

V polovici prosince 1429. shromáždilo se v Praze hojně vojska táborského a sirotčího a něco panstva a zemanstva strany pod obojí.

Pražané uctili náčelníky vojska hostinou na radnici, načež zdvihli se i sami a vytáhli do pole.

V čele Táborských vedle Prokopa Holého

stál Jakub Kroměšín, Jeník z Mečkova, hejtman Litomyšlský a Ondřej z Římovic, hejtman města Tábora.

V čele Sirotků byl Jan Královec, Velek koudelník, Pešeček zahradník a Jíra z Řečice, k Sirotkům připojila se hotovost Novoměstská, Staroměštští měli však svého vlastního hejtmana Sigmunda z Kotenčic čili Mandina, zvaného tak, že byl pojal za manželku vdovu Mandu kramářku, o níž byla řeč při smrti Jana Želivského.

Z panstva táhli do Němec Smil Holický ze Šternberka a Jan z Pernšteina, ze zemanů Jan Zmrzlík, Vilém Kostka a Beneš z Mokrovous.

Vojsko vytáhši z Prahy, sesilováno stále novými přírůstky, které se byly shromáždily u Krupky, u Mostu, u Kadaně a u Hazmburka za Budyní, tak že hranice přestoupilo 40 tisíc pěších a 3500 jízdných s 2500 vozů. Než i za hranicemi nejeden zástup ještě se připojil a tak zmohutnělo vojsko české do té míry, že s dobrou myslí dalo se na pochod do říše.

Čechové přirazivše k Pernu a pak k Drážďanům, vypálili předměstí a zloupili a zpustošili šíré okolí, zejména klášter Celský dobyt a vypálen.

Odtud dali se podél Labe k Míšni, kde zničili o svátcích vánočních 1429. předměstí, o město a o hrad se nepokoušejíce, za to spálena některá sousední města.

V Němcích věděli, že se v Čechách proti nim chystá výprava a hleděli v čas připraviti se na obranu. Na předním místě byl to ovšem Bedřich, vévoda Saský a markrabí Míšenský, který volal pomoc z blízka i z dáli.

I přitáhl Bedřich, landkrabí Durynský, Vilém, vévoda Brunšvický, Jan mladší, markrabí Braniborský, arcibiskup Magdeburský, biskup Naumburský, Meziborský, Halbrštatský a Hildesheimský, branná hotovost měst Erfurta, Haly, Milhaus a Norymberka, jakož i veliký počet šlechticů německých.

Takovým spůsobem sešlo se asi 100 tisíc mužů, kteréžto vojsko mezi městy Grimmou a Lipskem se rozložilo.

Čechové dozvěděvše se o nepřátelském vojsku, zaměřili od Míšně přímo ku Grimmě a to v šiku, aby byli každým okamžikem připraveni k boji, vedlejší oddíl nějaký zatím přepadl a spálil město Ožici.

Přitáhše k městu Grimmě, museli se přepraviti přes řeku Muldu. Poněvadž se obávali, že hned za řekou stojí nepřítel k boji připravený, aby zůstali pohromadě, vjeli třemi řadami vozů do řeky pojednou, čímž řeka se zdula a překotila mnoho vozů, tak že něco lidu ztonulo. I museli koně býti vypřaženy od vozů překocených a tyto vytaženy pak z řeky pomocí provazů.

Ostatní vozy přepraveny jedním řadem.

Sotva asi polovice vojska přes řeku přešla, nastal pokřik, že se nepřátelé přibližují. I byl strach, aby nepřítel neudeřil na rozdělené vojsko, proto ti, co byli ještě za řekou, vší silou se přepravovali, ti pak, co byli již přešli, postavili se v šik bitevní.

Pověst okázala se jen částečně pravdivou, nebo celé vojsko se neblížilo, než jen asi 800 jízdných pod vedením Hanuše z Polenska, které byl vévoda Saský vyslal, aby shlédli nepřítele.

Čechové spozorovavše, že mají co činiti jen s předním vojem, vrhli se pod vedením Jana Zmrzlíka na nepřítele. Po krátkém boji čtyry sta Němců krylo bojiště, mezi nimi i přední šlechticové duryňští jako Dětřich Vitzleben, Jiří z Vangenheima a Bedřich Fictum, stopadesát jich zajato, mezi nimiž nejpřednějším byl Jiří Vitzleben z Berky, ostatní pak dali se na útěk.

Přední zásluha o vítězství to patřila vůdci a starý letopisec dokládá: »Tu sú dávali dobré slovo Janovi Zmrzlíkovi, že jest statečně na ty Němce udeřil a jiných udatně ponukl.«

Boj tento sveden na rozhraní roků 1429. a 1430. totiž buď poslední den onoho aneb první tohoto leta.

Na druhý den obdrželi Čechové od vojska německého potupný list, jímž se jim jakožto kacířům hrozilo pobitím, ale byl to jen zoufalý skřek strachem se tetelícího zbabělce. Nebo když druhý den Čechové, probděvše k boji připraveni celou noc, v šiku se postavili a bezpečně útok Němců čekali, shledli jen v dálce sloupy dýmu vystupující z ležení německého, které dal vévoda zapáliti; zároveň pak došla Čechy zvěst, že vojsko německé se rozprchlo.

Vévoda totiž pozoruje obecné zděšení ve svém vojsku a mysli místo na boj na útěk připravené, dal rozkaz, aby se vojsko rozjelo po svých domovech, což toto ihned a s kvapnou ochotou učinilo. Sám vůdce ustoupil do Lipska a dav spáliti předměstí, chystal se tu k odporu.

Čechové všemožně se přičiňovali, aby aspoň některý oddíl nepřátel zastihli, dali se ihned na spěšný po nich pochod, ale marně, přirazivše až málem k Lipsku, ustali v honění tom.

O tažení Míšní, Durynskem, Franky a Falcí.

Seznavše Čechové, že není jim více třeba míti se na pozoru před vojskem nepřátelským, umínili si dáti sousedům svým pocítiti veškeru tíhu zhoubné války a proto rozdělili se v pět sborů, které měly táhnouti od sebe ve vzdálenosti asi jedné míle, aby loupením a pustošením zasáhly co největší kus země.

Táborští rozdělili se ve dva sbory, rovněž Sirotci, Pražané pak s pány utvořili sbor pátý.

Takto rozděleni obrátili se Čechové od Lipska na poledne a s hroznými zádavami protáhli Míšensko a Durynky. Zděšené obyvatelstvo — chudý — bohatý — vše prchalo před nimi opustivši obydlí i většinu majetku svého.

Čechové ničili tak jako ve Slezích, hlavně zboží panská a duchovní, z kostelů brali klenoty a vzácnosti, vyloupené pak budovy zapalovali.

Jednou z prvých obětí Čechů stalo se město Plísno čili Altenburk, které vypáleno, hned pak na to zmocnili se Čechové města Jeny.

V městě tomto radil se právě pán města s konšelstvem na radnici o tom, zda mají se vzdáti či brániti, v tom však vtrhli nepřátelé do města a rokující zajali.

Zlý, však zasloužený osud stihl hrad a město Plavno, patřící panu Jindřichu z Plavna, který jakožto majitel statků i v Čechách ležících ku katolické šlechtě české patřil.

Právě v době té sídlil pan Jindřich na svém hradě Kynžvartě v Čechách (mezi Chebem a Teplou), purkrabím pak jeho na Plavně byl zeman Hanuš z Rašova. Ten vida, že by se neubránil, učinil s Čechy smlouvu, dle které měla posádka svobodně odtáhnouti, složivši dříve odění a zbraň.

I vpuštěno něco Čechů do města, aby se přesvědčili, že stalo se dle úmluvy, tu však vzbouřil se lid a Čechy do jednoho pobil. Sotva že zpráva o tom pronikla do vojska českého, bylo hned na nohou a s nezdolnou prudkostí hnalo útokem na město.

Město prvým tím útokem vzato a teď vraždili Čechové v ulicích vše na potkání ušetřujíce pouze pohlaví ženského, Kdo mohl, prchl na hrad, než i ten vzat ještě téhož dne útokem a pobito tam do 700 lidí; jen purkrabí a něco lidu zemanského zajato.

Pád města a hradu Plavna způsobil veliké zděšení mezi okolním obyvatelstvem, hlavně však Chebští a Loketští trnuli v úzkostech, poněvadž se za to mělo, že Čechové, majíce hojnost kořisti, přes tato města domů se vraceti budou. Městům těm poslána z Němec i některá pomoc lidem válečným, to však bylo nejspíše příčinou, že Čechové, dověděvše se o pomoci té, umínili si dáti se dále do Němec.

I vtrhli do Frank a spálili tu města Hof a Minchberk, načež se rozdělili ve dva proudy. Jeden zaměřil k městu Kulmbachu, druhý k Baireutu, u kteréhož města spálen klášter Himmelkron.

Vzavše Baireut, ukořistili tu mnoho věcí kurfirsta Braniborského, který se tu zdržoval, té chvíle však byl mimo město jednaje s purkrabím hradu Hofu Kašparem z Valdenfelsu o tom, jak by mohla s Čechy uzavřena býti smlouva, aby zanechavše plenění domů se vrátili.

Druhý oddíl Čechů vypálil zatím města Kulmbach, Mainek, Veissmein, Kunštat, Šerlichz, Holfeld a Veissenfeld, načež zaměřil k biskupskému městu Bamberku.

Město toto nemělo žádných hradeb a proto, jak se rozhlásilo, že se Čechové blíží, dalo se obyvatelstvo veškeré na útěk k městu Norymberku.

Příležitosti této užila zlá chasa z města a okolí a sebravši se v počtu asi 300 hlav, jala se pleniti a drancovati domy uprchlých zejména radnici, domy kanovníků a boháčů.

Zatím domluvil se vzpomenutý Kašpar z Valdenfelsu s markrabím Braniborským o vyjednávání s Čechy, načež dohodnuv se ještě s některými přáteli, zjednal si od náčelníků českého vojska průvodní listy a sešel se s nimi dne 6. února 1430 na zámku Zvernici.

I uzavřena tu smlouva mezi Čechy a markrabím, biskupstvím Bamberským, městy Bamberkem a Forchheimem, dle které za složení 12.000 zlaťáků měli Čechové upustiti od dalšího hubení země biskupovy. Složeno hned 2.000, za ostatních 10.000, které ve dvou lhůtách, o středopostí a o sv. Jiří splaceny býti měly, zaručil se markrabí s některými šlechtici.

S markrabím a jinými pány nedojednáno a tu Čechové jali se ve výpravě pokračovati, jeden proud vypálil města Ešenbach a Auerbach, druhý pak zaměřil k městu Norymberku. Město toto tenkrát v Němcích jedno z nejpřednějších, dobře bylo opevněno, ale, když Čechové se přibližovali, pojal lid náramný strach a donutil shromážděné tu panstvo i měšťanstvo k dokonání smlouvy s nepřítelem.

I sešel se markrabí dne 10. února 1430. zase s náčelníky českými na zámku Beheimšteině a domluvil se s nimi tak, aby on dal Čechům 14tisíc zlatých rýnských, vévoda Bavorský Jan 10tisíc a město Norymberk 11 tisíc.

Zároveň umluven sjezd mistrů českých s doktory německými tu v Norymberce, na kterém mělo býti dáno Čechům slyšení o čtyřech článcích Pražských.

Tím skončena vlastně pamětihodná výprava tato, nebo Čechové obrátili se již na cestu k dodomovu kolem Chebu, kde spálili předměstí a kolem Kynžvartu, kde poplenili majetek pana Jindřicha z Plavna.

Škoda způsobená v Němcích byla nesmírná, spáleno ke stu měst, městeček, hradů a tvrzí, vesnic zničených nikdo nepočítal, kořist pak byla veliká. Vezli ji na 3.000 vozů, z nichž ku každému bylo zapřaženo nejméně 6 koní, u mnohých však až 10, 12 neb 14.

I vojska Čechům přibylo, byloť jich při návratu 52.000 pěších a 20.000 jízdných, co stalo se jednak tím, že jednotlivé tlupy za hlavním vojem později z Čech odcházely, jednak že, jako ve Slezích, přidával se k nim mnohý lid cizí žádostivý jisté kořisti.

V úterý dne 21. února 1430. přitáhlo vítězné vojsko do Prahy a tu náčelníci na radnici vyčastováni.

Tak splatili Čechové nesčetná ta příkoří, bezpráví, nelidskosti a ukrutnosti, jichž se křižáci němečtí v Čechách dopustili, a to měrou natlačenou, natřesenou a osutou.

Starý letopisec praví: »Tak spanilé jiezdy nikdy Čechové prvé do Míšně neučinili, aniž jest těch pamětníków, by to kdy slýchali, ani kde v kronikách psáno jest. A by byli o čest stáli, jako přední (dávní) Čechové, protáhli by byli až po Rýn a mnoho zemí byli by pod se podmanili: než nabravše mnoho kořisti a zlatem se okojivše, vrátili se do Čech.«

Doložiti pak sluší, že smluvené peníze vpravdě také dány a složeny byly hlavně ovšem přičiněním předního ručitele, Bedřicha, markrabí Braniborského, jemuž starý letopisec dobré dává svědectví, dokládaje: »A což s nimi umluvil, to jim vše zdržel.«

O třetí výpravě do Slez.

Sotva že si Táborští po veliké výpravě do Němec odpočinuli, již chystali se k nové jízdě do Slez. Asi v druhé polovici měsíce března 1430 vytáhlo 10 tisíc mužů pěchoty a 1200 jízdných přes Moravu do Opavska.

I tu rozdělili se na pět sborů a plenili knížectví Kozelské a Ratiborské.

Sem přirazil k nim s některým lidem polským kníže Sigmund Korybutovič a tak udeřili společně na město Hlívici, v něž, když padlo do jejich rukou, uvázal se kníže a tak založil si malou vlastní državu.

Mimo nadání dostalo se Čechům tady ještě jednoho spojence, Boleslav čili Bolek, kníže Opolský, o němž při předešlé výpravě Čechů do těchto končin řeč byla, spojil se teď s Čechy, ba on přidal se k nim i co do víry.

Spojiv se pak se známým nám Puchalou, pomohl mu také k vlastnímu panství nad městy Krucburkem a Byčinou.

Táborští táhli podél řeky Odry k městu Břehu, jehož se zmocnili, pobravše pak co tu potrav a spíže nalezli, odtáhli dne 23. dubna 1430. k Němčí, kde se položili ležením a po dvě neděle najížděli daleko do okolí, pobírajíce hlavně dobytek.

Když vozy kořistí zase naplněny byly a dobytka sehnána veliká stáda, opevnili a zásobili Táborští hrad a město Němčí tak, aby mohlo dobře nepříteli vzdorovati, na to vložili tam posádku 600 jízdných a 400 pěších pod pověstným později knězem Bedřichem ze Strážnice a sami obrátili se přes Kladsko do Čech, kamž asi v polovici května dorazili.

Bolek Opolský byl se zatím pod záštitou Čechů zmocnil zámku Křisova, patřícího biskupovi Vratislavskému, pak i měst Prudníka a Malého Hlohova.

Sotva že Čechové opustili Slezy, povstala tu válka proti knížeti Bolkovi. Lid biskupa Vratislavského pokoušel se o dobytí Křisova, když pak přitáhl Bolek na pomoc, byl poražen a hrad dobyt.

Zdárným tímto počátkem byvše osměleni, sebrali se i Vratislavští, Svidničtí, Lehničtí a Břežští a jali se asi 20. května s velikým úsilím dobývati Němčí.

I sebralo se v Hradecku na rychlo vojsko posádce české na pomoc. Byli to Hradečtí, Táborští, Sirotci a někteří páni pod obojí.

Sotva že se o sbírání tomto vojenském dově-

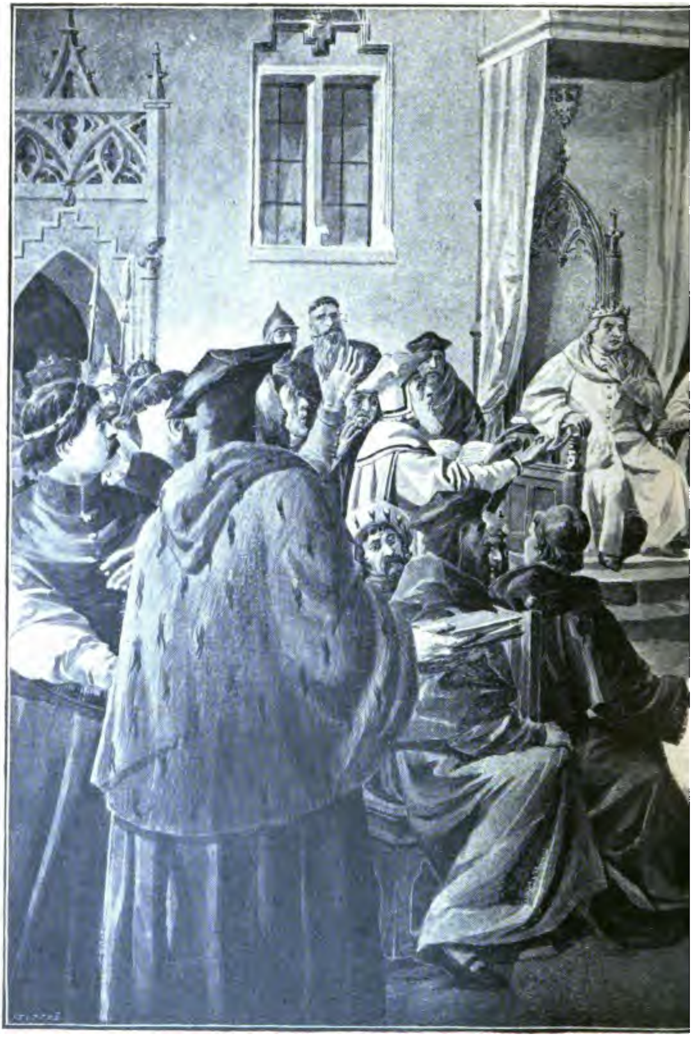

Hádání se o ví

Pův. kresba Ferd. Hetteše.

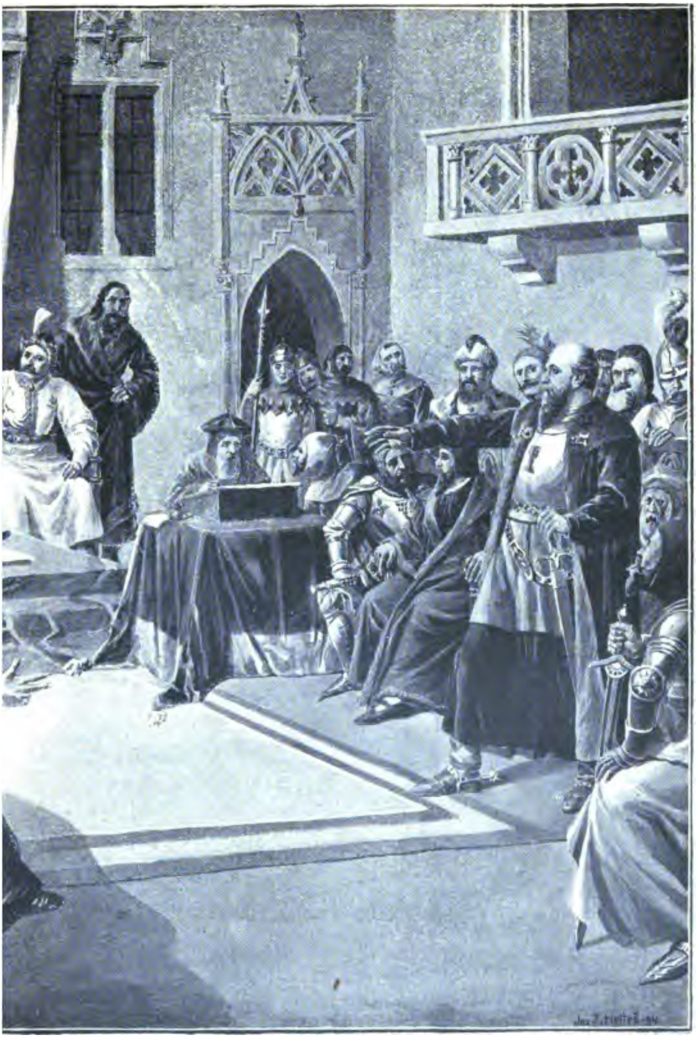

ru v Krakově.

děli oblehatelé, naložili honem děla na vozy a rozjeli se s náramným spěchem k svým domovům, tak že Čechové vkročivše do Slez, nezastihli již nikde nepřítele. Chtíce potrestati Slezáky, nevrátili se ale táhli volnými pochody knížectvím Javorským dále

Ve vsi Vedrově zavřeli se na dvou tvrzích zemani z Rybnic s některým lidem a chystali se k odporu. Čechové jali se (dne 14. června 1430.) tvrzí dobývati velikými praky, pak však zasuvše příkop hatěmi (proutěnými snopky) slezali ohradu.

Obránci hájiti se chtěli hořícími soudky naplněnými nebo aspoň nasáklými kolomazí neb jinou mastnotou, ale zapálili si sami, tak že mnoho jich uhořelo, kdož vyvázli, upáleni jsou v lázeňské jizbě před tvrzí a jen 16 zachráněno tím, že ukryvše se ve sklepě, vzdali se jednomu z českých pánů, který jim životy vyprosil.

Událost tato náramně zastrašila Slezáky, tak že hned do ležení ve Vedrově přišel slezský pán Heřman Cetric a jménem svým a sousedů svých prosil Čechy za slitování nad ubohou zemí.

Čechové přijali ho nevlídně, vytýkali mu a krajanům jeho, že nenávidí Čechů a že nejednou poplenili krajiny české.

»Mrzí-li vás nyní totéž od nás,« pravili, »braňte nám toho; hle! tu jsme a stavíme se vám; pusťte se do nás!«

Cetric však pozoroval, že pod tvrdou tou korou přece jen měkké srdce české, prosil dál a doprosil se.

Vůdcové vojska českého poradivše se mezi sebou, povolovali příměří a podmínkou učinili, aby Cetric na krajanech svých vymohl — stavování zjevných hříchů.

Cetric divil se výmince této a přivolil k ní ochotně, dostal pak čtyry dni (17.—20. června), aby se s krajany svými domluvil.

Cetric spěchal do Svidnice, aby sdělil výsledek jednání svého. Přátelé a sousedé Cetricovi rádi dali mu plnomocenství, aby pod podmínkou touto s Čechy příměří uzavřel. Čechové zatím přeložili ležení k městu Hojnu. Sem přišel Cetric a zjednal příměří až do středopostí roku 1431. Vojsko české potom po třech cestách — přes Žitavu, přes Landshut a přes Kladsko — vrátilo se domů.

O výpravě do Uher.

Tak jako Táborští do Slez vypravili se Sirotci dne 16. dubna 1430. na jízdu do Uher, k výpravě této připojili se však také někteří Novoměstští a něco Táborských pod hejtmanem Filipem z Padařova, též Jan Zmrzlík byl tu s lidem svým. Všeho vojska bylo asi 10 tisíc mužů. Vrchním velitelem byl Velek koudelník, při němž se nalezal kněz Prokop Malý.

Na cestě Moravou postavilo se jim na odpor vojsko hejtmanů Sigmundových, jest však zahnáno ovšem po tuhém boji, v němž 150 mužů na straně české zahynulo, jinak Čechové zdrženi nebyli a dorazili do počátku měsíce května k Trnavě v Uhřích.

Tam chystal se proti Čechům sám král Sigmund, stáhnuv vojsko složené z Uhrů, Čechů, Moravanů a Srbů k městečku Šintavě při řece Váhu. Poněvadž bylo vojska tohoto daleko více než Čechů, rozdělil je Sigmund na dví, jednomu velel Stibor, vévoda Sibiňský, druhému oblíbenec Sigmundův Jan Matík z Talovec.

Vojska tato měla s dvou stran současně napadnouti Čechy, kteří zavřeni v ohradě vozové v šiku se přibližovali. Matík se opozdil, tak že útok učiněn jen od Stibora. Boj byl krutý, na straně uherské padlo na 6 tisíc mužů, na straně české asi 2 tisíce, mezi padlými však Čechy nacházel se i vrchní hejtman Sirotkův Velek koudelník.

Uhrům podařilo se vniknouti až do vozové hradby, jsou však z ní zase vytlačeni a obráceni na útěk.

Teď teprv přitáhl Jan Matík, vida pak porážku Stiborovu, ustoupil bez boje.

Za nastalé noci upravili si Čechové cestu přes vodu a močály, při kterých právě stáli a dali se druhého dne na zpáteční cestu, nebo na další jízdu do Uher se odvážiti nebylo radno.

Asi v polovici měsíce května (1430.) bylo vojsko toto již v Čechách.

O válčení v Čechách a na Moravě.

Ačkoli v říši Německé stále smlouvána a svolávána nová křižová výprava proti Čechům, nekonáno přece nic a tu nemajíce se co obávati nepřítele zahraničního, dali se Čechové zase do sebe.

Prokop Holý s Táborskými vtrhl na Moravu a oblehl tu hrad Šternberk za Olomoucem, který patřil paní Perchtě, vdově shora často jmenovaného Petra Konopištského ze Šternberka.

Obléhání trvalo po osm neděl a hrad konečně dne 15. srpna 1430. vzdal se na úmluvu.

V západních Čechách vytáhl pan Jakoubek z Vřesovic proti městu Plzni s mocí ovšem nedostatečnou a s 24 vozy. Byl poražen a sám raněn, vozů pak vrátilo se mu jen několik.

Na odvetu vypravili se Novoměstští se Sirotky do západních Čech proti stranníkům krále Sigmunda. Vrchním velitelem byl nově zvolený Sirotčí hejtman, kterému říkali Čert a byl zaměstnáním prkenář.

Vojsko toto přitrhlo k tvrzi v Hořovicích, která patřila Sigmundu Hulerovi, nejspíše synovci nešťastného podkomoří krále Václava téhož jména. Tvrz vzata smlouvou a odevzdána Janu Zmrzlíkovi.

Po vzdání Hořovic oblehnut dne 20. července 1430. hrad Libštein nade Mží poblíž Rokycan. Hrad ten patřil Bedřichovi z Kolovrat.

K obléhání pevného tohoto hradu přitáhla také hotovost Žateckých, Lounských a Slanských, ale i tak přes mnohou střelbu z velkých i malých děl ubránila se posádka, ač čítala jen 80 mužů, když však Prokop ukončil výpravu proti Šternberku a přitáhl s vojskem svým také do Plzeňska, spůsobena smlouva, dle níž od obléhání Libšteina upuštěno, začež Bedřich z Kolovrat i bratr jeho Hanuš slíbili býti s Táborskými a Staroměstskými za jedno

O druhé výpravě do Slez a do Lužice.

Ujednané veřejné slyšení Čechů v Norymberce překazil papež Martin V. i nezbývalo Čechům nežli pokračovati ve zhoubných výpravách za hranice.

Tak vytáhl Prokop s Táborskými v listopadu 1430. zase do Slez, poněvadž tu Slezáci ohrožovali Němčí. Příchodem Prokopovým Němčí osvobozeno a Čechové zmocnili se k tomu města Otmochova a tvrze Vrbna.

Sirotci vtrhli zase v prosinci 1430. do Lužice Horní o síle 8 tisíc mužů pod velením Václava Libáka.

Vojsko toto zmocnilo se městečka Bernartic kde zajaté obyvatelstvo propustili pod výminkou, že přistoupí ku čtyrem článkům Pražským. Když však dobývali kostela a hřbitovu v městečku Reichenbachu (poblíž Zhořelce), přišla Lužičanům pomoc pod Timou z Koldic, která svedla se Sirotky bitvu u vsi Horky. Bitva zůstala sice nerozhodnou, ale Čechové vidouce, že se všech stran Lužice pomoci se scházejí, netroufali si dále táhnouti a vrátili se domů.

Za to počátkem roku následujícího (1431.) vytáhli Táborští a Sirotci do Lužice u větší síle a to dvěma proudy. Jeden táhl přes Chrastavu přímo do Lužice, druhý dal se Slezskem přes Landshut a táhl přes Hiršberk, u Zhořelce se dne 19. února 1431. spojili.

Odtud táhli k Budišínu a nemohouce města samého se zmocniti, spálili jen předměstí, načež odtrhli odtud a spálili městečko Kamenec a klášter Marienštern.

Vrátivše se kolem Budišína opanovali město Lubij čili Libavu, kde zanechali posádku 400 pěších a tolikéž jízdných pod velením Kolúchovým.

A zase pokoušeli se o Žitavu a pak o Zhořelec, konečně však dali se k městu Lubnu. Poněvadž město to hradeb nemělo, zavřeli se přední měšťané a někteří šlechtici v klášteře minoritském a ve věži nad branou. Čechové klášter střelbou z děl ohrozili, věž pak podkopali a hořícími soudky podpálili. Tak donuceni obležení ku vzdání dne 19. března 1431.

Dne následujícího přitáhli Čechové k Slezskému městu Goldberku; obyvatelstvo jalo se vyjednávati, ale když nedocíleno hned shody, vypáleno město dne 25. března 1431.

Od Goldberku dali se Čechové k Lubínu, kteréžto město vydrancováno a vypáleno.

K Čechům přidalo se tu mnoho zběře a lidu loupežného, který násilím a pleněním a pálením zle na úkor Čechů hřešil.

V květnu odebral se k vojsku slezskému i Prokop Holý a pozoruje jednak to řádění cizích živlů, jednak nebezpečí země České zatím z Němec zahrožující, odvedl vojsko do Čech v prvých dnech měsíce června 1431.

O hádání se o víru v Krakově.

Čeho marně dožadovali se Čechové u Sigmunda krále a v Němcích, aby totiž bylo jim dáno veřejné slyšení o víře, toho dostalo se jim od krále Polského. Vladislav učinil o tom k Čechům vyzvání jakés, nebo velice byl toho žádostiv, aby jeho přičiněním Čechové do církve zase uvedeni byli.

V Čechách sešel se v prvé polovici měsíce února 1431 sněm panstva i zemanstva pod obojí, Pražanů, Táborských a Sirotků v Kutné Hoře.

Na sněmě tomto vyvoleno zase dvanáct správců zemských a vybráni poslové, kteří měli vydati se nejprv do Slez a odtud ke dvoru krále Vladislava. Vyvoleni k tomu kněží Prokop Holý, Bedřich ze Strážnice a mistr Petr Engliš, potom několik pánů, zemanů a měšťanů pražských, výslovně se připomíná Vilém Kostka z Postupic.

Poslové zastavili se u Sigmunda Korybutoviče ve Hlívici a vyslali odtud ku králi Polskému, aby jim určil místo a čas k slyšení o víře.

Vladislav určil, aby schůze dála se na neděli smrtelnou, čili 18. března a to v Krakově.

I odebrali se tam poslové čeští provázeni jsouce knížetem Sigmundem.

Král přijel právě v neděli smrtelnou a hned na druhý den ustanoveno slyšení ve velké síni ve hradě královském ve slavném shromáždění pánů a prelatů polských.

Jednáno hlavně o čtyry články Pražské, k němuž se strany polské ustanoveno osm mistrů bohosloví na vysokých školách Krakovských.

Hádání trvalo po několik dní a vedeno jazykem slovanským, od Poláků polským, od Čechů českým.

Výsledek byl, jako při všech dřívějších hádáních, že si totiž obě strany přičítaly vítězství.

Nejvíce o zdar přičiňoval se sám starý král. Prosil Čechy a napomínal, aby vzali sobě z něho příklad, jenž byv pohanem, upřímným a dobrým křesťanem se stal, aby vrátili se do lůna církve, ale marně. Čechy popuzovala nemálo tvrdá a neustupná mysl krakovského biskupa Zbyhněva z Olešnice, který, zarytým jsa nepřítelem Čechů, ihned zastavil v Krakově všelikou bohoslužbu a nedal se pohnouti ani prosbou ani hrozbami královými.

Nesnášelivostí touto donucen, dal král převézti Čechy do předměstí Kaziměře, aby v Krakově aspoň na hod boží velikonoční (1. dubna) bohoslužba slavena býti mohla.

Jednání přetrhlo se na tom, že Čechové uvolovali se přijíti pod dobrým bezpečím k obecnému sboru všeho křesťanstva, že však míní podvoliti se sboru jen v tom, co by jim písmem svatým a prvními učiteli církve dovedeno a dokázáno bylo, kdežto od krále předloženo jim, aby se sboru podvolili uposlechnouti beze všech výhrad a podmínek.

Čechové omluvili se, že k takovémuto svolení plné moci nemají, že chtí to vznésti na obecný sněm, svolaný do Prahy ku dni prvého května 1431., tam aby i král posly své vyslal.

K tomu Vladislav přistoupil a posly své také hned jmenoval. Tím skončeno jednání a král Čechy propustil.

Když se vraceli domů, byli by málem padli do rukou nepřátel, nebo za nepřítomnosti knížete Sigmunda zmocnil se dne 4. dubna 1431. Konrád Bílý, kníže Olešnický, Hlívice zradou, načež posádku jednak porubal, jednak jal; poslové a s nimi i kníže Sigmund ničeho nevědouce, blížili se ku Hlívici a tu teprv jedním z posádky hlívické, kterému se podařilo uprchnouti, vystřehnuti byvše obrátili se do Opavska a tu nalezli ochranu na zámku Odřích, který patřil panu Puchalovi.

O svolání obecného sboru církevního v Basileji.

Čechové nájezdy svými do zemí sousedních učinili jméno své strašným, na zhoubných těch jízdách až tuze často zapomenuto na lidskost a s krutostí nelidskou ničen tu majetek i život lidský, tak že až jednotvárně zdlouhavým stává se vypravování o výpravách těch.

Všakť i sami kněží táborští, otrlí jinak při pohledu na lidskou bídu a bolest, veřejně vyznali na sjezdu v kolleji Karlově, konaném dne 30. dubna 1431., že želí toho, co spácháno od lidu a malým polehčením viny bylo, že ukazovali k tomu, jako by mnoho provedeno bylo cizí lotrovinou, která z dychtivosti po kořisti a loupeži k Táborským se přidávala.

Jedno však dobro z bohopustého řádění toho přece pro národ Český vyplynulo, že totiž seznána nepřemožitelnost Čechů a katolický svět přinucen přemítati o snahách národa našeho; obecnou pak byla touha, aby, když již zbraň nestačila, po dobrém s Čechy jednáno bylo a to na obecném sboru církevním.

Čechové nevzdalovali se vyjednávání takového, ba oni toužili po něm a toužili po pokoji, nebo viděli otčinu svou, ana krvácí z mnoha ran, viděli, jak kvetoucí druhdy vlasť hyne a řádu v ní není. »Rozbroje domácí, pobořená města, hrady a tvrze vypálené, obyvatelstvo na mnoze povražděné aneb ze sídel svých vyplašené, pole nezoraná, živnosti kleslé, obchod s jinými národy na vše strany zamezený, zdivočilost mravů zmáhající se v té míře, co umy pokojné v zemi hynuly a řídly, — to vše nedalo se ani nahraditi, ani opraviti kořistmi sebe bohatšími z ciziny.«

Tím vysvětlíme si, proč Čechové přes všecka svá vítězství tak horečně domáhali se slyšení a vítězství dobytá měla sloužiti jim jen k tomu, aby nebyli nuceni poddati se bezvýminečně těm, které pokládali za své škůdce a nepřátele.

Sbor shromážděný po nálezu sněmu Kostnického v r. 1423. ve vlašském městě Sieně ustanovil, aby k vymítění kacířství sešel se nový sbor v Basileji (při ohebu Rýna teď ve Švýcařích) ku dni 3. března 1431.

Volání po sboru tomto bylo obecným, jak u lidí světských, tak i u prelatů a jediný, který stavěl se obecné touze na odpor, byl sám papež Martin V.

Obávaje se, že by obecný ten sbor nad něho se stavěl a jemu zákony a rozkazy ukládal, měl prý v ošklivosti již i samo jméno sboru toho.

Odpor tento však přemožen udalostí neočekávanou.

Když dne 8. listopadu 1430. v Římě s velikou slávou slaveno povýšení tří nových kardinalů, zejména i Juliana Cesariniho, nalezen na dveřích papežského paláce ve Vatikáně přibitý list, vyzývající k odstranění kacířství prostřednictvím obecného sboru církevního.

V listě tom, jehož původci byla prý dvě knížata, (jak se obecně za to mělo, markrabí Braniborský a vévoda Rakouský,) ohlašováno, kdyby papež neb kardinalové svolání sboru překáželi, aby za příznivce kacířství považováni byli; dále nezahájí-li papež neb jeho plnomocník v ustanovené lhůtě obecný sbor, že má křesťanstvo jen sboru poslušno býti a konečně, když by papež neb kardinalové sboru v jeho jednání překážeti chtěli, že mají býti sesazeni a že přistoupeno k nim býti má pokutami na kacířství vyměřenými.

Hrozba tato hnula kardinaly některými, — byl to zejmena kardinal Gabriel Kondolmieri — a oni všemožně se vynasnažili pohnouti papeže ku svolání žádaného sboru.

Dolehání toto zmohlo konečně Martina V. a on dne 1. února 1431. vydal dvě bully, jimiž sbor svolával a plnomocníkem svým jmenoval vzpomenutého kardinala Juliana, jemuž k ruce přidán dominikán mistr Jan Stojkovič z Dubrovníka.

Málo dní na to, 20. února 1431. Martin V. zemřel a nástupcem jeho stal se jmenovaný výše Gabriel Kondolmieri, jenž přijal jméno Eugenius IV.

O poslední výpravě křižové proti Husitům.

Dlouho žádaný sbor byl tedy svolán, ale papež přes to pevně stál na tom, aby stal se ještě pokus, zda by Čechové zbraní přemoženi býti nemohli. Ve snaze té podporoval jej i král Sigmund, který k témuž účelu svolal ku dni 9. února 1431. valný sněm říše Německé do města Norymberka.

Sněm tento mimo nadání sešel se opravdu ke dni ustanovenému a byl neobyčejně četně navštíven. Bylť na sněmě král Sigmund, všichni kurfirstové, veliké množství knížat, biskupů a ostatního panstva, dále vyslancové knížete Burgundského, Lotrinského a Milánského. Z Čechů přijeli Půta z Častolovic a Aleš ze Šternberka.

Dne 4. března 1431. přijel do Norymberka i kardinal Julian, jakožto papežský vyslanec, který byv již 11. ledna k hodnosti této jmenován, pilně volal národy do boje proti kacířům.

ADVOKÁT
JUDr. KAREL HOSTAŠ
V KLATOVECH

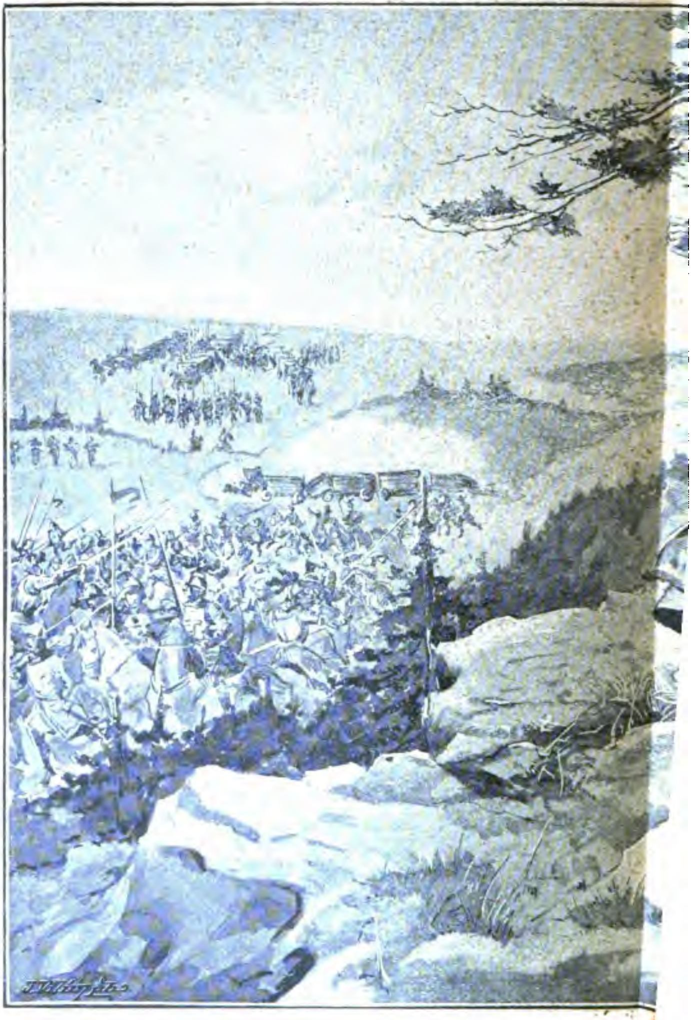

Původní kresba H. Schüllingra.

Kardinál Cesarini hledí m

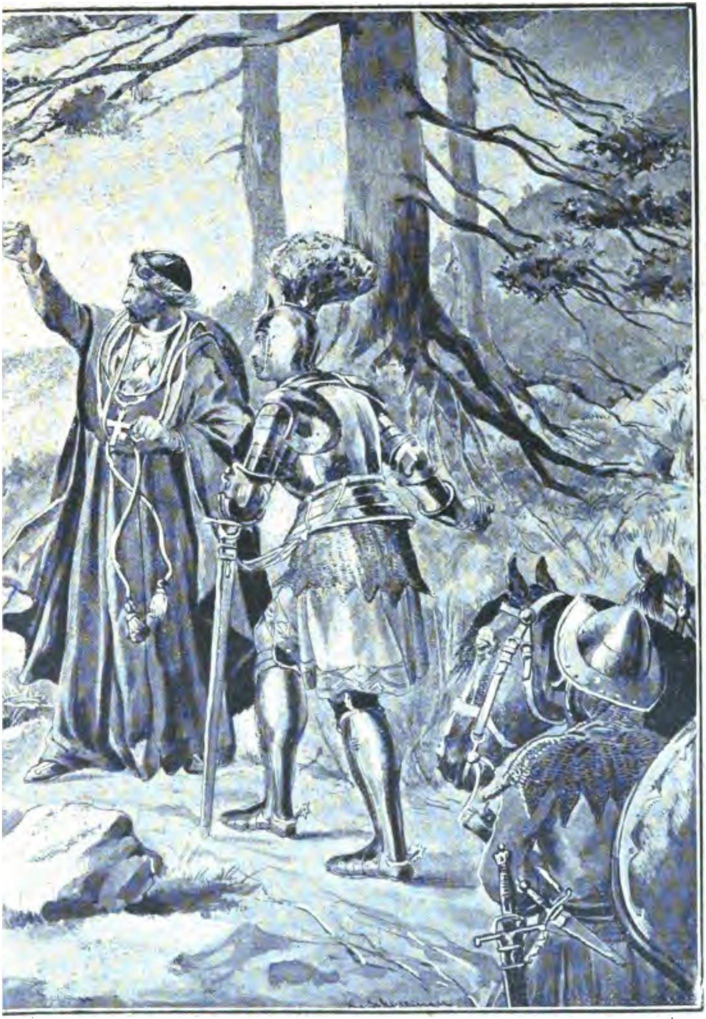

na útěk Křižáků od Domažlic.

Sněm byl v povolování prostředků k vedení války ochotný a štědrý. Dle shora připomenuté matriky říšské svolena hotovost vojenská a to v míře teď čtvernásobné, tak že jen jízdných ozbrojenců mělo býti na 50 tisíc Rovněž mělo postaráno býti o válečné vozy, aby i v tom křižáci rovnali se Čechům.

Veškeré vojsko toto mělo se sejíti na hranicích českých ke dni svatého Jana (24. června 1431.). Kardinal Julian slíbil, že bude výpravy té účasten.

V Čechách svolán byl sněm a sice celé země, jak už pověděno, ke dni 1. května 1431.

K sněmu tomu vedle strany pod obojí přišli i poslové krále Polského shora připomenutí totiž Abraham ze Svanšina a Mikuláš ze Březí, dále poslové krále Sigmunda Zdeslav Tluksa z Buřenic, purkrabí Karlšteinský a Mikuláš z Lobkovic, konečně i poslové nově ustanoveného biskupa Olomouckého Konrada III. čili Kunce ze Zvole.

Všichni tito poslové velice se přičiňovali, aby sklonili stranu pod obójí k bezpodmínečné poslušnosti sboru církevního, ovšem že marně. Dosaženo jen tolik, že se Čechové uvolili, jednati se samým Sigmundem a to na sjezdu v Chebu, který měl konati se dne 24. května 1431. a k němuž se strany české vysláni Vilém Kostka z Postupic, Beneš z Mokrovous, Matiáš Louda z Chlumčan, kněz Markolt ze Zbraslavic a někteří z měšťanů pražských.

Sjezd v určený den se sešel. Král Sigmund přijel s markrabím Braniborským a Janem, biskupem Vircburským, ale dohodnutí nestalo se zase žádné.

Král doufal, že Čechové vidouce ty veliké přípravy k výpravě křižové, budou povolnějšími a žádal zase za plné se podložení sboru, aneb aspoň za obeslání jeho, ať už by vedlo k dorozumění či nic, do té doby však aby Čechové zachovávali plné příměří.

Poslové čeští k prvému nepovolili naprosto, při druhém požadavku pravili, že nemohou sbor obeslati, dokud jim oznámeno nebude, jak by s nimi vyjednáváno bylo.

Tím jednání ukončeno a Čechové dne 28. května odešli z Chebu a vrátivše se do Prahy, učinili o slavnosti Božího těla při processí lidu oznámení, že válka nevyhnutelnou a že cizina veliké činí přípravy k tažení do Čech.

Přiblížil se den sv. Jana Křtitele, ale toho vojska, které mělo ke dni tomuto na hranicích českých shromážděno býti, bylo tu tuze po tenku.

Král Sigmund jmenoval dne 26. června nejvyšším vojevůdcem Bedřicha Braniborského. Dne následujícího přijel do Norymberka kardinal Julian a na den svatých Petra a Pavla připjal slavně kříž vrchnímu vojevůdci i předním tu přítomným velmožům v chrámě sv. Sebalda.

A teď táhl Norymberkem zástup za zástupem ku stanovišti, které se nalezalo u osady Vaidy poblíž hranic českých proti Tachovu; ale kardinal velice byl sklamán horlivostí křižáků, byloť jich daleko méně, než se nadál a nežli bylo slíbeno. K tomu ke všemu místo statečnosti a odhodlanosti zíraly ze všech očí sklíčenost a strach.

Uplynul červen i červenec a hurtovná ta hotovost křižácká vězela stále u Vaidy s hrůzou pomýšlejíc na prvý krok přes hranice české.

Čechové, kteří před tím na sboru v kolleji Karlově i pak na sněmě filipojakubském všelijak se různili a ve strany sobě odporné se trhali a kteří pak v různé strany na tak zvaný hold se rozjeli, uslyševše, že odvěký, nesmířitelný nepřítel na ně se strojí, zapomněli na různice a záští, a spěchali se všech stran k obraně milé domoviny.

V nedlouhé lhůtě stálo statné vojsko Čechů všech stran pod obojí před Horšovým Týnem u Domažlic, všakť odpověděli již králi Sigmundovi na jeho požadavky, »že se jim nelíbí a že nikoliv nechtějí se podrobiti soudu sboru všeobecného, an je prý již prvé odsoudiv a kříž na ně vydav, mnohá knížata i národy proti nim popuzoval; ba nežli by tak měli podnikati soud a výrok nepřátel svých, že všichni raději chtěli by jedním dnem vydati se na smrt společně.«

I tu ještě učiněn pokus o mírné narovnání, ovšem spíše hladký nežli opravdový.

Kardinal Julian poslal jim list, daný dne 4. července, ve kterém domlouvá i lichotí, slibuje i hrozí.

Praví, »že nezná v srdci svém tužby vroucnější, nežli viděti slavné království České opět v jednotě církve a v pokoji i v řádu spasitelném, jako bývalo ještě před časy nedávnými; protož že přichází, nesa zemi ne záhubu ani škodu, ale mír a pokoj, napravení starých dobrých obyčejův nyní pohříchu opuštěných a kleslých a konečně zvelebení cti a chvály Boží.« —

»Vy ještě nedávno,« praví dál, »ve víře a v bázni boží předčili jste mnohé národy, a nyní pronásledujete křesťany mečem i ohněm, bázeň Boží obrátili jste v krutost. — My neradi a jen z nutné potřeby táhneme ve zbroji k vám, abychom nedívali se netečně, ano u vás náboženství hyne, kostelové se boří, obrazy svatých se ruší, svátosti se pošlapují, věrní křesťané souženi a země okolní pleněny i zpuštěny bývají.« —

»Protož pojďte a vraťte se do lůna církve s důvěrou; naleznete netoliko odpuštění a milost, ale všechnu lásku a přízeň, kterou dítě od otce a matky očekávati může. Pán a spasitel náš Ježíš Kristus, jenž vykoupil nás drahou krví svou, dejž vám Čechům to srdce, abyste spojili se s námi v jednotu víry, pro spasení duší svých i pro pokoj a čest slavného království Českého.«

Čechové na list tento, který jich došel nejspíš teprve v ležení u Horšova Týna, odpověděli rovněž listem otevřeným, daným dne 21. července 1431. při pomezí království Českého, v němž hájili se, ukazujíce k tomu, kolikrát že již žádali, aby jim bylo dáno slyšení o čtyrech článcích Pražských.

Prodléváním vojska německého při hranicích uvedeni Čechové u veliké nesnáze tím, že počalo se jim nedostávati spíže a píce, proto ustoupili zpět a hleděli se zejména na statcích svých protivníků zásobiti potřebami. Pražané se vrátili domů.

Ůstup tento vykládaný za útěk aneb aspoň ústup, dodal mysli křižákům. Sám král Sigmund velice si troufal.

»Urozený věrný milý,« píše Oldřichovi z Rožmberka, »Tvému listu — v němž nám píšeš o položení nepřátel, že jsú sie obrátili a roztrhli, tomu jsme dobře srozuměli a jsme toho velmi vděčni, že nám takové běhy vzkazuješ —.

A dále dáváme věděti, že ujec náš markrabě — lidu dobrého jiezdného i pěsieho, pušek a jiné přípravy vojenské má dosti, a vždy jemu lidu přibývá; a dnes (30. července) bohdá má přes les trhnúti, že nepřátelóm jest silen a že na poli proti všem nepřátelóm vesele móž sležeti; také jsú své vozy připravili jako nepřátelé.

Protož od tebe snažně žádáme, aby těch běhóv pilen byl, a nám všelijaké noviny, což srozumieš, vzkázal o Tábořiech, a také v svém kraji svú snažnost proti nim učinil.

Na tom nám zvláščnī libost ukážeš.«

A tak dne 1. srpna, ve středu v den sv. Petra v okovích, překročilo vojsko německé hranice české u Tachova. Byli při něm vedle kardinala Juliana a vrchního vojevůdce Bedřicha Braniborského i jeho syn Jan, Dětřich, arcibiskup Kolínský, Jan, biskup Vircburský, Bedřich, vévoda Saský, Štěpán, falckrabí od Rýna, vévodové Bavoršti Jan, Jindřich a Otto. Kurfirst Saský nesl korouhev papežskou, Bavorský vévoda Jan korouhev říšskou a biskup Vircburský korouhev království Českého.

Jízdného vojska bylo 40.350 mužů, pěchoty asi 90.000, k tomu 150 kop vozů.

O vojsku tomto praví starý letopisec: »Tu sú byli mezi nimi z mnohých zemí od Rýna, Švábové, Mišněné, Řežněné, Bavoříci, Sasíci, Durynkové, z Flandr, z Elsas, z Hollandu, Zelandři i všechna města říšská, i všechno to pokolenie Německé «

Přešedše přes hranice obehnali hned Tachov. Kardinal naléhal, aby se ihned hnalo útokem, nebo hradby města byly jen slabě osazeny a tu tam porouchány, vůdcové však ukazovali k tomu, že lid jest unaven a odložili vše na zítřek.

Druhý den ráno nalezli hradby opravené, dobře mužstvem osazené a hrubou střelbou opatřené. Němci vidouce změnu tu, neodvážili se útoku, za to rozjeli se po krajině, pálili městečka i vesnice a vraždili vše napořád bez ohledu na věk i pohlaví, ač v končinách těchto byla daleká většina obyvatelstva pod jednou.

Při vší té zvůli panovala však všude mezi Němci stísněnost a přestrašenost, tak že kardinal byl pln obav.

»Jsemť nad míru teskliv a smuten,« praví v listu, »jesliže vojsko vrátí se s nepořízením, veta bude po víře křesťanské v zemích těchto: tak velice přibude strachu našim a nepřátelům smělosti.«

Však i Čechům bylo teskno, nebo vedle nepřítele od západu se blížícího dralo se jiné vojsko od půlnoci, jiné počalo boj proti Čechům na východě ve Slezště a od jihu zdvihl se vévoda Albrecht; Čechům pak při tom veškerém nebezpečí bylo spolehati jen na vlastní pěst, nebo nalezli jen jediného přítelíčka, který v hrozné tísni té vzpoměl na národ slovanský a dle skrovných sil svých přispěl ku pomoci, — byl to šlechetný kníže Sigmund Korybutovič, který s několika tisíci Poláků do Čech přichvátal a pod vrchní velení Prokopovo se postavil.

Budiž mu za to vděčná u národa Českého památka!

O útěku křižáků od Domažlic.

Vojsko české počalo se na zprávu o vtrhnutí Němců do Čech zase shromažďovati asi v okolí Berouna. Vrchním správcem veškeré hotovosti všech stran pod obojí byl kněz Prokop, nebo převaha jeho válečného věhlasu byla taková, že nikdo před něho se dráti neodvážil.

Obecnou svorností shromážděno statné vojsko 50 tisíc pěších, 5 tisíc jízdných a k tomu 50 kop vozů s hojným počtem pušek.

Když zprávou o sebrání se Čechů Němci vytrženi byli z přeludu, jakoby Čechové před nimi bez boje byli utekli, umluveno mezi kardinalem a knížaty, aby se vyšlo Čechům vstříc k Plzni.

Myslilo se jednak na to, aby Plzeň byla oporou vojsku německému, jednak doufali asi náčelníci němečtí, odvedou-li vojsko své dále od hranic německých, že spíše se bude brániti a nebude mysliti jen na útěk.

I rozdělili se ve tři proudy a vytáhli dne 8. srpna 1431. ku Kladrubům.

Od vyzvědačů, z nichž předním byl jakýsi Hanušek snad z Loun, měli zprávy, že Čechové do boje se asi nepustí a nejspíše zase různo se rozejdou; když však přišla zvěst, že vojsko české zaměřilo k Plzni — bylo po srdnatosti, od Kladrub již nechtělo se nikomu z Němců dále do Čech a oni uhnuli se zase blíže k hranicím k městu Domažlicům.

Cestu křižáků, kteří přinášeli »mír a pokoj« a kteří přicházeli »k zvelebení cti a chvály boží«, znamenala poušť, spáleniště a mrtvoly bezbranného obyvatelstva, více pak než dvě stě osad před očima kardinala Juliana zničeno se vším životem i majetkem, leda co odnesli bojovníci ozdobení znamením kříže na své vozy.

Čechové zatím zvolna brali se v před, docházelť stále noví a noví zástupové a tak dorazili teprve dne 13. srpna 1431. k Chotěšovu. Druhého dne spořádavše se v šik táhli proti nepříteli, prozpěvujíce písně své nábožné i válečné, které s rachotem kol těžkých vozů a s dusotem četného koňstva daleko široko se rozlehaly.

V ležení německém uhodli, že blíží se rozhodný okamžik. Kurfirst Braniborský rozestavil vojsko své v několika odděleních na sousedních návrších, zbytečné pak vozy hlavně spížní postavil za vojskem opatřiv je stráží.

Již toto opatření spůsobilo ve vojsku nepokoj a markrabí neposlal k ostatním oddělením sdělení, proč tak činí, aby to za přípravu k útěku pokládáno nebylo.

Bylo v úterý před svátkem Na nebe vzetí panny Marie a to kolem hodiny třetí odpoledne. České vojsko bylo ještě asi jednu míli vzdáleno od stanoviště Němcův, ale už tam dolehal zpěv bojovníků a hromový rachot vozové hradby. Ve zvuky ty občas zalehlo zavřeštění polní trubky.

Nezdolný strach zmocnil se Němců před vojem nepřemožitelných hrdinů — předků našich, kteří s jménem božím na rtech, s písní »Kdož jste boží bojovníci«, chvátali ve svatý boj za milou vlasť a milého Boha.

Strach Němců proměnil se v brzku ve zmámení mysli a již žádná moc lidská nebyla dosti silnou, aby zdržela je od útěku.

Kardinal s vévodou Saským vystoupil na sousední návrší, aby odtud shlédl vojsko a krajinu, hned pak také poslal k vrchnímu vojevůdci, markrabí Bedřichovi, aby důležitý vršek ten vojskem osazen byl, ale hrozné stihlo jej sklamání.

Pohlednuv k úpatí vrchu, viděl veškeré vojsko křižácké v divém zmatku a již vše — vozy, jízda i pěchota — úprkem žene se k pomeznímu hvozdu, aby uniklo záhubě.

»Co to,« volá kardinal, vida jak vozkové shazují s vozů náklad, aby si ulehčili a jak předbíhá jeden druhého, aby útočiště nalezl v houštině pomezního lesa.

A již tu byl posel od markrabí, aby kardinal dbal své bezpečnosti a co nejrychleji dal se na útěk

Ubohý kardinal — on již poslechl varovného hlasu, ale strach zděšených zástupů měni se ve vztek a poněvadž Julian za předního původce výpravy považován, míří zuřivost utíkajících zástupů proti osobě jeho a on — odhazuje zlatý kříž, odhazuje papežskou bullu, kterou na kacíře České svět pozýván, odhazuje i svůj kardinalský purpur a oděn v drsné roucho žoldnéřské, nalezá útulku v zástupu biskupa Vircburského.

Zamračen a zadumán jede na koni den a noc bez potravy a nápoje a přemítá jen o nevyzpytatelných soudech prozřetelnosti boží, která bez boje na útěk obrátila ty, kdož pod znamením kříže táhli na vyhubení kacířského, vzpurného plemene.

»Kde jest pravda, kde jest právo,« zní v nitru těžce zkoušeného knížete církevního a on netroufá si k otázce této odpověditi, vida ten boží soud.

Jedinký zástup německý, ten, jenž ustanoven byl za stráž vozům zásobním, odvážil se postaviti se proti Čechům, když však předvoj český, tak zvaní honci, mezi ně vskočil a asi 200 jich pobil, dali se i oni na nezastavitelný útěk.

Strach a zmámení prchajících bylo tak bezměrné, že měšťané Norymberští, přichvátavše do svého města, hledali prý si tu hospod a noclehů, ve zděšení ani otčiny své nepoznavše a že doma jsou, netušíce.

Přes to, že Němci třemi proudy na útěk se dali a jen na jednom byli pronásledováni, tak že dvěma uniknouti se podařilo, byla kořisť Čechů nesmírná.

Starý letopisec praví: »Tu Čechové s boží pomocí veliké vítězství obdrželi sú. A obecně pravie že pušek tři sta a vozóv dva tisíce odjali sú jim' kromě těch vozóv, kteříž jinýma dvěma cestama utekli sú, o kterýchž cestách Čechové nevěděli.

A tak Němci v ten den velmi sú zašli a zamútili se, že kterú cestú měli by utiekati, ovšem nevěděchu (nevěděli): ale po lesiech onde i onde vozové táhli sú, a sami Němci hlav kryli po křoví, chovajíce se; a jiní sú se do Čech obrátili, mniece by domóv utiekali.

Čechové pak tu celú noc mezi vozy německými byli, neb již z vojska českého všecky byli rozpustili, a tu celú noc po lese byli a nespali, ale vína z velikých sudóv sobě točili a kořisti z vozóv brali; a na kterých voziech německých prach byl puškový, ty zdaleka zapalovali.

A tak jekot a křik tu celú noc byl veliký na lese.«

Ještě veseleji bylo dne následujícího ve středu ve svátek panny Marie (15. srpna).

Čechové počali sbírati zajatce, kteří se ukrývali ve křovinách. Mnozí vylezli na stromy, aby ve větvích úkrytu nalezli a Čechové střásali je jako chrousty, byl-li pak strom tuze silný, chystali se ku přesekání neb podpálení kmene, k čemuž ovšem ti nahoře dojíti nedali a raději slezli.

Čechové vázali je po dvou a vodili jak veliká procesí.

Teď bylo také viděti na kořist — byla přehojná a byla velmi vzácná. Vedle náramných zásob spižních padlo tu do rukou Čechů mnoho korouhví, nádherných stanů, pěkného koňstva, různé zbraně, drahých oděvů, zlatých a stříbrných nádob, zejména mnohé a vzácné klenoty kurfirsta arcibiskupa Kolínského, největší však potěšení měli Čechové, když nalezli zlatý kříž kardinala Juliana, jeho purpurové roucho, ba i bullu, kterou proti Čechům hlásán kříž.

Bujná chasa rozjařená vínem a vítězstvím stropila s nalezenými věcmi mnohou šaškovinu.

Nalezené korouhve vyvěšeny potom v chrámě týnském, věci kardinalovy ponechali si Domažličtí a chlubili se nimi po dvě století.

Útěk u Domažlic rozhodl i na všech ostatních stranách, nebo Míšňáci, uslyševše o něm, rychle se klidili z Čech, rovněž rozprchli se Slezáci od Němčí, když se dověděli, že Prokop Veliký proti nim se vypravil Největší ještě odpor kladl Albrecht Rakouský, který na zhoubném tažení Moravou na 500 osad byl zničil, když však se Sirotky, kteří pod Prokopem Malým tu bojovali, se spojili i Táborští pod druhým Prokopem, zahnán Albrecht až za Dunaj.

»Takž ve krátkém čase«, praví náš dějepisec, »vyklizeny jsou nejen Čechy, ale i Morava od nepřátelův, a posvátný kalich, vítězné to znamení národní jednoty a nadšenosti, panoval napotom bez odporu ve vlasti, útěcha svým a postrach cizincům!«

HLAVA VII.

Od vítězství u Domažlic po smrt krále Sigmunda.

O prvém styku sboru Basilejského s Čechy.

Vítězství u Domažlic jest v dějinách lidstva osamělým, nebo nikdy a nikde jinde se nestalo, aby četné, dobře ozbrojené a od zkušených vůdců vedené vojsko před slabším a lecjaks ozbrojeným vojskem ani je vlastně nespatřivši v divoký útěk se dalo. Kdyby o činech předků našich veškerá pamět u lidstva byla utuchla a zachovala se jen jedna o útěku křižáků od Domažlic, pojistila by Čechům tato jediná událost čestné místo v řadě chrabrých a slavných národů.

Nečetný národ náš obrněný krunýřem lásky k milé vlasti a opatřen pavezou nadšení pro právo a pravdu udolal nesčetné nepřátele své a donutil neustupný Řím k složení zbraně; katolická Evropa zoufala již nade všemi násilnými prostředky proti Čechům a viděla jedinou spásu v mírném vyjednávání s nimi na obecném sboru církevním.

Sbor Basilejský počal se v ustanovené lhůtě scházeti a již dne 4. března 1431. někteří preláti zejména francouzští přijeli do Basileje, poněvadž však mělo ještě proti Čechům zkušeno býti ostří meče, scházel se sbor pomalu a skrovně

Kardinal Julian, ustanovený plnomocník papežův a tudíž předseda sboru, jsa plně zaneprázdněn přípravami a zbrojením proti kacířům, jmenoval zase na svém místě ku předsedání Španěla Jana z Palomar, arcipřišta Barcelonského, doktora práv a soudce síně papežovy a Dubrovničana Jana Stojkoviče, doktora a professora university Pařížské.

Prvým činem nového tohoto sboru bylo, že uslyšev o nastávajícím shora vzpomenutém sjezdu Chebském, vypravil ihned ku Sigmundovi posly, aby od úmyslu svého upustil a v žádné pokojné jednání s kacíři nevcházel.

Poslové musili za králem jíti až do Chebu a tu po cestě viděli spousty od minulé výpravy české, tím pak zatvrdilo se srdce jejich proti Čechům ještě více, ovšem darmo.

Dne 29. srpna 1431. přinesena do Basileje prvá zpráva o útěku křižáků od Domažlic a spůsobila v myslích shromážděných tu prelátů velikou sklíčenost, zároveň však i obrat. Sbor ihned nahlédl, že násilím již proti Čechům ničeho nesvede a že třeba mysliti na cestu pokojného s nimi jednání.

Podobný obrat stal se i v duši kardinala Juliana a když tento dne 9. září s velikou slávou do Basileje přijel, učinil sbor prvý krok ku sblížení se s Čechy. Uzavřel poslati jim list, ve kterém je zval slovy laskavými, aby přišli do obecného shromáždění církevního a spůsobili spojení s církví ve víře i lásce.

»Pravili ve psaní tom otcové Basilejští, že jakkoli mnohé byly péče a potřeby, které je pudily sjeti se ze všech končin světa dohromady, nebylo však žádné větší nad žádost srdečnou, aby Čechové v jednotě církve požívali pokoje se všemi národy.

Snad (prý) Bůh jen proto dopustil různice mezi nás, abychom poznajíce zkušeností, jaké zlé pochází z rozbrojův mezi bratřími, vrátili se tím vroucněji a bedlivěji k lásce a k jednotě.

Nepochybujeme, že i vám nemilé jest viděti tolikeré záhuby a neřesti, které z různic a bojův se rodí, a že toužíte i po pokoji vlasti své i po šíření se pravé víry po celém světě. Toho pak nikde nedosáhnete lépe, nežli u sboru tohoto, v němžto všeobecná církev se shromažďuje.

Zde ovšem, cokolí náleží ku pravdě víry, cokoli ku pokoji a svornosti, cokoli k čistotě života i k zachovávání přikázání božích, bude se jednati se vší bedlivostí a svobodou.

Každému volno bude navrhovati, cokoli víře křesťanské za prospěšné uznávati bude; každý budiž k tomu zde raden a pomocen; neodvrátíť se duch svatý, v jehož jménu sbor sešel se; on bude vůdcem i ředitelem, osvěcujícím srdce lidská, aby chodili po cestách pravdy a pokoje.

Slyšeli jsme, že jste stěžovali sobě častěji, že vám není dáno slyšení volné, jakovéhož jste žádali.

Teď mizí příčina stížnosti: již máte příležitost úplnou a slyšení podává se vám, jakéhokoliv sobě žádáte.

Sám duch svatý bude soudcem nejvyšším; onť ustanoví, co v církvi věřiti a zachovávati se má. Dvéře ke všemu dobrému vám již otevřeny jsou; nemeškejte vejíti s důvěrou.

Prosíme pak vás, abyste vyslali ze sebe muže takové, na nichž by spočívala naděje ducha páně, muže mírné, bohabojné, pokorné srdcem, žádostivé pokoje a hledící prospěchu ne svého, ale prospěchu církve Kristovy; a pán ať dá vám i všemu lidu křesťanskému na tomto světě pokoj a na onom život věčný, amen.«

Jak jinak zní list tento porovnávajíc jej s odpovědí na stížný list stavy českými sboru Kostnickému poslaný!

»Prosíme vás,« praví sbor Basilejský —, mnoho-li však za slova ta vyteklo krve, mnoho-li zničeno majetku obyvatelstva a památek umělecké činnosti ducha lidského za více než desítiletého, krutého válčení!

Sboru velice na tom záleželo, aby byl list přijat od Čechů příznivě a proto úzkostlivě vybíral slova a vyhýbal se každému rčení, které by jen poněkud uraziti aneb rozhněvati mohlo národ náš.

Teď zbývala ještě jedna starost — jak list dodati Čechům. Předešlý sbor Sienský stihl klatbou každého, kdož by jakýmkoliv spůsobem s Čechy se stýkal boj vyjímajíc, nechtěl-li tedy sbor upadnouti v klatbu, musel list poslati oklikou, čili tíhu klatby shoditi na osobu jinou. I napsán list ve trojmo, jeden poslán králi Sigmundovi, jeden konšelům města Norymberka a jeden měšťanům Chebským se žádostí, aby jej nějak dopravili Pražanům.

List daný v Basileji dne 15. října 1431. došel šťastně všemi třemi cestami do Prahy, ovšem že teprv koncem měsíce listopadu.

Sigmund poslal obdržený list panu Oldřichovi z Rožmberka a ten poslal ho po schválním poslovi do Prahy, podobně učinili Chebští.

Listy přijaty byly od Pražanů ochotně, ba s velikou radostí a uctivostí. Poslové štědře obdarováni.

Konšelé seznavše obsah obdrženého dopisu, dali jej přečísti obecním starším a mistr Jan z Rokycan četl jej lidu ve chrámě Týnském a výklad o něm učinil tak příznivý, slovy tak pohnutlivými, že rozplakalo se množství v naději navrácení pokoje a řádu.

Odpověď na list dána dvojí: jedna zaslána panu Oldřichovi z Rožmberka, druhá Chebským se žádostí, aby sdělena byla také Norymberským Norymberští poslali ji 1. prosince 1431. kardinalu Julianovi.

Odpověď obsahovala slib, že Pražané list, nemohouce o tak veliké věci sami rozhodovati, předloží sněmu, který měl v brzku se sejíti.

Tak položen základ k důležitému vyjednávání, ovšem že již stalo se tak v nejvyšší čas, nechtěly-li vládnoucí vrstvy obyvatelstva evropského dočkati se hnutí husitského po celé Evropě; neboť na Rýnu počaly již tvořiti se tlupy lidu venkovského, které vedené kněžími pustošily statky panské, ve Francii pak uložil si lid i zvláštní berni, kterou měla poskytnuta býti pomoc Čechům v jejich zápase.

O výpravě Táborských a Sirotků do Rakous a Uher.

Vítězství Domažlické oslaveno v Praze a nejspíše i v jiných městech slavnou bohoslužbou a procesími, při čemž stala se Pražanům zlá nehoda. Vracejíce se z hradu Pražského, probořili tíhou most, který přes široký a hluboký příkop do hradu vedl. Pádem zahynulo hned 16 lidí, více pak než 60 bylo těžce raněno, tak že ještě mnozí potom ranám podlehli.

Táborští a Sirotkové vypudivše vévodu Albrechta z Moravy, spojili se v jeden sbor a vytrhli dále do Uher, kdež pronikli až k Nitře, celou tu krajinu hrozně pleníce a drancujíce.

Současně sebralo se v poledních Čechách a v Moravě jiné vojsko a táhlo do Rakous »na víno«. Byloť právě vinobraní.

Vojsku tomuto velel Mikuláš Sokol z Lamberka, při vojště pak, které čítalo 600 jízdných a 4500 pěších s 360 vozy byli ještě bratr Mikulášův Tomáš, Arnošt Leskovec, Kamaret z Žirovnice a Sezema z Kunštatu.

Z Moravy od Bítova (nad řekou Dyjí) zaměřili k Perneku, všude ve vínorodé této krajině po zásobách vína pídíce. Když pak s hojnou kořistí se vraceli, přikvačilo na ně dne 14. října (1431.) u města Bejdova (nad rak. Dyjí) vojsko asi 16 tisíc mužů silné, vedené Lipoltem Krajířem a některými jinými veliteli.

Strhl se krutý boj. Čechové bránili se srdnatě, když však jich asi tisíc pobito a 600 zajato, dali se ostatní s Mikulášem Sokolem na útěk, zanechavše v rukou nepřátel všechny vozy s kořistí i s děly. I několik korouhví českých dostalo se do rukou vítězů.

Rovněž smutně skončena výprava do Uher. U Nitry opustilo Čechy štěstí válečné, a to vlastní jejich vinou. Nabyvše hojné kořisti, nepohodli se Táborští se Sirotky při dělení, a tu Prokop Holý v rozezlení se svými odtáhl koncem měsíce října přes Uherský Brod do Čech. V Uhřích zůstali jen Sirotci v počtu asi 7 tisíc bojovníků pod Prokůpkem a Janem Čapkem ze San. Zůstali pak při nich i Hradečtí a Pražané Novoměstští.

Počátkem měsíce listopadu spikla se proti Čechům i příroda. Počasí bylo mlhavé a mrazivé, k tomu pak připojil se neustávající lijavec, který v brzku všechny cesty proměnil v bezedná bahniska. A tu dali se i Sirotkové na cestu zpáteční, poněvadž však Táborští chtíce si zajistiti bezpečnější cestu, most přes řeku Váh byli strhli, museli Sirotci teď táhnouti podél řeky, až by nalezli brod.

Dne 9. listopadu 1431. učiněn na ně od četných nepřátel útok, který sice odbili od vozů, ale menší náběhy opakovaly se stále, nebo Čechové co chvíli uvázli v bahnech a mohli jen velmi zvolna postupovati.

Konečně zabředli v rozbahněné půdě do té míry, že kořistí naplněné vozy nadobro uvázly. I vybrali jich asi 70 lepších, naložili na ně vzácnější věci a zapřáhše k nim hojně koňstva, vyvázli s nimi, pak ostatní zanechali nepřátelům.

Teprv u Jílavy podařilo se jim nalézti brod přes Váh a průsmykem Vlárským dostali se k moravskému městu Brumovu.

O velikých utrpeních Sirotků vypravováno zatím po Čechách a všude honem sbírána pomoc; ale ta přišla již pozdě a vrátila se od hranic uherských domů, když se byla dověděla, že Sirotci již z nebezpečí vyvázli. Však i pomoc tato, když se byla dne 14. prosince (1431.) do Prahy vrátila, byla ve stavu ubohém.

A což teprv, když dne 20. prosince (1431.) vjeli do Prahy ti, co zakusili svízelů v Uhřích. Bylo na ně hrozno i jen pohleděti. Nohy měli ovázané korami stromů a mrazem, bídou, utrpením a namáháním byli sešlí až pro Bůh. Mnoho jich pomřelo potom na následky nelidských těch utrpení.

Obecným hlasem za původce neštěstí toho pokládán Prokop Holý a ten, jsa snad i sám ve svědomí svém hryzen, ustoupil kamsi k Hoře, aby byl lidu s očí. Když pak tu se roznemohl a do Prahy pro lékaře si poslal, úštěpačně voláno, aby mu poslali kata.

Tak jeden chybný krok zakryl stínem dlouhou, vítěznou dráhu muže slovutného a jediným pokleskem stržen ze zasloužilé hlavy zářivý slávověnec.

O pozvání Čechů ke sboru Basilejskému.

Říše Německá ve svých mdlobách a mrákotách nebyla více schopna rázného činu a když shora vzpomenuté sdružení rytířstva Franského čili bratrstvo sv. Jiří kardinalu Julianovi k nové výpravě se nabízelo, neodmítl jich, ale — chvátal do Basileje, aby s Čechy po dobrém vyjednával.

Král Sigmund svolal sice ještě sněm do města Frankfurtu, ale dobře předvídaje, že nikdo se nedostaví, nezaneprázdňoval se jím a maje v úmyslu aspoň v pozdních letech — bylť již přes 60 roků stár a již 20 let Německým králem — dojíti koruny císařské: vypravil se do Italie, aby v Římě rukou Eugenia IV. dal sobě na šedivou svou hlavu postaviti korunu Karla Velikého.

A ta ustrašená říše Německá plesala a radovala se, když uslyšela, že konšelé Staroměstští se zálibou přijali list sboru Basilejského a že posly pohostili a obdarovali. A jaké bylo očekávání, co asi k listu tomu odpoví sněm národa českého!

Sněm, na němž list sboru církevního národu našemu předložen býti měl, položen ku dni sv. Michala (29. září 1431.), ale pro nepřítomnost mnohých důležitých osob odložen ku dni sv. Mikuláše (6. prosince), než ani tenkrát se nesešel pro velikou roztržitost spůsobenou nehodami Sirotků a ohlášen zase ku dni Nového roku 1432

Za tím přibyla důležitá příčina, aby Čehové neodmítali jednání o smíření s církví, bylť ve středu den sv. Štěpána (26. prosince 1431.) zemřel nejspíš v sídle svém na Roudnici arcibiskup Konrad, a tak zbaveni byli Čechové hodnostáře, který světil jejich kněží a vykonával obřady biskupovi vyhražené.

Sněm ohlášený se sice sešel, ale v počtu nevalném, zejména nepřišel Prokop Holý, ač zván byl od konšelů Staroměstských, nebo bál se rozhořčenosti lidu pražského; rovněž nepřišli Táborští.

Sněmováno na radnici Novoměstské po šest dní. Smluvena jednota ve víře mezi Pražany a Sirotky, ustanoveno, aby v každém kraji sešel se sjezd, ten pak aby vyvolil hejtmana a radu, kteří by jednak sbírali lid vojenský, jednak stavovali plenění a loupení páchaná od vojska. Dále zvolen tu mistr Jan z Rokycan za správce církve pod obojí a konečně usnešeno, že se Čechové dají najíti na sboru církevním, bude-li jim dáno bezpečné slyšení.

Co by dále mělo jednáno býti, to vše odloženo pro nepřítomnost Táborských ku sněmu, který měl sejíti se v neděli po sv. Dorotě, čili v den sv. Školastiky (10. února).

Dvanácte shora připomenutých správců vydalo o tom k národu provolání toto: »Z vuole a z přikázánie všech obcí k zákonu božiemu přích ylných dvanácte jimi volenými a vydanými pro chválu boží a pro obecné dobré, sněm obecný jsú uložili v Praze všem obcem k zákonu božiemu příchylným v tu neděli první po sv. Dorotě.

Protož všichni páni, rytieři, panoše, zemané a města všech obcí k zákonu božiemu příchylných, jimž jest chvála boží a obecné dobré milo, aby k tomu dni byli konečně bez meškánie; pakli by kto meškal a k tomu dni nebyl, tomu chvála božie ani obecné dobré by milo nebylo.

Ktožkolivěk z obcí k zákonu božiemu příchylných k tomu sněmu jeliby do Prahy, aby ižádný jeden na druhého nesahali, aniž sobě překáželi nižádnú měrú. Pakli by kto proti tomu učinil a k tomu sněmu komu jeti překážel svévolně, ten by to učinil proti všem obcem a k takovému má hledieno býti jako k rušiteli obecného dobrého, k hrdlu jeho i statku.

Také aby ižádný v zákoně božím odpočívající jeden na druhého mocí nižádnú na se nesahali, než ktož má s kým co činiti, aby vedle svolenie obecného a všech obcí sebe právem hledali před súdcemi ode všech obcí vydanými.«

Vidíme, že provolání bylo zároveň gleitem čili listem průvodním a to pod trestem ztráty hrdla i statku.

Při závěru sněmu došla do Prahy nerudná zpráva, kterak Plzeňští v městě svém hlučně oslavovali porážku Sirotků i mělo těm odtržencům býti rázně zabušeno na brány jejich města, ale ta obecná zaraženost i tento úmysl odložila k sněmu budoucímu.

Zatím obecný sbor církevní, obávaje se, aby sousední knížata německá a města, jak se již bylo částečně stalo, s Čechy v úmluvy a příměří nevcházeli, oznámil obecně, že bude sám s Čechy vyjednávati a vyslal dva ze svých členů, Jana Nidera, převora dominikánského kláštera v Basileji a Jana z Geilhaus, mnicha šerého řádu z kláštera Maulbronnského v království teď Virtemberskémj kteří dne 5. ledna psali z Norymberka Pražanům — ovšem zase prostřednictvím Chebských — aby vypravili posly své do Basileje, či pro řádnější ujednání a jistotu dříve k nim do Norymberka.

Pražané na list tento odpověděli dne 30. ledna 1432., že o věci té rozhodnuto bude na nejbližším sněmě a žádali, aby poslové se v Norymberce zdrželi do dne Stolování sv. Petra čili do 22. února, do té lhůty že bude jim určitá odpověď dána.

Tak počalo jednání Čechů s nejvyšší mocí katolickou a to tím spůsobem, jak bylo dřív žádáno, totiž jako strana se stranou, jako sobě rovní.

O volbě poslů ke sjezdu Chebskému.

Sněm svolaný na neděli po sv. Dorotě (10. února 1432.) sešel se hojně, přišli Táborští i Sirotci, ale smluvení se o společný základ, na němž by se sborem jednati se mělo, nemohlo k místu přivedeno býti.

Pražané smluvili se zase se Sirotky, ale Táborští tak ostře se postavili článkům od nich ujednaným na odpor, že až válkou hrozili a to bylo zase příčinou, že Pražané se Sirotky počali se jednotiti se stranou pod jednou na vyhubení Táborských a pozvali si do Prahy i Plzeňské, proti kterým přece měla na sněmě tomto svolána býti válečná hotovost.

Konečně však zvítězily přece u Sirotků staré upomínky a zapomenuto na roztržku, oni pak se s Táborskými zase smířili, načež dohodnuly se všechny strany pod obojí, aby ke sboru vysláni byli ode všech stran poslové, dříve však aby v Chebě umluveno bylo s posly sborovými o tom, jaké slyšení a jaká bezpečnost osob vyslaných Čechům dána bude.

A tu hned zvoleni jsou poslové, kteří by do Chebu jeli, načež dne 27. února poslán list o ujednání sněmu českého poslům sboru církevního do města Norymberka.

Poslové obdrževše po čtrnácti dnech list, poslali jej ihned do Basileje žádajíce za radu a návod, jak se tu zachovati.

Sbor vyhověl ve všem žádosti Čechův. Poslové měli žádati na poslech českých plnomocenství, že oprávněni jsou s nimi jednati, naproti tomu dovoloval sbor poslům svým, že mohou s Čechy obcovati, jen bohoslužby jejich mají se vystříhati; neboť Čechům dovoleno, aby obřady dle svého řádu vykonávali ovšem při dveřích zavřených, aby nikdo cizí nahlédati nemohl; stavení bohoslužby a svátostí čili interdikt že nemá na město uvalen býti a vůbec aby chování k Čechům bylo laskavé, pokorné a shovívavé.

K jednání s Čechy vedle obou shora uvedených poslův určeni ještě Jindřich, opat u sv. Jiljí, mistr Albrecht, farář u sv. Sebalda v Norymberce, Bedřich z Parsberka, děkan Řezenský a mistr Jindřich Toke, kanovník Magdeburský.

Průvodčími a ochránci poslů těchto byli Bedřich, markrabě Braniborský a Jan, vévoda Bavorský.

O vystoupení papežově proti sboru Basilejskému.

Ještě v čas zasedání sněmu pražského donesena do Prahy zpráva, že sboru Basilejskému činí se překážky odtud, odkud nejméně se to čekati dalo, od stolice totiž papežské, od téhož Eugenia IV., který jako kardinal o sbor ten tolik stál a o jehož svolání mnoho se byl přičiňoval.

Pověsť nebyla planou, byltť papež již dne 12. listopadu předešlého roku (1431.) vydal bullu, ve které kardinalovi Julianovi poroučel, aby sbor Basilejský na půldruha roku odročil a pak do Bononie přeložil.

Bullu nesl do Basileje Daniel, biskup města Poreče (v nynějším rakouském Přímoří) a ten o vánocích dorazil na místo. Druhá ještě důraznější bulla vydána dne 18. prosince a ta došla sboru koncem ledna 1432.

Zpráva o úmyslu papežově spůsobila v střední Evropě náramné pobouření myslí a kde kdo stavěl se na odpor. Sám Sigmund, nacházeje se v půlnoční Italii, psal sboru a zavazoval se mu všelikou obětí se své strany, jen aby se rozehnati nedal a setrval.

Nejrázněji opřel se sám kardinal Julian a list, který papeži v záležitosti této poslal, je výborným zrcadlem pohnuté oné doby.

»Jest zajisté toho potřeby,« praví v listě onom »aby po seznání stavu věcí jednalo se nápotom s větší opatrností; kdybych Vaší Svatosti nevystříhal, dopustil bych se tuším svatozrády před Bohem i před lidmi.

Dříve však nežli přistoupím k poselství biskupa Porečského, račtež prosím rozpomenouti se, jak nerad jsem ke sboru šel, obávaje se hned z počátku těch věcí, kteréž nyní přicházet vidím a kolikráte prosil jsem, aby kalich ten správy sborové ode mne přenešen byl. Vždy však ráčil jste chtíti a poroučeti, abych přihlédal k opatření věcí netoliko českých, ale i sborových.

Stalo se potom v Čechách, co a jak Bohu se líbilo.

Já pak viděv národy německé náramně zastrašené a poděšené, ano nezbývalo jiné naděje, dodával jsem jim srdce, aby setrvali pevní u víře, nelekajíce se; já že jdu proto do Basileje, aby ve shromáždění církve všeobecně zjednán byl prostředek mocný proti kacířstvu.

Tak mluvil jsem v Norymberce ve přítomnosti císařově a mnoha panstva; tím jsem také těšil posly věrných Čechův, Plzeňských i Chebských; i rytířstvu německému, které se mi nabízelo k boji novému, sliboval jsem pomoc buď od Vaší Svatosti, buď ode sboru.

Nebylo tehdáž jiné porady i muselo se tak díti, aby národové nechvátali smířit se s Čechy k ujmě víry a církve svaté; mysli kleslé lidí bojovných okřály tím opět.

Psal jsem o tom Vaší Svatosti přečasto, byv toho domnění, že stolice apoštolská uslyšíc o takové potřebě, prodá kříže i kalichy své, aby přispěla rychle ku pomoci: a nyní jde již pátý měsíc a na místě odpovědi posílá se mi rozkaz, abych rozpustil sbor, kterýž již jediná jest naděje krajin těchto.

Kéž bych já byl býval dříve tázán, nežli nařízení takové učiněno; kdož může raditi zdravě, neznaje stavu věcí?

Voláni jsou Čechové ke sboru, jakož jsem již označil Vaší Svatosti; to došlo všude pochvaly, jakožto spasitelné a potřebné, aby, co nelze mocí brannou, aspoň cestou jinou dosaženo bylo; takéť naděje jest, podlé odpovědi dané Chebským od Pražanů, že přijdou skutečně.

Bude-li sbor rozpuštěn, co řeknou kacíři? ne rozhrdějí-li se ještě více proti našincům? Řekne se, že jsme nesměli dočekati jich, že jako dříve vojska veliká, tak nyní církev celá dala se na útěk před nimi, že netoliko zbraní, ale ani učením jich přemoci nelze.

Nebude-li to jako prst boží na znamení, že víra jejich pravější jest nežli naše? nepřilnou-li mnozí k učení jejich, zvláště když oni tolikrát a nedávno zase znova rozpisovali články své po Němcích, podpírajíce je písmy svatými a žalujíce, že jim odpírá se slyšení jen proto, aby prý pravdy své dokázati nemohli «

Takovýmto předstíráním, než i jinými ještě, které vyznívaly až v hrozbu, zastrašil kardinal papeže na tolik, že aspoň teď z počátku sboru na odpor se nestavěl a sbor mohl počíti své dílo.

O jednání Chebském.

Čechové byvše snad samým králem Sigmundem ubezpečeni o tom, že sbor rozpouštěn nebude a obdrževše pro posly své náležitou záruku a ochranu, vypravili je do Chebu. Byli to z kněžstva mistr Jan z Rokycan, Prokop Holý, mistr Petr Engliš, Mikuláš z Pelhřimova, biskup Táborský, kněz Markold a kněz Martin Lupáč, ze šlechty Jakoubek z Vřesovic a Beneš z Mokrovous, z Pražanů Jan z Krajnic, Jan Velvar a písař Staroměstský Mikuláš z Humpolce, z ostatních pak měst Matěj Louda z Chlumčan, hejtman Písecký, Laurin, soused Táborský a Řehoř z Králové Dvora.

Poslové čeští dorazili do Chebu dne 8. května 1432. a byli dne následujícího od Jindřicha Toke uvítáni řečí laskavou, k níž obral si za heslo slova Kristova »Pokoj vám!!« Na oslovení toto Rokycana odpověděl jménem ostatních poslův i jménem všech Čechů pod obojí spůsobou přijímajících.

Veškeré jednání točilo se kolem dvou uzlů, které rozvázati bylo velmi nesnadné.

Na předním místě byla to snaha poslů sborových, skloniti Čechy k tomu, aby přece jen bezpodmínečně se podrobili obecnému shromáždění církevnímu, kdežto Čechové o tom ani slyšeti nechtěli. Rozhodnutí sporu toho uspíšil lid Chebský. Počal se bouřiti proti poslům sborovým, že prý nepovolností svou chtí zmařiti jednání a poslové opravdu byli brzo jiného mínění, svolujíce, aby mezi Čechy a ostatní církví »zákon boží, obyčej Kristův a apoštolův i církve prvotní spolu se sbory a učitely svatými v nich právě se zakládajícími byl soudcem spravedlivým v tomto sboru Basilejském.«

K tomu slíbeno Čechům plné a svobodné slyšení před celým sborem, kdykoli by ho žádali a nemělo mezi tím o ničem jiném jednáno býti, k slyšení pak tomu mělo vykázáno býti místo slušné a počestné.

Druhou obtíží byla otázka, jakého zabezpečení osob mělo se poslům českým dosti, aby mohli tak daleko do říše Německé se vydati bez obavy o hrdlo neb aspoň svobodu.

Zásada, hlásaná na sboru Kostnickém a Sienském, že totiž sliby, záruky a závazky kacířům učiněné jsou neplatnými, činila všeliké gleity, čili písemná zaručení osobní bezpečnosti lichými a planými ať už byly vydány sborem, králem, neb kýmkoliv jiným.

Přihlížejíce k tomu Čechové, žádali, aby jim vydány byly osoby vzácné, knížecí, které by životy svými ručily za bezpečnost poslů.

Žádost tato, ač jí již jednou — jak vypravováno — vyhověno bylo, zdála se teď nemístnou a jednání zase vázlo. A zase tu zakročil lid Chebský, který počal reptati proti pánům světským, že úzkostlivostí svou chtí dohodnutí zmařiti, proto odhodlal se Bedřich Braniborský nabídnouti Čechům záruku, kterou nerozpakovali se přijmouti, zejména když v ohledu tom k Bedřichovi se přidal i vévoda Bavorský Jan a měšťané Chebští.

Ručitelé tito zavázali se bezpečným branným průvodem opatřiti posly české z Domažlic, Tachova neb Andělské Hory (u Karlových Varů) do Basileje a zpět, doručiti jim průvodní listy od Sigmunda, sboru a všech knížat a měst, jichž územím by se brali.

Nikde neměla pro přítomnost Čechů stavena býti bohoslužba, jim neměla bráněno býti vykonávání obřadů dle jejich řádu v příbytcích a král Sigmund měl vyzván býti, aby osobně sboru byl přítomen.

Když by smlouva tato nějak porušena byla a nestala se Čechům náprava, na které by přestati mohli, dávali se ručitelé na to, aby česť a víru ztratili a Čechové mohli sáhnouti k statkům jejich.

Čechové poznavše v letech předešlých Bedřicha Braniborského, jakožto muže poctivého a v slově věrného, zůstali na tom a to tím spíš, když k ručitelům písemně se přihlásil i Vilém, vévoda Bavorský, správce říšský za nepřítomnosti krále Sigmunda.

Smlouva, aby Čechové do ukončení jednání se sborem příměří zachovali, přes souhlas Pražanů nedovedena, nebo Prokop ukazoval k tomu, že příčiny k válkám se sousedy jsou různé a tak lehce odstraněny býti nemohou.

Jednání Chebské trvalo deset dní a 18. května 1432. spečetěny smlouvy a poslové rozžehnali se spolu přátelsky a srdečně, zejména slovo na rozloučenou, které učinil kanovník Toke, vynutilo slzu nejen u strany jeho, ale i na osmahlé tváře poslů českých.

O účincích jednání Chebského.

Z úmluv Chebských zaradovala se celá katolická Evropa a jméno předků našich znělo s pochvalou po celém tom okršku zemském, že pak i Čechové z dohodnutí toho se radovali, toho nejvýmluvnějším svědkem jest list, jejž dne 21. května (1432.) psal Prokop Veliký králi Sigmundovi.

Velepamátný list ten zní takto: »Nejjasnější kníže a pane! Služba má Vaší Milosti napřed, s žádostí věcí spasitelných!

Oznamuji Vám od sebe i od jiných našich poslův království Českého a markrabství Moravského, kterak nyní v Chebu s posly Vašimi a s jasnými knížaty Bedřichem, markrabí Braniborským i s Janem, knížetem Bavorským a s doktory od sboru poslanými již umluvili jsme se o průvody a spůsoby, jak do Basileje jeti a tam státi máme. Protož snažně žádáme, abyste také na tom sboru osobně býti ráčili a toho nezameškali; neb o tom s námi často jste mluvili, že chcete ovšem na tom sboru přítomen býti.

Dále prosíme, přikažte panu Půtovi (z Častolovic), panu Zdeslavovi (z Buřenic), panu Vilemovi z Měčína (z Risenberka), Janovi Štěpánovcovi (z Vrtby) a jiným, kteří nás dříve k Vaší Milosti provodili, aby také nyní skrze naši zemi a tak dále až do Basileje k Vaší Milosti nám průvod dáti si neobtěžovali,

Také když Vaše Milost nám glejty své pošle, prosíme, aby nám u pana Půty aneb pana Zdeslava položeny byly.«

Sigmund, kterého došel list v městě Luce na cestě do Říma, odpověděl takto:

»Prokope! jakož jsi nám nyní psal od sebe i od jiných vašich poslův, kterak s knížaty a s doktory od sboru do Chebu vyslanými umluvili jste se o jetí vašem do Basileje a průvodu a spůsobu, ježto při tom zachovati se mají: věz, že sbor svatý také poslal k nám nábožného Jana řádu Cisterského (z Geilhaus), kterýž na tom sjezdu Chebském přítomen byl, aby nás zpravil o všech věcech tam ustanovených.

I dobře jsme tomu porozuměli a slyšeli o tom s velikou radostí, nadějíce se k Bohu všemohoucímu, že to poslouží k jeho chvále a ku prospěchu křesťanstva a k uspokojení koruny království Českého.

A ačkoli sbor svatý požádal od nás o glejtech i jiných věcech potřebných, to již vše vypraveno jest a bude vám posláno.

Také psali jsme Čechům strany naší, aby vám dali průvod po Čechách bezpečný. Kdež pak žádáte osobní naší přítomnosti na sboru, i o tom vyjevili jsme jasně úmysl svůj řečenému bratru Janovi, jenž vás šířeji zpraví, než my psáti můžeme.

Ve všem zajisté, co směřuje k dobrému a ku pokoji řečeného království, námi nikdy nic scházeti nemá, nýbrž chceme vždy chovati se jako milostivý král a pán.«

Slyšme dále v jakém radostném rozechvění psal kardinal Julian papeži Eugeniovi: »Již,« píše, »počínají se otvírati dvéře, jimiž ovce ztracené do ovčince zase navrátiti se mají. Aj poslové sboru tohoto vrátivše se z Chebu s radostí a plesáním vypravují, kterak z milosti ducha svatého pevně ustanovili s posly českými, Pražanů totiž, Sirotků a Táborských (mezi nimiž byli také vůdcové vojsk onoho národa a Prokop), že slavné poselství všech stavův toho království má přijíti ke sboru Basilejskému, jakmile listové průvodu bezpečného v podobě umluvené jim dodáni budou, což bez meškání se stane.

Neslýchanou radostí, ruce k nebi vzpínajíc rozveselilo se svaté shromáždění; neboť tito naši poslové ujišťují, že všecko v Chebu s tak laskavou upřímností jednáno jest, a že spatřili mezi Čechy takové výjevy, že právem mohou nadíti se jejich obrácení; posléze pak že loučíce se v objímání srdečném se slzami útěchy a rozkoše prošeni jsou od Čechův, aby přičinili se jen o brzké vyřízení. Praví také, že tolik věcí milých přihodilo se v tom jednání, že každý slyše o nich, nezapláče-li radostí, dokáže tím, že málo cítí lásky ku Kristu.«

Však i sám sbor zaplesal a doznav ve třetím svém zasedání dne 29. dubna 1432. veřejně, že Čechové dle nevystihlé vůle boží nemohli mocí válečnou přemoženi býti, schválil ve čtvrtém sezení dne 20. června 1432. úmluvy Chebské a vyhotoviv Čechům průvodní list, obrátil se k nim znovu listem laskavým.

»Chválíme«, praví v listě tom, »a dobrořečíme pánu, že dal nám viděti den, nad nějž veselejšího jsme neměli, co jsme se na tomto místě sešli; vidíme zajisté již připravovati cestu k veliké boží slávě a k nemalému prospěchu křesťanstva.

Nikdo nebyl mezi námi, když poslové naši o svém s vámi jednání vypravovali, jenž by neslzel očima neb srdcem, neobyčejnou zajisté radostí pohnuty byly útroby slyšících, jakou svorností uzavření se stalo.

Však když pro naději toliko pocítili jsme takovou rozkoš, jak veliké a nevýslovné teprv bude veselí naše i vaše, až uzříme skutkem žádaný pokoj a jednoty konec!

I potvrdil svatý sbor všecky úmluvy, nic nepřidav ani neujav, svolením jednohlasným, a již vám je posílá doslovně psané a veřejným sezením stvrzené, vypraviv také ku králi Sigmundovi posla svého, abyste ani jeho glejty meškáni nebyli.

Kéž byste pak v srdcích našich tak dobře čísti mohli, jako v písmě tomto! nepochybujeme, že poznavše naši k vám lásku, bez dalšího vyjednávání spojili byste se s námi v jednotě ducha.

Však vždy prosíme i napomínáme vás, abyste věc tak vroucně počatou konali vědouce, že kdo setrvá až do konce, ten spasen bude.«

Zajásej, synu český, zaplesej, dcero česká! Tak vzácnými byli předkové vaši, že Evropa rozplývala se radostí, když ochotnými se prokázali uzavříti s ní mír.

O výpravě do Lužic, Braniborska a Slez.

Ještě mezi přípravami k sjezdu Chebskému podnikli Táborští a Sirotkové výpravu za hranice. Sebravše v Hradecku a Boleslavsku lid, vtrhli asi v polovici měsíce března 1432. do Lužice a pokoušeli se o město Zhořelec, poněvadž však město to bylo opatřeno, nezdržovali se u něho, ale s velikou zádavou krajiny obrátili se do Slez a kolem Boleslavce a Kožichova zeměřili do Braniborské země.

V Braniborsku vladařil nejstarší syn Bedřicha Braniborského shora již jmenovaný Jan.

Čechové vtrhše dne 13. dubna 1432. do Branibor, pokoušeli se darmo o město Frankfurt nad řekou Odrou, za to blízké město Lebus, sídlo biskupské, zničeno úplně. Odtud obrátili se k půlnoci až k městu Angerminde a dále na západ k městu Bernovu jen tři míle od Berlína, sídla vladařova, vzdálenému.

Markrabí Jan svolával sousedy na pomoc proti Čechům, ale nebylo jí třeba, nebo Čechové majíce již vozy kořistí naplněné, obrátili se k domovu a překročili dne 8. května 1432. hranice české.

Větší výprava vytáhla po vrácení se poslů Chebských. Kališníci moravští byli se zmocnili kláštera Hradišťského u Olomouce a tu v čas sjezdu Chebského vytáhl vévoda Albrecht, správce moravský, s vojskem k Hradišti a oblehl klášter.

Na zprávu o tom sebralo se vojsko Táborské i Sirotčí s Pražany za řízení Prokopa Holého a vedením Otíka z Lozy a Čapka ze Sán a způsobilo v okolí Olomouckém veliké škody.

Současně vypravena výprava se spíží do Slez na Němčí, ale výprava tato byla přepadena dne 6. června 1432. od Vratislavských a Nisských, průvodčí zajati a spíže rozebrána.

Jak se o události této dověděli Čechové u Olomouce, dali se rychle na pochod do Slez. Napřed dnem nocí uháněla jízda, která prý o jednom krmení urazila 21 mil, a tak se stalo, že překvapila Vratislavské ležící ve Střelíně (mezi Němčím a Břehem). Poněvadž jízda tato na rychlo si na pomoc povolala posádky české z Otmochova a Němčí, mohla udeřiti na Slezáky, před městem postavené.

Po krátkém boji vnikli Čechové Slezákům do jejich vozové hradby, a když tito do města se utekli, obklíčeni v něm. Když před Střelín přitáhlo ostatní vojsko české, vzdalo se město dne 16. června 1432.

Šest set mužů, mezi nimiž čtyři konšelé Vratislavští a hejtman žoldnéřů Vratislavských Hain z Černova octli se v zajetí, mimo ty padlo do rukou Čechů 400 koní a veliké množství odění a zbraně.

Odtud vytáhli Čechové dále na půlnoc k Vratislavi, hrozně krajinu pustošíce, kolem města Středy dali se ku městu Stinavě, kde byl most přes řeku Odru, po němž chtěli vniknouti za řekou do vévodství Olešnického.

Tomu chtěli předejíti vévodové Olešničtí Konrád Kútský a Konrad Bílý, bratří biskupa Vratislavského Konrada, a most silně osadili.

Sem přišli do ležení českého poslové z Vratislavi, Svidnice a Javoru a od knížete Opolského a od samého Konrada Bílého, aby jednali o vybavení zajatých. Mezi rokováním Čechové nalezše brod v řece, přepravili se tím, že jezdcové brali k sobě na koně až šest pěších, ba mnozí pomáhali si aspoň tím, že drželi se koňům za ohony.

Přepravivší se vojsko vpadlo knížatům Olešnickým v týl a po některém boji obrátili vojsko jejich na útěk, načež Čechové přešli přes řeku do krajiny, o niž byli posud nezavadili, i vedli si tu krutě.

Kláštery Lubický a Třebnický vydrancovány a spáleny, když pak se blížili k městu Olešnici, dal ji sám kníže zapáliti. Čechové uhasivše oheň, vyplenili město, což stalo se i městu Bernštadtu, na poledne od Olešnice ležícímu.

Teď teprvé došlo zase k jednání a zavřeno dvouleté příměří mezi Čechy a vévodstvími Opolským, Olešnickým, Olavským, Vratislavským, Svidnickým a Javorským a biskupem Vratislavským.

Slezáci zaplatili 1600 kop grošů českých, začež slíbeno hejtmany vojska českého Otíkem z Lozy a Čapkem ze Sán, že se tito přičiní, aby příměří zachováváno bylo i od českých pánů a zemanů, jichž statky při hranicích slezských ležely.

Na to dali se Čechové přes Kladsko na cestu do Čech, kamž koncem měsíce července dorazili.

O smlouvě s Polskem.

V Polsku během krátké doby mnoho se změnilo. Veliký kníže Litevský, často jmenovaný Vitold Alexandr zemřel r. 1430., nepozůstaviv mužských dědiců a tu stavové litevští zvolili za jeho nástupce bratra krále Vladislava Jagajla, který slul Svidrygajlo (Boleslav).

Král Vladislav schválil volbu tuto, žádal však, aby Veliký kníže jeho za vrchního pána svého uznával a když Svidrygajlo tomu se opřel, počalo mezi oběma panovníky nepřátelství.

Svidrygailo počal jednati s Čechy o pomoc, spojil pak se i s úhlavním nepřítelem Polska, křižovníky Pruskými. Zatím po útěku u Domažlic počalo jednání sboru Basilejského s Čechy, proto odložil i král Vladislav nechuť k Čechům i hleděl je dostati na svou stranu a tu Čechové důvěřujíce přece více králi Polskému, projevili ochotu jednati s ním.

Vyjednávání mělo se díti v městě Olešnici, po jejím však vypálení určena k tomu osada Pabianice u města Sieradze, asi devět mil od hranic slezsko-polských.

Poslové čeští vydali se na určené místo po uzavření příměří se Slezáky a v čele jejich byl sám Prokop Holý. Arcibiskup Hnězdenský a biskupové Pozňanský, Chelmský a Vladislavský nezastavili bohoslužbu pro přítomnost Čechů, ba dopustili, aby Čechové bohoslužbě byli přítomni. Čechové s Poláky dobře se smluvili, nebo různé náhledy nebyly zakalily jejich zraku a oni dobře viděli společného, bezohledného a již odvěkého nepřítele.

Zavřen spolek proti všem národům, hlavně Německému, jen koruna Uherská měla vyňata býti, proti křižovníkům pak slíbili Čechové pomoc.

Stařičký — čtyřiaosmdesátiletý — král byl velice potěšen ze smlouvy této, podaroval štědře posly bratrského národa, ve slavném průvodě vedl je do Krakova a velice se rozezlel, když známý nám již přepjatý zarputilec, biskup Zbyhněv, ve škarohlídné své nesnášelivosti zase zapověděl v městě veškerou bohoslužbu, dokud by se tu poslové nejslavnějšího tenkráte národa nacházeli.

O veliké povodni v Praze.

Roku toho (1432.) stihla Českou zem a zejména Prahu hrozná pohroma živelní.

Na krutou zimu s velikými vánicemi nastalo počasí náramně suché, tak že od sv. Jiří až skoro do dne sv. Máří Magdaleny čili od 23. dubna do 19. července nepršelo až na skrovnou výminku dne 28. června, kde málo sice pršelo, za to zle řádil blesk, jenž toho dne zapálil věž chrámu sv. Jiljí v Praze, od čehož celý chrám nákladně břidlicí krytý vyhořel a všechny zvony zničeny.

K suchu tomu přidalo se ode dne sv. Jana řtitele hrozné vedro, tak že od něho i lidé mřeli.

V sobotu dne 19. července s večerem dalo se do deště a pršelo silně a bez přestání ještě následující dva dny, poněvadž pak liják tento celé Čechy zasáhl, nastala povodeň a to tak náramná, že nebylo od těch dob u nás větší.

K Praze valily se ohromné proudy vod z polovice České země, poněvadž pak bylo to v čase žní a v čase suchem opozděné senoseči, nesla voda sebou veliké množství obilí a sena, k tomu pak, co kde urvala a splavila, stromy, dříví, nářadí, celé chalupy a mlýny, vše pak to ucpalo Karlův most v Praze a spůsobilo ještě větší vzedmutí vod v městě, tak že na rynku Staroměstském po loďkách se plavili a branou Poříčskou vysokým proudem hnala se spousta vodní.

Nejtěžší rána stihla Prahu v noci přede dnem sv. Máří, nebo tu hrozným návalem vod a naplavenin udoláno slavné dílo Karlovo a most na více místech se probořil.

Zničením mostu uvolněno zastaveným vodám a ty provalivše se s hroznou silou strhaly vše, co ve vodě a na březích v cestě jim stálo. Mlýny zničeny všechny a větším dílem i odplaveny, jen dva velice porouchané na svém místě ostaly.

Hrůzy tyto trvaly celý týden a spousty všude byly náramné, po březích pak všude nakupeno bylo všeho možného, mezi troskami pak těmi i mnoho mrtvol lidí, zvířat, které ve vedru letním rychle podlehaly hnilobě a vzduch naplňovaly morovým zápachem.

Že i v ostatních Čechách, zejména podél Labe, Sázavy a Mže povodeň děsně řádila, dá se dobře souditi, ač o tom zprávy máme jen sporé a to o Písku, Krumlově a Berouně.

Starý letopisec dokládá: »A tomu chtie mudrci, že jest od potopy světa tak veliké vody nebylo.«

O vypravení poslů do Basileje.

Obeslání sboru Basilejského bylo přední starostí strany pod obojí a to tím spíš, když i sbor velikou pilnost v ohledu tom na jevo nedával.

I svolán k tomu cíli obecný sněm ke dni 30. srpna 1432. do Kutné Hory. Tu schváleny nejprv úmluvy Chebské a pak zvoleni poslové ke sboru. Byli to všichni dřívější poslové Chebští, mimo ty pak zvoleni ještě ze šlechty Vilém Kostka z Postupic, Jan z Řečice, z kněžstva pak přibráni Oldřich ze Znojma, farář Čáslavský a bakalář Petr Němec ze Znojma.

Zvoleni sice také ještě Menhart z Hradce, Václav z Kravař a Přibík z Klenového, kteří však z neznámé nám příčiny poselství se neúčastnili.

Příměří, o které sbor tolik stál, učiněno jen se Slezáky, jakž vypravováno, dále s Bedřichem, vévodou Saským, s Dolní Lužicí, mimo to mělo býti zachováváno se všemi, kdož by gleity Čechy na cestě jejich do Basileje podporovali.

Dále schválena úmluva s králem Polským a ve smyslu jejím poslán odpovědný list velikému mistru čili hochmeistrovi a celému řádu křižovníků v Prusích a to jménem vší obce království Českého a markrabství Moravského.

Pro lepší ubezpečení a shlednutí sboru, jakož i poměrů města Basileje vypraveni dříve jako na přezvědy poslové jen dva, Mikuláš z Humpolce a Jan ze Žatce, kteří uživše gleitu krále Sigmunda, zatím do Čech již poslaného, vydali se do říše Německé, kde všude s velikou ctí přijati.

Heřman, opat cistercského kláštera v Eberachu (u Bamberka ve Francích), jeden z průvodčích jejich, hostil je na svůj náklad po celé cestě.

V městě Biberachu (ve Švábích as uprostřed mezi městem Ulmem a jezerem Bodamským) stala se jim zvláštní příhoda.

Šváb jakýs tázal se Jana Žateckého po otčině a když mu odpověděno, zvolal: »Tam jsou proklatí kacíři a zlí lidé.« Ale zle se mu prostořekost vyplatila, byltˇ na rozkaz konšelů zajat a měl těžce odpykati rušení pokoje, kdyby ho Čechové byli nevyprosili.

I sbor přijal je laskavě a ve slyšení dne 10. října 1432. před celým sborem slíbil Čechům vyhověti i v tom, že se přičiní, aby do Basileje přišel i král Sigmund a Řekové.

I město Basilej poctilo a podarovalo posly české a všelijak jim bylo pomocno, zejména když hleděli ubezpečiti se o řádném ubytování veškerého poselství českého v městě tom.

Zdárně takto pořídivše, vraceli se poslové do vlasti opět v průvodu pohostinného opata Eberašského.

O výpravě do Rakous.

Jedním z těch sousedů, s nímž Čechové v příměří vejíti nechtěli, byl Rakouský vévoda Albrecht, do něhož velice si stěžovali, že zajaté Čechy v žalářích usmrcuje a výkupu jim nedopouští; proti tomuto tedy vypravili se zbrojně Čechové asi v měsíci říjnu roku 1432. Vtrhše na Moravu, protáhli tudy do Rakous a spustošili zem tuto až k městu

Greinu, které leží na Dunaji při hranicích obojích Rakous.

Z válečných podniknutí na tažení tomto paměti hodným jest vzetí osady Valdhaus, otčiny Konrada Valdhauského a spustošení tamního kláštera. Sotva asi tušil horlivý kazatel v pražském Týně, že z jiskry, kterou on položil, vzejde požár, který ztráví i jeho rodiště a jeho klášter.

Od Dunaje vraceli se Čechové zase k domovu cestou předešlou a tu teprv sebralo se na ně vojsko rakouské pod velením Leopolda Krajíře a Jiřího z Puchheima, i svedena asi o vánocích toho roku bitva nedaleko Znojma.

S obou stran bojováno statečně, tak že as tisíc mužů s obou stran padlo, výhoda byla však na straně Čechů, kterým podařilo se ukořistiti asi 200 koní a jedenáct děl.

Za nastalé noci Čechové neodpočívali, ale netroufajíce si svésti ještě jeden boj, dali se na pochod a to tak spěšně, že Rakušáci, ač celý den následující až do soumraku po stopách Čechů šli, dohoniti jich více nemohli.

O příchodu poselství českého do Basileje.

Zatím došly Čechů všechny ty glejty, za které žádali i smlouva s králem Polským utvrzena zvláštním poselstvím krále tohoto do Prahy vypraveným, tak že teď již nic nepřekáželo vypravení slavného poselství ke sboru do Basileje.

Zvolení poslové dorozuměli se, že sejdou se v den sv. Mikuláše (6. prosince 1432.) v městě Domažlicích a konšelé Staroměstští poslali Chebským list, žádajíce, aby průvodčí poselství českého o jmenovaném dni očekávali Čechy v městě Koubě při hranicích českých.

Vypravení se poslů zdrželo se však přece a oni v den sv. Mikuláše vytáhli teprve z Prahy asi v padesáti koních a s několika vozy, na nichž různé potřeby naloženy byly.

Hned z Prahy provázel je purkrabí Karlšteinský Zdeslav Tluksa z Buřenic, v Koubě pak očekávali je kurfirst Braniborský, vévoda Bavorský Jan, Konrad, biskup Řezenský a Konrad, děkan Eichštetský.

Dne 21. prosince dorazilo poselství do Norymberka. Matěj Louda z Chlumčan dal na voze svém vztýčiti korouhev, na jejíž jedné straně namalován byl Kristus na kříži, na druhé kalich s hostií a nápisem (v jazyce latinském) »Pravda vše přemáhá.«

Věc tato spůsobila nemalé jitření, tak že i Čechové uznali, aby se od označení tohoto upustilo a Louda složil korouhev do vozu.

Z Norymberka bralo se poselství přes Ulm, odtud pak nikoli přímo k Basileji, ale k městu Šafhausům (na Rýně osm mil nad Basilejí), kde opustili vozy, které měly tu do návratu Čechů z Basileje ostati, poslové však vstoupili na loď a po Rýnu blížili se k Basileji.

Učinili tak, aby vyhnuli se stkvělému uvítání, které chystáno bylo a snad chtěli spatřiti pověstný vodopád řeky Rýnu tu nedaleko Šafhaus se nalézající.

Sbor chystal se všelijak ku slavnému přijetí vzácných hostí.

Sjednal s konšelstvem Basilejským, aby všemožně se přičinili o stavování veřejných pohoršení a vůbec všeho, »co by mohlo býti ku pohoršení Čechům, kteří prý se honosí tak nepřevyšeným náboženstvím.« Dále nařídil, aby jistý počet prelátů i osob světských z města Čechům vstříc vyšlo.

Tomuto Čechové, uhnuvše od přímé cesty, ušli a v pravdě překvapili staroslavnou Basilej, když dne 4. ledna 1433. v neděli asi po druhé hodině odpoledne náhle přistáli; než pověst o jejich příchodu rozletla se po městě bleskem a již tu byli konšelé k uvítání přicházejících a s konšely nesčetný dav různého lidu.

A teď kráčeli Čechové dvěma řadami obyvatelstva basilejského ulicemi města jako u vítězném průvodu. Kde nestačila okna, cpala se hlava na hlavu ve vikýřích, ba osazeny hustě i střechy a všeliké výstupky, nebo každý chtěl spatřiti ten podivný lid, před kterým pyšní válečníci západní Evropy bez boje na útěk se dávali.

A věru že nejednoho zamrazilo, když spatřil ty sluncem, nepohodou a dýmem polních ohňův osmahlé tváře, jichž pleť spíše kůře stromové se podobala, když spatřil ty bodavé zraky, neladný vlas i vous a k tomu ten neobyčejný kroj a podivná zbraň!

»Avšak nejvíce na Prokopa všichni zření měli, připomínajíce sobě, že on jest ten, kterýž tolikrát veliká vojska věrných porazil, tolik měst podvrátil a zbořil, tolik tisíc lidí do záhuby uvedl, kteréhož se spolu domácí i nepřátelé strachují jakožto vůdce nepřemoženého, smělého, nelenivého v pracech a nelekavého v nebezpečenstvích.«

O uhostění se Čechů v Basileji.

Poslové čeští ubytovali se nejprv ve čtyrech veřejných hospodách, brzó však najali si čtyry soukromé domy, po nichž rozdělili se tak, že v jednom usedli náčelníci Vilém Kostka a Prokop Holý, do ostatních tří rozdělili se dle tří vyznání, v jednom Pražané, v jednom Táborští a v jednom Sirotkové.

Hned po příchodu Čechů přišli k nim Jan Palomar a Jan Stojkovič, aby je jménem kardinala Juliana uvítali a vybídli je, aby tak v Basileji si oblíbili, jako by doma v Praze byli.

Druhého dne (5. ledna) před obědy přišel veliký zástup členů sboru do obydlí Čechů. V čele příchozích byl arcibiskup z města Lyonu ve Francii a ten řečí velice laskavou české vyslance uvítal.

Hned po nich přišli konšelé basilejští a osvědčovali Čechům všeliké přátelství, přinésti pak dali darem hojně ryb a vína, však i kardinal Julian obdařil posly rybami, zvěřinou, vínem a jinými potřebami v hojnosti.

V den sv. tří králů Čechové po svých bytech slavili bohoslužbu dle svého obřadu. I byl veliký shon lidí domácích, kteří ze zvědavosti přišli se dívat. U Pražan a Sirotků mnoho je ovšem nezajímalo, líšilať se bohoslužba jejich od římské jen po skrovnu, za to velice se divili obřadům Táborských, jichž kněží sloužili mši v obleku občanském a u prostého stolu pokrytého ubrusem.

Věc ta spůsobila ve sboru veliké rozčilení a to tím víc, když se rozneslo, že v jednom z obydlí českých i po německu kázáno.

Kardinal Julian, na kterého sbor věc vznesl, povolal k sobě některé z Čechů a prosil, aby aspoň německého kázání se zdrželi. Čechové odpověděli, že mají mezi čeledí některé Němce, pro něž německy bylo kázáno, to že jim Chebskými úmluvami zaručeno, oni však že nikoho ku své bohoslužbě nevábí, ať konšelé Basilejští to opatří, aby k nim nikdo nedocházel, že oni s tím spokojeni budou.

Tím se kardinal spokojil a když později ani konšelé více věci té si nevšímali, nechodil přece již nikdo z domácích k Čechům, nebo nabažila se zvědavost jejich brzo, nenašedši asi, co hledala. Slyšeli jsme při vypravování o boji na Vítkově hoře, co roztrušováno bylo o české bohoslužbě, kdyby snad byli Čechové příbytky své zavírali při obřadech svých, byli by mnohé tím utvrdili v tom, že obřady tyto jsou příšerné, bohopusté rejdy a hovění všeliké ohavnosti a nepleše.

K své žádosti byli Čechové připuštěni ku kázáním, pokud se dála ku členům sboru, ale tak, že směli do chrámu přijíti teprv po čtení evangelia a po kázání ihned zase odejíti.

Jinak byl poměr mezi Čechy a sborem laskavý a přátelský, z členů sboru zejména Jan z Palomar, Jan Stojkovič a Jan z Geilhaus bývali častými hosty při obědích poslů českých a již tu velmi živě, ač slušně a s umírněností vedeny hádky hlavně o články Pražské.

Dne 8. ledna (1433.) vedl kardinal Jan processí, jehož účastnilo se 49 prelátů v infulích čili biskupských čepicích a do 800 jiných členů sborů stavu jednak duchovního, jednak světského a tu konány modlitby za šťastné vyřízení věci české.

I Čechům vzkázáno, aby i oni podobné modlitby konali, ti pak oznámili, že ještě před jich odchodem z Čech obecným nařízením modlitby takové po celé zemi se dály a dějí.

Potom navštěvovali Čechové zase vynikající členy sboru. Tak téhož dne (8. ledna) šlo 8 poslů ku kardinalu Julianovi, aby mu poděkovali za laskavost a starostlivost, jakou Čechům prokazoval.

Podobně navštívili dne 12. ledna arcibiskupa Lyonského, jenž byl jim vyřídil vzkaz krále Francouzského, kterým připomínal přátelství krále Jana k Francii a uložil arcibiskupovi, aby dle možnosti ve všem posly české podporoval. Čechové děkovali, osvědčujíce se, že podpory arcibiskupovy jen k hájení pravdy užiti chtí.

O tři dny později šli Čechové k ostatním třem kardinálům, kteří při sboru meškali, ale přijati byli nevlídně. Kardinalové ani před nimi nepovstali, ani nepobídli je k posazení se, proto odešli poslové od nich bez pozdravení a když dva dni na to při vstoupení kardinalů do sboru vše jim na poctu povstalo, zůstali Čechové seděti.

Když věc oznámena kardinalu Julianovi, napravil tento soudruhům svým hlavy a oni obrátili, chovajíce se potom k Čechům uctivě a vlídně.

Když později (25. ledna) je navštívili Prokop a Vilém Kostka, přijali je laskavě, omlouvali své předešlé jednání, ba jeden i prozradil, že by došli šibenice, kdyby se octli v rukou papežových.

Nejvlídněji a nejochotněji k Čechům měl se vždy kardinal Julian, »muž velkého důmyslu a výtečného vzdělání, hladkých obyčejů, líbezné řeči a v malých i velkých věcech rovně opatrný a obratný.«

Juliana z poselstva zejména velice zajímal Prokop Holý. Již 14. ledna rozmlouvali spolu v soukromí, při pozdější návštěvě kardinal Prokopa objal a rozmlouvajíce spolu mezi čtyřma očima ujednali mezi sebou, že smí jeden druhému otevřeně říci vše a že si to ve zlé pokládati nebudou.

A v pravdě i rozmluvami takovými, ač mnohdy ťato do živého, neodvrátili se od sebe, naopak kardinal k Prokopovi přilnul ještě více.

»Čím více s vámi, pane Prokope, obcuji,« pravil v důvěrné rozmluvě, »tím více lne k vám srdce mé. Protož zůstaňte jen hodně dlouho u nás, abychom se konečně srovnali!«

Když pak Prokop ukazoval na veliký náklad, jaký poselství vyžaduje, divil se kardinal maje Prokopa za boháče, což zavdalo příčinu, že Prokop vylíčil nejen své poměry majetkové, ale i celého bratrstva Táborského.

»Ale vy jste tedy, pane, Prokop veliký,« otázal se náhle kardinal usmívaje se, »a kdež jest Prokop malý?«

Když se dověděl, že ten mezi Sirotky, obrátil řeč na různé strany pod obojí a dal si vysvětliti rozdíl mezi nimi.

»Nechme raději všech rozdílů,« pravil konečně, »a spojme se v jednotu.«

»Však až sobě dorozumíme aspoň ve věcech podstatnějších,« odpověděl Prokop.

»Ba arci,« přisvědčil kardinal, »kéž se to stane, sice daremná bude všecka práce naše.«

Kdyby tak kardinal byl mohl nahlédnouti v budoucnost, jak by se byl zhrozil, co práce vyplýtváno — daremně.

O jednání poslů českých se sborem Basilejským.

Dne 10. ledna (1433.) uvedeno poselstvo české v počtu třiceti hlav do sboru, který zasedal v chrámě kláštera dominikánského. Čechům vykázána sedadla oddělená, stojící uprostřed před křesly kardinalů.

Tu uvítal je kardinal Julian řečí tři hodiny trvající, která prý mnohé až k slzám pohnula. K odpovědi vyvstal mistr Jan z Rokycan a slovy srdečnými děkoval za laskavost, s jakou Čechové u sboru přijati a žádal za veřejné slyšení.

Julian dal Čechům na vůli, aby si sami den volili, a tak umluven pátek dne 16. ledna.

V ustanovený den přišli pro Čechy konšelé basilejští, opat Eberašský, děkan Řezenský a Jan z Maulbrona a doprovodili je do sboru k prvnímu slyšení veřejnému, ku kterému přístup dovolen každému, kdo vyznal se v jazyce latinském.

Tu nejprv Matěj Louda učinil sboru zase poděkování, načež přečetl úmluvy Chebské, na to vystoupil mistr Jan z Rokycan a jal se hned hájiti článek o přijímání pod obojí spůsobou.

Hned v Čechách byli totiž určeni hlavní řečníci o článcích Pražských. Jan z Rokycan měl hájiti článek o přijímání pod obojí a dále článek o svobodném hlásání slova božího, Mikuláš z Pelhřimova měl hovořiti o článku o trestání hříchů smrtelných a Petr Engliš o světském panování kněžstva. Tu v Basileji změněno jen tolik, že druhý článek Rokycanův přes mistrův odpor odkázán Oldřichovi Znojemskému.

Řeč Rokycanova trvala přes tři sezení dne 16., 17., a 19. ledna a byla slušnou a vážnou.

Dne 20. ledna počal mluviti Mikuláš z Pelhřimova a mluvil ještě i dne následujícího.

Řeč jeho byla ostrá a bezohledná, zejména když mluvil o životě, ctnostech a smrti mistrů Jana Husi a Jeronýma Pražského.

Nejeden prelát ušklíbl se slovům Táborského biskupa — mnozí z nich skřípěli zuby, Julian sepjav ruce, upřel zrak k nebesům.

Mikuláš znamenal ten rozruch a počal se dovolávati úmluv Chebských o svobodném slyšení.

»Udělejte jen,« odpověděl mu Julian, »někdy malou přestávku, co by si odplyvnouti mohli; plnou máte míti svobodu.«

I sám Jan z Rokycan, když v příbytku Prokopově s Mikulášem se byl odpoledne toho dne sešel, domlouval mu, že měl se v řeči mírniti.

Dne 23. ledna a následujícího mluvil Oldřich ze Znojma o svobodném kázaní slova božího a v pondělí dne 26. jakož i v úterý a ve středu hájil Petr Engliš článek o světském panování kněžstva. I tento řečník dorážel prudce na členy sboru mluvě o Husovi a Viklefovi.

Po skončení řečí těchto děkoval zase Jan, z Rokycan sboru za laskavé vyslyšení a ubezpečoval, že, bylo-li co řečeno proti pravé víře, ochotni jsou Čechové napraviti, bude-li jim to dokázáno dle úmluv Chebských.

Naposled učinil poděkování pan Vilém Kostka i správci sboru a zástupci Sigmundovu Vilémovi, vévodovi Bavorskému a to jazykem německým, neboť vévoda latinsky nerozuměl.

Tím však slyšení Čechů nemělo být ukončeno, nebo kardinal Julian vyvstal a pochváliv dobrou vůli Čechů, žádal, aby se ještě vyslovili o celé řadě článků, zejména o 28 větách Viklefovi přičítaných, dále žádal znáti mínění Čechů o prvních čtyrech obecných sborech církevních, o moci papežově, biskupů a kněží, žádal dále znáti, jakých slov užívají kněží čeští při proměně, zda věří, že duch svatý od otce i syna vychází a neuzavírají-li manželství mezi blízkými příbuznými.

Čechové vzavše mezi sebou potaz, odpověděli, že poradí se a odpoví na otázky tyto, až ukončeny budou odpovědi na články Pražské od členů sboru.

Členové sboru hned jak nabyli jistoty, že Čechové ke sboru přijdou, vybrali ze sebe čtyři přední bohoslovce, aby připravili se k odporování čtyrem článkům Pražským.

Proti článku o přijímání pod obojí spůsobou měl mluviti známý nám Jan Stojkovič, proti článku o trestání hříchu měl řečniti mistr Jiljí Karleriův, děkan Kanbrejský, proti článku třetímu o svobodném kázaní slova božího měl vystoupiti mistr Jindřich Kalteisen, inquisitor v městě Mohuči a proti článku čtvrtému o světském panování kněžstva bylo odpor klásti vzpomenutému shora Janu z Palomar.

Čtyři tito mužové cvičili se v hádání o článcích těch s jinými mistry a bohoslovci, kdežto Čechové sotva k podobnému cvičení měli času a i tu v Basileji teprv pomocí kardinala podařilo se jim vypůjčiti si některé potřebné knihy z knihovny kláštera dominikánského a to již po řečích jejich před sborem.

Vyskytl se sice tam v Basileji Čechům mimo nadání krajan rodilý Pražan, Jeroným, mnich řádu Kamaldulenského a doktor v bohosloví, jenž se nabízel, že odpoví Čechům na všechny čtyři články, sbor však zůstal při předešlém navržení a tak počal dne 31. ledna Jan Stojkovič za velikého návalu posluchačstva duchovního i světského svůj odpor proti Janovi z Rokycan.

Mluvil po osm sezení a po každé po kolik hodin, řeč jeho byla rozvláčnou, zabíhala hojně ku věcem jiným a dotýkala se ostře Čechů.

Proti nájezdům na Čechy ozval se jménem celého poselstva Prokop Holý, ale Jan Stojkovič nejen že v řeči své se neumírnil, nýbrž přiostřil ji v tom, že u výkladu svém horle proti Čechům slovem kacíř plýtval přes míru.

Čechové nasytivše se kaceřování toho, žádali při kardinalu Julianovi, aby se jim od Stojkoviče dostalo zadostiučinění.

I zvoleni k tomu cíli smluvčí po čtyrech ode stran, než vzneseno konečně vše na mocný výrok arcibiskupa Lyonského, jejž tato důvěra Čechů velice těšila.

Stojkovič — krajan jazykem i národem — obrátil — »zaříkal se Bohem, že neměl úmyslu Čechy uraziti«, čímž oni se spokojili. — Při skončení dne 11. února osvědčoval se ještě jednou, že ničeho nemluvil ve zlém úmyslu, zvláště proti pánům poslům království Českého, litoval, že jim nekázaností svou spůsobil nelibost a nezachoval se ve všem dle slušnosti, a prosil jich i všech přítomných, aby mu odpustili.«

»Já mu odpouštím,« pravil Prokop.

»Pošlu ho k vám na oběd,« nabízel se kardinal.

Toho Prokop odepřel a když Julian ukazoval k tomu, že Stojkovič od Čechů často zván býval, odpověděl Prokop: »Neznali jsme ho ještě, že jest tak jedovatý.«

Dne 13. února počal výklad Jiljí Karleiův a mluvil po čtyři sezení, Jindřich Kalteisen řečnil jen dvakráte, Jan Palomar pak úkol svůj vykonal ve třech sezeních.

Po ukončení řečí těchto mělo se mezi stranami vyjednávati, ale poslové čeští oznámili, že míní na řeči odpůrců svých dáti odpovědi.

Po některém o tom jednání svoleno k tomu a dne 2. března (1433.) počal řeč svou proti Janu Stojkovičovi a pokračoval v ní s mnohým vytrhováním se strany protivné ještě ve čtyřech zasedáních.

Na řeč tuto chtěl zase hned Jan Stojkovič odpověděti, ale zakročením Julianovým dosáhl slova Mikuláš Pelhřimovský, než Julian stále o to jednal, aby Čechové, nechtí-li se podrobiti výroku sboru, vstoupili sami do něho a ze souzených stali se soudci, ale Čechové i tento návrh s předešlým beztoho totožný zamítli.

Jednáním tímto protáhlo se slyšení Mikuláše Pelhřimovského až ku dni 16. března a pokračováno v něm ještě po dva dny následující.

Potom pro ukrácení jednání k návrhu Julianovu zvoleno po čtyrech osobách ode stran a ty měly docíliti srovnání, ale ukázalo se, že srovnání takové by mohlo docíleno býti o třech ostatních článcích, jen nikoliv o přijímání pod obojí spůsobou.

Když Čechové ukazovali k tomu, s jakou horlivostí národ Český při obřadu tomto trvá a bez něho že by srovnání nějaké státi se nemohlo, navrženo, aby sbor vypravil ze sebe poselství do Čech, které by s národem na sněmě českém zastoupeným jednalo.

Teď teprv (28. března) pokračováno zase v řečích poslů a takto den a ještě 30. března mluvil Oldřich ze Znojma, 31. března a 1. dubna řečnil Petr Engliš, načež došlo zase na Stojkoviče a druhé tři řečníky sboru.

Poslední řeči tyto byly více oz ravami a rozmluvami, nebo vskakováno řečníkům tak zhusta do řeči, že nebylo znáti souvislosti přednesu a členové sboru jsouce unaveni stálým posloucháním, zajeli nejednou v proud řeči vtipem a šprýmem, následkem čehož začasté propukl obecný hlučný smích, který měl býti jakýmsi osvěžením v unavující jednotvárnosti rozvláčných řečí.

Terčem žertů a vtipů byl přede všemi nadutý ale povídavý Stojkovič.

Když jedenkráte prohodil, že jakožto dokto nebyl by povinen odpovídati Rokycanovi, který byl jen mistrem, odbyl ho řízný Čech: »Nejste lepší Krista,« pravil, »aniž já horší ďábla, Kristus pak i ďáblovi odpovídal.«

Dne 8. dubna obořil se Kalteisen na Oldřicha Znojemského, že prý řekl, jako by řehole mnišské od ďábla pocházely.

K výroku tomu hlásil se ihned Prokop Holý. »To jsem já řekl panu legatovi,« pravil, »ne veřejně, ale soukromí; všakť když biskupové, jakož díte, dosedají na místo apoštolův a kněží na místo 72 učenníkův; když ani Kristus ani apoštolové nechtěli míti oněch darmochlebův, dávajících se na zahálku, kdežto by jakožto lidé silní dobře pracovati mohli, odkud pak se nám berou, leda od čerta.«

Hlučný smích otřásal sborem a což teprv, když Rokycana dominikánovi Kalteisenovi radil, aby si vyvolili Prokopa za svého provinciala.

Během jednání mezi sborem a poselstvem českým vyšlo na jevo, že srozumění bude těžkým, sbor nechtěl povolit a Čechové nechtěli ustoupit, sbor činil naději, že vyjímaje článek o přijímání pod obojí dalo by se dobře srovnání smluviti, když pak Vilém Bavorský Čechům sliboval, že by prvý článek na sboru vymohl, ukázalo se, že sbor by činil obtíže s články ostatními.

I nezbývalo poslům českým, než aby sbor odkázali na sněm český, který vyžádali si na stavech českých ku dni nedělnímu na sv. Trojici čili ku dni 7. června

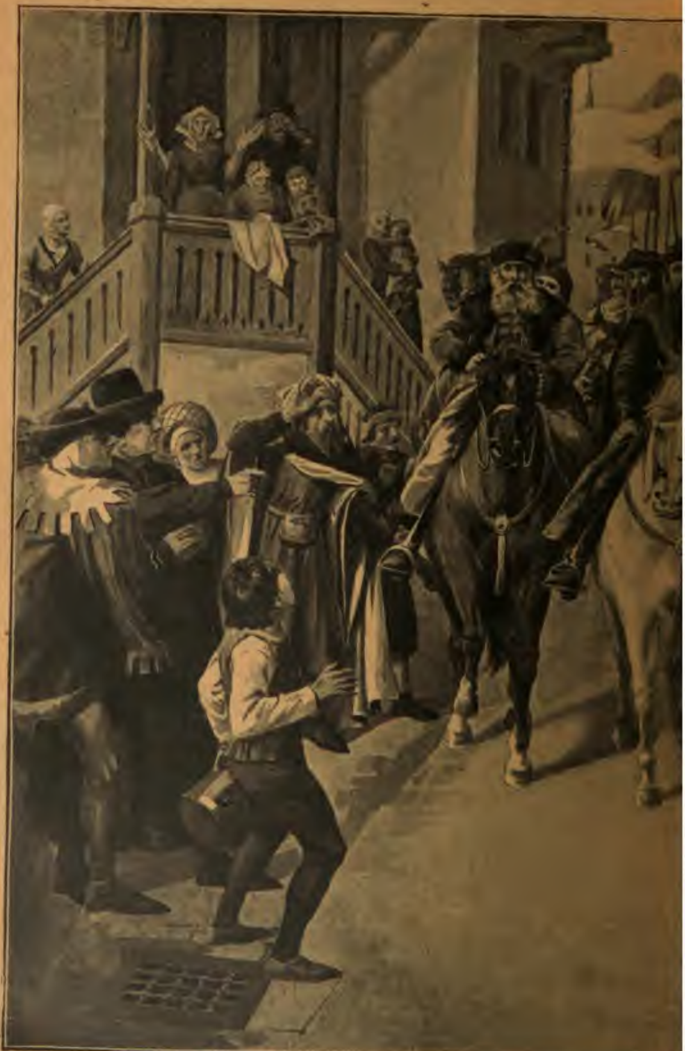

Návrat českého p

Pův. kresba Ferd. Hetteše

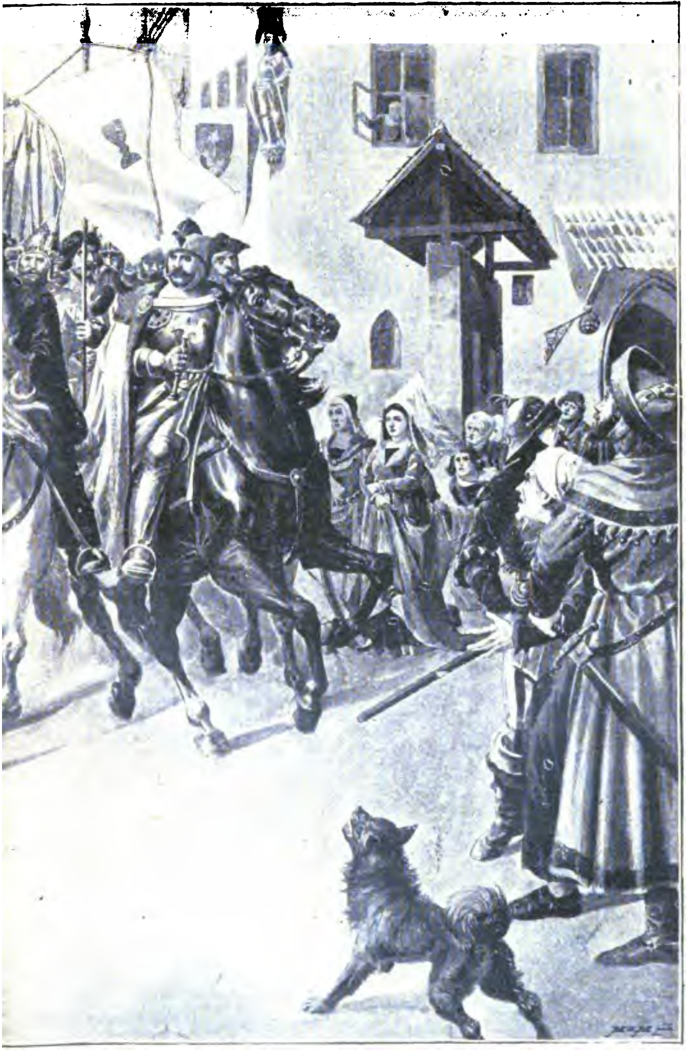

elstva z Basileje.

O rozloučení se Čechů se sborem.

Sbor Basilejský vyvolil za posly své do Čech deset svých členů a byli to dva biskupové, Filibert z města Konstancie (Kutans v Normandii Francouzské) a Petr z města Augsburku, dále shora jmenovaní Jan Palomar, Bedřich Parsberger, probošt Řezenský, Jiljí Karleriův, Jindřich Toke a Jan Maulbronský, konečně Alexandr, arcijahen z anglického města Salsbery, doktor Tomáš z Haselbacha, kanovník Vídeňský a Martin, děkan Turský ve Francii.

Bezpečným průvodem poslů těchto do Prahy měli býti poslové čeští, kteří měli s nimi zároveň se vypraviti.

Sbor všemožně zdržoval posly české, tito však nemohouce déle nésti velké útraty s poselstvím spojené — bylť jediný Vilém Kostka možnější — nalehali na své propuštění.

V posledních těchto dnech pobytu v Basileji přijali Čechové dvojí poselství. Dne 3. dubna (1433.) předstoupili poslové vévody Burgundského Filipa III. Dobrotivého — zakladatele řádu Zlatého rouna — a náčelník jejich, biskup, oznámil poslům českým, že vévoda — po přeslici potomek Českých králů — k národu Českému velkou přízeň chová, než, kdyby národ tento zavrhna smírs církví zase nepokojně si vésti měl, že by veškerou mocí svou k pokoření nepokojných přispěl.

Mistr Rokycana odpověděl vlídně, pan Vilém Kostka však oplatil slova pohrůžná měrou rovnou.

»Co do vaší pohrůžky,« pravil, »ať jen přijde vévoda váš do Čech, však my před ním neutečeme, ale zachováme se k němu s pomocí boží jako k jiným.«

A biskup honem pána svého omlouval a osvědčoval se, že nemínil národ Český nikterak uraziti.

Jinak zachovalo se poselství, které k Čechům poslal vévoda Savojský, Amadeus VII. — pozdější papež Felix V. a předek nynějších králů Italských. — Vévoda zakazoval se slavnému království Českému k službám lidem, penězi i životem svým a sliboval, že vypraví posla o tom do Čech.

Poslové za laskavé a přátelské to poselství vzdali upřímný dík.

V pondělí velikonoční čili dne 13. dubna 1433. bylo sezení sboru na rozloučenou s Čechy. Přišel sice mezi tím ještě od krále Sigmunda z města Sieny posel, český zeman Mikuláš z Vladenína, který jednal s posly Českými, aby prodleli v Basileji do příchodu králova, ale nemohl toho obdržeti, ač se i vévoda Vilém velice přimlouval.

Vzpomenutého dne vyvstal ve sboru Rokycana a děkoval za laskavé slyšení, poctivé dodržení listů průvodních a za veškeru laskavost a dobrou vůli, jichž se Čechům od členů sboru dostalo. Dále vzdal dík konšelům a vší obci města Basileje za vzácnou pohostinnost a žádal konečně, »aby otcové péče neměli o údy své, kteří s nimi do Čech jeti mají; Čechové že o ně, o bezpečí a blahobyt jejich právě tak starati se budou, jako o své vlastní.«

Poselstvo při počátku řeči Rokycanovy povstalo na znamení, že mluví ve jménu všech a chtěli zůstati státi, čemuž sbor nedopustil.

Po Rokycanovi mluvil Vilém Kostka. Oznámiv, že došla ho zpráva, že král Polský s bratrem svým Svidrigajlem dali se na přátelský rozsudek Čechů, žádal sbor, aby na nalehání Pruských křižovníků ničeho proti Vladislavovi nepodnikal, dokud by král ten ku sboru poselství neposlal, což aby se stalo, že Čechové se přičiní.

Po Kostkovi vyžádal si ještě slovo Prokop. Nejprv ospravedlňoval se z nepravého domnění mnohých členů sboru, jako by on, kněz, byl rukou svou pobil veliké množství lidí a velice se zaříkal, že ovšem vedl vojska do velikých bitev, kde mnoho lidí zahynulo, vlastní rukou však že ani krůpěje krve lidské neprolil. Dále vyzýval sbor, aby setrval na dráze oprav a konečně přimlouval se za pronásledované bratří Valdenské, bratrstvo ve Francii a Vlaších té doby rozšířené a učením svým Táborským příbuzné.

Jménem sboru loučil se s Čechy kardinal Julian dlouhou řečí, odpovídaje jak Rokycanovi, tak Prokopovi — příteli svému domácímu, konečně žehnal posly křížem pravě: »Poroučím vás otci, synu i duchu svatému.« Rokycana zase odcházeje pravil: »Požehnej a zachovej Hospodin toto místo v pokoji a klidu.«

Na to podavše pravice předním členům sboru, zejména Julianovi a ostatním kardinalům, odcházeli hustým zástupem lidu, skrze který tiskl se ještě náramně tlustý arcibiskup jakýs vlašský, aby poslům ruku podal, při čemž až do pláče se dal.

Slyšení Čechů zanechalo mezi členy sboru hluboký dojem a věru že nepadala všecka slova poslů českých na skálu aneb mezi trní, ale nejedna myšlénka a nejeden výrok Čechů hluboko se zaryly v srdce tu toho prelata a neposledním z těchto byl zajisté biskup Filibert, jeden z nejpřednějších členů sboru a hlava poselství do Čech vypraveného.

O návratu poselstva do Čech.

V úterý po velikonoci čili dne 14. dubna 1433 vydali se Čechové v průvodu poslů od sboru vypravených na cestu do vlasti. Cesta šla přes Šafhausy, kde byli prvé Čechové zanechali své vozy.

I na zpáteční cestě označovali Čechové, zejména Matěj Louda, své vozy prapory, obrazy i nápisy, což bylo poslům sboru Basilejského velice proti mysli a všelijak na to žehrali ovšem aspoň u Loudy darmo.

Z města Norymberka vypravili se s poselstvem i poslové města toho, jakož i poslové markrabství Braniborského a vévody Jana Bavorského a jiných knížat. Poselství toto v Chebu až na 90 jezdců rozmnožené překročilo dne 5. května hranice české a zaměřilo ku Praze.

Přijetí poslů na půdě české bylo všude slavné a srdečné, ač cizí členové poselství toho s malou duší a s mnohou nedůvěrou a bázní do Čech vkročili.

Hned poblíž hranic, nejspíš ve Žlutici, pohostil posly pan Jakoubek z Vřesovic poctivě a v hojnosti všeho, po cestě pak všude vybíhalo obyvatelstvo a všelijak dávalo svou radost na jevo. Z měst na značnou vzdálenost vycházeli konšelé v čele obyvatelstva a vítali příchozí, podobně pak a to ovšem slavněji a hlučněji přijati poslové v Praze.

Městem provázeni jsou ohromným davem lidu, který zpěvem a plesáním svou radost na jevo dával.

Konšelé ku poctě vzácných hostí po spůsobu biblickém propustili na svobodu dva vězně, posly pak ubytovali ve dvou domích a poslali jim dva sudy piva, dvě nádoby vína a hojnost různé drůbeže.

Vůbec přijati byli cizí tito poslové tak laskavě a spůsobem tak od nich nečekaným, že jeden z předních a zpravodaj o událostech těch Jiljí Karleriův, zprávu svou končí slovy: »Bohu díky.«

Otcové naši dovedli povždy mstíti bezpráví proti sobě zpáchaná, ale vždycky byli také vděčnými a uznalými, velikomyslnými a rytířskými, viděli-li vůči sobě dobrou vůli a ušlechtilost mysli.

O korunování krále Sigmunda za císaře.

Nešťastný král Sigmund po mnohých dobrodružstvích a nesnázích dlouhého svého panování zatoužil ještě po koruně císaře Římského.

Vypravil se do Italie a v pravdě že nic neoznačuje schátralost a mdlobu moci Sigmundovy víc, než tažení toto. Ztráviv ve Vlaších dvě leta, dorazil konečně k Římu skoro ode všech opuštěn a vydán na milost a nemilost vlašským svým odpůrcům.

K tomu, jak vzpomenuto, dostal se papež Eugenius IV. do sporu se sborem Basilejským a Sigmund octl se tak mezi dvěma ohni. Osobní jeho náklonnost pudila jej na stranu sboru, kdežto opuštěnost jeho a touha po dosažení koruny císařské nutily jej, aby cele vrhl se v náruč papežovu.

Slaviv dne 21. května 1433. vjezd do Říma, byl na to v neděli svatodušní (31. května) od Eugenia na císaře korunován, když byl dřív přísahou se zavázal všude a ve všem hájiti zájmy papežovy a tudíž po případě i proti sboru Basilejskému se postaviti.

O pobytu poslů Basilejských v Praze.

Prvé dny pobytu poslů Basilejských vyplnily různé návštěvy a zdvořilosti.

Dne 12. května (1433.) navštívili posly v hospodách jejich konšelé Staroměstští, a zakazovali se jim ku všelikým službám. Dne následujícího přišli mistři akademie Karlovy a přinesli poslům v poctu rozličná vzácná pečiva cukrová, která tenkráte v lékárnách hotovena a prodávána byla.

Ve středu dne 20. května byli poslové představeni na radnici staroměstské všem třem obcím Pražským, při čemž Jindřich Toke přítomné delší řečí pozdravil; odpověženo pak mu od mistra Rokycany. Pět dní na to pozváni poslové od konšel Staroměstských a hostěni skvostně na radnici, tolikéž učinili mistři, pozvavše posly ke dni 4. června. V pondělí dne 8. června byli na hodech u purkmistra Staroměstského, známého nám Jana Velvara a 11. června obědvali u Táborských.

Dobrá tato shoda rušena hlavně přivrženci Sirotků na Novém městě, jimž v čele stál nepokojný kněz Jakub Vlk, kazatel u panny Marie Sněžné. Ten na kázaních svých prudce vyjížděl proti sboru i jeho poslům, tak že proti těmto popudil mysle lidu, když pak roznesla se po městě zpráva, že biskup v bytě svém některým Čechům udělil svátost biřmování, stalo se spiknutí proti poslům a měl učiněn býti na ně v noci útok.

O spiknutí tom dověděl se Prokop Holý, a ráznému jeho zakročení se podařilo, lid uhroziti a rozehnati dřív, nežli poslové i jen tušiti mohli, že jim nebezpečí hrozí a tak odvrácena od národa Českého veliká hanba, jakou by byl býval potřísněn v očích sboru Basilejského a celé západní Evropy.

Když se poslové o útocích kněze Jakuba dověděli, stěžovali si mistru Rokycanovi a Janu Velvarovi.

Ti vyslali Petra Engliše ku konšelům novoměstským, když pak ti ochotu projevili slyšeti stížnost, vydali se na radnici Novoměstskou někteří poslové, dále vzpomenutí právě tři muži ještě se čtyřmi konšely.

Konšelé novoměstští vydali na to nařízení, aby pod ztrátou hrdla nikdo poslů neurážel, ale knězi Jakubovi útočná kázání jeho nezapovězena.

Dne 13. června přišli pak i Sirotci pozdravit poslů basilejských, o tři dny pak později byli poslové od Sirotků pozváni k hodům, které k jich uctění vystrojeny ve dvoře někdy králově na Zderaze a tak docílena u veškerém národě shoda aspoň na tolik, že nikdo se nevzpíral, aby vyjednáváno bylo s Evropou o smír na základě článků Pražských.

O jednání poslů basilejských se sněmem českým a o jejich návratu do Basileje.

Sněm, na němž mělo s posly sboru Basilejského jednáno býti, svolán byl na pondělí po sv. Trojici čili ke dni 8. června, ale odkládáno se schůzí pro nepřítomnost Sirotků a Táborských.

První pod Janem Čapkem ze Sán byli se vypravili na pomoc Polákům proti Pruským rytířům a přes Pozňansko a Marky pronikli až k moři Baltickému, druzí vedeni Janem Pardusem a Bedřichem ze Strážnice, vydali se s 8.000 pěších, 700 jezdců a 300 vozů přes Polsko do Uher. Poplenivše tu krajiny na úpatí Taterských hor čili Spiš, vrátili, se přes Slovač s hojnou kořistí domů asi počátkem měsíce června 1433. A tu teprv po návratu Táborských, když se byli do Prahy dostavili i mnozí ze Sirotků, kteří nejspíše výpravy do Prus se nesúčastnili, sešel se dne 12. června český sněm a to ve velké síni kolleje Karlovy, čili v nynějším Karolinum.

Počet účastníků byl nad očekávání veliký, tak že nebylo pamětníka tak hojného sjezdu všech stavů.

V prvém sezení podal Rokycana zprávu o tom, jak pořídili poslové čeští v Basileji. Zpráva ta zaujala celé sezení a sněmovníci zvolili již jen několik členů, kteří měli jménem národa uvítat posly Basilejské a pozvati je ku sněmu.

Druhý den přišli tiž sněmovníci a doprovodili posly ku sněmu. Jednání počalo modlitbou a zpěvem »Přijď svatý Duše«, což bylo Basilejským k podivu.

Rokycana vítal dlouhou řečí posly a z těch odpověděl mu nejprv biskup Filibert, pak Jan z Palomar; po řečích těch nastalo jednání o čtyři články Pražské.

Jednání se protahovalo, nebo obě jednající strany byly na omylu. Poslové Basilejští byly toho domnění, že spíše sehnou národ ku poslušenství sboru, nežli vybrané posly, které za bohoslovecké zarytce a neustupníky považovali, — ovšem mýlili se.

Podobně byl na omylu sněm český, jenž očekával, že vyslaní k nim poslové mají plnou moc smluviti se s národem o základní ty články a ono tomu tak nebylo. Seznání dvojího toho omylu spůsobilo rozmrzelost a nechuť k dalšímu vyjednávání, ale výsledek jevil se přec.

Poslové basilejští měli přece od sboru vyměřenou jakousi míru, kam až by v povolnosti zajíti mohli. O dva články — svobodné hlásání slova božího a stavování hříchů veřejných — nebylo ani sporu — k těm naklonil se sbor dosti ochotně rovněž o článek, který světského panování kněží se týkal, dohodli se poslové na tolik, že kněžím neměly býti odjímány statky, ale kněží neměli býti jejich pány, nýbrž jen správci, přebytek z nich měl obracen býti k dobru církevnímu, rovněž neměli kněží souditi lidi na statcích těch osedlé, nýbrž soudcové světští.

Zbýval článek o přijímání pod obojí spůsobou. O článek ten stály všechny strany kališníků se stejnou vytrvalostí, sbor však činil veliké obtíže.

Poslové Basilejští, pozorujíce nevalnou svornost mezi stranami a poměrně největší vlažnost ku článkům Pražským u panstva, počali popichovati panstvo proti stranám lidovým v té naději, že získané panstvo mohlo by pak násilím přinutiti ostatní strany ku poslušenství sboru. Poslové představovali pánům, »jak nehodné to jest, že oni, kteříž by ve cti měli vládnouti královstvím, jakož za předků jejich se dálo, nyní ani prý svobodni nejsou, alebrž poslouchati musejí ve všem lidí, ježto sice ani za slouhy jim by se nehodili; a kterak země jejich nesvorna jsouc a odtržena od celého křesťanstva čím dále tím hloub klesati musí zvláště nedostatkem lidí učených; spásy že není pro ně, leč v jednotě a v pokoji s církví.«

Slova tato mnozí rádi poslouchali, zejména pan

Menhart z Hradce, který jho táborské nesl velice těžce.

Závěrem všeho jednání bylo seznání, že třeba ku sboru znova vypraviti poselství, k němuž tudíž zvoleni mistr Prokop z Plzně, professor čili kollegiat kolleje Karlovy, Martin Lupáč, farář Chrudimský a Matěj Louda z Chlumčan.

S posly těmito měli se vrátiti poslové Basilejští. K rozloučení ustanovena schůze na den 3. července.

Toho dne děkoval biskup Filibert za všelikou zdvořilost a laskavost poslům prokázanou, rovněž pěkně rozloučil se s posly sněm a u velikém počtu členů provodil je do jejich hospody.

Odjezd poslů protáhl se do dne 11. července (1433), nebo teprve toho dne vyjeli v průvodu poslů českých z Prahy — dne 20. července byli v Norymberku a po třínedělní jízdě velice stížené náramnými dešti a nepohodou stihli do Basileje.

O výpravě Sirotků až k moři.

Mluveno již o tom, že vojsko Sirotků se bylo vypravilo jakožto spojenec krále Polského proti Pruským rytířům. Vojsko české táhlo přes Zhořelec k Frankfurtu nad Odrou, muselo však, poněvadž všechny přechody přes řeku Odru od rytířů Pruských dobře opatřeny byly, vrátiti se k městu Bytomi vzhůru proti řece a tu teprv přešlo dne 18. a 19. května 1433.

Sem přišlo k nim oddělení vojska polského pod velením Petra Šafraněce, aby jim bylo průvodčím, načež Sirotkové pronikli do Nové Marky (na severovýchodě od Berlína), kdež s nimi počátkem června se spojilo vojsko polské vedené vévodou Poznaňským Sudivojem Ostrorožským a s vojskem Bohuslava IX. vévody Pomořanského, který byl se rovněž spojil s králem Polským proti rytířům Pruským.

Spojená vojska zle řádila v zemi nepřátelské a dvanácte měst hrazených dobyto a vypáleno, konečně oblehnuto dne 6. července město Chojnice v západních Prusích.

Sem před Chojnici přitáhlo i hlavní vojsko polské, vedené Mikulášem z Michalova, načež na město podniknut útok, jenž však s velikou ztrátou obléhajících odražen.

Po šestinedělním obléhání upustili obléhatelé od Chojnice a obrátili se k řece Visle. Poněvadž rytíři Pruští přechodu nepřátel přes širokou řeku tu nikde nedopustili, táhl Čapek ze Sán s vojskem svým po levém břehu řeky k půlnoci a položil se ležením opodál pevného města Tščova.

Město toto, jež platilo za velmi pevné, osazeno bylo četnou posádkou žoldnéřů německých, byli tu však i mořští loupežníci, zvaní Mořské děti, ba i mnoho Čechů v žoldu rytířů Pruských stojících tu se nalezalo.

Čechové dočekavše příchodu vojska polského, učinili na město útok, při čemž zapáleno předměstí, když pak od požáru toho chytilo i v městě, ve

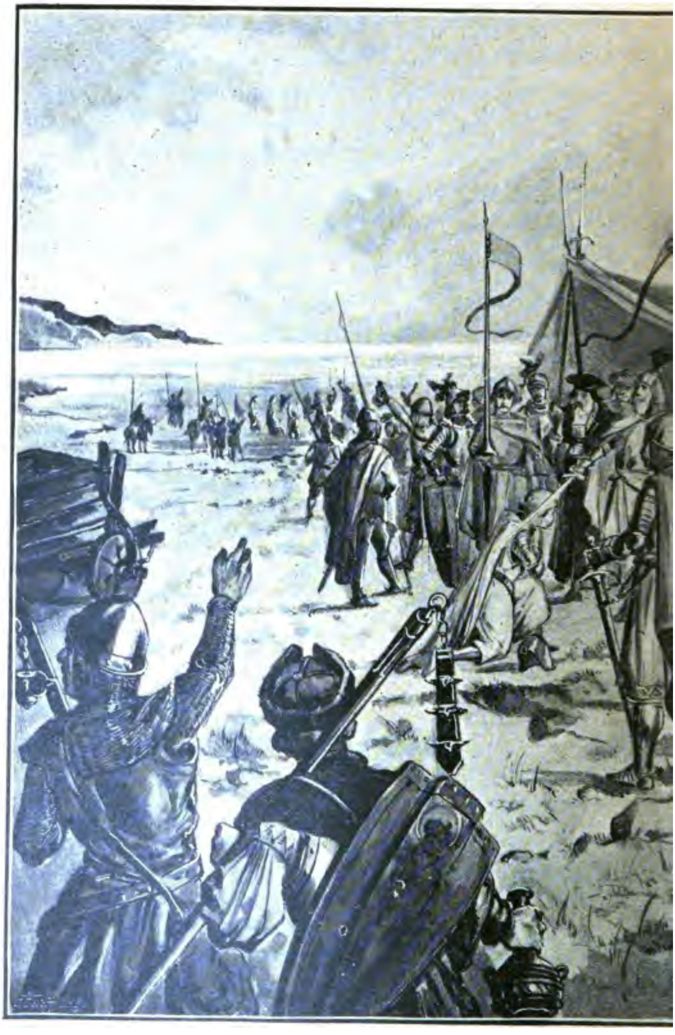

Sirotkové u

Pův. kresba H. Schüllingra.

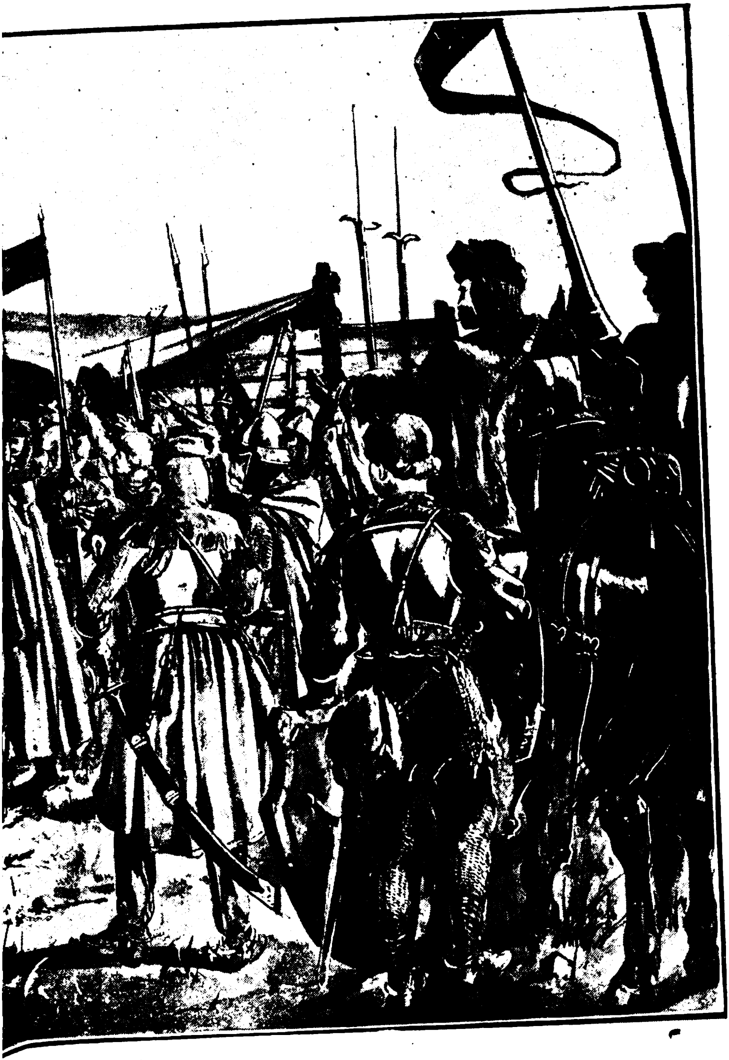

Baltického moře.

zmatku z toho povstalém slezeny hradby a zle řáděno v městě.

Žoldnéři octli se z největší části v zajetí a tu vyžádal si Čapek ze Sán všechny ty, kdož byli jazyka českého. Když byli přivedeni, obořil se na ně řečí ostrou, že dali se za peníze najmouti od Němců proti králi a národu Slovanskému a bratrskému, načež všechny dal upáliti.

Od Tščova dalo se vojsko dále k půlnoci a přitáhlo před město Kdansk, poblíž ústí řeky Visly ležící.

Město toto, od dávna jedno z nejmocnějších při moři Baltickém, bylo ovšem dobře proti nepříteli opatřeno a proto spojené vojsko nemohlo se o ně pokusiti. V okolí města vypálen pouze slavný klášter zvaný Oliva. Odtud dalo se vojsko k moři.

Pohled na širou hladinu mořskou dojal zejména Čechy svou neobyčejností. Hejtman Čapek oslovil bojovníky řečí pochlebnou, pravě, že došli až na mez všeho světa a že jen moře zastavilo vítězný jejich pochod.

Čechové i Poláci propukli na to u velký jásot a v rozjaření vskákali do moře, provozujíce při tom různé kratochvíle a zápasy.

Sirotci naplnili láhve mořskou vodou, aby mohli pochlubiti se ní, až se vrátí do vzdáleného domova.

Tu na břehu mořském pasováno mnoho přednějších za rytíře zejména i sám Jan Čapek ze Sán.

Odtud vrátili se bojovníci zase na jih a dorazili počátkem září do města Bydhoště, kdež byl hejtmanem přítel a spojenec Čechů pan Dobeslav Puchala, jenž byl mezitím o své panstvičko v horním Slezsku připraven.

Tu v Bydhošti zavřeno dne 14. září 1433. příměří s rytíři Pruskými, načež se Sirotkové obrátili do vlasti.

V městě Sieradzi rozloučili se s králem Vladislavem, který jim vedle jiných vzácných, cenných a skvostných darů daroval i velice tenkrát u nás vzácného velblouda.

Přes Slezy dostali se bez obtíží do Čech, ale nemysleli na odpočinek, nýbrž vydali se ihned zase do pole a to tenkrát ve vlasti, chvátajíce na pomoc těm, co oblehli Plzeň.

O obležení města Plzně.

Po všechny ty převraty, kterými vlasť naše tolik trpěla, zůstalo město Plzeň málem netknuto. Podniknut byl sice, jakož vypravováno, nejeden útok na hradby důležitého tohoto města, ale pokaždé odražen.

V době, co jednáno se sborem Basilejským, chystána zase a to předcházejících větší výprava proti Plzni. Příchod Basilejských do Prahy zastavil poněkud přípravy ty, poněvadž v případě, že by se vyjednávání se sborem plně bylo zdařilo, byl by tím zavřen také obecný mír v celé zemi České, když však jednání hatiti se počalo, přikročeno hned zase k přípravám válečným.

Sotva že Basilejští opustili českou půdu, vytrhlo vojsko Táborské pod Janem Pardusem a knězem Bedřichem ze Strážnice k Plzni a položilo se v síle asi 700 jízdných a 7000 pěších s 300 vozy dne 14. července u vsi Skvrňan nedaleko města Plzně.

Za prvým tímto vojem následovali válečníci z Klatov, Domažlic, Stříbra, Žatce a Loun. Po těch přitáhl dne 15. srpna 1433. s ostatním vojskem Táborským Prokop Holý a v poslední den téhož měsíce i Staroměstští a Novoměstští.

Vojska rozložila se v pěti leženích kolem města, zamýšlejíce vyhladověním zmocniti se ho, poněvadž ve zdar útoku na pevné hradby nebyla naděje, než i toto vymoření mohlo se státi teprv po delší době, nebo Plzenským bylo se podařilo v čas skliditi úrodu a uchrániti ji od města.

Oblehatelé postavili sice také čtyřicet děl proti městu a pilně z nich vystřelovali kamenné koule, ale účinek byl tak chatrný, že v městě od střelby té nikdo ani raněn nebyl.

Naproti tomu podařilo se Plzenským při výpadu veliké škody spůsobiti oblehatelům.

Zatím dostalo se Plzenským pomoci, nejen že okolní páni a zemani, co byli pod jednou, do Plzně se odebrali a brániti pomáhali, ale i poslové basilejští dožádali se jim půjčky u Norymberských a sbor nařídil mezi členy svými sbírku dle hodnosti po pěti, dvou, jednom a půle zlaťáku.

I knížata Německá všelijak Plzenské podporovala.

Oproti těmto výhodám obležených museli oblehatelé zápasiti s mnohými nehodami. Spustošivše celé širé okolí Plzenské byli teď nuceni pro potravu a píci obraceti se do krajin vzdálenějších a tu dravé čety Táborské, ze kterých byl se již plně vytratil duch Žižkův, loupily a pustošily jako divý nepřítel, shánějíce kořisti nikoliv pro vojsko, ale pro sebe, tak že nářek a kletby oloupených obecně se již po Čechách ozývaly.

Však dostalo se jim také citelného poučení.

V polovici měsíce září (1433.) vypravil Prokop Holý dosti silný oddíl vojenský as o 2000 mužích na kořist do Bavo pod Janem Pardusem. Když vojsko toto spustošivši valné pohraniční krajinu bavorskou s hojnou kořistí domů se vracelo, bylo od vojska německého vedeného Hyncíkem Pluhem z Rabštejna na hranicích u Mnichova nad lesy zaskočeno a skoro celé porubáno, tak že s nouzí vyvázl Pardus asi s půldruhým stem bojovníků. Kořist ovšem také zůstala v rukou německých.

Pohroma tato spůsobila na obou stranách veliké pohnutí mysli.

Když se zbylá hrstka vrátila do ležení před Plzní, nastalo tu náramné rozjitření proti Pardusovi; byl zajat a spoután. Když Prokop Holý pustému řádění konec učiniti se snažil, udeřen padouchem jakýms, jemuž říkali Tvaroh, polní stoličkou do tváře a hrubě zraněn, ba ještě uvězněn.

Původce a hlava vzbouření toho, jmenovaný Tvaroh, vyvolen na to za hejtmana na místě zajatého Pardusa.

Čin tento odkryl zlý neduh, který nezhojitelně zžíral podstatu bratrstva Táborského, on plně odhalil tu bezednou znemravnělost a sešlost někdejší obce pro zákon páně polem pracující, on ukázal, že z božích bojovníků stala se rota loupežná bez vyšších snah a bez touhy v chudobě však s láskou bojovati pro své přesvědčení náboženské a jazyk slovanský.

Při ohních v ležení Táborském seděly sice potud osmahlé až divoké postavy, ale z úst jejich zněla přečasto cizí řeč pepřená klnutím a slovy rouhavými, jichž byl by Žižka v ležení svém netrpěl. V hradbě vozů Táborských shromáždil se znenáhla vyvrhel okolních národů, dychtivý jen loupeže a kořisti a jen takováto sběř byla schopna činu vypravovaného, jen takový otrlý lotr mohl udeřiti muže, který při nejedné své slabé stránce byl přece Gideonem národa českého, byl osobou v pravdě vzácnou a úcty hodnou.

Sám Prokop pocítil teď ten zvrhlý stav vojska svého a věru že těžké myšlenky vířily jeho hlavou, měl však se snad odtrhnouti od těch, jimž již málem po desítiletí v čele stál za dob strádání i slávy? Měl snad opustiti věc Táborských, které byl obětoval nejslavnější své činy? K tomu odhodlati se nemohl a raději odpustil, když vzbouření myslí zase bylo ustoupilo rozvaze.

V této době přirazili k Plzni i Sirotci, tak že spojené vojsko oblehatelů čítalo asi 35 tisíc mužů a byla tudíž dobrá naděje, že tvrdé hradby města Plzně a tvrdošíjné její obyvatelstvo pokořeny budou, než naděje se nesplnila, nebo nebylo mezi oblehateli svornosti a nejeden i z těch nejpřednějších zapomenuv na čest a víru, hnal se jen za lesklou bludičkou vlastního prospěchu.

Přes to, že se Plzeňanům podařilo svézti úrodu do města, nebyly zásoby tyto tak značné, aby byly mohly vystačiti na delší dobu a proto snaha přátel obleženého města stále byla k tomu namířena, aby v čas aspoň to nejnutnější do města bylo vpraveno.

A tu nabídl se jeden z předních válečníků strany podobojí Přibík z Klenového, pán na Stříbře, býti prostředníkem. Jeho pak pomocí či vlastně zradou vpraveno dne 30. března 1434 do Plzně asi 700 strychů obilí, které byl Jan z Palomar za 500 zlaťáků koupil a za cenu 3000 zlaťáků do obleženého města dopraviti dal.

Přibík z Klenového před hněvem a pomstou svých utekl na Stříbro.

»A tu zrádně bratřím učinil,« praví starý letopisec, »jako Jidáš pánu Kristovi.«

V rukou oblehatelů zůstal jen Přibíkův náhončí zeman Sobětický, jenž jat a zle ztrestán tím, že jazyk mu týlem vytržen.

Všakť bylo těch Jidášův tam před Plzní více a tím se stalo, že Plzeň nepokořena, ale uchystán hrob české lidovládě valně sice zvrhlé a odcizené, ale vždy přece památné.

Plzeňští mají po obléhání tomto posud památku. Učinivše totiž z města svého výpad na ležení sirotčí ukořistili tu mezi jiným i vzpomenutého velblouda, kterého s velikým jásotem do města přivedli, brzo na to byl od krále Sigmunda velbloud ten dán Plzenským do městského jejich znaku, kde posud zlatý v poli zeleném se spatřuje.

O kompaktátech.

Druhé poselství české ku sboru Basilejskému vypravené přijato bylo opět slavně a vlídně ale s účinkem nevalným, nebo sbor byl už dověděl se o bolavé hlíze nesvornosti, která na těle národa Českého hlodala a na poznání tom stavěl své zámysly.

Kardinal Julian radil ovšem ku všemožné šetrnosti vůčí českým poslům, v čemž souhlasili s ním i poslové sboru z Prahy se vrátivší, vypravujíce o úctě a poctivosti, s jakou všude se byli setkali, ale hladkého tohoto vnadidla mělo užíváno býti jen potud, až by národu Českému ve vhodné chvíli přehozena mohla býti přes tvrdou šíji pevná — ohlávka, kterou by ukrocen byl jako nepodajný kůň.

Sbor seznav, že Čechové jsou břemenem válečným unaveni, umínil si, unaviti je ještě bezvýsledným vyjednáváním.

Po mnohých řečích zůstal sbor na tom, že vyšle zase do Prahy poselství, tentokráte však skrovnější, čítalo jen čtyři členy, v jichž čele opět stál biskup Filibert.

Jestli že poslové čeští na prvé své cestě ku sboru troufali si přivésti sbor k tomu, aby aspoň články Pražské v celém křesťanstvu římském přijaty byly, přinášelo druhé toto poselstvo sborové národu Českému jako by z obzvláštní milosti články ty ale tak změněné a zkomolené, že z podstaty jejich skoro ničeho nezbývalo.

Změněné tyto články nazývány kompaktaty, čili články smluvenými, ač o nějakém smluvení řeč býti nemůže.

Kompatata tato podána Čechům dne 26. listopadu 1433. Náčelníci národa Českého byli k tomu cíli svolali obecný sněm ke dni sv. Martina (1433) a tu aby lepší v zemi řád byl udržen vyvolili správce království Českého a markrabství Moravského.

Vyvolen pán rodu starého ale moci nevalné, pan Aleš Vřeštovský z Risenburka, shora už vzpomenutý příznivec bratrstva Sirotčího.

»Moc jeho měla býti, s radou zvolenou soudit, a přetrhovati veliké pře mezi jakýmikoli osobami dle práva každého stavu, mezi pány, a zemany dle práv zemských, mezi městy dle městských práv, ve vojskách dle jejich řádu.

Měl právo zříditi k tomu soudce po krajích a co by ti nemohli zjednati, aby na něj a radu jeho bylo vznešená, konečně proti neposlušným pak vyzvati vojenskou hotovosť toho kraje neb i více krajů.

Správce zemský směl svolávati sněmy, přijímati poselsví, dávati bezpečné listy platné za celou zemi, zavírati smlouvy a příměří, raziti minci a nařizovati čeho potřebí k obraně zemské.

Moc pak tato správce a jeho rady měla trvati do roka, po jehož uplynutí zůstavil si sněm potvrditi ji nebo změniti a v lepší spůsob uvésti.«

Na to počalo jednání o články vzpomenuté. Poslové sboru Basilejského chtěli nabídnouti sněmu jen tři články, o článku pak prvém, čili o přijímání pod obojí spůsobou mělo ještě se sborem jednáno býti, když však sněm pevně na tom stál, aby mu byly předloženy články všecky, slíbili poslové tak učiniti, bude-li jim zaručeno, že po přijetí článků zachován bude mír jak v Čechách tak se všemi sousedy.

Tak stalo se, načež poslové články předložili. Dle článku prvého měla svátost podávána býti pod obojí spůsobou jen osobám dospělým, které by si toho zbožně žádali. Čechové žádali, aby svátost pod obojí spůsobou podávána byla v Čechách a na Movavě vůbec a to i dítkám, podání sboru že by vedlo k různění a sporům, ba po případě k novým náboženským válkám.

K článku o svobodném hlásání slova božího dodali poslové, nejen že má se díti od osob zvlášť k tomu zřízených, proti čemuž Čechové ničehož nenamítali, ale i že díti se tak má bez ujmy práva biskupského, čímž článek vlastně prázdným a lichým se stal, jak znali Čechové z událostí, které předcházely válkám a bouřím husitským.

K článku o stíhání a trestání hříchů smrtelných dodali poslové, že má se tak díti od osob k tomu zřízených a oprávněných, k čemuž se naklonili Čechové, ale poslové vyjímali, že osoby světské má stíhati soud světský, osoby duchovní soud duchovní a ohrazovali se proti tomu, aby lidé stavu nižšího nesoudili osob stavu vyššího, aby prý tak nepovstal odboj a vzpoura. Co tedy zbývalo z toho, k čemu článek ten směřoval?

K článku o svěstském panování kněží dodáno, aby kněžstvo světské statkem zděděným neb právně nabytým volně mohlo vládnouti. Hledíme-li k tomu, že v Čechách statky duchovní skoro vesměs v rukách světských se již nalezaly a článek ten vlastně dle mínění Čechů proveden byl, byl článek sborem navržený krokem zpětným.

To bylo tedy ovoce těch slavných bojů, těch dlouhých hádek a vítězné věnce z nesčetných bitev staly se pro národ náš mumrejí a předmětem úšklebků nepřátel, kteří o náboženské přesvědčení otců našich smlouvali jako o starou veteš.

Toto podání poslů Basilejských vyhovovalo pouze jedné straně obyvatelstva pražského, jemuž v čele stál mistr Přibram a pak skoro veškeré šlechtě, která syta jsouc lidovlády a předstírajíc drahotu a mor v městech Pražských panující, nalehala na ostatní strany, aby podání sboru bylo přijato.

Mistr Rokycana, Táborští a Sirotkové odpírali, dali se však skloniti aspoň na tolik, že podavše ruce biskupu Filibertovi slíbili, že přijímají to, co se podává, ale ohradili se, že to nečiní zadost jejich přání a že dále budou se přičiňovati, aby více bylo povoleno.

Tak na oko v sobotu dne 30. listopadu roku 1433. kompaktata přijata.

Další jednání trvalo až do polovice měsíce ledna 1434. a nevedlo k cíli; sám mistr Rokycana muž velikého rozumu a šírého rozhledu, vyznal konečně, že neví, bude-li výhodnějším kompaktata přijmouti či zavrhnouti.

Dne 14. ledna (1434.) odešli poslové basilejští podruhé z Čech a s nimi vypraven už jen jedinký posel národa Českého, Martin Lupáč. Ten přijat ode sboru zase dosti vlídně, ale po některém jednání dána mu dne 26. února 1434. konečná odpověď, že sbor Čechům více povoliti nemůže a chtějí-li Čechové míru požíti, nechť se již tím spokojí.

O dobytí Nového města Pražského.

Varovná slova kněze Jakuba Vlka, kazatele v chrámě panny Marie Sněžné, kterými varoval před »bazilišky«, objevila se v brzku pravdivými v tom, že nevalná dříve svornost v národě Českém působením poslů basilejských vzala úplně za své.

Již za prvého poselství, jak vypravováno, hleděli Basilejští spůsobiti roztržku mezi šlechtou a ostatním národem a již tenkrát řeči jejich nejvíce si oblíbil ramenářský Menhart z Hradce, jejž při druhé návštěvě poslové získali na dobro právě jako vzpomenutého výše Přibíka z Klenového.

Zatím oblehání Plzně stalo se národu Českému těžkým břemenem. Čety Táborských a Sirotků, většinou cizí, zvrhlé a loupežné plemeno, vyjíždějíce za spižováním, hrozně hubily Českou zem; s druhé strany pak obleženým zevšad sbírány a sháněny pomoci, vždyť zase až v Portugalech tamní král Jan sbíral berni na pomoc proti Čechům.

A tu ve vyšších třídách naroda Českého dozrálo přesvědčení, že nebude pokoje v zemi, dokud »obce polem pro zákon páně pracující« čili vojsko Táborských a Sirotků rozehnáno nebude.

K tomu cíli smluvili se dne stavové moravští 4. března 1434. zápisem na sněmě v Brně o mír zemský a koncem téhož měsíce i šlechta česká majíc v čele pana Menharta se dohodla, aby byl v zemi mír a k tomu konci měli se všichni spojiti pod vrchním velením správce zemského, pana Alše z Risenburka proti všem, kdož by mír tento rušiti chtěli.

I učiněno provolání k vojsku Táborských i Sirotků, aby přestali hubiti zem a rozešli se, začež slibováno jim odpuštění toho, co byli potud provedli na úkor země; v případu že by neposlechli,

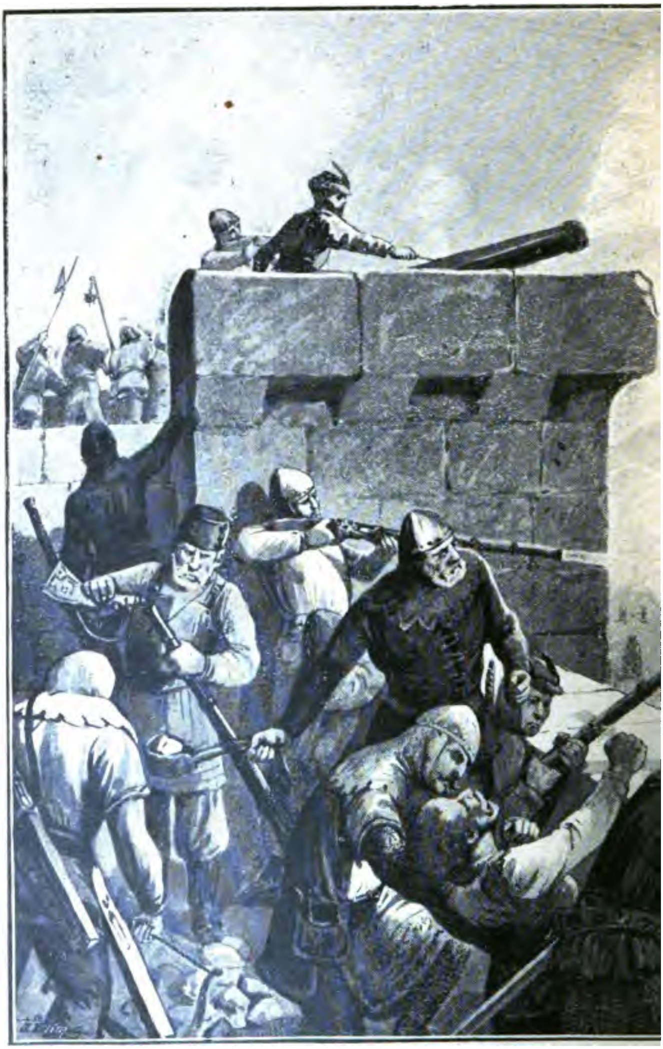

Boj mezi Starý

Pův. kresba J. D. Podklášterského.

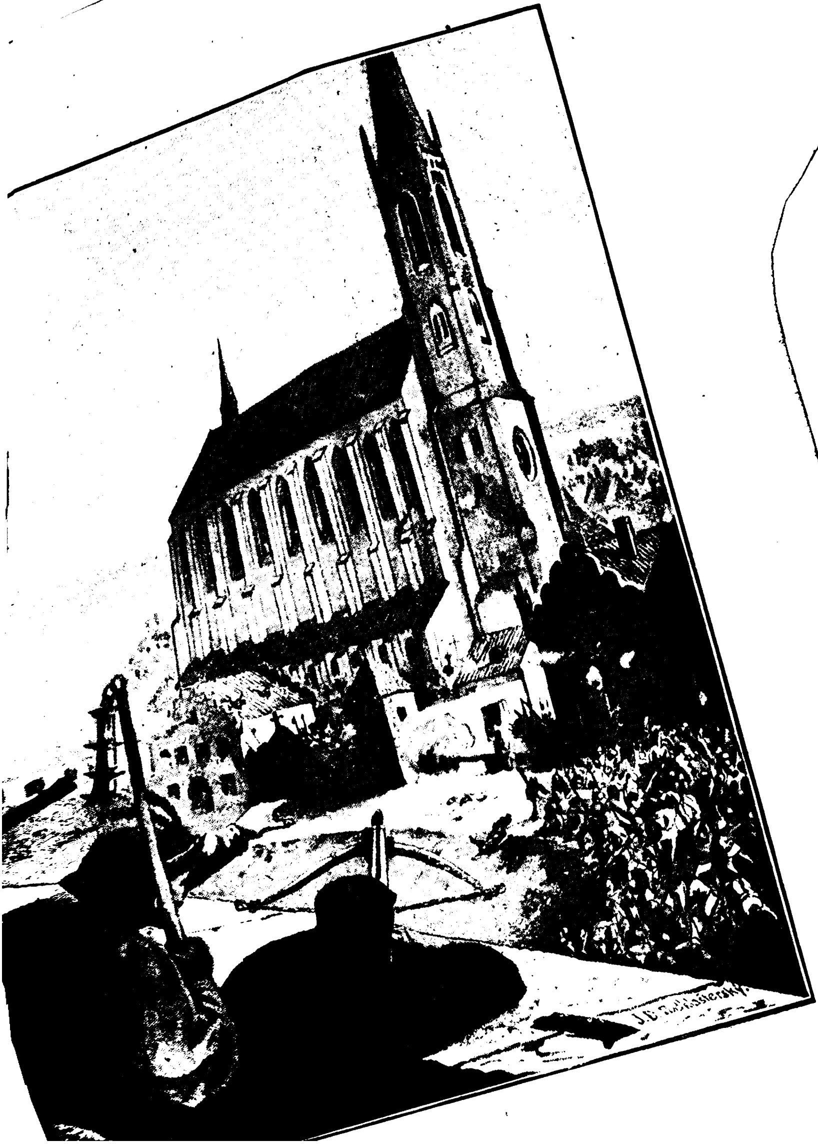

J. E. [illegible]asterský.

měli pokládáni býti za škůdce zemské a naloženo mělo býti s nimi dle práva.

Že bratrstva neposlechnou, bylo jasným a proto počala šlechta proti nim sbírati vojenskou moc v místě zvaném »na Kačinách« u Nových Dvorů mezi Kutnou Horou a Labským Týncem.

K panstvu přidalo se i Staré město Pražské, kde strana Přibramova nabyla vrchu, Nové město však vedeno jsouc Jakubem Vlkem zůstalo věrno zásadám Sirotčím a na úkor Starého města opanovalo brány Poříčskou a Horskou, které, ač v hradbách Nového města se nalézaly, dle výsady již sama zakladatele města Karla měly býti v rukou obce Staroměstské.

Činem tímto Staré město z největší části uzavřeno, Novoměstští pak, poněvadž proti Starému městu hradeb neměli, zahradili plaňkami všechny východy ze Starého města a na místech důležitějších postavili žoldnéře a hrubou střelbu.

Staroměstští poslali teď k vojsku »na Kačincích« shromážděnému posly, prosíce za pomoc.

Tam na Kačinách byla se zatím sešla hotovost předních rytířů a pánů pod obojí. Byli to pan Menhart z Hradce, Aleš z Risenburka, Hynce Ptáček z Pirkšteina, Aleš ze Šternberka, Jindřich Velišský, syn někdy pana Čeňka z Vartemberka, Petr z Janovic, Diviš Bořek z Miletínka, Vilém Kostka z Postupic, Jan Smiřický a jiní.

Žádost Staroměstských od panstva ochotně splněna a dne 5. května přitrhlo vojsko 12 tis mužů ku Praze, prošlo Menším městem Pražským vtáhlo po mostě na Staré město a opovědělo ihned Novoměsstkým válku.

Následujícího dne ve čtvrtek den Na nebe vstoupení Páně učiněn na Nové město útok.

Novoměstští vidouce nebezpečí a přesilu, obrátili se zase k bratrstvům o pomoc.

Prokop Veliký píše o tom Prokopovi Málému takto: »Pán náš všemohoucí, jenž po bouřích dává jasnost a po zármutcích útěchu, budiž s tebou, bratře v Kristu mně nad jiné milý!

Věz, že z dopuštění božího falešní páni zemští s Pražany Staroměstskými obořili se na milé naše bratry, měšťany Novoměstské; některé zabili a města na nich dobili, jakož jsme to spatřili sami.

Proto zdá se nám, abyste nechajíce všeho, hnuli sebou od Plzně k Sedlčanům. Čapek zajisté svolává veliký lid a my od Tábora nápodobně, jakž doufáme; neboť lépe jest nám umříti, nežli nepomstiti nevinné krve úkladně vylité milých bratří našich.

Buď s bohem věda, že on potrestav svých, zase je potěšuje.«

Starý letopisec takto o památné události té vypravuje: »Páni Pražané Starého města se pány zemskými, panem Menhartem z Hradce, panem Allšem z Šternberka, panem Hyncem Ptáčkem z Pirkšteina, s panem Alšem z Vřeštova (z Risenburka) s Divišem Bořkem a s jinými zemany dobyli sú a vybojovali mocí Nové město Pražské; a božím zjednáním málo lidu v tom zbito, 16 nebo 20 najviec a jediný duom vypálen Kučkuov. A to se stalo proto, že Novoměstští, přidržíc se Táboruov a v ně ufajíc, hradili a plaňkovali se proti Staroměstským po častém míru; a také proto zvláště, že sú Novoměstští Staroměstským pychem a bezprávně odjali dvě bráně Poříčskú a Horskú.

A tu Staroměstští kněze Prokopa Holého a Ondráčka Kerského, kteříž tu byli od vojsk vysláni, ven z města vyhnali a vybořili sú všecka plankovanie a zavieradla na Novém městě a obořili věži velmi vysokú a krásnú u Matky boží Sněžné, v kterémžto kostele kázal jest kněz Jakub Vlk a vždy búřil Nové město proti Starému; a ten kněz vyhnán jest pryč z města. —

Rathúz také vybili a nalezše práva a výsadu města Nového, utratili (je) z veliké nepřízně. A držíc je (Novoměstské) v své moci, konšely jim sadili k své ruce, až do přijetí ciesaře Sigmunda do země!

A jiný letopisec dodává: »Pan Aleš správce s jinými pány vskočili z města Starého Pražského na Nové město i brali z domuov, kde co mohli; i zvonili k šturmu u Matky boží Sněžné a puškař napraviv húfnici na Starém městě i zapálí i odrazí zvonu uši a zvon doluov upadne a rozrazí se.«

Až po dnes má Praha památku na výboj tento. Staroměstští prohlížejíce k tomu, že z vysoké věže chrámu Matky boží Sněžné mnoho jim bylo škoděno střelbou, strhli krásné to dílo Karlovo, ba ani chrámu neodpuštěno a pobořen potom, že jen presbyteř zůstala, ta pak jako vysoká, pustá zřícenina po století nad Prahou trčela až se nad ní ustrnuli mniši sv. Františka a ze zbytku nádherné někdy budovy upravili sobě chrám.

O bitvě u Lipan.

Útok na Nové město Pražské přinutil obě bratrstva, že upustila od obléhání Plzně a vydala se na cestu ku Praze.

Tak osvobozena Plzeň ovšem již v nejvyšší čas a událost ta oslavována v celé říši Německé jako veliký úspěch strany římské.

Btatrstvo Táborské obrátilo se přes Přibram k Táboru, Sirotci zaměřili přímou cestou do východních Čech, kde kotvila hlavní jejich síla. Sebravše posily, přitáhli ku Praze a rozložili se v pondělí Svatodušní (17. května 1434.) v ležení u Krče.

Vojsko panské zavřelo se v Praze, čekajíc na pomoc hlavně od strany pod jednou poněvadž pak tato prodlévala, dali se páni, aby jen času získali, v jednání s vůdci bratrstev, ovšem bez výsledku. Čapek žádal, aby jim bylo vráceno Nové město, páni zase, aby bylo vše uvedeno v ten stav, jak bylo před válkami husitskými.

Aby pány k ustupnosti pohnuli, odtáhli Sirotkové i Táborští do východních Čech a pustošili tu statky panské.

Zatím přibyla do Prahy hotovost strany římské, vojsko pana Oldřicha z Rožmberka, posádka Karšteinská, Plzeňští a jiných více, tak že veškerá síla spojeného vojska čítala na 25 tisíc mužů a mohla se již odvážiti zápasu se sbory bratrskými, které stály u Kolína.

Vojsko panské vytáhlo tudíž k východu a rozložilo se v okolí Kouřimském mezi vesnicemi Lipanami a Hřiby.

Sem proti pánům přitáhl lid. Zase šla archa proti arše, Čech proti Čechovi.

Na straně panské přítomny byly hlavy šlechty shora vzpomenuté a mezi nimi i čtrnáctiletý syn někdy Viktorina z Kunštatu Jiřík z Poděbrad, mimo to byli tu Pražané, rozumí se Staroměstští a věrní jim Mělničané.

Na druhé straně byla obě bratrstva se svými vůdci i kněžími, dále města Žatec, Louny, Slaný Litoměřice, Boleslav, Dvůr, Trutnov, Jaroměř, Hradec, Mýto, Čáslav, Hora, Kolín, Nymburk, Brod Český, Kouřim, Beroun, Písek, Vodňany, Prachatice, Sušice, Klatovy a Domažlice.

Z panstva a rytířstva jen Jan Roháč z Dubé, Sezima z Kunštatu, Jan z Bergova a Jan Kolda ze Žampachu. Vojska tohoto bylo 18 tisic mužů.

V čelo vojska panského zvolen Diviš Bořek z Miletínka, Táborským velel Ondřej Keřský, Sirotkům Jan Čapek ze Sán.

Postavení vojska bratrského bylo výhodnější, stáloť na vrchu Lipském u Lipan, kdežto vojsko panské rozloženo bylo na svahu vrchu toho u Hřibů, Páni měli však jedenáct řad vozů, kdežto bratrstva měla jich jen šest řad.

Nastal jeden z nejosudnějších dnů národa našeho, byl to den 30. května a byla to neděle — den páně. Některým pánům strany pod obojí rozbřesklo se v mozku, že boj chystaný, ať už vítězství sem či tam se skloní, bude vždycky nepříznivým pro ně, ani buď podlehnou moci lidu nebo moci Říma a proto v poslední chvíli jali se vyjednávati, ale zase bez výsledku a rozhodnouti měl tudíž meč.

Nastal památný boj.

Z vozových hradeb na vrchu Lipském zaburácela hrubá střelba proti hradbě panské a to s dobrým výsledkem.

Bořek z Miletínka seznal, že útokem hnáti nelze a že bude třeba nepřítele z hradeb vylákati. K tomu cíli oddělen silný sbor vojska hlavně hotovosti rožmberské pod purkrabím Zvikovským Mikulášem Krchlebcem a ukryt v roklích u vesnice Hřibů. Na to vytrhla hradba panská proti bratrské, jako by útokem hnáti měla, přiblíživši se však, vystřelila z pušek (děl) a obrátivši se ku vsi Vrbičanům, jala se v zdánlivém nepořádku ustupovati.

Vojsko bratrské odpověděvši rovněž výstřely, dalo se ošáliti zdánlivým útěkem a s pokřikem »běží, běží, utíkají« vyskočilo z hradby a jalo se panské pronásledovati.

To byl rozhodný okamžik. Mikuláš Krchlebec, když se pronásledovatelé od svých vozů vzdálili, vyrazil ze zálohy a úprkem chvátaje, vrazil do otevřené hradby bratrské.

Vylákaní poznali ihned, že byli obelstěni a chtíce chybu napraviti, hnali se zpět, aby vetřelce z ohrady zase vypudili, ale bylo pozdě. Sami octli se v nepořádku a vojsko panské, hlavně jízda, zanechavši ústupu, vniklo rovněž do hradby bratrské, trhajíc vozy od sebe, aby usnadnilo i ostatním zástupům panským vstup do ohrady.

A teď nastalo pusté vraždění a bezlitostné zabíjení. Nezajímán z počátku nikdo, ubíjeno vše napořád. Zatím zapadlo slunce a bojováno dál. Po celou noc burácel boj s příšernou krutostí a již opět vyšlo slunce, když dokonáno krvavé dílo. Keřský s Čapkem a něco bojovníky zachránili se útěkem na Kolín, asi 9000 zajatců spáleno ve stodolách, vše ostatní — skoro celá obec pro zákon boží polem pracující — kryla bojistě lipanské. Mezi padlými vedle jiných kněží byl i Prokop Veliký. Vítěz v nesčetných bitvách, vítěz nad nesčetnými cizinci — padl na poli cti a slávy — rukou českou na rodné půdě.

Nevíme, čí ruka to byla, která sklála nám Prokopa, nepochlubil se asi nikdo tím, že zabil bezbraného kněze a záštitu národa, či snad holá náhoda vedla šíp, který zmařil vzácný ten život? A my rovněž nevíme, kde uložena tělesná schránka veliké, vlastenecké té duše; nikdo nám neoznačil hrobu velikána tohoto a dobře učinil, nebo ušel tak hrob ten zhanobení a nám dostačí, když víme, že náš Prokop odpočívá ve svaté půdě své vlasti, kterou on vyrval z rukou dravých nepřátel a zachránil před porobou a zneuctěním.

Náš dějepisec dokládá: »O posledních dnech a hodinách Prokopa Velikého nedošla nás ani od přátel ani od nepřátel jeho pověst nižádná; muž který po tolik bouřlivých let byl hlavním štítem své vlasti a odivou celého světa, zachvácen byv ohromnou krve lidské povodní, utonul v ní bez hlasu zároveň všem bratřím a nikdo nehledal kostí jeho, aby prokázal jim uctu poslední.

Jižo d té doby, co v ležení před Plzní utrpěl od svých zdá se, že vhostil se v duši jeho červ pochyby, zžírající jeho důvěru a kalící jasnotu mysli jeho; snad že již stihala jej předtucha osudu jeho právě tragického, an klamem a sporem vnitřním chtěl zakládati vítězství ducha na hrubém hmotném násilí!

O vyjednávání s císařem Sigmundem.

Na bojišti Lipanském s ostatky Táborských a Sirotků pochována i česká lidovláda čili demokracie a vítězná šlechta hleděla teď co nejdříve říši Českou vpraviti v ty koleje, z kterých Žižkou a Prokopem byla vymknuta. Aby myšlenka lidovlády udušena byla do posledního záchvěvu, měla obě bratrstva zmařena býti do poslední hlavy a proto vítězové Lipanští vydali se hned proti útulku poražených proti Kolínu.

Kolín bránil se zoufale a vítězové museli se ukrotiti ve své chtivosti, a uzavříti smlouvu, dle níž náčelníci obou bratrstev měli se pod pokutou 11 tisíc kop dostaviti k obecnému sněmu do Prahy ke dni sv. Jana Křtitele.

Po smlouvě této poddalo se hned vítězům několik měst, na předním místě Litoměřice.

Sněm o sv. Jáně sešel se hojně. Od Táborských přišel Mikuláš z Padařova, od Sirotků Čapek ze Sán, přišli pak i páni strany pod jednou hlavně Oldřich z Rožmberka a Zbyněk Zajíc, ba i poslové od císaře Sigmunda přijeli do Prahy, aby ve prospěch císařův vyjednávali.

Tu nejprv prodlouženo vladařství panu Alšovi, k jehož správě se teď přihlásili i Táborští i Sirotci; jen ti pod jednou odpírali, zastírajíce se Sigmundem, s těmi zavřeno roční příměří, pod kterým mělo k císaři od země vypraveno býti poselství do města Řezna.

Ku srovnání ve věcech náboženských svolána schůzka kněžstva ke dni sv. Jakuba (25. července 1434.) ale nedocíleno tu ničeho, ba ani tolik, aby všechna posvícení po celé zemi přeložena byla na jednu neděli, jak bylo navrhováno.

Dne 10. srpna 1434. vytáhlo z Prahy slavné poselství k císaři o 400 koní a byli v poselství tom přední mužové národa všech stran. Do Řezna přijeli skoro současně s hojným poselstvím sboru Basilejského, které tu mělo také se Sigmundem vy jednávati

V sobotu dne 21. srpna (1434.) přijel do Řezna i císař Sigmund a jal se ihned vyjednávati.

Obě poselství měla se k sobě zdvořile, ale na Basilejských ihned bylo znáti, že jest po bitvě u Lipan. Nechtěli nic více povoliti, nežli co v kompaktatech bylo obsaženo, kdežto Čechové tvrdili, že kompaktata nejsou konečnou smlouvou mezi nimi a sborem.

Sigmund vedl si jako vždy před tím. Čechům velice se lísal, stále maje na jazyku svou lásku k České zemi. Stále vykládal, že Praha jeho rodištěm a že po přeslici pochází od muže, který od pluhu na český stolec byl povolán, ale pěkná ta slova zazněla na licho. Čechů jimi již nenavnadil a proto v řeči k poslům basilejským nejedno drsné slovo o Češích pronesl.

Jednáno tu i o volbu arcibiskupa a dvou biskupů. Čechové žádali, aby voleni byli od sněmu jako bývalo za starodávna, Basilejští však prohlásili, že jest to právem biskupských kapitol, Sigmund pak zaručoval jen to, že arcibiskupem byl by bezpečně Čech.

Nejvíce české posly rozmrzelo, že jednomu z nich, měšťanu pražskému, Maříkovi plátenníkovi, jenž nešťastnou příhodou tu o život přišel, nedovolen křesťanský pohřeb a oni odloživše další jednání na sněm, který by se o sv. Havle v Praze sešel, opustili Řezno koncem měsíce srpna 1434.

Tento sněm Svatohavelský, který však sešel se teprv dne 23. října 1434. pamětihodný jest jen tím, že strana Sirotčí přidavši se tu plně k straně Rokycanově, od dob těch zmizela z dějiště českého na dobro, strana pak Táborských davši se na mocný výrok často vzpomenutého cizince mistra Petra Engliše, nabyla jen lhůty, aby mohla pomýšleti na jediný ještě zdravý a moudrý prostředek k odstranění národního ponížení, totiž na obnovení národního boje na základech Žižkou položených, který jediný byl by sehnul pyšné a neustupné posly basilejské k povolnosti a vlídnosti.

Ještě jednoho vítězství u Domažlic bylo by bývalo třeba a jestě jedné výpravy třebas z Bavor zase do Míšně a sbor Basilejský byl by znova žebronil »Prosíme vás«, snad by byl i více se ponížil, ale teď měl již národ Český »ohlávku« a to ve straně pana Menharta z Hradce a jeho soudruhů, kteří nutili unavený bojem národ, aby vzdal se Basilejským na milost a nemilost; teď již nebylo třeba prositi.

Nebylo již Prokopa, hrob jeho se už zelenal.

Pan Jan Roháč z Dubé svolal sice na Tábor obce bratrstva svého, ale svatý zápal, který Český národ od Žižkova až k Domažlicům provázel a vítězstvím daroval, potuchl pod tíží obecné zmalátnělosti a zbraň jednou z ruky odložená zdála se už býti těžkou: otcové naši velikou myšlenku svobody svědomí dovedli vyřknouti a hájiti, ale nikoliv uhájiti.

Odklad byl zástěrou málomocenství.

I teď choulostivá strana vyjednávání nevyřízena, nýbrž odložena k novému sněmu, který měl se v Praze sejíti ku dni sv. Valentina čili ke dni 14. února roku 1435.

Zatím výboje české ve Slezích dány v šanc za výkup několika zajatců a pan Aleš z Risenburka, odebrav se do Vratislavi, dojednal se Slezáky; Němčí, Otmochov a jiná stanoviště Čechů vydána nepřátelům kalicha i jazyka slovanského.

Sněm svolaný sešel se pro náramné mrazy a závěje teprv počátkem měsíce března (1435) a jednal hlavně o přijetí císaře Sigmunda za krále.

Sepsány tu články, které měly císaři předloženy býti o přijetí a potvrzení. Ve spise tom žádáno na Sigmundovi nejprv plné odpuštění a zapomenutí toho, co bylo proti vůli a proti mysli jeho za minulých let se stalo, král i s dvorem svým, pokud by v Čechách se nalezal, měl přijímati pod obojí spůsobou, k čemuž měl míti zvláštní kaplany v komonstvu svém.

Do měst, kde posud byli podobojí, nemají býti přijímáni pod jednou, leda by města k tomu svolila, kláštery, kostely, hrady a tvrze za minulých bouří nebuďtež stavěny, leda by kdo dobrovolně tak učinil.

Zadrželé v minulých letech platy, úroky a daně buďtež prominuty.

Morava budiž zase s královstvím spojena a co bylo od koruny odcizeno, budiž navráceno.

Koruna, klenoty, svátosti, desky zemské a svo-

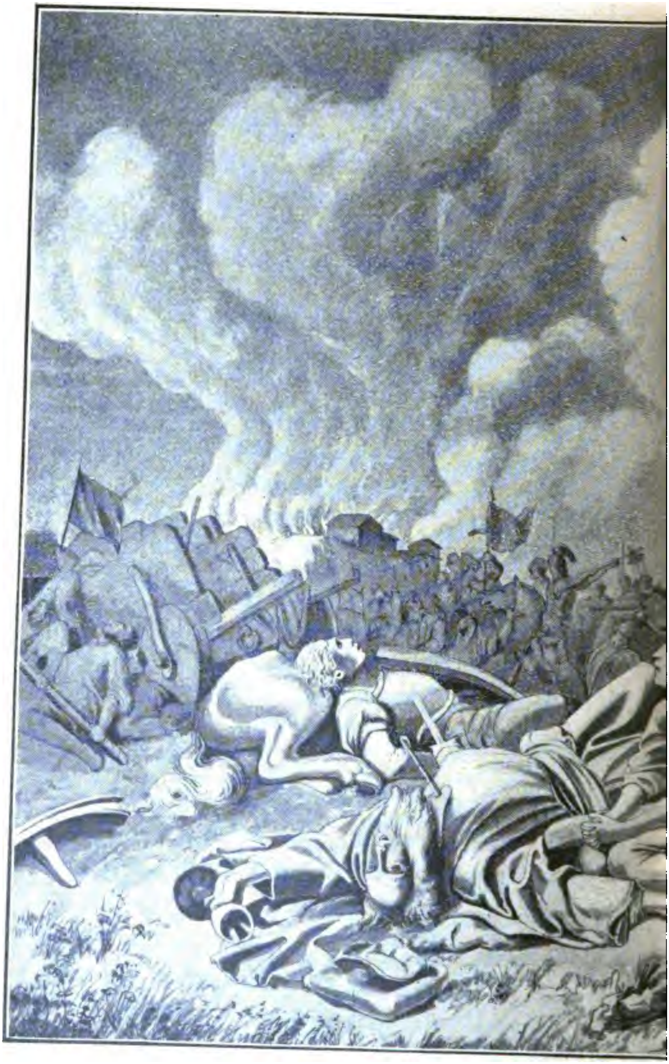

Bitva

Dle malby J. Trenkwalda v Pražském Belvedèru kreslil R. Kripner.

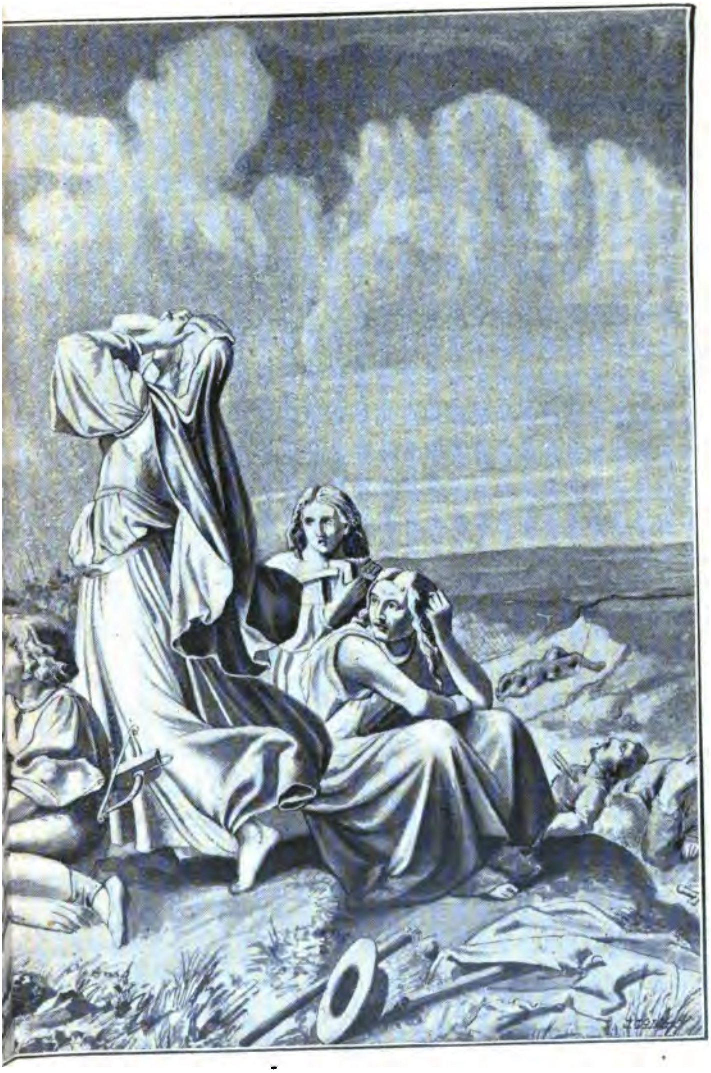

u Lipan.

body a výsady říše České, které byl Sigmund ze země vyvezl, buďtež vráceny.

Když by král vyjel ze země, nesvěřujž správu její cizinci.

To byly důležitější body sněmovního toho zápisu. Dohodnutí o tyto články, jakož i další jednání s posly basilejskými mělo se státi na sjezdu v Brně, který ustanoven na den 24. dubna 1435.

O sjezdu Brněnském.

Poněvadž přijetí Sigmunda za krále záviselo na domluvení se s Basilejskými, povolal císař posly tyto, kteří dne 22. února do Vídně dorazili, k sobě do Prešpurka a vyjednával s nimi jakož i s posly českými, kteří tam se dostavili, ale bez úspěchu a tak odloženo vše na sjezd v Brně, který na 1. května, pak na 22. téhož měsíce odročen.

Dne 20. května přijeli do Brna Basilejští a uvítáni s náramnou slávou. Biskup Olomoucký Pavel vyšel jim vstříc s procesím a uvedl je nejprv do hlavního chrámu sv. Petra a Pavla. Druhý den mezi novými slavnostmi přednesl probošt Brněnský, Křišťan z Hradce, poslům prosbu, aby Čechům kalich povolován nebyl, k čemuž Palomar odpověděl více chytře než upřímně.

Posly českými byli mimo mnohé jiné zejména páni Aleš z Risenburka, Menhart z Hradce, Aleš ze Šternberka, Jiří z Poděbrad a Hynek Ptáček z Pirkšteina, zemani Diviš Bořek z Miletínka, Vilém Kostka z Postupic, Petr Zmrzlík ze Svojšína, Jan

Hertvík z Rušinova, Mikuláš Sokol z Lamberka, Václav Carda z Petrovic a Matěj Louda z Chlumčan, měšťané Jan Velvar, Sigmund z Kotenčic, Václav Hedvika a písař Mikuláš Humpolecký.

Z duchovenstva mistr Jan z Rokycan, Oldřich ze Znojma a Martin Lupáč, s panem Menhartem jeli Křištan z Prachatic a Prokop z Plzně ač k poselstvu nepatřili.

Z Táborských Bedřich ze Stražnice, Mikuláš z Pelhřímova, Václav Koranda a Petr Engliš.

O své vůli jeli katoličtí páni zejména Oldřich z Rožmberka.

Poselství toto dojelo do Brna dne 18. června a Sigmunda tu ještě nebylo, přijelť teprve dne 1. července (1435.).

Ačkoli oboje poselství mělo se k sobě zdvořile a laskavě, zejmena biskup Filibert zval k sobě na oběd členy poselství českého, zmizela již přece na dobro předešlá upřímnost a srdečnost.

Čechové s nedůvěrou a se skromňounkými nadějemi vjížděli do Brna a přece neušli zklamání doufajíce v jednání s Basilejskými, nebo ani to malounké očekávání nedošlo splnění.

Poslové sboru stáli tvrdošijně a neustupně na kompaktátech, o nichž neumáleně tvrdili, že od Čechů plně a bezpodmíněčně přijata byla.

Nejhůře při tom vedlo se císaři, který velice toužil, aby konečně došel vlády v Čechách, bylť již stářím a různými chorobami a neduhy velice sešlý a teď viděl, jak neustupností poslů sborových tato jeho toužebná naděje se ničí aneb aspoň oddaluje.

Všakť i Čechům docházela trpělivost a bylo nebezpečí, aby jednání nepřetrhli a pak ovšem donuceni tak byvše, znovu k meči nesáhli. Když Rokycana dne 4. července na liché rozhodnutí sboru poslům basilejským odpovídal, ukončil dosti hrozně slovy: »Bůh s vámi nebo s námi byl, jest a doufáme, že bude!«

Čechové žádali, aby kompaktata byla zavřena slovy: »bez ujmy svobod a privilegií království Českého a markrabství Moravského,« Basilejští nechtěli k tomu svoliti a navrhovali, aby se napsalo, »bez ujmy svobod a privilegií, které nejsou proti kompaktatům,« to však byla prázdná slova, kterými se něco připouštělo, ale hned zase upíralo; rozumí se samo sebou, že Čechové takového nadělení odmítli.

V rozepři této přidal se císař na stranu Čechů odmlouval Basilejským a to spůsobem nemálo ostrým.

»Vy od sboru,« pravil »jednali jste s Čechy beze mne, svolili jste bez mého vědomí k jich článkům, a já jsem se spokojil; proč nyní nechcete mně učiniti po vůli v této maličkosti? Chcete-li, abych já přišel o své dědictví? Já však nechci!«

Potom obrátil se řečí německou k německým členům poselství.

»Kde jest sbor církevní?« Otázal se na oko a když mu ovšem odvětěno, že v Basileji, »ba jistě není« zvolal »neučiní-li dobrého konce s touto věcí českou, neučiní nic a budou již dva sbory církevní, které nic neučinily, první v Kostnici, druhý tento. Oni v té Basileji nic jiného nechtí, než zlehčiti moc papeže a císaře!«

Na to v nemilosti dal císař Basilejským za vystoupenou a zavolal Čechy. Sliboval, že více pro náboženství s nimi válčiti nemíní a uvolnil zase nevoli své proti sboru tak neumáleně, že radové jeho se až hrozili.

Na to dal Čechy vyčastovati vínem, které nošeno před očima poslů sborových, kteří v přední komnatě ještě meškali.

S večerem odebral se k Basilejským pan Hynce Ptáček z Pirkšteina a jménem pana Menharta a celé té strany: domlouval jim, aby svolili k závěru tomu, sic jinak že by i oni je museli opustiti a hájiti svobody zemské. Dostalo se jim za to pokárání od poslů.

Zatím pro nekonečné prodlužování hádky a značný náklad počali se poslové čeští vraceti domů, to konečně hnulo Basilejskými, nebo bylo nebezpečí, že nic vyřízeno nebude, čehož i Sigmund velice se bál.

Učiněna tedy jakási smlouva slovy planými, která dopouštěla různý výklad a přece i tu došlo zase k novým hádkám a tahanicím.

Poslové basilejští chtěli, aby v článku o statcích duchovních stálo, že nemají »bez viny svatokrádeže« od jiných zadržovány býti, Čechové však tvrdili, že mělo státi dle pražských úmluv prostě »bezprávně zadržovány býti«.

V hádce o ta slova rozhorlil se Sigmund zase a všelijak Basilejským hrozil a když ani to nic nimi nehnulo, smluvil se s Čechy, že ve všech tu od nich žádaných věcech chce státi za jedno s nimi, zavázati k tomu i své nástupce na trůně Českém, vyjednávati o tom buď se sborem neb s papežem a dáti Čechům na to zápis pod svou pečetí.

Zápis, třebas že hned nespečetěn, v pravdě vyhotoven a jest to pověstný »Zápis Sigmundův«, který mezi svobodami království Českého potom po století strašil jako ozvěna bouřlivých dob, nedošed nikdy svého splnění, až se konečně nad ním smiloval požár, který vzácnost tuto zmařil.

Basilejští domakavše se čehosi o zápisu, který měl v tajnosti zůstati, viděli, že bude třeba vzíti radu s celým sborem a žádali tudíž, aby jednání bylo odloženo k novému sjezdu, k čemuž od Čechů dne 31. července 1435 svoleno, načež se poselstva rozjela. Čechové vydali se na cestu 3. srpna, kteréhož dne některým pánům českým od Basilejských vyplaceny byly příspěvky na potlačení Táborských. Pan Menhart a pan z Rožmberka dostali po 600 Rýnských, pan Hynce Ptáček 400, pan Aleš ze Šternberka 300. Pánům zdálo se to býti nedostatečným, a žádali za další pomoci, Basilejským však zbylo v pokladnici pouze 50 Rýnských, to bylo pro vysoce urozeného pana Oldřicha a ostatní urozené pány málo.

O volbě arcibiskupa a biskupů.

Když se poslové čeští z Brna navrátili s nepořízenou aspoň se strany sboru, svolán k dalšímu jednání sněm do Prahy ke dni sv. Matouše čili ku dni 21. září 1435.

Sněm sešel se velice četně, ale jako obyčejně později, totiž v prvých dnech měsíce října. Sigmund vypravil k němu svéko kancléře Kašpara Šlika.

Dle úmluv Brněnských přiznal se sněm ku kompaktátům a ku složení slibu poslušnosti, který sbor vyžadoval, zvoleni čtyři kněží, kteří měli slíbiti za duchovní i světské.

Nejdůležitějším činem sněmu tohoto byla volba biskupů. Poslové sboru nepřistoupili sice k tomu, aby volba tato dála se na obecném sněmě a nabízeli Čechům prozatím správce biskupství, které měl sbor poslati, ale zápis Sigmundův nic proti tomuto spůsobu volby nenamítal.

I zvoleno šestnáct volitelů po osmi ze stavu světského a duchovního, volitelové pak tito — byl mezi nimi i pan Menhart i Hynce Ptáček — vyvolili jednohlasně za arcibiskupa mistra Jana z Rokycan a za biskupy známého nám kněze Martina Lupáče a kněze Václava z Mýta.

O uzavřeních sněmovních mělo císaře zpraviti poselství, které asi o 200 koních za ním vypraveno s kancléřem Šlikem.

Mezi národem Českým a hlavně v Praze, veliká byla radost z výsledku sněmu tohoto, všude slavnostně vyzváněno, zpíváno »Tě Boha chválíme«

a kancléř Šlik všude veleben; »Náš anděl«, voláno naň, kdekoli se objevil; než i tu nebohý ten náš národ spolehaje a doufaje v cizince, se sklamal a pěkný obraz budoucích šťastných časů, jaký si byl v mysli utvořil, rozplynul se mlhou, zanechav jen morový dech nesvornosti a záští.

O smrti knížete Sigmunda Korybutoviče.

Roku 1434. zemřel u vysokém věku (86 let) král Polský Vladislav, zanechav dva syny, z nichž stejnojmenný starší syn teprv deset roků věku svého čítal. Spor zemřelého krále s bratrem jeho Svidrygailem nebyl posud rozhodnut, když pak mladý král Vladislav žádal císaře Sigmunda za pomoc, radil tento poslům polským, aby se král dal na mocný výrok poslů basilejských a sněmu českého.

Zatím kníže Svidrygailo zjednal si pomoc od křižovníků Pruských, od Rusů, Tatarův a nejeden zástup českých bratrstev přijat od něho ve vojenskou službu.

Nad pestrými těmito zástupy ustanovil Svidrygailo za vůdce synovce svého, knížete Sigmunda Korybutoviče. Ten svedl dne 1. září 1435. s královským vojskem bitvu u Vilkomíře poblíž města Kovna při severní hranici nynějšího ruského Polska. V bitvě té přes velikou vlastní udatnost jest Korybutovič poražen a sám zajat.

Sigmund zvaný také Korybut, bratr Vitoldův, a teď již veliký kníže Litevský, dal nešťastného knížete utopiti v řece Svientě, ač bylo i tvrzeno že jedem do ran vpuštěným usmrcen byl.

Tak zahynul kníže, který pro moudré a šlechetné se zachování u předků našich lásky a úcty si získal a proto u národa našeho zajisté vděčné paměti hoden jest.

O sjezdu ve Stoličném Bělehradě.

Poselství vypravené od posledního sněmu českého za císařem Sigmundem nevyjelo, jak bylo ustanoveno, a jen někteří jeli s kancléřem, ostatní vydali se na cestu v prvých dnech měsíce listopadu a tu ještě někteří, zejména Rokycana, z poselství na dobro se vymkli.

Sigmund zatím zajel hlouběji do země Uherské a poslové museli se vydati za ním až do města Stoličného čili Královského Bělehradu

Sem přijeli i poslové Basilejského sboru, ale jen čtyři, a prvou starostí jejich bylo, aby se některý Čech neodvážil přijíti do chrámu k bohoslužbě, ač císař, který právě vzdálen byl při honech, prostřednictvím dvou biskupů žádal, aby poslové v ohledu tom k Čechům shovívavými se prokázali; ovšem marně. Císař přijel dne 22, prosince 1435 do Bělehradu a hned druhého dne jal se vyjednávati.

Šlo to starou šlépějí. Poslové rvali se o každé slůvko, Palomar stále dokazoval, že sbor Čechům povoluje až mnoho a oni pořád ničeho neviděli z povolnosti té.

Sigmund zase zuřil a hrozil Basilejským, že se vzdá koruny České, aby si pak jednali sami s národem, konečně vydal dne 6. ledna 1436. Čechům, jichž předním řečníkem místo Rokycany byl Jan Velvar, slíbený zápis.

Basilejští spravili věc jak obyčejně, žádali za odklad a svolání nového sjezdu, a to do Prahy, když pak Sigmund odepřel již teď do Prahy se vydati, spokojili se, že sjezd svolán bude do města Jihlavy.

O sporné věci, při nichž Basilejšti povoliti nechtěli, stala se mezi císařem a posly smlouva, že stane se s jeho strany dle přání poslův a to ústním zajištěním, jehož svědky měli býti a byli arcibiskup Ostřihomský, vévoda Albrecht, zeť císařův a kancléř Šlik.

Byl to ten starý Sigmund, který uměl krásně slibovati, drze slibu nedostáti a ve všem hleděti jen svého prospěchu.

Když tak dne 11. ledna 1436. zdánlivě dosaženo plného srozumnění a srovnání, konány tu v Uhřích veliké slavnosti, zvoněno a páleny veliké ohně, ač poslové sboru, dobře vědouce, že k plnému srozumění ještě daleko, proti tomu na odpor se stavěli.

Dne následujícího (12. ledna) obě poselství se zdvořile rozloučila. Když Basilejští od Sigmunda odpuštění brali, řekl jim, aby k budoucímu sjezdu přinesli od sboru stvrzení mistra Jana Rokycany za arcibiskupa, jinak že se on i Čechové obrátí o stvrzení to k samému papeži.

Poslové na to neodpověděli, oznámili pouze, že jest to proti císařovu slibu, který jim byl před tím dán

Hrozba Sigmundova ukazovala Čechům cestu, jako jejich nesvornosti využitkováno, aby zase oni k prospěchu svému užili rozbrojů, které zatím mezi sborem a Eugeniem IV. povstaly, ale Čechové zůstali i tu věrni svému přesvědčení a jednali dále se sborem byť neupřímným a neustupným; na slova pak Sigmundova Čechové nikdy mnoho nedbali, však dověděli se, jak vyslovil se vůči Basilejským o voleném arcibiskupovi českém; vyznal totiž, že mu lhostejným, koho si Čechové za arcibiskupa zvolí, třebas to byl i osel, on že mu svěcení udíleti nebude.

Když se poslové čeští z Uher vrátili, vypsal pan správce Aleš nový sněm k suchým dnům postním čili ke dni 29. února 1436.

O přijetí císaře Sigmunda za krále v Čechách.

Sněm český sešed se k ustanovenému dni svolil především k dani, z jejíhož výnosu měl císař Sigmund slavně do Prahy uveden býti. Zároveň uzavřeno, aby kompaktáta nebyla sněmem přijata, dokud by zvolený arcibiskup a biskupové stvrzeni od sboru nebyli.

Při tom ustanoveno, že sjezd Jihlavský má býti považován za plnomocný sněm veškerého království.

O hlavních těchto bodech jednání vypraveni za Sigmundem tři poslové, kteří majíce v čele Viléma Kostku, vydali se dne 23. března na cestu do Uher.

Císař Sigmund byl se zatím obrátil k papeži Eugeniovi a žádal po slavném poselství za rozhodnutí některých sporných věcí v záležitosti české a hlavně za potvrzení arcibiskupa Rokycany.

Papež listem ze dne 11. března 1436. v Bononii vydaným slovy velice laskavými chválil úmysl Čechů vrátiti se k poslušenství církve a pod žezlo Sigmundovo a oznamoval ochotu svou, splniti žádost císařovu k upokojení a ke cti Českého království.

Čechové uvítali list Eugeniův jen na tolik, že mohl jim býti pákou při jednání se sborem.

Sněm Jihlavský svolaný ke dni sv. Jiří odložen ku dni božího hodu Svatodušního (27. května) 1436., ale ani tenkrát se nesešel. Čechové majíce sebou i mistra Rokycanu, vyjeli dne 2. června a dorazili do 5. toho měsíce do Jihlavy, poslové sboru a to čtyři tam již byli a císař přijel rovněž 5. června.

Hned následujícího dne počato s jednáním, ale hned také s hádkami. Poslové sboru nepřinesli potvrzení zvolených biskupův a Čechové nechtěli zase ani mluviti o přijetí kompaktát. Císař pln nevole nad stálými průtahy horlivě s oběma stranama vyjednával, co však bylo naplat, když Basilejští ani o krok nechtěli ustoupiti, žádajíce, aby nejprv stvrzena byla kompaktáta a pak že ostatní žádosti Čechů sbor v úvahu vezme, Čechové pak přes to, že tu veškerý sněm byl pohromadě, nemohli také ustoupiti, nebo vyslaní z měst neměli od obcí svých k tomu žádného plnomocenství.

Nezbývalo nežli se vrátiti, Pražanům dáno sedm dní, Žateckým, Lounským a Slánským deset. Když se zase do Jihlavy vrátili, oznámili, že obce svolují, aby se stalo dle přání Basilejských.

Sám Rokycana rozhodnutí to poslům oznámil.

A ještě nebylo po hádkách. I znění listu potvrzovacího nebylo Basilejským vhod a teprv zase po dlouhém jednání vydal sněm český dne 30. června (1436.) konečný zápis, jehož počátek zněl: »My Aleš z Riesenburka odjinud ze Vřešťova, správce a všechen sněm království Českého a markrabství Moravského, kteříž jsou naší strany, v Jihlavě shromážděný.«

Ještě uplynuly dva dni menšími přípravami a dne 3. července 1436. postavena na náměstí Jihlavském nádherná sedadla pro císaře, vévodu Rakouského, posly a přední sněmovníky. Sigmund oblekl císařský ornát, biskup Filibert skvostný pluvial a infuli a — museli roucha ta zase složiti, nebo došlo ještě ke sporu mezi Basilejskými a Čechy proto, že kněží čeští před čtením kompaktát chtěli

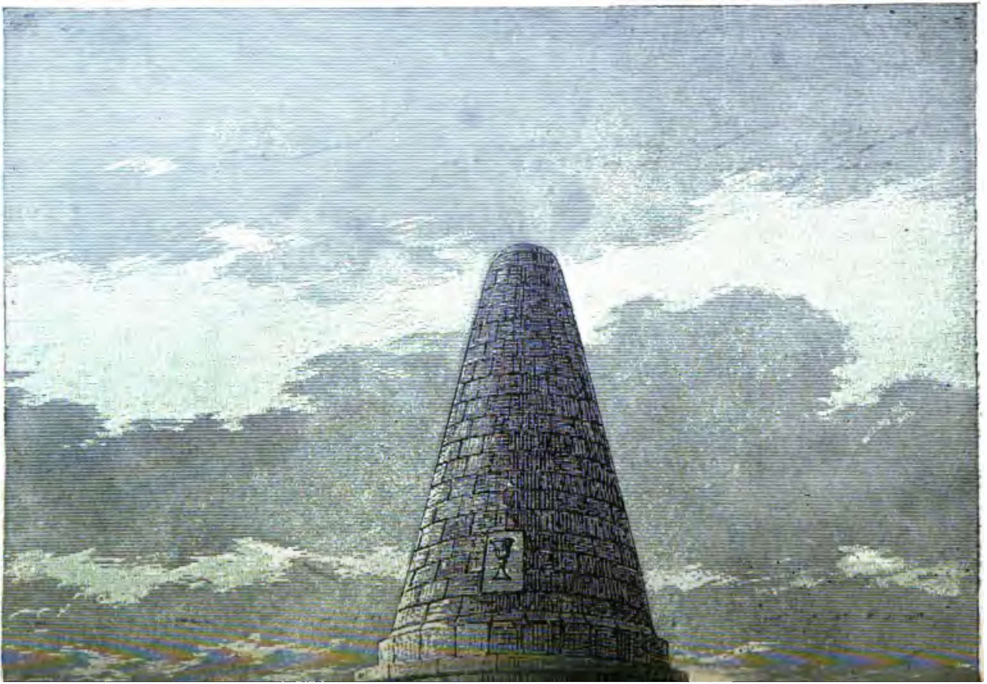

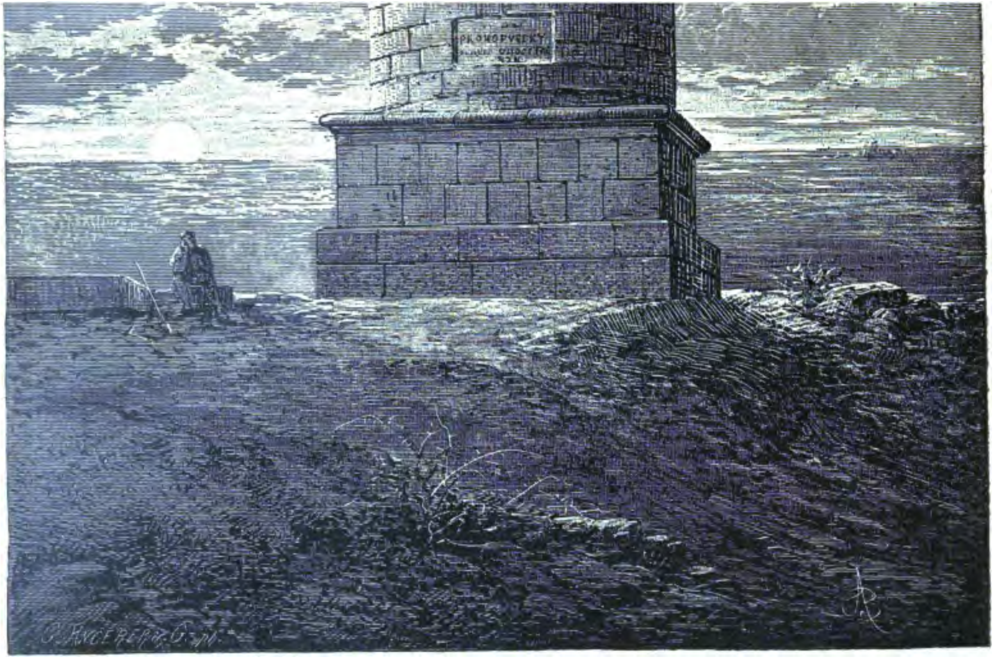
PROKOP VELKÝ

[illegible] Pomník Lipanský.

učiniti k lidu výklad o významu kompaktát těch, čemuž poslové bránili, dovolujíce pouze, aby teprve druhého dne po vyhlášení kompaktát jazykem latinským čten byl v chrámě i český jejich překlad.

To bylo předmětem jednání dne 3. a 4. července a teprve ve čtvrtek dne 5. toho měsíce došlo ku slavnému vyhlášení kompaktát na náměstí Jihlavském s náramnou slávou.

Čechové a Moravané pod obojí způsobou přijímající a kompaktát se držící, vyhlášeni za dobré křesťany a věrné syny církve obecné, zároveň pak nařízeno biskupům Litomyšlskému, Alšovi z Březí a Olomouckému, Pavlovi z Miličína, aby kalichu a článkům kompaktátním průchod dali, svátosti pod obojí žádajícím o to přisluhovali a kněží řádu toho světili.

Když to pořízeno, počal biskup Filibert povýšeným hlasem zpívati: »Tě Boha chválíme«, v čemž celé ostatní shromáždění následovalo.

Jaká shoda to asi byla, vidno z toho, že ve farním kostele konána sice hned na to slavná bohoslužba, Čechové však odebrali se do hospody Pražan a tam zapěli sobě »Svatý Václave.«

Císař Sigmund byl ovšem vesel a šel z chrámu zase jednou po mnohých letech pěšky — byltě mnohými neduhy tak sklíčen, že jen nesen neb vezen býval — mnozí věci neznalí radostí slzeli, Jihlavané dnem nocí vyzváněli, ale pravou, nezkalenou radost měli jen — poslové z Basileje; ti zvítěžili neustupností svou nad národem bojem zemdleným a pokoje za každou cenu dychtivým.

Jak prostě uchlácholen a odporem uštván byl národ náš, nejlépe vysvitá ze slavností dne následujícího (7. července 1436.) odbývaných.

Biskup Filibert sloužil slavnou mši u hlavního oltáře, český pak volený arcibiskup, mistr Jan, jen u vedlejšího oltáře svatou oběť konal a když tu ohlásil, že bude pod obojí spůsobou těm, kdož v milosti jsou, podávati, přiběhl ten španělský cizozemec Palomar a okřikoval ho, aby se toho nedopouštěl, že mu nesluší v cizí farnosti svátostmi přisluhovati.

A kompaktata před chvílí vyhlášená zaručovala svobodu přijímání toho v Čechách a na Moravě těm, kdož by si toho žádali, Basilejští však zuřili pro tu prý smělost a honem běželi ku Sigmundovi, aby žalovali na protržení kompaktát. Teď už viděli Čechové, že jsou oblouzeni, nebo i biskup Olomoucký hned teď stavěl se kompaktatům na odpor, světle Basilejskými jsa v tom podporován.

Nastala mezi Čechy obecná nevole a sám císař uznával, že děje se Čechům křivda, ale po osmidenní hádce zvítězili zase Basilejští a sám Rokycana ustoupil násilí.

Se Sigmundem shodli se Čechové konečně úplně a on dne 13. července vydal jim list, že mistra Rokycanu za arcibiskupa až do své smrti uznávati bude a nikoho jiného, rovněž že o jeho potvrzení u papeže a sboru vší mocí se zasadí.

Podobně dne 20. července dal stavům českým list, jímž znovu přiznal se ku všem článkům, které předešlým zápisem byl schválil a přijal.

Na to dne 25. července páni, zemani, Pražané a Horníci ohlásili, že hotovi jsou Sigmunda přijmouti za krále, jakmile by koruna a ostatní klenoty královské vráceny byly.

Tak skončen po sedmnácti letech spor Čechů se Sigmundem a významná ta chvíle zakončena společnými zapěním hymny národa Českého »Svatý Václave.« Sněmovníci po skončení jednání se rozejeli k domovům.

O holdu Čechů králi Sigmundovi v Jihlavě.

Hned po skončení sněmu Jihlavského vyslal Sigmund Kašpara Šlika s hojnou družinou do Vídně a do Prešpurka, aby odtamtud přivezl korunu, jakož i klenoty, výsady a desky zemské.

Šlik vrátil se do Jihlavy na den sv. Vavřince čili dne 10. srpna (1436), o dva dny později dle předešlé úmluvy přijeli tamtéž poslové stavů českých, kteří na zejtří předstoupivše před Sigmunda, učinili ústy Jana Velvara králi poděkování, že zachoval korunu a ostatní vzácnosti a oznámili, že hotovi jsou slíbiti věrnost a poslušenství. Na žádost stavů ukázána jim koruna, klenoty, listiny i desky.

Druhého dne, v úterý dne 14. srpna 1436 vykonán na náměstí Jihlavském králi Sigmundovi slavný hold.

Král seděl tu zase v slavném majestátě, obklopen jsa nejpřednějšími účastníky sjezdu, mezi nimiž byl i správce království Českého pan Aleš z Riesenburka. Před tohoto předstoupil pan Menhart z Hradce a žádal ho, aby stavy české propustil ze slibu a přísahy jemu učiněné a zároveň děkoval mu za věrné se zachování ke cti a dobru království Českého.

Pan Aleš ovšem tak učinil a obrátiv se ku králi, osvědčoval se, že vždy upřímně a věrně pro dobro království pracoval a žádal, aby král služeb a nákladů jeho byl pamětliv.

Sigmund vděčně uznal snahu pana správce a slíbil býti zásluh páně Alešových pamětlivým.

A nyní žase pan Menhart děkoval Sigmundovi za zachování koruny, klenotů, výsad a desk království Českého, načež všichni ze stavů tu přítomní skládali přísahu věrnosti, prosíce krále, aby zapomenuv na utrpená příkoří po příkladu předků svých stvrdil svobody a výsady koruny a říše České.

I Jan Velvar podobně promluvil, načež i poslové měst rukou dáním poslušnost slibovali.

Byli tu poslové pětadvaceti královských měst a chyběl pouze Hradec, Kolín a Stříbro, z nichž prvý v rukou kněze Ambrože, druhý v moci Bedřicha ze Strážnice, nepřátel to Sigmundových se nalezal, Stříbro pak Jakoubek z Vřesovic, ač sám Sigmunda za krále uznal, vydati nechtěl.

Po slavnostech těchto dal Sigmund vyhlásiti obecný mír Čechů s ostatními národy a vypsav obecný sněm do Prahy ku dni sv. Bartoloměje, vydal se na cestu do Čech.

O příjezdu krále Sigmunda do Prahy.

Po mnohých letech přicházel zase král Sigmund do Čech a to v slávě a míru; hrou osudu se snad stalo, že přicházel touže cestou, kterou posledně před čtrnácti lety v zármutku a zděšení z Čech prchal. Přicházel teď v pokoji a jen hluboké, škaredé stopy dlouhé, kruté bouře všude se mu ještě jevily, budíce v duši jeho upomínky málo utěšené a probouzejíce v srdci jeho hlas zlého svědomí.

Prvého dne dojel královský průvod do Německého Brodu, dne následujícího — 19. srpna — dorazil do Čáslavi, třetího dne do Hory, čtvrtého do Kouřimi, pátého do Českého Brodu. Po této cestě byl všude se slávou vítán a činěny mu přísahy věrnosti.

V Kouřimi sjel se Sigmund s Basilejskými. Čechové v Jihlavě žádali, aby poslové sboru více do Čech nejezdili, viděliť, jak každým krokem a každým slovem hledí obelstiti Čechy, a proto nestál o jejich přítomnost v Čechách již nikdo, leda těch několik pánů, co vzali od nich peníze a nejspíš ještě vzíti doufali; ale Basilejští všemožně se vynasnažili, aby mohli do Čech a do Prahy se dostati.

Sigmund netroufaje si vzíti je ve svůj průvod, svěřil je panu Menhartovi z Hradce a ten jinou cestou přes hrady spřátelených pánů doprovodil posly do Kouřimi, odkud vydali se hned ku Praze, tak že krále o celý den předstihli.

Přes to, že přicházeli hořcí, nezvaní hosté, přijati v Praze slavně třeba že vlažně a druhého dne (22. srpna) přivítal je i Rokycana, Jan Velvar a rektor učení vysokého mistr Jan ze Soběslavi, zvaný Papoušek.

Poslové ubytováni v koleji Karlově čili v Karolinum. Ve čtvrtek dne 23. srpna přiblížil se Sigmund ku Praze. Pražané majíce konšelstvo v čele vyšli mu průvodem vstříc s duchovenstvem a korouhvemi.

Před branou odevzdali mu konšelé klíče od bran městských i od hradu Pražského, které však král jim ihned zase navrátil.

A tak toho dne nedlouho po poledni vjel Sigmund do bran hlavního města a stanul po dlouhých letech na půdě svého rodiště vítán obecným plesáním a slávou královskou ; ale nebyl to už ten bujný ba nevázaný, tvrdohlavý a neustupný král Uherský, než neduhy a chorobou sklíčený, sešlý, málem sedmdesátiletý kmet, který horečně byl toho žádostiv, aby v pokoji sestoupiti mohl v úpravný hrob, jejž si byl postavil daleko mezi Maďary v městě Velikém Varadíně u nohou krále Vladislava svatého.

Prvá cesta králova vedla do chrámu matky Boží před Týnem. Tu vystoupil arcibiskup Jan z Rokycan na kazatelnu a uvítal panovníka řečí na heslo: »Hospodine, spasiž krále a vyslyš nás v den, ve který budeme volati k tobě.«

Po bohoslužbě uveden Sigmund do tak zvaného dvoru králova při pozdější bráně Prašné, který mu byl za prozatímné sídlo upraven.

O změnách za vlády Sigmundovy.

Král Sigmund dosáhnuv konečně vlády v dědičném svém království Českém, zapomenul na vše, co v minulých dobách jemu na odpor se bylo stalo, veškerá pak snaha jeho nesla se k tomu, aby vládu čili nejpřednější a nejdůležitější úřady v zemi odevzdati mohl do rukou jemu oddanějších, aby tak upravil zeti svému cestu k dědictví a trůnu českému.

Nemoha se odvážiti, aby správu země vložil do rukou mužů strany římské, hleděl svěřiti ji těm, jimž kompaktáta co nejvíce skomolená a osekaná přece ještě vyhovovala, totiž stoupencům Příbramovým. A proto, když dne 30. srpna (1436.) obnovil rady tří měst Pražských – bylť Nové Město zbavil poddanství města Starého — vybral muže pro sebe spolehlivé. Jan Velvar, který nejednou králi i Basilejským pernou pravdu do očí řekl, odstraněn od správy města tím, že povýšen do rady královské a tak neškodným učiněn; správa pak hlavního města i druhých měst královských dána v ruce bratří Pešíka a Jana od Stříbrné hvězdy čili z Kunvaldu, kteří byli pod obojí jen na oko.

Ještě více vyšla věc ta na jevo, když Sigmund svolal ke dni sv. Václava do Karolína obecný sněm, na němž mimo jiné obnovil úřady zemské, jmenovav dne 5. října nejvyšším purkrabím pana Menharta z Hradce, nejvyšším hofmistrem Hynce Ptáčka z Pirkšteina a později nejvyšším komorníkem pana Aleše ze Šternberka, nejvyšším sudím Mikuláše Zajíce z Hazmburka; za to pan Aleš z Risenburka, dříve správce zemský, jmenován sotva písařem zemským, kterýžto úřad byl ze zemských nejméně důležitým.

Konečně potvrdil Sigmund na sněmě tomto i svobody a výsady Nového města Pražského, jak mu byly z paměti stlumočeny kronikářem českým, shora často jmenovaným mistrem Vavřincem z Březové.

O výpravě proti Hradci Králové.

Ono chatrné srovnání mezi stranou pod obojí a stranou římskou netáhlo se nijakž ku bratrstvu Táborskému a toto vzdavši se všelikých pokusův o smíření nějaké s Římem, za to nemálo o to stálo, aby mohlo vejíti v nějakou smlouvu s králem Sigmundem, netroufajíc si postaviti se mu na odpor.

Již za pobytu Sigmundova na Moravě učinili náčelníci Táborských pokus o smlouvu takovou a Sigmund boje se popuditi jich proti sobě nešetřil lichocením a sliby, ba nejedno perné slovo promluvil při jednání tom proti sboru, papeži a celé straně římské, když však byl i v Čechách u vládě se upevnil, nejevil více té ochoty.

Změna tato ač tušená donutila Táborské, aby byli v čas pamětlivými své obrany; toho však zase zalekla se strana Sigmundova a došlo pomocí některých prostředníků, mezi nimiž i pana Oldřicha z Rožmerka a Přibíka z Klenového k smlouvě, dle níž neměli Táborští mocí nuceni býti k upuštění od svých zvláštností a Hradišti hory Táborské mělo vymoženo býti postavení jako města královského.

Podobnou smlouvou získán i Kolín a v odporu zůstával jen Hradec Králové pod knězem Ambrožem shora nejednou vzpomenutým a část válečníků pod Janem Roháčem z Dubé, která nalezla útulku na hradě Sionu, jejž Roháč za Malešovem u vsi Chlistovic si byl postavil.

Kněz Ambrož vida, že mu nastává boj s [králem, povolal dne 27. září 1436 na Hradec rytíře Zdislava, jemuž říkali také Mnich a učiniv jej hejtmanem nad mocí branou, vyhnal z města všechny své protivníky a jal se pustošiti statky okolních pánů a zemanů zejména Diviše Bořka z Miletínka.

Na rozkaz Sigmundův vytáhla tudíž hotovost česká pod jmenovaným Bořkem proti Hradci, a ta město obklíčila.

Poněvadž však i teď Hradečtí se nezalekli, ba před očima nepřátel podnikli útok na tvrz Plačice, tu poblíž Hradce k straně jihozápadní ležící, poslána oblehatelům pomoc pod Vilémem Kostkou z Postupic, Janem Pardusem, Hlaváčem a Černínem.

První pod Kostkou položili se ležením u vsi Vysoké, druzí u Výravy, (severovýchodně od Hradce), Diviš Bořek pak ležel v Plačicích.

Starý letopisec dále vypravuje: »A tehdy Zdislav Mnich se svými žoldnéři v prvý súmrak noci na středu (7. listopadu) jdú pěšinkami na vojsko Kostkovo a Pardusovo a shlédnúce je, i udeří jim do vozuov a zapálí jim púdy i samého pana Kostku tu u Vysoké zabijí a jiné ztepú a zjímají a jiní se rozprchnú. A Diviš zapáliv Plačice i utek na Horu (Kunětickou).«

Tak zahynul slovutný muž Vilém Kostka z Postupic, jeden z náčelníků hnutí husitského a v pravdě hlava bystrá a člověk nemalého vzdělání. Pochloubal-li se — ač těžko tomu věřiti — že jeho rukou zhynul u Lipan Prokop Veliký, důvěrný jeho a domácí přítel — pak stihl pana Viléma týž osud, zahynulť i on na poli válečném a rukou českou.

Smělým tímto činem prodlouženo obléhání Hradce a když se za prostředníka nabídl sám Bedřich ze Strážnice a přišel do Hradce, byl dne 30. listopadu z rozkazu Ambrožova zajat a vsazen do vězení.

Zatím v Hradci strana po míru toužící dobývala více a více půdy a 12. února 1437. přišel

Zdislav Mnich s Koldou ze Žampachu do Prahy a dával se na smlouvu se Sigmundem, což i přijato.

Zdislav navrátiv se do Hradce hleděl získati mocnou stranu a došed toho, spůsobil v noci z 3. na 4. března vzbouření proti knězi Ambrožovi.

Ambrož s archou v ruce sháněl přátelstvo své, ale byl přemožen a odváživ se na útěku ke skoku s hradeb, zlomil ruku a nohu a byl zajat. S ním zajat i jeho pomocník, pověstný kněz Jakub Vlk, někdy nástupce Jana Želivského v úřadě kazatelském v chrámě panny Marie Sněžné a vůdce lidu Novoměstského.

Pouze druhému pomocníku Ambrožovu, knězi Martinu Prostředkovi, podařilo se s některým lidem uprchnouti k panu Janu Roháčovi na Sion.

Hradečtí osvobozeni byvše od vlády Ambrožovy učinili královi Sigmundovi přísahu poslušenství za týchž výminek jako jiná města královská, načež Hradec stal se hlavou měst věnných, zapsaných královně Barboře.

O odchodu Basilejských z Prahy.

Za posledního pobytu Basilejských v Praze vedeny stálé hádky mezi nimi a stranou Rokycanovou.

Poslové ani nevydali listů k okolním národům ku očistění Čechů z příhany kacířství, ani nestarali se o potvrzení Rokycany za arcibiskupa, Čechové pak strany pod obojí zůstávali při svých zvláštních obřadech, zejména podávali svátost oltářní i dítkám a při mši četli evangelium a epištolu jazykem českým.

Byl z toho rozbroj a strach, aby nové bouře nepovstaly i prosil Sigmund posly, aby se trochu mírnili, aspoň dokud by jeho moc upevněna nebyla.

Proskočila i pověsť, jakoby návodem Rokycanovým měli přepadeni a povražděni býti císař, poslové jakož i tehdejší konšelé pražští. Vyšetřováním se sice shledalo, že to byla jen zlomyslná kleveta, ale poslům počalo býti v Praze nevolno a oni naléhali prudce na Sigmunda, aby zastavil odchylné obřady a nařídil zejména užívání křížů a obrazů v kostelích, čtení mše veskrz po latinsku, svěcení vody, hromic, popele, kočiček, pokrmů velikonočních, zavedení poutí a ofěr atd. při přijímání pod obojí spůsobou, aby každému přijímajícímu bylo připomenuto, že v každé spůsobě celý Kristus obsažen.

Strana Rokycanova proti tomu namítala vedle stížností shora uvedených i to, že mnozí farářové v Čechách a biskup Olomoucký v celé své diecesi odpírají naprosto podávati pod obojí spůsobou, než i tu zvítězili poslové až na ony dva shora uvedené články, totiž podávání svátosti dítkám a čtení evangelií a epištol jazykem českým, o čemž mělo na sboru ještě jednáno býti.

A tak v neděli dne 23. prosince 1436. konány po celé Praze obřady dle nové této úmluvy.

Tím považovali poslové úlohu svou za ukon-

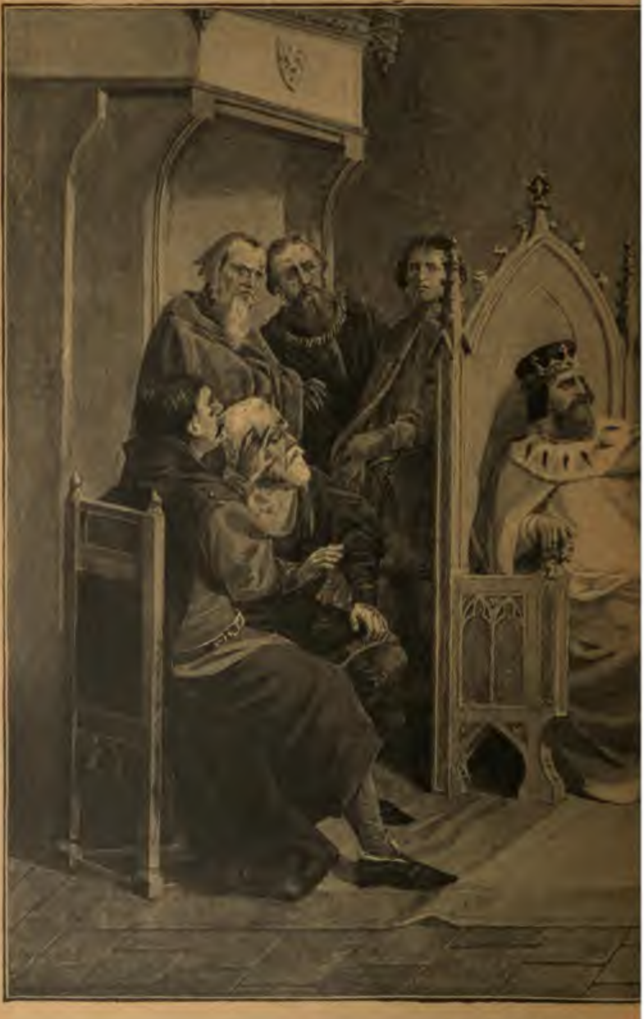

Jan Roháč z Dubé

Pův. kresba J. Podklášterského.

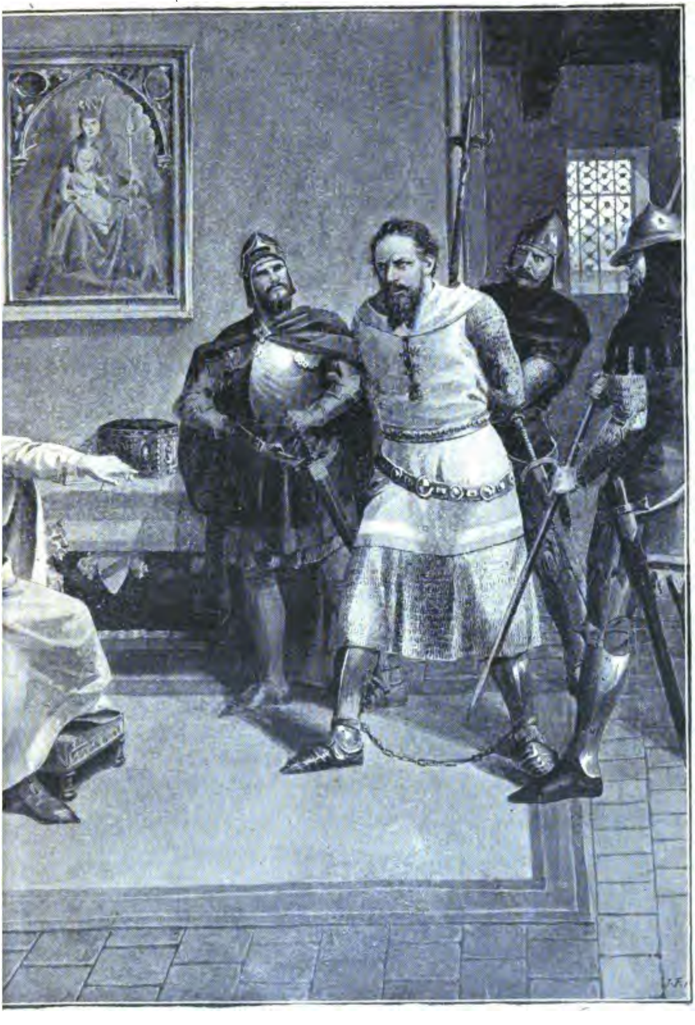

ed králem Sigmundem,

čenou a již dne 18. prosince odejel z Prahy nejzarputilejší nepřítel požadavků českých Jan z Palomar, brzo za ním odejel Martin Berrye a v Čechách zůstal jako zástupce arcibiskupa jen biskup Filibert.

K pochvale již shora o muži tomto pronesené připojujeme ještě teď tu, že věrně stál ku kompaktátům nečině rozdílu mezi přijímajícími pod jednou a pod obojí a činil tak zajisté z přesvědčení jako milovník kalicha a snah národa Českého, nebo opustil své biskupství a čestné místo ve sboru Basilejském a trávil v Praze život ve stálých obavách a složil tu kosti, jak ještě bude vypravováno, nevyhověv straně pod obojí a nedošed vděku od strany pod jednou.

O obnovení zemského soudu.

Od vypuknutí bojů husitských nebylo v Čechách řádu, třeba že národ po něm toužil a přední mužové všelijak se přičiňovali jej zavésti. Scházeli dva důležití činitelové, obecně totiž uznávaná vrchní moc a pak zdroj vší jistoty a zemského práva — desky zemské.

Vrchní moc obnoviti neb nahraditi nikdy se plně nepovedlo a desky byly v rukou Sigmundových.

Teď bylo jinak. Sigmund až na skrovné výminky od Čechů za krále byl uznán a desky do Prahy vráceny a tu tedy svolal král ke dni novoročnímu 1437. valný sněm, k němuž volal všechny strany národa.

V určený den sešel se sněm opravdu a potrvav po šest neděl upevnil řád v zemi. Nebylo to snadným po tak dlouhém přerušení a také tím, že o místa kmetů čili soudců zemských přeli se páni čili šlechta vyšší s rytíři a zemany čili šlechtou nižší.

Král učinil dne 26. ledna (1437.) prozatímné narovnání v ten způsob, aby z vyšších úřadů zemských úřad nejvyššího písaře vyhrazen byl zemanům, kmetů pak mělo býti 20 a to 12 pánů a 8 rytířů.

Místa ta osadil král tak, že polovice jich byla pod jednou, polovice pod obojí, ale nejmírnější strany, totiž Příbramovy.

Tak z římské strany z pánů jmenováni kmety Oldřich z Rožmberka, Zbyněk Zajíc z Hazmburka, Jaroslav Plichta z Žerotína, Petr z Michalovic, Zdeněk z Rožmitálu a Hynek z Červené Hory; ze strany pod obojí Hynek Ptáček z Pirkšteina, Hanuš z Kolovrat, Petr ze Zvířetic, Mikuláš z Borotína, Jan ze Stráže a Jiří z Poděbrad.

Ze zemanstva jsou to vesměs jména nová, jména která v pohnutých těch časech jmenována nebyla, tudíž lidé »dobré vůle«.

Jan Pardus, Beneš z Mokrovous, Diviš Bořek, Petr Zmrzlík, Hertvík z Rušinova nikde se teď mezi kmety aneb úředníky zemskými nejmenují, byliť to mužové tvrdé hlavy a pádné ruky nebo i pan Diviš byl asi dostal zlou odměnu za někdejší proradný čin a vystřízlivěl.

Takto složený soud zemský ihned také zahájen. Dalším činem sněmu bylo povolení králi veliké berně, bylyť příjmy královské po zastavení skoro veškerých statků korunních velice skrovné a proto přes některý odpor svoleno, aby vybírána byla polouletní summa, kterou poddaní pánům platili.

Závěrem sněmu tohoto bylo slavné korunování královny Barbory. Biskup Filibert vysvětil dne 10. února 1437. chrám sv. Víta, jako by byl býval minulými bouřemi znesvěcen a druhý den na to — v pondělí masopustní — vykonal obřad korunování v přítomnosti celého dvora a mnohých knížat a hodnostářů duchovních. Volený arcibiskup Rokycana nebyl k slavnosti ani pozván a strana jeho, největší část národa, slavnosti té se neúčastnila.

Na těle národa Českého bujela plíseň a životní jeho sílu, sáli vetřelí cizopasníci.

Znamením doby té nazvati možno, že Žižkův hrádek Kalich, jenž ovšem během doby brlohem loupežnickým se stal, teď na rozkaz Sigmundův rozbořen.

O útěku Rokycanově z Prahy.

Náčelníkem a duší strany pod obojí byl bez odporu již od mnohých let volený arcibiskup Pražský mistr Jan z Rokycan, na straně Táborských pak mistr Petr Engliš a Václav Koranda.

Ti museli státi se teď neškodnými a počato těmi menšími. I Petr Engliš i prostořeký Václav

Koranda byli za převratu nalezli útulku v městě Žatci, kde povinnosti farářské zastávali. Teď povoláni do Prahy a postaveni před krále Sigmunda a biskupa Filiberta.

Nedali se a pověděli hořkou pravdu jak králi, tak biskupovi, ale za smělými řečníky nestály již hrozné vozové hradby a nehorázní boží bojovníci a protoNgliš, jakožto cizozemec, vypovězen od krále ze všech jeho zemí, Korandovi pak vykázán Tábor k obydlí, odkudž neměl se vzdalovati, ale i v Táboře zapovězeno mu kázati a to vše pod trestem utopení.

Pronásledovaní ustoupili násilí a podali se svému osudu. Když k libovůli té národ netečně přihlížel, pokročeno dál a saženo na sama voleného arcibiskupa mistra Jana z Rokycan.

Nejprvé měl odstraněn býti ze země.

Biskupa Filiberta došly od sboru bully, jimiž stvrzována kompaktáta. Bully ty dne 13. února 1437. oznámeny stavům v Praze shromážděným, ale mimo tyto poslal sbor ještě bully jiné, v nichž žádáno jednak, aby mistr Petr Engliš vyslán byl jakožto zatvrzelý kacíř ke sboru do Basileje, jednak vyzváni Čechové, aby vyslali ke sboru zase posly, kteří by jednali ještě o článku prvém kompaktát čili o přijímání pod obojí spůsobou.

Zatím Filibert v Praze biřmoval, světil kněze, kostely, vodu, křížmo, pod ochranou jeho uvedeni zase někteří mniši a jeptišky do Prahy, vůbec vedl si tak, jako by mistra Rokycany vůbec nebylo, když pak Rokycana pozdvihl hlasu a ukazoval k neplechám, které za pobytu dvoru královského v Praze se rozpelešily, ihned stěžováno proti němu, že ruší kompaktáta.

V době té zvoleni od stavů poslové, kteří měli se odebrati do Basileje. Byli to Petr ze Zvířetic a Přibík z Klenového ze šlechty, z kněžstva pak mistři Jan Příbram a Prokop Plzenský.

To nebylo Sigmundovi po chuti, on chtěl, aby i Rokycana byl vyslán a tak z Prahy vzdálen, ten však odporoval a tak povstala mezi ním a králem urputná rozepře.

Hlavní hádka strhla se dne 7. dubna (1437.), kdežto císař jal se prý ve shromáždění veřejném prositi Rokycanu a Prokop Plzenský také domlouval jemu, že byv od počátku takořka duší veškerého jednání a proto nad jiné zběhlým jsa ve všech těch věcech, neměl by vytrhovati se z nich.

Rokycana však líčiv obšírně, kterak zbytečná byla by jeho jízda do Basileje, ano tamějším otcům k vyhovění žádostem českým nedostávalo se prý méně vědomí, než-li ochotnosti, doložil konečně: »Prokope, vždyť víš, co se jiným našincům stalo v Konstancii; totéž se může přihoditi také nám; já vím, kterak jsem u sboru osočen a jak velice mne v nenávisti mají!«

Na to Sigmund u velikém rozhorlení: »A myslíš-li, že bych já pro tebe aneb pro toto město učinil něco proti své cti? Nedal-li jsem gleitu svého i sbor také?«

Sigmund patrně zapomenul na gleit Kostnický, či měl snad ještě tolik troufalosti, že mohl mluviti o svém gleitu a nezardíti se?

Rokycana mínění své brzo šířeji objasnil na kázání v Týně, které za tepla Sigmundovi donešeno. Pravil prý mistr na kázání v chrámě svém dne 6. května: »Již jsme odsouzeni pro rozdávání svátosti dítkám, ani nebyvše slyšeni, aniž proti nám jaké písmo náležité vedeno jest; kompaktaty nejsme zavázáni, leč držeti se soudce ve Chebě umluveného, to jest písma svatého, svatých doktorův a příkladu prvotní církve, ježto mluví pro nás a ne proti nám; majíce pravdu, neměli bychom zasazovati se o ni až do smrti? Ale toho již nikdo nečiní, ba praví se, že my již poznaváme se v bludu sami a upouštíme ode všeho, co dříve národu celému svatým bylo; již i zpívání české se tupí, které dříve všude se chválilo!

»Ubohé dítky! Co pak jste zavinily, že již lidé vás hájiti a o spasení vaše pečovati nedbají?«

Řeč tato spůsobila prý po Praze veliký nepokoj. To rozhodlo a přes to, že Rokycana upíral zlý úmysl slovům svým, umínil si Sigmund odstraniti jej.

Z farářů pražských, kteří ještě řádně od patronů dosazeni a od arcibiskupa v úřadě stvrzeni byli, zachoval se do této doby jediný mistr Krištan z Prachatic při faře sv. Michala na Starém městě. Všechny ostatní fary obsazeny mimo právo a řád. I Rokycana uveden podobným spůsobem v držení

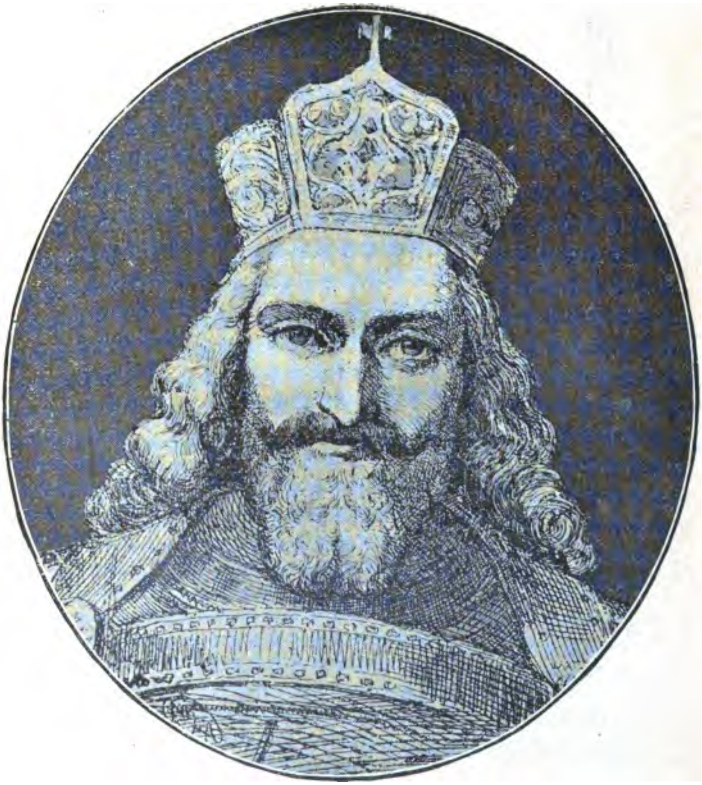

Král Sigmund.

fary Týnské, ku které hlásil se teď po válce jakýsi mistr Konrad, životní lékař královny Barbory, neznámo jakým právem, ale vždy velice vhod králi i biskupovi, kteří mistra toho pohnuli, že těchto nároků na Týn vzdal se ve prospěch shora vzpomenutého rektora akademie Karlovy, mistra Jana Papouška, který dne 24. dubna 1437. k faře té uveden a Rokycana odtud vytisknut.

Ve dnech těch i jiné dvě důležité fary dány do rukou stranníků Sigmundových; dva dni před vypuzením Rokycanovým dosazen pověstný mistr Příbram k faře u sv. Jiljí a mistr Prokop z Plzně uveden do fary u sv. Jindřicha.

Aby dalším útokům se vyhnul, žádal Rokycana, aby, když již potvrzení jeho za arcibiskupa stále oddalováno bylo, volen byl aspoň správce čili administrator arcibiskupství toho a pevnou měl naději, že tak biskup Filibert se stane zbytečným a snad za ostatními soudruhy svými ze země vyjde.

S návrhem Rokycanovým souhlasili skoro všichni pod obojí a když o letních suchých dnech stavové čeští v Praze ku sněmu se sešli, přistoupeno k volbě, ale mimo nadání místo mistra Václava z Drachova, kterého k úřadu administratora navrhoval Rokycana, zvolen soupeř jeho mistr Křišťan.

Nastala roztržka v kněžstvu, jedni zůstali věrni Rokycanovi, druzí přešli na stranu Krišťanovu. Sigmund přiměl biskupa Filiberta k uznání zvoleného administrátora a sám dne 16. června zvoleného v úřad uvedl.

Rokycana neměl se teď více bezpečným v Praze a nejspíše téhož dne — 16. června 1437. — ušel z Prahy.

Asi u Olšan čekal na prchajícího Diviš Bořek z Miletínka s průvodem asi sta jezdcův a unesl mistra na hrad svůj Kunětice u Pardubic.

Za náčelníkem svým následovali nejhorlivější jeho stoupenci, ustupujíce před hněvem Sigmundovým.

Tak změnily se časy; zvolený arcibiskup musel prchati před těmi, kdož před nedávnem s hrůzou pohlíželi ku Praze, a k týrání zmámeného národa pletli Čechové sami ochotně biče v té naději, že bude užito jich na šíje jejich odpůrcův, a tak ušetřili nepřátelům národa našeho práci biřickou, volně ba s radostí k nízké té službě se propůjčivše.

K hlíze nesvornosti přidal se neduh slepoty.

O vypravě proti Sionu.

Ve smutných těch dobách obecné zmalátnělosti a nemužného podlézání, s nimiž po vlasti se setkáváme, spočine zrak s udivem na muži hrdinovi, který pamětliv minulé slávy a pohrdaje hubeným soustem národu našemu pyšně předhozeným rázností Žižkovou a duchem Prokopovým vytrval až do posledního vzdechu v zápase nerovném sice, ale za to velepamátném.

Hrdinou tím byl hejtman táborský Jan Roháč z Dubé.

Slyšeli jsme o muži tom, kterak vida národ střemhlav řítiti se v propast, hleděl aspoň bratrstvo Táborské povzbuditi k nové činnosti; než úmysl jeho se nezdařil, a hrdý druhdy Tábor nedbaje slov Roháčových dožebrával se milosti zrovna tak jako ti ostatní.

Toho nesnesla hrdá mysl věhlasného válečníka a on shromáždiv kolem sebe hrstku stejně smýšlejících bratří uchýlil se s nimi na hrad Sion, který si byl poblíže bojiště Malešovského postavil.

Odtud odpověděl (vypověděl válku) Sigmundovi a počal s družinou svou králi veliké činiti škody. Z jara roku 1437. zajal stádo volů hnaných pro potřebu královu z Uher a ukořistil mnoho sudů vzácných vín.

Čin tento rozlítil Sigmunda a on počátkem měsíce května (1437.) nařídil vojenskou výpravu proti Sionu, ustanoviv za velitele výpravy té příbuzného Roháčova a v době té nejvyššího hofmistra pana Hynka Ptáčka z Pirkšteina.

Výprava byla hojnou; vytáhliť někteří páni, města, Pražané Staroměstští i mnozí Novoměstští majíce v čele prvního konšela čili primasa pekaře Jana Literata, jenž odcházeje do pole jako muž opatrný poslední pořízení své v městské knihy vepsati dal.

Sigmund vypravil družinu svou českou i uherskou a sám ji vyprovodil.

Než hradby Sionu byly tvrdé a pan Roháč opatrný i udatný; nejen že oblehání pevného hradu se protahovalo, ale zatím počalo svítati mnohým, kdož pro vlastní zisk a prospěch byli zapomenuli na dobro vlasti a národa.

Sigmund, který se byl zatím k vůli některým záležitostem říšským do Chebu odebral, velice byl obratem tím překvapen.

S těžkým srdcem píše panu Oldřichovi z Rožmberka: »Zamútiliť sú nás velmi listy svými ti, jenž u Siona ležie, psavše nám o rozličných a mnohých pracech svých i nebezpečnostech, a že jich jest velmi málo.

A k tomu druzí v témž kraji sněmy jakés jednají, listy po městech i kdež vědie rozpisujíc, že by z toho mnoho dobrého mělo jíti; ježtoť my tomu rozuměti nikoli nemóžem. —

Protož milý, pro Hospodina již opatř čest naši i té země a nemeškej lidí svých tam k Sionu také vypraviti.«

A Sigmund vrátiv se sám vyslal své Uhry pod Sion, ale Roháč vzdoroval.

Kronikář český a pozdější papež Pius II takto o tom napsal: »(Roháč) obležen byl na svém hradě za čtyři měsíce a vší silou i mocí dobýván; ale že zámek na vrchu hory postaven a valem a příkopy a zdmi dostatečně ohrazen byl, nesnadno bylo jej přemoci a dobyti.

A protož Ptáček nastavěl věží, kteréž by pevnosti a zdi zámku převyšovaly, z nichžto rozkázal stříleti do zámku; mnozí s obojí strany padali, ale více dobývajících, proti nimž řídko které vystřelení daremné a na chybu bylo.

Přistoupiti blíže ke zdem bránil příkop hluboký, v němžto ačkoli nebylo vody, však pracné a nebezpečné bylo vojákům do něho se spustiti a zase nahoru na valy, kteréž byly okolo zdí, vylezti pro množství husté střelby, kteráž z hradu šla; štolami tedy podzemními přístup sobě ku příkopům dělali zanechavše před příkopem něco málo země ku podobenství dveří, aby lest jejich poznána býti nemohla.

To spůsobivše čekali na vítr, kterýžby z ležení na hrad vál; ten když se prudce zdvihl (6. září 1437.) vojáci vzavše na se odění, do štoly vešli; zatím jiní střelbu k zámku pustili a všechna děla pojednou vypálili, aby dým od prachu a ohně na hrad se obrátil. V tom onino štolu prorazivše do příkopu vskočili a přistavivše žebříky na valy útokem je slézti usilovali.

Přihodilo se, že toho času Roháč obědval; nemnozí ježto zdi střehli, pokřik učinili; z toho vznikl poplach, že odevšad obležení běželi bránit valův. Roháč také zanechav jídla a uchvátiv zbroj, pospíšil z hradu, aby své ochránil.

Bili se současně na mnoha místech velmi ukrutně; zvláště kdež Roháč přítomen byl.

Mezi tím s jiné strany nepřátelé valů se zmocnili a mnohé povraždivše do hradu se tiskli. Roháč chvátaje navrátiti se k hradu, zaskočen jest a jat.«
Když pak Ptáček bez meškání o události této císaři

věděti dal, ten radostí hned po celé Praze a ve všech kostelích to rozzvoniti kázal.

Zajetím pána ustala posádka — 46 mužů — od odporu a dala se v temnu nočním na útěk, ale schytána a odvedena v zajetí, kde již několik bojovníků Roháčových dříve zajatých se nalezalo. Mezi zajatci těmito vynikali polský rytíř, shora již jednou jmenovaný Výšek Račínský, rovněž připomenutý výše kněz Martin Prostředek a výborný puškař Zelený.

Dobytý hrad spálen a rozvalen.

Pan Jan Roháč přiveden byv před Sigmunda, nechtěl naň ani pohleděti a prosil, aby zraku byl zbaven, aby na ohavného muže toho patřiti nemohl.

Starý letopisec vypravuje: »A potom v neděli na den narozenie matky božie pan Ptáček s jinými pány vrátil se do Prahy se vším vojskem, zkaziv hrad Sion.

I přivedli sú ssebú pana Jana Roháče a rytieře Výška z Polsky a kněze Martina Prostředka a Zeleného Puškaře, s jinými mnohými.

Kdežto hned tu Roháč, rytieř udatný, veden jest na rathúz, mučen a tázán tak ukrutně, až z něho střeva vyplynula; a na zajtří v pondělí veden jest se všemi svými k šibenici. A ač jest byl pán korouhevný a strýc páně Ptáčkuov, musil však viseti z rozkázaní ciesařova na šibenici s tovaryši svými, kterýchž bylo na šedesát; Roháč

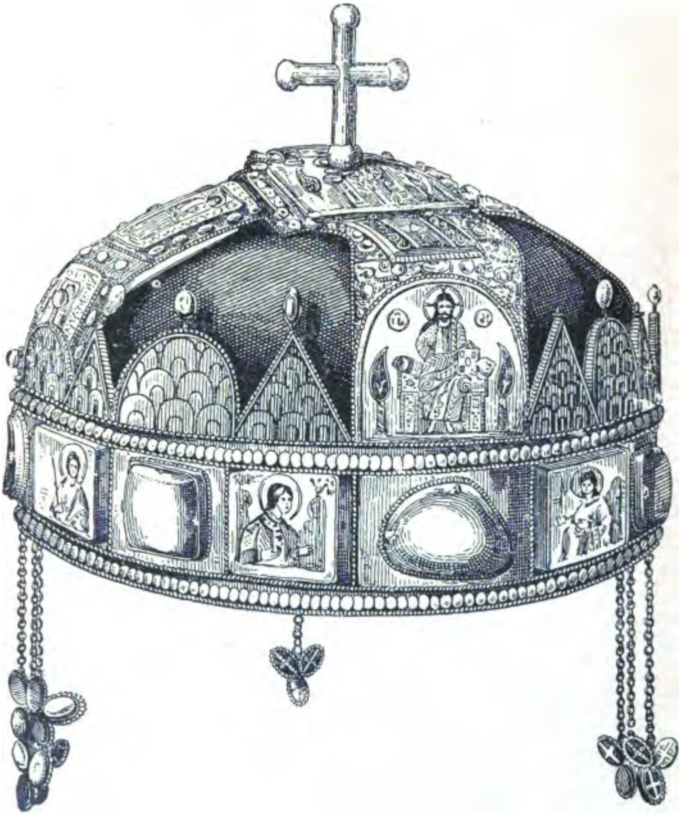

Uherská koruna.

najvýše a tito tří pod ním na jiné šibenici a pak jiní tepruv na obecní šibenici.

I byl velmi veliký pláč v lidu za dlúhý čas; a vždycky lidé plakávali, když byla zmienka o tom, jakož o tom staří vyznávali.«

A bylo to věru hrozné divadlo, které Sigmund národu českému vystrojil na rynku Staroměstském a ten pan Roháč z Dubé, jejž Sigmund v purpurovém rouše se zlatým pásem v pozlacených okovech oběsiti kázal, byl hrozivým prstem pro národ Český, aby se zase probudil a bděl, aby za lesklé cetky nebyl zkrácen ve svých svobodách a právech.

O odjezdu krále Sigmunda z Čech a o jeho smrti.

Poprava Roháčova přinesla Sigmundovi špatné ovoce. Národ surovou přísností proti muži slovutnému byv popuzen, pozdvihl zase týmě a počal ozývati se proti křivdám a nepořádkům, jaké všude se jevily.

Sigmund svolal ke dni sv. Václava (1437.) sněm do Prahy, ale dříve než se byl sněm ten sešel, poslali někteří přední mužové v národě odpovědné listy králi. Tak učinil Jan Hertvík z Rušinova, Beneš z Mokrovous, kněz Bedřich ze Strážnice a jiní; soudruh jejich Diviš Bořek opatřiv si gleit přišel do Prahy a položil na radnici Staroměstské list obsahující v 19 článcích stížnosti východních krajů českých proti Sigmundovi.

Odpor tento velice překvapil Sigmunda

tísnilo ho to tím víc, že o sestárlého a sešlého pokoušely se teď mnohé těžké a bolestné neduhy.

Tak hned po popravě Roháčově objevil se mu na palci u nohy tak zvaný svatý oheň, čili oheň sv. Antonína, neduh nyní růží nazývaný.

Lékaři radili, aby si dal palec odejmouti a král podvolil se tomu, ale choroba se šířila dál.

A v trudné té době, kdy národ Český zase zdvihati se počal, pozbyl churavý stařec důvěry i k nejbližšímu svému okolí.

Maje na mysli, aby zeti svému, manželu jediného svého dítka, dcery Alžběty, nástupnictví zabezpečil, poslal věrného svého Šlika do Vídně, aby vévoda s manželkou do Prahy přijeli a ve správu království se uvázali.

Vévoda Albrecht rozpakoval se poněkud, než rozhodl se učiniti dle vůle tchánovy a slíbil počátkem prosince (1434.) do Čech se vydati.

Vše toto bylo proti mysli ctižádostivé a vládychtivé královéé Barbory, která velice o vladařství stála, podporována jsouc v touze své od pánů Alše ze Šternberka, Ptáčka z Pirkšteina a mladého Jiřího z Poděbrad.

K tomu ke všemu proskakovaly hojně pověsti, že Čechové po smrti krále Sigmunda míní na trůn povolati syna někdy krále Vladislava Polského, Kazimíra.

Všechno toto urychlilo králův odjezd ze země České a on jmenovav šest pánů českých prozatímnými vladaři a hejtmany zemskými opustil v pondělí na sv. Martina čili dne 11. listopadu 1437. Prahu, aby přes Moravu do Uher se vypravil.

Císař pro mnohé bolesti nemoha ani ve voze ani na koni cestu konati nošen byl v křesle pod zeleným věncem, maje v průvodu mnoho mužů znamenitých, ale i všelijaké nepěkné havěti a kejklířské chasy, která obávajíc se zůstati v Praze, pod ochranou příznivce svého vytáhla hledat si jinde bídného svého chleba.

Čechové radovali se z odchodu králova a mnoho si přáli, aby se více nevrátil.

Sigmund ubíral se přes Benešov a Vlaším k jihu, maje v úmyslu ve Znojmě sejíti se s dcerou a zetěm. Cestou došli ku králi posel papeže Eugenia IV. a posel sboru Basilejského.

Za nepřítomnosti Sigmundovy sešel se v Praze sněm a tu ozvali se již hojní hlasové proti králi i zeti jeho; zprávy o tom všelijak upřílišené a překroucené naplnily ducha chorého starce trpkostí a nedůvěrou, které dohnaly jej konečně k tomu, že dal manželku svou zatknouti a pod bezpečnou stráží držeti.

Než v tom neuprosná sudička přetrhla nit dlouhého ale málo slavného a šťastného života císařova.

O posledních okamžicích krále tohoto takto náš dějepisec vypravuje: Přemáhav již dávno myslí hrdinou množící se bolesti tělesné, když ucítil bízký konec života, dal se obléci v roucho císařské a pod korunou slyšel mši svatou, chtěje prý umříti jako císař; ale když to déle trvalo, kázal, aby jej hned přeoděli v roucho umrlčí, v němž pochován býti měl.

To když se stalo podle jeho vůle, na trůnu sedě usnul na věky v pondělí dne 9. prosince (1437.) u večer.

Na to hned na zejtří Kašpar Šlik, svolal přední pány všech říší Sigmundových do kostela Znojemského, dal tam před nimi a před knížaty Albrechtem Rakouským i Krištofem Bavorským skrze zlatníka k tomu povolaného zničiti všechny Sigmundovy císařské i královské pečeti dle obyčeje, aby jich dále od nikoho užíváno býti nemohlo.

Tělo pak mrtvé vystaveno byvši tři dni k veřejnému podívání, odvezeno jest do Uher ku pohřbu.«

Vévoda Albrecht s četným průvodem panstva všech zemí Sigmundových provodil mrtvolu královu do Velikého Varadínu, města Uherského až poblíž hranic Sibiňských ležícího, ve kterémž městě, jak už shora poznamenáno, ve chrámě biskupském poblíž hrobu sv. Vladislava, krále Uherského, jehož byl velikým ctitelem, hrob si byl uchystal.

O povaze Sigmundové.

Král Sigmund dožil málem sedmdesátého roku života svého a z toho panoval v Uhřích přes půl století — 51 let — v Němcích 28, v Čechách pak dle jména 18, skutečně jen málo přes rok.

O králi tomto mluvili jsme až tuze často, tak že povaha jeho leží před zraky našimi jak otevřená kniha, a proto zbývá nám jen doložiti, jak vyličuje nám Sigmunda kronikář český Pius II., který muže toho osobně a zajisté že důkladně znal a bystře prohledl.

Praviť vzpomenutý kronikář, že byl Sigmund pěkné postavy, bystrých očí, vysokého čela, tváří roztomile zardělých, bradu že měl dlouhou a hojnou.

O povaze jeho čteme, že byl mohutného ducha, že veliké věci obmýšlel, ale povahy jsa nestálé, nevykonal mnoho.

V obecném životě byl společníkem dobrým, hovoru vtipného, vína že byl milovníkem a v lásce — a to velmi často nedovolené — nenasytný. Náhlý v hněvu, lehký k usmíření, ač, jak nejednou jsme viděli, peněz byl žádostivým, nedovedl jich udržeti a byl často přes míru štědrým ku milcům a přátelům. Více sliboval, nežli plnil a často šálil a klamal.

Týž náš letopisec — v době, kdy českou kroniku psal, byl již kardinalem — zaznamenal nám hovor Sigmundův s papežem Eugeniem IV. oba ty muže dobře vyznačující.

»Tři jsou věci, nejsvětější otče,« pravil jednou Sigmund papeži, »ve kterých se různíme a opět tři, ve kterých se srovnáváme. Ty ráno spíš, já přede dnem vstávám, ty vodu piješ, já víno, ty žen se vzdaluješ, já se po nich sháním. Ale srovnáváme se v těchto: ty štědře rozdáváš poklady